

OMUL PORTOCALIU

ȘI ALTE POVESTIRI
TERAPEUTICE

DOINA COSMAN

Doina Cosman

12 călătorii psihiatrice

Dodecalog psihiatric

Întâlniri de taină pe puntea suspinelor

Călătoria suspinului psihic

Lui Ioana

Motto:

Unghiul drept mă fascinează de mai mulți ani. Îl contemlu ca pe un monument măreț. Orice obiect sau ființă poate fi descompusă și recompusă în milioane, trilioane... de unghiuri drepte. Un unghi drept nu poate fi măsluit. El este mereu egal cu sine, adică în traducerea Terrei, egal cu omeneasca măsură de 90 de grade. Din unghiul drept derivă o serie de alte proprietăți, calități, virtuți. Unghiul drept îndeamnă la simetrie, o atât de prietenoasă și liniștitoare apropiere de frumos. Unghiul drept dă siguranță și robustețe oricărei alcătuirii. Moralitatea noastră este supravegheată și ea, la rândul ei, de unghiul drept. Conștiința ne șoptește imediat, când deviem de la linia dreaptă a conduitei noastre. Care e geneza unghiului drept? De ce se instituie el atât de puternic în viața noastră?

El e copilul unei legi, legea gravitației. Ea este o lege gravă, grea, copleșitoare care imprimă oricărei particule drumul neabătut spre Centru. Obiectele, ființele de pe pământ poartă în ele, ca o schelă, axa verticalității. Un unic Om și-a asumat unghiul drept în carnea sa, absolvindu-i pe cei mulți de toate unghiurile ascuțite sau obtuze ale vieții lor. Când cele 4 unghiuri drepte, rezultate din intersecția "corectă" (respectând unghiul drept) a celor două lemne, au format Crucea, noi, cei mulți am putut să înălțăm privirea spre o nouă Lege.

Acel Om ne-a trecut prin trupul său, ca printr-un unghi drept, și ne-a făcut posibilă, prin calificare divină, trecerea de la moarte la viață.

Doina Cosman

Cuvânt înainte

De-a lungul vieții am tot construit. Ziduri. La un moment dat, m-am hotărât să construiesc un pod. Unul care servește deopotrivă călătoriei, dar și terapiei. Să-l numim deci podul terapeutic, cu trimitere directă la termenul de alianță terapeutică, termen consacrat în profesia mea, dar la care am renunțat pentru că îl găsesc lipsit de farmecul ambiguității sau al interpretărilor caleidoscopice.

La capetele acestui pod se găsesc, pe o parte-terapeutul, iar pe partea opusă pacientul, sau, ca să mă exprim în termeni mai apropiați viziunii mele, tămăduitorul și suferindul. Ei pornesc în călătoria terapeutică unul spre celălalt, sperând să se întâlnească undeva, cândva, pe pod, spre a se ajuta reciproc. O singură deosebire le diferențiază pașii. Dacă tămăduitorul pornește pe pod cu fața înainte, avându-l în vizor pe cel ce vine spre el, suferindul pornește pe pod cu spatele. El merge, cumva în orb, fără să știe câți pași are de făcut până va ajunge la cel ce îi oferă darul eliberării de suferință sau măcar de ușurare a acesteia. De aici rezultă și multitudinea de opriri, rezistențe, suspiciuni, împiedicări, din călătoria celui ce cere ajutorul „specialistului”.

Am avut puține călătorii în care am trecut unul pe lângă celălalt, eu-terapeutul și el/ea-pacientul/pacienta. De cele mai multe ori ne-am întâlnit foarte repede pe pod, recunoscându-ne reciproc nevoia de a fi împreună în „lungul drum al zilei către noapte”.

PROLOG

Cum să transformi greul în ușor și depărtarea în apropiere

sau

Marea dumireală

Pentru mine călătoria pe pod a început atunci, când într-o zi a tinereții mele, am scris cu litere de tipar pe o foaie: „*De mâine mă apuc de scris*” și am pus foaia la vedere, pe un raft al bibliotecii. Tatăl meu, de câte ori trecea pe lângă bibliotecă îmi arăta cu degetul foaia și îmi zâmbea complice. Păcat că ne-am mutat din acea locuință și am desființat și biblioteca și foaia. Cum arăta biblioteca sau mobilierul din cameră? Nu mai știu. Dar cum arăta tata, asta mai știu! Era un bărbat frumos. Semăna cu Stalin, cu care m-am și întâlnit... în vis, un vis bun de material didactic pentru psihanalisti. Dar, despre întâlnirea mea cu Stalin, voi povesti altădată! De asemenea, acum și aici nu voi povesti nici despre faptul că m-am hotărât să devin psihiatru la 17 ani. Nu e o poveste relevantă pentru călătorie.

Întâmplările, visele, dialogurile, în fine, cuvintele, au zăcut mulți ani îngrămadite în sertarul virtual al memoriei, până într-o zi când... Mihăiță a deschis sertarul!

Dar cine era Mihăiță? Cum și de ce ne-am întâlnit pe acel pod terapeutic?

De ce îl numeam în gând băiețașul, deși avea 25 de ani? De ce este atât de important Mihăiță pentru mine, pentru călătoria mea. Vă spun, pe scurt, doar atât: Mihăiță mi-a făcut cel mai important cadou din cariera mea.

Mă cunoșteam cu el de vreo 7 ani, din examinările periodice pe care i le făceam, pentru că așa cerea legea. Legea care îi dădea dreptul la o pensie de handicapat.

”Cadoul” pe care mi l-a făcut Mihăiță (cum l-am numit în gând la început), mai apoi l-am redenumit ”Evenimentul” (cu E mare!) s-a petrecut cu ocazia unicei lui internări în secția de psihiatrie. Fusese adus de părinți. Doi bătrânei cumsecade, care făcuseră la bătrânețe un copil, care s-a dovedit pe parcursul anilor, că are un retard mintal moderat, dar îndeajuns de serios ca să nu îi permită școlarizarea decât în regim de școală ajutătoare. Care era urgența pentru care fusese adus?

Tatăl a început precipitat și imprecis să-mi spună care e necazul lor.

- Mihăiță nu mai vorbește sau... nu mai vrea să vorbească cu noi, a precizat mama, luându-i soțului vorba din gură.

- Nu știm ce-i cu el! Lăcrimau amândoi.

- Credem că s-a supărat pe noi, pentru că nu îl mai lăsăm în oraș să o viziteze pe iubita lui.

- Nu e iubita lui, interveni din nou mama, grijulie la amănunte. Știți, de 6 luni mergea mereu la poștă. O funcționară de acolo i-a vorbit frumos și l-a învățat cum să trimită o scrisoare prin poștă.

- O scrisoare? Adresată cui?

- Păi cui? Nouă!

- După acea întâlnire, ne-a mai trimis aproape în fiecare zi câte o scrisoare. Dimineața ne cerea bani de timbre și pleca la poștă.

- Și ce era în scrisori?

- Nimic. Era foarte mândru că știe să lipească plicul și să pună timbrul pe plic. Apoi venea acasă și ne anunța încă din ușa casei: "Vine scrisoareaaaa!"

Trebuia să îi facem pe voie și în fiecare zi să mergem de cel puțin 2 ori să verificăm cutia de poștă. După ce sosea scrisoarea, o lua și pleca cu ea la poștă să i-o arate domnișoarei. După o lună, domnișoara ne-a avertizat. Am rugat-o să îl lase să se mai joace cu scrisorile, că nu e cine știe ce cheltuială pentru noi. Pe ea începea să o deranjeze insistența lui pentru că, de fapt ea îi scria adresele pe plic, cea destinatarului și cea a expeditorului. Am convenit ca să îi permită doar o scrisoare la 2 săptămâni. Nu știu cum l-a convins, dar nu ne-a mai trimis un timp acele scrisori, adică plicuri goale. Dar Mihăiță tot continua să meargă la poștă. Se așeza pe un scaun și se uita la ghișeu. A început să ia lucruri din casă și să i le ducă domnișoarei. A trebuit să îl închidem și să-i interzicem să mai meargă în vizită. A plâns vreo 2 zile. Apoi nu a mai vorbit cu noi. Cu nimeni. Asta se întâmplă de vreo 3 luni. Bine măcar că mănâncă, și-a încheiat bătrânica povestirea.

În tot timpul acesta, Mihăiță stătea într-un colț al cabinetului, absent, pasiv, fără vreo tendință de a se împotrivi. Era cam palid, iar ochii lui albaștri erau apoși. Când și-a întors capul, am observat că în creștet avea o lipsă de păr, perfect rotundă. (Peladă! Am exclamat în gând. *Alopecia areata!*). Oare eram în fața unei boli autoimune? Dar retardul mintal? Dar probabila lui depresie? Țasta era un blitz diagnostic de-al meu, luându-mă după faciesul trist și mai ales după acumularea emoțiilor negative legate de interdicția de a o mai vizita pe „domnișoara”). Bâzâiau ipotezele în capul meu, mai ceva ca albinele la stup.¹

- Să-l internăm? Am lansat cu precauție întrebarea către Mihai, dar în același timp și către părinți?

- Da, da, au răspuns într-un glas părinții în locul lui.

- Mihai, rămâi în spital?

M-a privit cu ochii lui albaștri, apoși din care picurau niște lacrimi mici și a dat din cap a aprobare. Și așa a urmat o lună minunată (pentru mine) pe care am petrecut-o alături de Mihăiță. Era ascultător. Era primul din salon care se trezea dimineața. Își făcea patul cu meticulozitate, astfel că acesta putea fi prezentat și la o inspecție militară. Apoi aștepta cu răbdare rutina zilei, adică cele 3 mese, vizita medicului de salon și convorbirile cu mine.

Mai bine zis ne-convorbirile.

Mai întâi l-am anunțat că vom face psihoterapie în fiecare zi, la ora 2 după masă. Nu știu ce a înțeles, dar s-a conformat. În fiecare zi venea la 2 fix la cabinet. Am crezut că dacă nu mai suntem sub paza și controlul părinților, Mihăiță va începe să vorbească. Dar nu. El rămânea tăcut și mă asculta cuminte, cu privirea fixată pe papucii de spital. Văzând că nu îmi răspunde la întrebări, deși uneori se uita în direcția mea, am început să-i povestesc o serie

---

¹ Beigi PKM (2018) *Alopecia Areata. A Clinician's Guide*. New York: Springer. DOI: 1007/978-3-319-72134-7

de întâmplări copilărești. Apoi, am trecut la citirea unor povești de Creangă, Andersen, Petre Ispirescu. Seara, acasă, mă documentam pentru a doua zi, recitind poveștile copilăriei. Am început cu cititul povestirilor lui Creangă: *Punguța cu doi bani*, *Fata babei și fata moșneagului*, *Povestea porcului*. Mă urmărea și nu prea. Se mai foia pe scaun, se uita la unghii, se uita pe fereastră. Atunci am schimbat macazul. Am decis să-i povestesc poveștile. A început să fie mai interesat. La ora 2 pm, se înființa pe coridor, la ușa cabinetului meu. Acum mă urmărea cu mai mare atenție și parcă participa la povestire. Eu, stimulată de atenția ce, în fine, mi-o acorda, începeam să joc personajele. Uneori, în mijlocul povestirii îi mai puneam câteva întrebări, despre cum se simte, dacă îi mai iubește pe tata și pe mama, dacă mai vrea să o întâlnească pe „domnișoara”, dacă, dacă...

Dar dialogul nu se pornea. Se uita la mine lung, și apoi punea ochii în pământ. Oricum, după fiecare poveste, modificată în așa fel încât să aibă final happy end-ist, îi declaram persuasiv: „Vezi Mihai, că până la urmă binele a învins răul!”

L-am epuizat în 5-6 ședințe pe Creangă și, întrucât am constat că nu era chiar atât de optimist pe cât îmi doream eu, l-am schimbat cu Andersen. Dificilă și greșită mi-a fost alegerea! Întortocheate, anxioase, ciudate, chiar tragice poveștile lui pentru copii! Totuși m-am încumetat să interpretez, cu variațiuni ad-hoc pe firul narativ vreo 3 povești: *Domnița și bobul de mazăre*, *Hainele cele noi ale împăratului*, *Rățușca cea urâtă*. Nu s-a arătat prea interesat, așa că am trecut din nou la climatul cultural românesc. Andersen ne proiectase în spații ce cu greu se puteau asemăna cu cele ale tărâmului nostru mioritic. Am hotărât să fac o incursiune pe la noi, ca să-l purecăm nițeluș și pe domnul Petre Ispirescu. Am început cu *Aleodor Împărat*. A mers bine. Am continuat cu *Cele 12 fete de împărat și palatul cel fermecat*. Mihăiță a părut destul de apatic pe parcurs, dar s-a înviorat la sfârșitul întrevederii noastre, când am rostit sentința devenită, de acum, stereotipie: „Vezi Mihai, până la urmă binele a învins răul!”

De astă dată Mihăiță a aprobat de 3 ori din cap și m-a privit drept în ochi de parcă ar fi vrut să-mi spună ceva.

Deși aveam pe listă încă vreo 3-4 povești culese de Petre Ispirescu, un gând neobișnuit, dar oricum îmbârligat m-a făcut să atac *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Era a 25-a zi de internare. La ora 2 după-masă, Mihăiță rezema deja tocul ușii cabinetului meu. Am ezitat pe moment să-i interpretez această poveste. De fapt intenționasem ca în ziua aceea să-i prezint (cu adaptările de rigoare) păcălelile sadice pe care le aplicase ciobănașul cel isteț fiilor de boieri. Dar titlul poveștii - *Țurloaiele blendei* - m-au pus într-o așa de mare nedumerire, încât am amânat reprezentarea acelei povești până mă documentam mai serios asupra regionalismului folosit ca subtitlu al poveștii. (Nici azi nu știu ce înseamnă de fapt blenda. Cu țurloaiele m-am lămurit pe parcurs).

Așadar, în ziua a 25-a de internare, i-am interpretat lui Mihăiță *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Nu pot să descriu câte slalomuri și modificări de conținut am făcut. Totuși, am rostit cu blândețea convenită unui tată iubitor, cuvintele care au adus alinare beizadelei ce nu voia să iasă în lume din pântecul mamei sale: „- *Taci fătul meu, că ți-oi da tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*”. Am depășit cu succes faptele de vitejie ale

tânărului prinț duse pe tărâmurile ostile, am descris frumusețea domnițelor din palatele de dincolo de timp și apoi am descris dorul de părinți ce l-a cotropit brusc pe prinț când îi era lumea mai dragă. Apoi am mințit cu nerușinare și am deviat grosolan mersul narativ al poveștii, încheind călătoria prințului într-un limbaj de lemn foarte optimist, prin descrierea întoarcerii triumfale în țara natală. Am accentuat faptul că toți cetățenii, dar mai ales părinții, l-au primit cu mare bucurie și cu brațele deschise în casa părintească.

A doua zi, Mihăiță nu s-a prezentat la micul dejun. Oare i se întâmplase ceva? Am dat fuga în salon. Era 10 dimineața și el încă nu se trezise.

Nu se trezi nici la zgomotul intrării mele furtunoase în salon. M-am apropiat tiptil de patul lui, ba chiar m-am aplecat spre fața lui ca să-i aud respirația. Era clar. Dormea liniștit, cu un zâmbet angelic pe fața lui marcată de semnele retardului mintal. L-am atins ușor și i-am șuierat prelung în ureche:

- Mihăițăăăă!

A deschis ochii, mi-a zâmbit și mi-a adresat cu o voce clară, baritonală, această propoziție memorabilă:

- Eeeeeeeee! Medita-o-aș, dragă nană, la condiția umană.

M-am cutremurat, în timp ce eram iluminată de o viziune. Trăiam un Eveniment! Eram la apogeul putinței mele de înțelegere a psihicului uman, înțelegere devenită posibilă prin acest om minunat. Fragila personalitate a lui Mihăiță descoperise un condițional optativ. Ar fi meditat la ceva important. Formularea lui era pur ardelenească, după vorbirea celor din Dej. Cu atât mai nealterată și sinceră.

Trec cumva sub tăcere partea a doua a propoziției lui Mihăiță, în care mi se adresează cu „dragă nană”, furnizându-mi o oglindă în care să mă încadrez, fie ca dată, fie ca lele, fie ca mândră (iubită?!), după originea de proveniență bulgară sau croată, sau albaneză a cuvântului.

În schimb partea a treia a enunțului m-a dat pe spate. La ce ar fi meditat el, dacă ar fi putut? (Dacă i-ar fi permis mintea lui oprită din dezvoltare?) La CONDIȚIA UMANĂ!

Ce era important, era faptul că Mihăiță mă transportase în domeniul de reprezentare a conceptului de condiție umană. O reprezentare curată, precum psihicul lui curat, nepervertit de artificiile civilizației umane.

Ajutați-mă repede cu trei definiții clare și pure, precum sufletul lui Mihai, a condiției umane! Eu până acum nu am reușit să-i prind definiția. M-am încurcat mereu în stereotipuri culturale, în convenții sociale sau prețiozități filozofice. Dar să nu credeți că voi abandona căutarea, deja mi-am făcut o listă cu subiecte la care să meditez în continuare...

Mi-am promis să descopăr adevărul pe care îl conțineau vorbele sale. Adevărul lui? Sau adevărul meu? Oricum îmi dăruise ceva. Îmi dăruise o cheie (chiar un șperaclu) cu care să deschid, din când în când, ușa spre psihicul celuilalt.

Mihăiță mă lansase într-un spațiu al epifaniei, care pentru moment îmi crease un fel revelație divină. Pentru acest rol catalizator al lui îi sunt și acum profund recunoscătoare. De atunci, mi-am promis să nu părăsesc vreodată culoarul pe care mi-l indicase angelicul

”băiețuș”. El îmi șoptise un secret prin care poți să **transformi greu în ușor și depărtarea în apropiere!**

Acea stare de *epifanie*, apropiată de cea descrisă de Murakami², a produs în ființa mea o iluminare a ungherelor, a înțeleșurilor până atunci neînțelese sau, mai pe scurt, mi-a produs o mare **dumireală**. E ca atunci când te lovește o minge în moalele capului și pe moment nu mai știi unde ești, cine ești, departe sau aproape de propria persoană. Dintr-o dată m-am hotărât să împușc doi iepuri dintr-un foc, realizând că a sosit, și pentru mine, momentul de înțelegere intuitivă a adevărului. Cu primul iepure am purces în această călătorie narativă.

Cu al doilea iepure, am ajuns să îmi țin promisiunea făcută mie, și implicit tatălui meu, scrisă pe foaia de hârtie afișată pe raftul bibliotecii, dar pierdută în febra mutărilor. Pe foaia de hârtie scrisesem: „De mâine mă apuc de scris”. Dintr-o dată, peste zeci de ani, constat cu uimire că **azi e mâine!**

Ridic ochii spre cer și întrezăresc printre nori un zâmbet complice.

---

² Referirea mea e în citatul: „Ah, cred că și eu aș putea scrie romane... A fost - cum sa-i zic? - un fel de revelație divină. În engleză există un cuvânt *epiphany*. În japoneză se traduce foarte complicat, ca: manifestarea neașteptată a esenței, sau înțelegerea intuitivă a adevărului.” Haruki Murakami. (2016) *Meseria de romancier*, p.37, p.38. traducere Andreea Sion, Iași: Polirom

Capitolul 1

OMUL PORTOCALIU

Nu cu puțin timp în urmă îmi puneam întrebarea: oare pot să fiu empatică cu o persoană suferindă de schizofrenie? Pot să-i înțeleg simptomele până în așa măsură încât să i le și pot reproduce în mintea și sufletul meu? Eu nu pot. Și nici nu cred că e necesar pentru a trata această boală. E recomandabil pentru un psihiatru să fie mereu atent să nu treacă de linia geamandurilor care delimitează psihicul normal de cel alienat. Dar cum se definește normalul? Cum poți să știi că în acest moment tu, ca medic tămăduitor, ești încadrabil în criteriul de om cu psihic normal?(Criteriile de definire ale normalității psihice le-am expus și eu, ca mulți alții).¹

Altceva mă apasă acum. Oare chiar fiecare psihiatru ar trebui să experimenteze, la un moment dat în viață, o trăire alienantă pentru a se putea edifica pe deplin despre ce înseamnă psihoza? Cu toate drifturile gândirii dereiste, cu submersia în adâncimile misteriosului autism, cu bizareriile acțiunilor impuse de distorsiunile de percepție? Oare cine ar avea puterea să se smulgă din nebuloasele psihozei, precum Jung? De ce în mentalul colectiv persistă ideea că psihiatrii sunt puțin nebuni sau că înnebunesc pe parcursul practicării acestei meserii? Revin la prima temă, cea a empatiei. Cât despre cine înnebunește sau nu lucrând în psihiatrie, Dumnezeu cu mila! Scapă cine poate. Doar și pompierii scapă din foc, în marea lor majoritate... .

Am reluat aceste gânduri și în această dimineață frumoasă de vară în timp ce mășăluiesc voinicește spre clinică. În timpul mersului, mintea parcă lucrează mai bine. Totuși nu reușesc să ajung la o concluzie despre necesarul de excursii subiective (dus-întors!) în domeniul alienării pe care un psihiatru trebuie să le parcurgă pentru a deveni un bun terapeut. Cu problema empatiei nerezolvată în gând ajung la poarta spitalului. Oare ce s-a mai întâmplat pe secție?

Și iată că azi mă așteaptă o mare surpriză! Peste noapte, garda a internat în salonul meu un bărbat portocaliu. Chiar așa. Portocaliu! Portocaliu peste tot! Portocaliu precum o portocală, precum o mandarină, precum o clementină! Și încă una bine coaptă. Se numește Vasile Corondan (nume fictiv), dar nu mă pot abține să nu-l numesc în mintea mea Omul Portocaliu, pe scurt OP.

Nu trebuie să fii expert în ale specialității de psihiatrie ca să concluzionezi că acest bărbat atât de colorat, din fața mea, suferă de o anomalie a comportamentului. De fapt, îl cunosc. A mai fost internat acum 2 ani în clinică, în salonul altui coleg. I s-a pus diagnosticul de schizofrenie paranoidă, pe care acum, prin examinarea prezentă, trebuie să îl validez sau să-l infirm.

Chiar de la debutul consultației îl întreb cum de are așa o culoare portocalie a pielii?

---

¹ Cosman D (2010) *Psihologie medicală*, p. 38-42. Iași: Polirom.

- În ultimul an și jumătate am mâncat doar morcovii pe care îi am în grădină.

Mă uit cu mare atenție la el. Sub stratul de colorație portocalie pot totuși să-i întrezăresc chipul. Tipologia longilină se reflectă și în trăsăturile feței. Are o bărbie ascuțită, ochii mai apropiați de baza nasului, pomeți scofâlciți, gură cu buze subțiri, păr cânepiu (din naștere, sper, nu de la dieta unilaterală cu beta-caroten). Acum 2 ani, îl observasem întâmplător pe coridor. Era tot subțiratic, dar parcă ceva mai împlinit. Atunci îi remarcasem ochii care se mișcau repede de la stânga la dreapta și înapoi, ca un radar care apreciază apariția obiectelor suspecte în câmpul vizual. Se pare că eu nu fusesem inclusă în această categorie întrucât, trecând pe lângă mine, înclinase capul în semn de salut. Simt că nici acum nu sunt inclusă între „suspecți”. Acest lucru mă bucură. Fluidizează cursul dialogului.

Observ că dorește să-și continue ideea.

Stabilirea unui dialog consistent este oportună pentru o relație terapeutică, care în timp e de dorit să se transforme într-o alianță terapeutică. Îl ascult cu cea mai mare atenție. De fapt, omul portocaliu e mai mult decât un pacient pentru mine. El devine, prin povestea lui de viață, un caz clinic exemplar. Anticipez în mintea mea că vreo idee delirantă l-a ”obligat” să adopte această dietă drastică.

- I-am cultivat eu, cu mâna mea, în grădina mea. Și mai ales am fost atent la proveniența semințelor. Le-am obținut din semințele de morcovi strânse de mine din recolta din ultimii 2 ani. Apoi am plantat semințele tot la juma’ de metru, ca să nu mai răresc morcoviorii, adică să-i omor prin plivire. Am obținut o recoltă minunată, care mi-a ajuns 1 an și jumătate, așa cum v-am mai spus.

- Dar de ce tot acest efort?

- Ca să fiu sigur că nu mă mai otrăvește nimeni.

Aha! A ieșit delirul de otrăvire la suprafață. Dar cu o singură idee delirantă bifată, nu se face primăvară, adică nu se poate pune, încă un diagnostic de schizofrenie. Trebuie să mă mai străduiesc cu săpatul în subteranele minții lui.

- Cine și de ce ar dori să te otrăvească?

- Motive și ocazii sunt destule.

Aici ar trebui să inserez discuția pe care am avut-o cu sora lui, cu care de altfel împarte în prezent casa părintească. Printre altele, aceasta mi-a spus că AC pe numele lui, e foarte dificil, supărăcios, certăreț. Are tacâmuri separate, pardon, acum de 1 an nu le mai folosește. Îi acuză, pe ea și soțul ei, că îl otrăvesc prin mâncare, prin apă.

- Doamna doctor, nu a mai băut apă de la robinet, dar nici nu și-a cumpărat de la prăvălie. Sunt îngrijorată, oare cum poate trăi fără să bea apă? O altă problemă pe care o am cu el, mi-e rușine să v-o spun, e că nu se prea spală. Și nici nu-și schimbă hainele cu săptămânile. Doar cu cearta, doar cu cearta, reușesc să-l determin să se spele.

Discuția aceasta a trasat câteva direcții de investigare medicală. În primul rând hidratarea, în al doilea rând starea de igienă și eventualele boli de piele. Oricum în clinică a fost igienizat la internare. I-am întrebat pe infirmieri dacă a făcut mofturi în legătură cu igienizarea. Nu, nu au fost probleme. A intrat sub duș fără comentarii. Mă preocupă starea somatică a

pacientului meu. Între timp îi observ comportamentul legat de nutriție și preferințele culinare. La întrebările mele a răspuns că nu acceptă carnea și produsele animale. În rest, nu are vreo preferință.²

Peste câteva zile...

- Din păcate, trebuie să te anunț că la analize, probele hepatice și hemoleucograma, mai ales hemoglobina, au valori anormale.

- Analizele or fi anormale, dar eu mă simt normal; mă simt bine! Refuz orice tratament. Și perfuziile cu glucoză, cu vitamine, cu ser fiziologic. Orice tratament injectabil!!!

- Dar ești intoxicat! Trebuie să elimini surplusul de caroten din organism.

- Voi bea apa de la robinet. Câți litri pe zi? 5, 10?

Îndrăznesc totuși să încep o negociere pentru acceptarea unor psihotrope; îmi cere să îi descriu efectele secundare ale fiecărui neuroleptic, în timp ce se uită la cărțile mele din bibliotecă. Nu e atent, căci e clar, nu îl interesează subiectul. Mă va refuza și atunci, cum îi voi administra medicația antipsihotică?

Dar surpriză! La un moment dat îmi întrerupe "cursul" și îmi comunică faptul că acceptă Seroquelul pentru că e pe bază de Seleniu.

Nu comentez, mă conformez!

A doua zi mă anunță victorios că Seleniul își face efectul (nu pronunță numele medicamentului cu nici o ocazie). A dormit bine.

- Dar de ce îți convine atât de mult Seleniul?

- Luna, Selena aduce somnul. Ba mai mult, cu Seleniu pot aseleniza. Îmi dă răspunsul cu un zâmbet abia schițat.

Ce-a fost asta? O glumă? Mă uit la el să văd dacă râde sau zâmbește. Dar nu, OP e foarte serios. Acest paradox al gândirii lui mă surprinde de fiecare dată. Oare chiar trebuie să-i "bag mințile în cap" și cu orice preț să-l conving că este schizofren? Că Seroquelul este un medicament care scade puterea delirului prin faptul că îi mai potolește secreția de dopamină din creier. Că dacă nu ia medicație neuroleptică, boala va avansa și, din delir în delir, va ajunge să fie complet nefuncțional? Ce beneficiu terapeutic aș obține prin această ședință de psiho-educație?

Pe măsură ce trec zilele și medicația își face efectul, mi se dezvăluie tot mai mult personalitatea premorbidă a lui OP (îl numesc în mintea mea tot așa întrucât pacientul e încă destul de portocaliu). Are studii aproape superioare (după propria expresie), adică a început facultatea de științe agricole, dar a clacat după primul an. E o fire sensibilă, botanist empiric, cu un simț înnăscut al naturii. Iubește plantele, dar și animalele. Desigur, iubește cel mai mult plantele, explicându-mi „că ele sunt cinstite, nu mint, îți spun adevărul în față”. Citește, se documentează din atlase de botanică. Îi place să discute despre natură și cosmos. Cum nu prea are încredere în oameni, în general, incluzându-i și pe cei din clinică, vine des la

---

² Prelipceanu D, coord. (2011) *Psihiatrie clinică*, p. 61-62. București: Editura Medicală.

mine în cabinet. Oare în mine are încredere? Cred că la asta a contribuit faptul că a zărit în bibliotecă și o carte „sănătoasă” intitulată: *Plantele medicinale și aromatice de la A la Z*.³

- Mă primiți la o psihoterapie?, mă întreabă după ce a zgâriat ușor în ușă, ca să-și anunțe prezența. Psihoterapie? El denuște așa convorbirile noastre de după-masă.

Avem discuții prelungite despre pământ, adică Terra, despre alimentația sănătoasă, vegetariană bineînțeleasă (doar nu ai voie să iei viața nimănui). De exemplu, cu greu acceptă că poate să folosească puțin lapte, atâta cât să nu spolieze alimentația puiului de mamifer. Dar de carne să nu audă.

- Dar ouăle? Încerc să explorez o cale de îmbunătățire prin proteine a meniului strict vegetarian de până acum. Se înfurie și mă ceartă:

- Nu vă gândiți că acolo e un embrion, că e o viață în sinteza ei?

(Mă uimește și mă cucerește formularea aceasta: viață în sinteza ei.)

- Cum puteți să-mi vorbiți despre mâncare de embrioni? Și asta după ce ați studiat cu atâta atenție plantele medicinale. V-am văzut sublinierile și adnotările din cartea lui Bojor, pe care o aveți în bibliotecă. (De fapt sublinierile și adnotările îi aparțineau tatei care, deși jurist, era un mare fan al medicinei naturiste.) Revin la motivul internării, parafrazând titlul unui roman excelent, *Vă place Brahms?*:

- Vă plac morcovii? (sic)

- Nu neapărat.

- Și atunci de ce ai mâncat mai bine de 1 an doar morcovi?

- Ca să îmi curăț haznaua de impurități.

- ?!?!

Nu mai pun întrebări. Stau ca Sfinxul, nemișcată, neclintită, cu ochii în zare așteptând continuarea ideii.

- Doar știți, fiecare purtăm în noi o hazna. Suntem murdari și în exterior și în interior. În exterior ne mai spălăm și așa, pentru un timp, scăpăm de radiațiile sau bacteriile care se lipesc de noi, ca scaiul de blana oilor.

Apropo de spălat. Sora pacientului iar mi-a amintit că fratele ei nu se spală cu lunile și miroase ca o ...hazna (!), când vine la masă. Vine la masă? Cu morcovii? Cu 1, cu 2, cu 3? Cât e o porție la micul dejun, la prânz, la cină? Trebuie să mai investighez acest subiect.

- Lasă-mă să te întrerup. În ultimul timp, (îndulcesc comportamentul relatat de soră, deși îmi precisase că era vorba de luni de zile) parcă ai ocolit spălatul corpului. De ce?

- Aha! M-au pârât! Am făcut economie de apă, de aceea nu m-am spălat decât la câteva săptămâni. Dar ei, nu vor să înțeleagă rațiunile superioare ale unor decizii d-ale mele. Gândiți-vă câtă risipă de apă la un duș. Mai bună e îmbăierea la cadă, dar ei mi-au desființat cada de baie pe motiv că era ruginită. Și era și o amintire de la bunicul. Și au mai fost și alte motive...

- Bun. Să revenim la haznaua internă.

---

³ Ovidiu Bojor (1984) *Plantele medicinale și aromatice de la A la Z*, ed. I, București: Recoop

- Da, haznaua internă e periculoasă. Dacă nu suntem atenți, putrezim pe dinăuntru de la resturile nedigerate de carne și sânge. Așa că mai bine să ne hrănim cu produse care doar fermentează, adică cu zarzavaturi și legume. Gândiți-vă la elefanți. Ei mănâncă doar vegetale, sunt vegani adevărați. Materiile lor fecale sunt atât de pure încât servesc la fabricarea hârtiei! (?!?)

Sunt interzisă. Mi se citește uimirea pe față.

- Da, da, asta am citit-o într-un almanah.

- Am înțeles, deci ești un vegetarian convins, dar totuși în ultimul an și ceva ai mâncat doar un singur fel de vegetale, morcovi.

- Aici, intervine factorul emoțional, nu numai cel de protecție sau cel economic. Da, am vrut să îmi controlez nutriția, ca nu care cumva să fiu otrăvit de cei din jurul meu. Dar prin nutriție mi-am controlat și emoțiile. Morcovii sunt portocalii. Portocaliul e o culoare caldă, care îți dă o gândire pozitivă. Când a început să mi se schimbe culoarea la piele, toată lumea putea să vadă că eu gândesc pozitiv. Nu sunt un pericol pentru nimeni.

- Și factorul economic?

- Am auzit la geam voci care discutau despre economie. Că trebuie fiecare dintre noi să facem economie.

Deodată intră un alt pacient în cabinet și brusc amuțește. Se întoarce pe călcâie și pleacă grăbit spre salonul lui. Aici se urcă în pat și se acoperă până peste cap cu pătura.

Sesiunea de convorbiri s-a încheiat pentru astăzi!

După 2 săptămâni de hidratare și alimentație variată, dar fără carne, pe care o refuză categoric începe să se mai decoloreze.

Tot așa, într-o după amiază, pe când să plec și eu acasă, aud zgârietura făcută cu unghia pe lemnul de la ușă și, fără să aștepte acceptul meu, intră în cabinet cu o față preocupată:

- Puteți să mă lămuriiți cu ceva?

- Oare cu ce?

- Păi am o întrebare: de ce oare aici, în clinică, pot să fac duș fără arsuri pe piele? Acasă eram amenințat de sora mea să intru sub duș. Era atât de categorică și de grăbită de parcă trebuia să execute o comandă. Ieșeam de sub duș cu pielea roșie. Nu îi spuneam nimic, ca să nu-i fac și ei rău. Mă prefăceam că nu s-a întâmplat nimic.

(Oare care e răspunsul cel mai plauzibil pentru aplanarea delirului lui de persecuție? Aha! Îi răspund printr-o întrebare!)

- Pe care dintre membrii familiei îi consideri capabili de a pune în aplicare planuri de agresiune contra ta?

Răspunsul vine prompt:

- Pe cumnatul meu. El o convinge pe sora mea de necesitatea mutării mele la un azil de nebuni. Mă urmărește în tot ce fac și apoi se duce și mă comentează. Dar sora mea rezistă.

- L-ai auzit cu urechile tale vorbind despre mutarea ta la un spital de cronici?

- Da, da. Vorbește sub fereastra mea cu străini. Nu aud decât frânturi pentru că uneori încep să șoptească. Atunci știu că vorbesc despre mine. Completează.

- Iar cu sora ta ...

- Și cu ea șoptește. Vorbesc între ei și se uită către mine.
- Mai sunt și alți oameni care te urmăresc, te persecută, vorbesc despre tine?
- Cred că da. Pe stradă, de multe ori, se opresc oamenii în spatele meu la stop. De câteva ori m-am întors și m-am uitat la ei. Acum nu mai fac lucrul acesta. Să mă bârfească cât or vrea. Pe mine nu mă mai pot influența.
Prind din zbor cuvântul.

- Te-ai simțit influențat vreodată? Prin priviri, vorbe, unde, radiații?

- Da, da.

- Cum? Dă-mi detalii.

- Acum nu mai pot. Mă duc să mă odihnesc.

Constat că mintea lui OP e plină de idei delirante paranoide. Ele sunt ca niște formațiuni ce cotropesc gândirea logică, neavând un temei realist, dar o stăpânesc, îi domină conștiința și îi modifică comportamentul pacientului, transformându-l într-o ființă bizară pentru ceilalți. Am văzut că în dialogurile noastre, ideile lui OP sunt impenetrabile la contraargumentare și inabordabile prin dialog, chiar dacă i-am semnalat contradicțiile evidente cu realitatea. Dialogul nostru a urmat drumul unui interviu clinic sistematic, menit să evidențieze (dacă mai era nevoie) și să valideze diagnosticul de psihoză. Pe măsură ce îi puneam întrebările lui OP mi se dezvăluia amploarea gândirii lui paralogice.

Delirul de persecuție mi s-a dezvăluit imediat ce i-am pus întrebarea:

- *Ai simțit că unii oameni sunt împotriva ta sau au complotat împotriva ta?*

În schimb, la întrebările legate de tema vinovăției: „Ai simțit că ai comis vreodată un păcat groaznic”, mi-a dat un răspuns negativ.

Am continuat:

- Ai cumva puteri speciale sau talente deosebite? (n-ar fi imposibil să aibă un delir de grandoare sau mistic)

- Nu.

- Ai trecut prin stări mistice deosebite? Te consideri un ales a lui Dumnezeu?

- Nu.

Temele delirante atipice sau chiar bizare au apărut când am abordat o altă arie de simptome:

- S-a schimbat ceva în corpul tău sau în funcționarea corpului tău?

- Da, v-am mai spus că am suferit în urma intervențiilor pe corpul meu.

- Adică, aveai anumite senzații printr-o influență exterioară?

- Nu digeram bine, aveam arsuri pe piele dar și în stomac după ce foloseam apa din bucătăria comună. Și după dușul la care mă obliga sora mea. Am crezut că de la mâncarea gătită de ea mi se trage, dar arsurile și mișcările abdominale au continuat și după ce am renunțat la mâncarea lor. Deci, și apa era plină de otrăvuri.

- Otrăvuri? Cum nu ai murit?

- Le zic otrăvuri așa, în general. Poate nu era chiar cianură, dar oricum apa era infectată, toxică, răufăcătoare.

- Să trecem mai departe... Ai avut sentimentul că unii oameni pot să-ți citească gândurile ?

- Poate.

- Crezi că unii oameni pot face ca gândurile tale să fie auzite de toată lumea?

- Nu sunt chiar nebun, se revoltă OP. Cum să-mi fie auzite gândurile? Cu microfonul, cu difuzorul?

Are dreptate. Prea îl mitraliez cu întrebările standard pentru a evidenția simptomele delirului paranoid. Trebuie să obțin elementele definitorii ale bolii, adică simptomele, într-un dialog care să nu anihileze încrederea pe care o manifestă față de mine.

Continui pe un ton cât se poate de blând.

- Ai simțit că unele gânduri nu îți aparțin, că ele au fost introduse în mintea ta de o altă persoană sau de o altă forță? Sau că îți este furată propria gândire de către o altă persoană sau o altă forță?

- Uneori nu îmi era clar de unde îmi veneau răspunsurile la problemele mele. Totuși, concluziile la care am ajuns sunt juste.

- Vreau să-mi precizezi dacă vreodată o altă persoană te-a putut controla printr-o forță exterioară.

- Ei, asta-i întrebarea pe care mi-am pus-o și eu de multe ori! Uneori mă simțeam ca înghețat, parcă mi se interzicea să mă dau jos din pat. Am mai scăpat de această senzație când am trecut la regimul vegetarian strict, compus doar din morcovi.

În cursul examinării am evidențiat și halucinații auditive, sub forma vocilor care îi comentează persoana, activitățile sau chiar intențiile. Mi-a mai mărturisit că uneori auzea cum vocile planificau acțiuni nocive pe care se pregăteau să i le facă sau cum se bucurau că i le-au făcut deja.

Trăia ca într-un regim de teroare, cu sentimentul că este supravegheat de către alții, simțind că este în centrul unor evenimente speciale ce i se adresează. Am întâlnit deseori, la pacienții schizofreni, acest sentiment de „centralitate”, componentă a percepției delirante, ca o prezență ubicvitară în cadrul atmosferei de înscenare a complotului legat de persoana ce experimentează psihoza.

Pe măsură ce îi puneam întrebările mi se dezvăluia tabloul complex al schizofreniei, în care primau simptomele de rangul 1, denumite ca atare și descrise de Kurt Schneider precum: sonorizarea gândirii, halucinații auditive (apelative, comentative, constând în mai multe voci ce vorbesc despre pacient, voci care îi acompaniază propriile acțiuni cu diverse observații), trăiri de influențare a corpului sau minții, descrise ca furtul gândirii, inserția sau sonorizarea gândirii. Pe lângă acestea se descriu și percepții delirante și influențarea trăirilor, a voinței, a instinctelor și a activității.⁴

Într-o dimineață am constatat că au dispărut toate fructele plantei decorative de pe coridor. Planta avea coapte vreo zece fructe, ca niște capsule portocalii.

- Poate că e o plantă otrăvitoare, de ce ai mâncat-o?

---

⁴ Taylor MA, Vaidya NA (2008) *Descriptive Psychopathology: The Science and Symptoms of Behavioral Disorders*, p. 260, 262. Cambridge: Cambridge University Press.

- Nu e otrăvitoare! Fiind portocalie, trebuie să fie o varietate de morcov sălbatic. Doar nu mă pot dezobișnui de morcovi de pe o zi pe alta! Probabil, după un an am devenit, cum se spune, adict, adică dependent de morcovi. Ieri am avut senzații ciudate și m-am gândit că nu îmi strică să mai mănânc câțiva morcovi, ca să nu intru în sevraj.

Fug la bibliotecă și pun mâna pe *Dictionarul botanic* al doamnei Vintilescu. Răsfoiesc de urgență paginile ce descriu plantele în ordine alfabetică. Sper că este ashwagandha care e foarte prețuită în medicina ayurvedică.

E considerată a fi ginsengul indian, fiind folosită pentru combaterea anxietății, depresiei, stresului, insomniei, tulburărilor de memorie, inflamațiilor, a infertilității și impotenței, dar și pentru încetinirea îmbătrânirii etc. Cu alte cuvinte, e atât de bună încât putem să aruncăm toate medicamentele la toberon și să mâncăm numai fructe de ashwagandha, vindecându-ne de toate bolile și cochetând cu nemurirea.

Râd de una singură în cabinet. De m-ar surprinde cineva, ar crede că și eu am luat-o pe cărarea para-logică. Bucuria însă, îmi este de scurtă durată. La o căutare avansată, îmi dau seama că de fapt, am greșit. Planta de pe coridor nu este ashwagandha ci este *PHYSALIS GIGANTEA*, zisă și „*Lampion Blume*”, pentru că planta are fructe în formă de lampioni chinezești de hârtie. Mai aflu că e o plantă cu proprietăți medicinale, fiind bogată în vitamina C, potasiu, zaharuri și, culmea (!), betacaroten. Deci, OP avea dreptate atunci când susținea că planta are în compoziție caroten ca morcovul.

Continui deambularea informațională cu ajutorul internetului și iar mă sperii. Cică sunt multe varietăți de *PHYSALIS*, dintre care păpălăul (*physalis alkenkengi*) este otrăvitor. Oare planta de pe coridor e din această varietate? Că doar, deh, ce să găsești în România cu ușurință? Ceva otrăvitor, răufăcător...

În fine, îmi revin și mă duc în salon ca să mai discut cu „pacientul portocaliu”, să-l interoghez despre numărul exact de fructe ingerate și să depistez semnele precoce ale otrăvirii. Am o mică speranță în recunoașterea imediată a acestora: se pare că fructele otrăvitoare au și efect laxativ. Dar OP se simte bine, atât fizic cât și psihic. Nu mai are impresia că e urmărit de alte persoane din mediul spitalicesc, mănâncă fără probleme meniul vegetarian gătit special pentru el, (doar: „Dumneavoastră sunteți medici, tratați oamenii, nu îi otrăviți!”). Totuși, pentru siguranță îi repet analizele de laborator. A doua zi văd rezultatele analizelor. Perfecte! Chiar și anemia cu care ajunsese în spital a trecut, date fiind valorile normale ale hemoglobinei.

Vine și ziua externării pentru pacientul Vasile Corondan (nume fictiv), fostul Om Portocaliu, prescurtat OP și pronunțat de vocea mea interioară cam OUP. Acum e alb, adică are pielea de culoare normală.

- Mulțumesc că Dumneavoastră m-ați tratat fără șocuri electrice. Dacă puteți, vă rog, să le comunicați celorlalți psihiatri că seleniul din Seroquel, face minuni.

Mă surprind că mă gândesc cu nostalgie la pielea lui portocalie. Ce senzație de uimire îmi producea! Dacă era în India, mai știi, poate unii îl puteau considera un □□□□□ (avatar în sanscrită), adică o reîncarnare a unei ființe divine sub formă de om. Pentru hinduși, Krishna

e considerat ca a 8-lea avatar a lui Vishnu și a fost reprezentat iconografic ca având o piele albastră. Nu rămân prea mult în panteonul zeităților hinduse, că am de lucru aici, în realitatea curentă. Totuși, mai dau un ocol cu ajutorul lui Cameron și prin deliciale fanteziei SF petrecute pe planeta Pandora.

Reintru în pielea doctoriței Cosman și încerc să aproximez evoluția pacientului meu, măcar pentru anul următor:

- Ce vei mânca de acum înainte? Vei mai mânca morcovi din grădina proprie?

- Nu. De acum mă apuc de o plantație de pomi fructiferi, mai ales de cireși timpurii, dar mâncare gătită de sora mea nu mai mănânc.

Ridic din sprâncene în semn de întrebare. Sesizează întrebarea și îmi răspunde:

- Ei îmi sunt dușmani. Am aflat că mi-au intentat proces pe bază de diagnostic. Apropo, vă rog să îmi schimbați diagnosticul. Eu nu sunt schizofren. Nici capul nu m-a durut vreodată. Iar dacă sora și cumnatul vor să mă declare schizofren ca să îmi acapareze proprietatea asupra casei și a livezii, mă voi apăra la proces.

Mă simt obligată să-l informez despre diferența dintre a avea un diagnostic psihiatric și interdicția drepturilor cetățenești, adică dreptul la vot, dreptul de a semna vreun act de vânzare cumpărare, de a avea și de a păstra o proprietate.⁵

Nu mă mai ascultă. Se bătăie pe un picior și se uită pe geam.

Deci, cum va evolua? Cum se va hrăni? Își va administra medicația psihotropă? Momentan pot doar să sper că nu va mai avea halucinații și delir. Pe ce mă bazez? Pe atașamentul aproape „sentimental” pe care l-a dezvoltat pentru Seroquel și pe care cred că îl va folosi zilnic. În felul acesta, e plauzibilă așteptarea mea că decompensarea psihotică nu se va mai produce. Neplăceri vor interveni în legătură cu vecinătatea, cu familia surorii lui. Mă străduiesc să o instruiesc pe unica lui rudă în privința urmăririi (de la distanță) a comportamentului fratelui. Psihoeducația familiei și anturajului unei persoane cu episoade psihotice este principalul sprijin al medicului psihiatru în complianța terapeutică a pacientului.

- Bine, bine, plec acum, am multă treabă, dar am să vă mai caut.

Sunt informată că se prezintă lunar în ambulator pentru prescrierea Seroquel-ului. Doamne-ajută, să continue tot așa!

Peste un an se prezintă în cabinet cu un coș de cireșe. (deja a dat rod plantația?)

De atunci, an de an, în luna iunie ne aduce pe secție un coș cu cireșe.

Mă uit la el. Are o culoare normală. Oare ce mănâncă? Îmi răspunde tangențial.

- Eu mă simt perfect. Nu mă internez. Sunt cuminte. Respect indicația Dumneavoastră de a lua Seleniu. Îmi cultiv livada și grădina. Nu știu ce au ceilalți cu mine. Mi-au făcut proces penal, cică deranjez liniștea publică.

- Cu ce te acuză?

---

⁵ Legea 487/11.07.2002, a Sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, art. 68. publicată în MO nr. 652/13.09.2012

- Că fluier când îmi îngrijesc copacii.
- Adică?
- Ung copacii cu oțet împotriva dăunătorilor și când lucrez fluier melodiile care îmi plac.
Mă fulgeră un gând, așa că îl întreb mai departe.
- Când consideri că e bine să-ți îngrijești copacii?
- Noaptea, bineînțeles. Am crezut că nu voi fi urmărit și noaptea. Mai și dorm bieții oameni în România. Dar nu, ei nu se lasă! Au făcut și un film despre mine.
- Care?
- Eu când vreau să fluier, fluier.
- Aștept la anul, luna iunie, să se coacă cireșele...

Capitolul 2

OZZY

„Inculții ăștia nu cred că sunt Ozzy Osbourne...”

Ar trebui, în acest moment al călătoriei mele, să vă fac o mărturisire. Dintre toate tulburările psihice pe care le-am avut în observație directă sau indirectă, întotdeauna m-a fascinat tulburarea bipolară

Când am intrat, ca ucenic, în domeniul-peșteră al psihiatriei, numele acestei afecțiuni era „*Psihoza Maniaco-Depresivă*”, nume care m-a fermecat prin monumentalitatea pe care o emana. Nu pot să nu-l pomenesc pe Kräpelin, profesorul din München, considerat, pe bună dreptate, un părinte al psihiatriei, care a pecetluit în cadre rigide nozografice două mari maladii psihiatrice: schizofrenia - sub numele de *Dementia praecox* - și tulburarea afectivă bipolară - sub numele menționat anterior, cel de psihoză maniaco-depresivă. Vreau să descriu relația de comunicare excelentă pe care am avut-o întotdeauna cu persoanele din această categorie de psihopatologie. Nu vă ascund că de multe ori eram entuziasmată de inteligența, de memoria expandată, de vioiciunea asociațiilor de idei, de entuziasmul motivațional al bipolarilor în faza de manie. Desigur că știam că va veni mai repede sau mai târziu și reversul medaliei, adică plonjarea în adâncul înghețat al depresiei. Tratamentul acestora, intervențiile psihoterapeutice și consilierea familiei le voi aduce în discuție ceva mai târziu. Acum vreau să subliniez că îmi place de bipolarari, că empatizez intens cu ei, că mi s-a răspuns la fel și că cele mai sfâșietoare regrete le-am avut în cazul sinuciderilor unora dintre ei.

Iată, că se ivește încă un asemenea caz la orizont.

Aud gălăgie pe coridor. Este adus pe secție un pacient în plină agitație psihomotorie. Îi întâlnesc pentru prima dată în camera de gardă.

- Salut, mă întâmpină pacientul plin de dezinvoltură, de parcă m-ar cunoaște de când lumea.

Oare va sări la bătaie sau consultația se va desfășura într-un climat de siguranță?

- Bună ziua. Despre ce este vorba?

- **Inculții ăștia nu cred că sunt Ozzy Osbourne.** Ha! Ha! Ha!

Am în față un tânăr blond, cu mustăcioara tunsă scurt, ca la militari, ochi albaștri cu irizații de lac glaciari, îmbrăcat în costum de rocker și pavoazat cu lanțuri, lăntișoare, inele, cruci, cercei cu cruciulițe în urechi, broșe etc. Se smucește dintr-o dată din mâinile asistaților și se răstește la soția care l-a urmat în camera de gardă. Apoi iar râde, printre țipete și exclamații. Mărturisesc că are o bună dispoziție molipsitoare. Mă face să zâmbesc, fără voie. Sesizează imediat că îmi e simpatic și începe să îmi depene o poveste încâlcită despre faptul că el este urmașul lui Ozzy Osbourne, ba chiar e Ozzy Osbourne, în persoană. La această ultimă afirmație izbucnește într-o cascadă de râs și râde, râde, de nu se mai poate opri. Încerc să-i fac o mică corectură și îi spun că parcă nu are părul ca Ozzy. Aici se pierde într-un șuvoi de

explicații despre vopsitul părului, interdicția din partea familiei, faptul că nu îi este înțeles talentul...

Talentul? În ce domeniu? Cântă? Are formație? Nu, nu chiar, dar și-a dat toți bani pe instrumente, sintetizatoare, microfoane. Și dă-i și râzi, și râzi, și râzi, până la sufocare...

În timpul acesta soția, sumbră, rigidă, obosită, stă tăcută de-o parte.

Aflu de la soție că după Revoluție, la 5 ani de la reîntoarcerea din Germania a fost spitalizat 37 zile în orașul lor de reședință pentru o depresie. De fapt, din documentele medicale de atunci reiese că a avut un episod depresiv sever cu simptome psihotice. Mai observ în biletul de ieșire mențiunea că internarea de urgență s-a produs în urma unor tentative de sinucidere repetate, (chiar două) prin spânzurare. După remiterea aceluși episod afectiv, nu a urmat vreun tratament cu psihotrope. De ce, o întreb pe soție, care îmi răspunde cu amărăciune că nu și-a putut închipui că soțul ei va înnebuni. A crezut că depresia a fost cauzată de faptul că nu s-a putut acomoda în Germania, că s-a considerat un ratat după aceea. Doar depresia nu e o boală, e o stare a omului nerealizat, necăjit, disperat.

Deci, așa. Pentru soție (și câte alte persoane?!), depresia nu e o boală psihică. Ce concluzie periculoasă este această destigmatizare a depresiei. Mulți oameni cred că e firesc să ajungi depresiv în diferite circumstanțe, cele mai frecvente fiind cele ale lipsurilor economice, bolile incurabile, decesele persoanelor apropiate. Va trebui să-i explic că acest cuvânt – depresia - a ajuns ca o monedă de schimb pentru populație. Există stări legitime de tristețe, cum ar fi doliul, care nu intră neapărat în categoria patologiei psihiatrice. Dar, câte alte forme ale sindromului depresiv nu sunt descrise ca boli de sine stătătoare, precum tulburarea depresivă majoră, episodul depresiv din tulburarea bipolară, apoi depresiile „secundare”, ce apar pe un fond de boală somatică sau de afectare cerebrală.

Fiind atât de exprimat episodul maniacal actual, cu o simptomatologie care riscă să degenereze într-o agitație psihomotorie marcată (*furor maniacal*), îi propun internarea pe care, culmea, o acceptă cu mare voioșie.

- Vom avea atâtea de discutat! Văd că mă înțelegeți. Eu sunt un artist și funcționarii din familia mea nu mă înțeleg.

Așa devin medicul curant al lui Kory (nume fictiv). În timpul petrecut împreună pe secție, la această primă internare, tabloul clinic al episodului maniacal prezentat de el putea fi descris ca exemplar, „ca la carte”. În orice tratat de psihiatrie sau manual de diagnostic, la acest capitol al maniei l-aș recunoaște pe Kory. Ceea ce era atractiv de urmărit la el era viteza cu care își schimba mimica. Parcă eram la cinematograful la un concurs de mimare a stărilor emoționale omenești. Ekman și echipa lui nu ar mai fi trebuit să studieze expresia facială a mii de oameni din diversele arii geografice ale globului pentru a descrie cele 6 emoții de bază care se pot transpune și vizualiza în perimetrul chipului uman.¹

Kory trecea de la bucurie la frică, la dezgust, la furie, la tristețe, la surpriză cu o nonșalanță care era greu de urmărit. Din când în când îl mai întrebam:

---

¹ Ekman P (2019) *Emoții date pe față. Cum să citim sentimentele de pe chipul uman*. Costea M, Gherman S, trad. București: TREI.

- Acuma ce simți în sufletul tău?

La care el îmi răspundea cu un plus de surpriză:

- Cum ce simt? Pe toate le simt deodată și în totalitate. Sunt umflat de simțăminte, sunt un balon plin de idei. Îmi vin idei despre toată complexitatea vieții. Îmi pare rău, dar nu mă puteți prinde din urmă, iar eu nu pot să vă aștept până ajungeți cu gândul la mine.

Odată potolit acest tumult maniacal, la externare a concluzionat cu reproș:

- Păcat că a fi normal, în viziunea doctorilor și a celorlalți oameni, înseamnă a-ți fi luată bucuria de a trăi. Iarși va începe plictiseala de zi cu zi.

Din păcate, la un an după această primă internare pe secția de psihiatrie, Kory s-a reîntors în clinică, de astă dată cu un episod situat la polul opus, cel al depresiei. Am constatat că era încadrabil în diagnosticul de episod depresiv sever cu simptome psihotice.²

Cu greu și după multe insistențe, Kory și-a descleștat maxilarele și mi-a relatat că în urmă cu câteva zile se izolase în subsolul blocului cu intenția clară de a se spânzura.

- M-am ascuns în subsolul blocului timp de 2 zile. Soția mă căuta deja cu poliția. Aveam funia cu mine. Mă gândeam să mă spânzur. În ultimul moment m-am răzgândit cu gândul la fetița mea care se afla cu 2 etaje mai sus. Ce folositoare poate fi scala de evaluare clinică elaborată de **Marsha Linehan** în privința motivelor de a rămâne în viață!³

După ce simptomele de depresie melancolică au remis, am putut să îi aplic această scală lui Kory. A reieșit faptul că viața i-a fost salvată de puternica dragoste părintească față de fiica sa. De fapt, din cele 6 categorii de motive de a rămâne în viață, evaluate prin această scală (Supraviețuire și mecanisme de Coping; Responsibilitatea față de familie; Preocupări legate de Copil; Frică de Suicid; Frică de dezaprobare socială; Obiecții morale), Kory avea cote înalte nu numai la itemii legați de viitorul copilei sale ci și la cei legați de oprobriul anturajului (*Social Disapproval*) și, de asemenea, la capitolul convingerilor morale și implicit al celor religioase (*Moral Objections*).

A fost o internare mai lungă, în timpul căreia a plâns mult și s-a angajat față de mine, față de familie, față de Dumnezeu că își va respecta tratamentul cu sfințenie.

Au trecut 5 ani, timp în care Kory venea din ce în ce mai rar la control. Îmi spunea de fiecare dată că se simte bine, lucrează în construcții, dar nu ca un muncitor obișnuit ci ca un designer de apartamente (titlul job-ului era cam exagerat față de pregătirea lui de bază). Am sperat că e totul așa cum relata el, ceea ce s-a dovedit o speranță bazată pe optimismul meu terapeutic și nu pe pesimismul cercetărilor de profil. Totuși, scalele clinice cu care coroboram examinarea psihiatrică nu semnalau vreo alertă simptomatologică.

Și deodată, buf, s-a produs erupția vulcanului! Era inevitabilă această revenire a simptomatologiei, întrucât Kory nu mai luase medicamentele de 1 an de zile (după spusele

---

² OMS (2016) *ICD-10. Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Descrieri clinice și îndreptare diagnostică*, p. 207. București: TREI.

³ Linehan M.M., Goodstein J.L., Nielsen S.L., & Chiles J.A. (1983). Reasons for staying alive when you are thinking of killing yourself: The Reasons for Living Inventory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 51 (2), 276–286. DOI: 10.1037/0022-006X.51.2.276.

soției revoltate), iar la controlul de 6 luni juca un teatru excelent. Bineînțeles că noua recădere s-a soldat cu internarea lui de urgență în clinică. Diagnosticul acestui nou episod de astă dată era Tulburare afectivă bipolară. Episod actual maniacal sever psihotic, pus în acord cu criteriile diagnostice din *Clasificarea Internațională a Maladiilor (editia a 10-a)*, valabile la acea dată.

În timpul revenirii maniei, pe lângă faptul că a cheltuit foarte mulți bani, s-a angajat în relații sexuale promiscue, dar cel mai grav a fost faptul că în preajma Crăciunului, a periclitat viața întregii familii (soție, fetiță) întrucât a condus mașina cu 150 km/h, a produs un accident rutier, iar mașina s-a răsturnat pe câmp. Din fericire, toți trei s-au ales doar cu răni superficiale. A fost primul moment de la începutul bolii în care Kory nu a mai beneficiat de suportul emoțional al familiei, soția gândindu-se serios la divorț.

I-am pus lui Kory întrebările necesare pentru a evidenția principalele elemente ale diagnosticului de episod maniacal.

Întrebările-jaloane ale interviului semistructurat folosit de mine în acest demers diagnostic vizau scoaterea la suprafață a unor simptome precum dispoziție euforică, hiperactivitatea sau neliniștea psihomotorie, dar și tulburările de formă sau conținut ale gândirii:

- Te-ai simțit în ultimul timp într-o stare permanentă de bună-dispoziție? Simți că viața ta este frumoasă și ai motive să fi fericit?

- Oho, ho și încă cum. Păi să vedeți...

I-am luat-o înainte cu o altă întrebare:

- Ești cu mult mai activ ca de obicei? Poți să stai liniștit un moment?

- Nu am de ce. Sunt Superman! Tot ce gândesc și realizez.

- Cum asta? În ultimul timp, gândirea ta a devenit mai rapidă? Îți vin multe idei în minte? Te simți mai sigur pe tine, mai puternic, mai atractiv?

Acum, nu a mai rezistat și a sărit în mijlocul cabinetului ca să-mi arate ce mușchi are. I-am lăudat mușchii, dar s-a încruntat la mine când i-am cerut să-mi spună dacă și inteligența lui e la fel de performantă ca mușchii lui. După un moment, a izbucnit în râs.

- Te simți o persoană importantă? Ai avut vreodată puteri speciale, chiar supranaturale?

- Nu sunt chiar Dumnezeu, dar cum intru într-o încăpere, îi cuceresc pe toți și pe toate. Ha, ha! Deci am puterea de a-i face pe toți să-și întoarcă privirea spre mine.

- Privitor la ultima perioadă, ai făcut ceva, ai acționat în vreun fel, ai făcut ceva care să prejudicieze situația ta, de exemplu cumpărături inutile, împrumuturi, pierderi de bani?

- Nu.

(Văd că nu recunoaște nimic din faptele relatate de soție. Continui să adâncesc problema, poate că o luminiță îi va scăpăra în amintire sau în conștiința de sine.)

- Nu ai avut nici un moment în care ai judecat greșit consecințele actelor tale?

- Doamne ferește! Poate vă referiți la relațiile mele cu prostituatele. V-a spus soția? Da? Asta da, a fost o prostie din partea mea. Mă gândeam să le dau ocazia să câștige și ele un ban. Nu? Ha! Ha! Dar soția...

(Schimb registrul întrebărilor, mai ales că am observat că ultima întrebare l-a incomodat.)

- Câtă nevoie de odihnă aveai de obicei?

- 6-7 ore pe noapte. Dorm doar noaptea, ziua niciodată. Sunt extrem de vioi de felul meu. De aceea am realizat atâtea în viața mea.

- Bine, bine, dar acum oare ai mai puțină nevoie de somn decât de obicei?

- Da, e adevărat. Nu m-am gândit la asta. Nu dorm mai mult de 3 ore pe noapte, asta dacă mă culc la 2 și mă scol la 5. Uneori ascult muzică până dimineața.

În ziua următoare am completat interviul clinic cu testele clinice specifice pentru manie. La Yung Mania Rating Scale Kory a obținut valori foarte înalte, concordante cu inventarul de simptome obținut la examinarea psihiatrică. Am aplicat și scalele de severitate a bolii și cele de funcționalitate zilnică care, de asemenea, au înregistrat valori mult crescute față de cotele normale. Paradoxal, cu toate excesele comportamentale, alcoolizare, relații sexuale frecvente și cu multiple parteneri, toți parametrii somatici au fost în limitele normalului.

Pe măsură ce tratamentul se acumula, fiind reprezentat de un tratament clasic pentru un episod maniaco-psihotic (neuroleptice și timostabilizatoare în doze mari!), aceste teste clinice se normalizau, în paralel cu instalarea remisiunii simptomelor de la internare.

După 3 luni de tratament a fost externat cu remisiunea completă a tabloului clinic și cu teste clinice perfect normale.

Ne despărțim cu promisiuni ferme de aderență la tratamentul de menținere prescris de medicul curant, tratament care de altfel a fost bine tolerat pe tot parcursul internării.

Mă gândesc de multe ori la Kory care are deja la activ mai multe episoade maniacale și depresive de intensitate psihotică. În psihiatria clasică era mai simplu căci se vorbea de psihoza maniaco-depresivă, întrucât se pune accentul pe intensitatea psihotică a fiecărui tip de episod. Odată declanșată boala, e necesară o riguroasă complianță a pacientului la tratament, pentru că în lipsa acesteia, episoadele vor apărea cu certitudine. Acesta a fost, până acum, și cazul lui Kory. După 3 ani e din nou necesară internarea lui Kory în clinică. De astă dată cu diagnosticul de tulburare afectivă bipolară. Episod depresiv sever psihotic, cu ideea autolitică. Mă necăjește gândul că deși, în cei trei ani scurși de la ultima internare, el a urmat tratamentul cu sârguință (fapt confirmat de soția care funcționează pe post de controlor comportamental), Kory a picat din nou într-o cădere melancolică. Revenind la soție, devenită factor de bază în managementul terapeutic al soțului, mă bazez pe conștiințiozitatea cu care îi administrează medicația, destul de bogată în neuroleptice, timostabilizatoare și antidepressive (când e cazul de viraj spre depresie). Oare de ce Kory repetă tot la 3-4 ani episoadele maniacale sau depresive? În ultimii ani aderența la tratament a fost bună. Oare de ce boala se ține ca scaiul de Kory și îi tulbură destinul?

Am avut și la această internare lungi întrevederi de interviu psihiatric cu Kory. Întrebările ținteau evidențierea principalelor jaloane de conturare a episodului depresiv sever actual, adică dispoziția afectivă bazală, hipertimia negativă, diminuarea interesului sau a plăcerilor, inhibiția psihomotorie sau tulburările de flux ideativ și de conținut ale gândirii:

- *Ai avut perioade în care te-ai simțit trist, depresiv sau deznădăjduit?/Ai momente în care nu te mai poți bucura de nimic din viața ta?*

- *Tristețea pe care o simți acum e asemănătoare cu cea pe care ai avut-o în cazul pierderii sau despărțirii de persoane dragi?*

- *Sentimentele de disperare dispar dacă cineva îți vorbește cu căldură sau îți aduce o veste bună?*

- *Lucrurile de care, în mod normal, te bucurai altă dată îți mai plac și acum? La câte întâlniri cu prietenii ai fost în ultima lună? Ai perioade în care nu îți mai pasă de nimic? Ai senzația că te miști mai încet?/Ai senzația că nu mai poți să îți îndeplinești activitățile zilnice? Ai tendința să stai mai mult timp în pat decât de obicei?*

- *Ai avut senzația că nu mai poți gândi bine? Gândești mai încet decât înainte?*

- *Te simți vinovat de ceva, chiar dacă nu ai motive? Îți poți reproșa ceva?*

La toate întrebările acestui interviu semi-structurat axat pe principalele semne ale depresiei a răspuns laconic, dar afirmativ.

Totuși, cel mai mare pericol în cazul episoadelor depresive severe din cadrul bolii bipolare rămâne sinuciderea. La întrebarea mea despre prezența ideății de suicidare în mintea lui, mi-a aruncat o privire directă și a dat din cap. Am continuat:

- Cât de frecvent îți apare acest gând în minte?

- Zilnic.

- Cum te-ai gândit că ți-ai putea provoca moartea?

- Așa cum am mai încercat sau aproape am încercat. Prin spânzurare.

Observ că se exprimă mai greu, după o perioadă de latență. Vrea să vorbească cu mine, nu e negativist, dar parcă cineva i-ar pune un pumn în gură, pe care mai întâi trebuie să-l înlăture pentru a putea comunica cu lumea exterioară.

-Te poți concentra în cursul unei discuții? Decizi mai greu?

Întrebările mele privitoare la funcțiile cognitive, completate apoi cu teste psihologice psihometrice au evidențiat apariția unui deficit cognitiv moderat. Am toate criteriile care să justifice aplicarea specificatorului cu trăsături melancolice, acestui episod depresiv sever.⁴

Spre bucuria mea, chiar dacă situația se anunța la internare ca fiind gravă, Kory și-a revenit foarte repede, ameliorarea simptomatologiei fiind de bună calitate.

În pofida controalelor bianuale, după 3 ani intervine aproape inevitabilul episod maniacal. Din reconstituirea faptelor, relatate de soție, Kory a scăpat frâiele de la o zi la alta, atât de rapid, încât nu au mai putut să-l oprească din goana nebunească a maniei. Goană, nu numai la figurat, ci chiar și la propriu, căci pacientul a gonit spre internare într-o stare extremă de excitație și agitație, cu peste 150 km/oră pe tot parcursul drumului.

De astă dată, la internare este recalcitrant, iritabil, vorbește mult, ridică tonul și în fața mea. Din povestea soției reiese că începea simultan mai multe activități, fără a finaliza vreuna. Ba mai mult, iese des cu noii prieteni în oraș, face presiuni asupra familiei ca să reușească să se împrumute cu 6000 de euro din bancă pentru a-și cumpăra o motocicletă, căci mașina îl plictisește. Își amenință soția cu divorțul, lucru cu care, de altfel, este de acord și soția. A slăbit 5 kg într-o săptămână de la 72 la 67 kg. Are insomnii, de fapt „nu îi mai place să

---

⁴ APA (2016) *DSM-5. Manual de diagnostic și clasificare statistică a tulburărilor mintale*, p. 151. București: Editura Medicală Callisto.

doarmă”, „somnul e o pierdere de vreme”, trezindu-se în fiecare noapte la orele 4 a.m. fără să se simtă obosit peste zi.

Declară mereu și mereu că e mare fan a lui Ozzy. Și-a procurat, nu se știe cum, un costum din piele exact ca a lui Ozzy Osbourne, pe care l-a adus și în clinică. Îmi arată bijuteriile lui Ozzy, de care nu se desparte: inele, coliere, broșe, cruci mari, mijlocii, mici, cercei.

- Eu sunt Ozzy! Eu sunt Ozzy! Fredonează vesel pe coridor, pavoazat doar parțial cu recuzita pe care i-am permis-o în regimul de spital.

- Și atunci cine ești? arunc întrebarea ca să-i verific orientarea autopsihică.

- Păi eu sunt Kory. Kory-Ozy!

- Nu ești Ozzy Osbourne?

- Pardon, eu sunt Ozy cu un singur Z, nu cu doi.

Să fie oare o evoluție de boală bipolară cu ciclare rapidă sau Kory nu a fost compliant la tratament și nu a respectat regimul de tratament și măsurile de psihoigienă? Înclin înspre ultima alternativă. Totuși în ultimii 3 ani s-au tot succedat episoadele, când de manie sau hipomanie, când cele de depresie. Dacă mă țin foarte tare de litera „legii”, adică după DSM-5 care îi citează pe Dunner și Fieve, definiția ciclării rapide ar cuprinde cel puțin patru episoade depresive, maniacale, hipomaniacale sau mixte, într-o perioadă de 12 luni. Kory nu a avut chiar acest număr al episoadelor, perioadele de remisie interepisodice fiind mai lungi de 2 luni, uneori chiar și de 6 luni.⁵

Se ține mereu după mine ca să mă convingă că el este artist și că va deveni faimos în cel mult 2 luni. Aproape de fiecare dată când intră în cabinetul meu îmi studiază biblioteca. Scoate cărți din ea, pe care apoi uită să le pună la loc, ceea ce mă deranjează un pic, dar pe de altă parte mă bucur că îmi pune întrebări despre titluri și autori.

Între timp, în salon sau în sala de mese desenează, pictează, face colaje, scrie, scrie, scrie. Azi a intrat în cabinet și mi-a citit o bucățică din noul sistem filozofic al lui care va revoluționa lumea.

Noul meu concept se intitulează: COTUL și UMANITATEA. Să vi-l recit:

„Cotul are ca principală funcție aceea de a percepe durerea. Oamenii normali percep durerea în cot, de unde și expresia românească : *Mă doare-n cot!*

(Oare în ce limbă mai putem găsi exact această expresie?)

Oamenii care nu au dureri în cot sau de cot sunt niște nesimțiți. Ei nu pot rezona nici cu marile dureri de organe și nici cu marile dureri sufletești.”

Durerea de cot poate fi cronică, supărătoare, sâcâitoare. Totuși mai relevantă este durerea în cot apărută brusc, ca o străfulgerare sau ca o curentare electrică ca atunci când îți bagi degetele în priză din greșeală sau din voință proprie ca să te sinucizi.

Dacă cineva își schimbă afirmațiile sau depozițiile zici că *a dat-o cotită*. Dar de ce? Oare pentru că inițial a pornit drept, dar în scurt timp a luat un viraj de 90 de grade la stânga sau la dreapta, după cum o cer împrejurările?

---

⁵ APA (2016) *DSM-5. Manual de diagnostic și clasificare statistică a tulburărilor mintale*, p. 150-151. București: Editura Medicală Callisto.

Când despre cineva se spune că știe să dea din coate îmi apare întotdeauna în fața ochilor un rățoi care se ridică de pe luciul apei, deschizându-și larg aripile într-o zbatere viguroasă ca de evantai cu pene mânuite de un general de armată.

Cotul este și o măsură, folosită în antichitate. Probabil că pe antici nu îi prea dureau în cot din moment ce îl târșâiau prin toate văgăunile, lăstărișurile, chiar bălțile ca să-și măsoare viitoarele edificii. Chiar și Noe și-a folosit cotul când și-a construit arca.”

- Bine, bine, și umanitatea? Era în titlu, șicanez eu. Trebuie totuși să remarc originalitatea ideilor și umorul implicit al textului.

- Vă citesc umanitatea altă dată, că observ că nu aveți timp acum să filozofați cu mine, îmi răspunde Kory prompt (și) empatic la șicana mea.

După 3 săptămâni, folosind ca timostabilizator carbonatul de litiu, asociat altor psihotrope, simptomatologia maniacală se „înmoaie”, astfel că mă focusez pe recuperarea socială a lui Kory, prin introducerea lui în psihoterapia de grup. În clinică funcționează, de două ori pe săptămână, un grup de psihoterapie care folosește tehnica discuției de grup tip Guggenbuhl-Craig.⁶

E o tehnică de comunicare în grup ce presupune circularitatea conversațiilor, conținutul dialogurilor fiind neprogramat, lăsat la alegerea participanților.

De-a lungul anilor, am observat că orice tentativă de programare a temelor pentru discuție diminuează efectul terapeutic scontat, grupul încetând să manifeste o deschidere spre originalitate și independență.

Intervenția psihoterapeutului, în calitate de lider, e bine să fie limitată doar în cazul situațiilor în care unul dintre pacienți se exprimă confuz și nu este înțeles de ceilalți sau când tăcerea este prea lungă. Intervenția acestuia nu trebuie să pară ca o imixtiune în discuție, lăsând impresia unei „oglinzi”, în care grupul se poate reflecta, sau a unui ecran pe care emoțiile grupului se pot proiecta. Marea varietate de tematici abordabile ocolește totuși unele teme, cum ar fi descrierea propriei simptomatologii clinice sau dezbaterile pe subiecte sau atitudini politice.

Așezarea bolnavilor după preferința acestora a permis, de la „*prima vista*”, observarea unor aspecte legate de introversia sau extraversia pacienților, fiind la fel de semnificativă sesizarea schimbărilor de poziție, a pantomimei lor, a jocului mâinilor. E important de notat și gestualitatea, mimica, pantomima ce completează conținutul verbal al mesajelor. Introvertiții au preferat locurile marginale și au rămas în majoritatea timpului tăcuți, în timp ce Kory a avut mereu tendința de a aduce în centrul atenției propria istorie de boală, monopolizând discursul în grup, dar totodată dinamizând grupul. Încă de la început, el a căutat locurile „centrale”, preluând în același timp rolul de conducător al grupului de pacienți, cică să mă ajute pe mine, cum mi-a mărturisit în conversațiile noastre particulare.

După ce a intrat în remisie, au început regretele. Îi era rușine că s-a făcut de râs în orașelul lui, căci în timpul episodului maniacal, dezinhibat comportamental fiind, a frecventat baruri

---

⁶ Prelipceanu D, coord. (2011) *Psihiatrie clinică*, p. 101-180. București: Editura Medicală.

de rockeri, îmbrăcat ca OO, l-a imitat prin vorbă și prin cânt, și-a vopsit părul în culori etc. Acum se rușinează că a ajuns de râsul târgului.

Mai ales, îi pare rău că o face de rușine pe fiica lui.

- De ce l-ai ales pe Ozzy Osbourne ca model?

- Pentru că e un mare artist. Tot ce face el e original. Am simțit că în alte condiții, alt mediu, altă educație și eu aș fi putut deveni artist. Am toate albumele lui, i-am urmărit evoluția, cântecele, albumele, concertele. L-am simțit ca pe un frate geamăn.

Simt nevoia să mă documentez în privința acestui rocker britanic.⁷

Nu m-aș mira să aflu că și Ozzy Osbourne are TAB. Până una alta, notoriu este faptul că a fost pentru mult timp din viață dependent de alcool și droguri. Oricum, creativitatea la bipolari e un subiect ce merită a fi cercetat. Au mai făcut-o și alți psihiatri.

Creativitatea...

Există un set de trăsături comune aparținând atât creativității cât și psihopatologiei. Creatorii vor prezenta frecvent simptome care e posibil să fie asimilate cu sindroame psihopatologice. Pe lângă faptul că aceste caracteristici sunt de regulă de nivel subclinic, efectele lor sunt temperate de atributele pozitive ale personalității creatoare, cum ar fi nivelul ridicat de tărie al Ego-ului, și prezența unui intelect de excepție.

Apropo de creativitate. Am avut un alt pacient bipolar cu vreo 10 ani în urmă. De fiecare dată când devenea maniacal sau hipomaniacal susținea că este preot, deși nu avea studii teologice. În aceste episoade scria predici către consătenii lui. L-am citit unele dintre ele. În afara faptului că ideile erau uneori mai puțin structurate, predicile erau corecte din punctul de vedere al citatelor din Sfânta Scriptură. Am remarcat că insera în predici și meditațiile proprii privitoare la dialogul om-Dumnezeu. Unele dintre ele erau pline de lirism. După încetarea episodului, care dura cam multișor, chiar și 3-4 luni, revenea la îndeletnicirile lui obișnuite de agricultor. De fiecare dată când episodul maniacal se remitea nu uita să-mi spună:

- Mulțumesc doamna doctor că m-ați vindecat și de astă dată, dar să știți că mi-ați stins pasiunea din mine. Acum sunt numai jar. Aștept data viitoare când se vor aprinde din nou tăciunii.

Revin la problemele stringente ale lui Kory.

- Dar cu soția cum te vei împăca? Ai uitat că îi impuneai divorțul la internare?

Are un moment de descumpănire.

- Nu știu... Am făcut mari prostii. Vă rog să mă ajutați!

Plânge, plânge în hohote. Fără familie nu mai are rost să rămână pe pământ, îmi declară printre gemete.

Of! Mă impresionează durerea lui sinceră. Sper că nu intră iar în depresie!

---

⁷ Aires C. (2021) *Eu sunt Ozzy. Ozzy Osbourne*. Pricăjan M. trad. Iași: Polirom

O sun pe soție să vină la spital. Asist, la cererea lor, la o discuție între soți. De fapt, vorbește și își varsă aleanul mai mult soția lui Kory, povestind clipele de groază și rușine prin care a trecut în ultimii ani.

Plânge Kory, plânge și ea

Eu îi descriu fazele prin care se manifestă boala bipolară, tulburarea psihică de care suferă soțul ei. Observ că episoadele de depresie le înțelege foarte bine. Apoi îi explic comportamentele nesăbuite ale soțului, împrumuturile, cadourile, adulterele, petrecerile, jocurile, din cursul episoadelor maniacale.

Îi citesc dintr-o carte rolul ei ca soție de pacient cu boală psihică:

„Psihoeducația presupune îmbinarea educației cu psihoterapia în scopul de a permite persoanelor cu tulburări psihopatologice să înțeleagă problemele cu care se confruntă și să învețe să gestioneze cât mai eficient situațiile în care se pot afla. Are o componentă pedagogică, psihologică și una comportamentală.

*Psihiatrul subliniază importanța pe care familia trebuia să o acorde aderenței terapeutice. Astfel sprijină pacientul (depresiv) să urmeze un tratament optim, corect administrat, ca el să nu ia medicamente fără indicație medicală și să nu renunțe la medicație o dată ce a început să se simtă mai bine, sau să o substituie cu medicații alternative, naturiste”.*⁸

La sfârșitul întrevederii, soția acceptă să se împace cu Kory care se repede la ea, o strânge în brațe și o sărută pasional, fără nicio jenă.

- Să vezi ce-ți fac acasă, o amenință drăgăstos Kory.

După câteva zile urmează externarea. Kory își ia angajamentul că va respecta cu sfințenie tratamentul. Înainte de despărțire, își donează bijuteriile altor pacienți, spune o rugăciune și își face cruce.

Angajamentul! Da, l-a respectat în ultimii 6 ani, venind la control din 6 în 6 luni. De fiecare dată mă surprinde plăcut faptul că și-a păstrat fața de copil mic. Doar mustăcioara încărunită îi trădează vârsta.

---

⁸ Cosman D, Coman H, coord. (2018) *Melancolia. De la tristețe la sinucidere. De la tristețe la sinucidere*, p. 182-185. Cluj-Napoca: Risoprint.

Capitolul 3

FATA MORGANA

Pe urmele săpunului AMO

Mă aflu în cabinet, la clinică. Mă gândesc cât de fascinantă e psihiatria! Chiar și un pacient cu demență sau retard mintal îți poate oferi surprize, în diverse momente ale relației terapeutice. Nu pot să nu mă gândesc din nou la Mihăiță. Ce text surprinzător a putut produce sufletul lui atotcuprinzător, în pofida unei capacități mintale restrânse! Totuși, dintre toate afecțiunile cu care m-am întâlnit în psihiatrie, cea mai provocatoare pentru mine rămâne schizofrenia. Nu mă satur să urmăresc cu uimire diversitatea simptomelor la persoanele care au schizofrenie. Poartă aceeași etichetă diagnostică, dar pot să prezinte o psihopatologie diferită de la caz la caz.

Nu trec multe minute și vine la consult Akos (nume fictiv), un pacient tânăr pe care îl știu de la o internare anterioară, petrecută în urmă cu un an.

E însoțit de fratele lui geamăn Zsombor (nume fictiv), care îmi relatează prima versiune a unei călătorii plină de peripeții neplăcute pe care au trăit-o amândoi în Ungaria. Cei doi gemeni se întrerup unul pe altul, ba se și contrazic, astfel că e destul de greu să le urmăresc povestea.

Mai târziu aflu că și mama lor, care e pe coridor, vrea să vorbească cu mine. Îi rog respectuos pe frați să mă lase să vorbesc prima dată cu mama lor, așa că o invit pe mamă în cabinet, ascultând versiunea ei (a 2-a) despre nefericita întâmplare. Îmi povestește, cu o mimică și pantomimă exagerată, că băiatul ei, Akos, s-a îndrăgostit de o fată din Ungaria, a crezut că și ea s-a îndrăgostit de el, apoi când a ajuns la ea în sat, ea l-a respins, el a fugit din sat, s-a rătăcit noaptea prin pustă, l-au arestat polițistii, l-au speriat și a înnebunit! (Păi cum, acum l-au înnebunit? Nu fusese și anul trecut ne...?)

- De când s-a întors, fiul meu mai mic nu vorbește decât despre spionajul internațional. Toți spionii maghiari îl urmăresc crezând că el a furat un secret, dar el e nevinovat, e un băiat bun, naiv, curat la suflet, habar nu are despre treburile de spionaj, e o victimă inocentă... și e și virgin pe deasupra!

Îl reintroduc în cabinet pe Akos care făcea ture pe coridor, în timp ce își lipea de ochiul drept un obiect care mai târziu s-a dovedit a fi o bucată de săpun AMO.

Și acum câteva cuvinte despre săpunul AMO. În comunism aveam puține produse de igienă. Tot felul de săpunuri de proastă calitate se luau la întrecere să ne ofere mirosuri dezagreabile. Catifelin, Perla, Egreta, Palmier, Darclée, Stela, Oana, nu erau depășite decât de greșosul săpun Cheia. Așa că, atunci când săpunul Amo a apărut la Alimentara, ne-a bucurat pe toți prin calitățile sale olfactive și eficiența în manevrele de igienizare a părților delicate din corp. Bineînțeles că mă refer în primul rând la pielea feței. În plus, avea și un ambalaj în care apărea un medalion cu chipul unei fete frumoase. Așa că nu mă mir că Akos a început să aibă reverii cu această imagine feminină, reverii pe care cu ușurință le-a putut transforma în delir. Chiar Akos mi-a explicat că numele săpunului este special, el vine de la

italienescul (de fapt latinescul) amare (a iubi, a adora) și ar trebui să se pronunțe AMO, nu OMO, cum îl pronunță ungerii, produsul fiind o marcă ungurească.

Până la urmă află și versiunea lui Akos (a 3-a) a călătoriei aventuroase prin Ungaria. Acum pot identifica cu ușurință elementele unui delir paranoid de interpretare, urmărire, influență, persecuție, relație, erotoman precum și alte elemente de psihopatologie caracteristice schizofreniei.¹

Îl internez pe Akos, care acceptă de astă dată internarea, fără comentarii sau opoziție. Constat că pot să discut cu el pe teme neutre, cum ar fi meniul sau echipa de fotbal preferată. În afara faptului că poartă la el mereu săpunul AMO, pe care îl ține în buzunar și îl scoate din când în când ca să se uite la el sau uneori să poarte cu el un dialog scurt, înfățișarea lui nu are nimic ciudat. E de înălțime medie, cu o structură osoasă mai gracilă, bărbie ascuțită, buze fin arcuite, ochi căprui deschis și o expresie de blândețe pe față. Ceea ce contrastează puțin cu finețea obrazului sunt arcadele sprâncenoase, un pic prea ieșite în afara frunții, formând un fel de streășină deasupra ochilor.

La 3 zile de la instituirea tratamentului cu psihotrope, Akos începe să se liniștească, ba încă îmi mulțumește că l-am internat. Iată că pentru cuminența lui, familia l-a gratulat cu un ceas scump, pe motiv că s-a liniștit și nu mai vorbește prostii despre spionaj.

Spuneam că l-am mai tratat pe Akos acum un an. Boala îi debutase la 17 ani. Cu ce simptome? Familia m-a inundat cu informații controversate, așa că nu am putut trage vreo concluzie clară pe această temă. Totuși s-au mai pierdut doi ani până să ajungă la un psihiatru, timp în care au peregrinat din biserică, în biserică, pentru a se încerca „curățarea de duhuri sau fantome” a minții băiatului. Până la urmă au ajuns și la un asistent social care i-a trimis urgent la psihiatrie. După ce s-a depășit momentul internării, care nu a fost unul liniștit din cauza opoziției lui Akos, în peisaj am intrat eu, pe post de medic curant. Neașteptat a fost faptul că acele 4 săptămâni de tratament au decurs fără probleme. La externare, am îndrăznit să-mi fac speranțe că tratamentul va fi urmat și după ce Akos va ajunge acasă, dat fiind răspunsul foarte bun la terapia specifică antipsihotică. Dar, după 6 luni nu a mai venit la control.

Ce-a fost, a fost! Iată-mă din nou față în față cu Akos care bineînțeles că a recidivat, întrucât nu și-a mai luat tratamentul de luni bune, la indicațiile familiei. Care indicații?

„Medicamentele sunt toxice. Te pot strica de cap. Nu mai poți trăi fără ele, devii sclavul lor etc.”

- Bun, am înțeles de ce nu ți-ai mai luat tratamentul. Nu intenționez să te cert.

Informația despre imixtiunea familiei în derularea tratamentului, m-a pus în gardă în ceea ce privește non-complianța acestuia față de indicațiile medicului. Oricum, trebuie să fac psihoeducație cu familia, adică să le explic că afecțiunea lui Akos nu se datorează nici luptei spirituale între duhuri, nici poluării, nici radioactivității (cel puțin nu s-au justificat până acum aceste cauze prin studii clinice corecte). Dar, subiectul cel mai important este cel legat

---

¹ Ladea Maria (2011) *Schizofrenia*, pg.418-419. În Prelipceanu D, coord. *Psihiatrie Clinică*. București: Editura Medicală

de aderența la tratament a băiatului lor, căci în lipsa tratamentului, revenirea simptomelor halucinator-delirante este promptă.

- Și acum să trecem la fapte, povestește-mi fără nici o reținere ce ți s-a întâmplat. În acest cabinet ești în siguranță, iar conversația noastră e confidențială.

Suntem într-adevăr în cabinetul meu. E o dimineață răcoroasă de primăvară. Pe geam se văd câțiva cireși decorativi pe cale să înflorească. Pe Akos l-am așezat într-un fotoliu, în fața mea. Se foiește puțin în el, în timp ce își ține mâna în buzunarul halatului. Acolo se află obiectul de care nu se mai desparte nici în ruptul capului: săpunul AMO.

- Spune-mi ce te-a determinat să pornești în această nenorocită de călătorie?

Povestea lui Akos:

- Totul a început la MC (pronunțat eMce).

- Unde???

- La statuia din centru a lui Matei Corvin. Ea venise cu un grup de turiști din Ungaria. Îi plăcea orașul. Am invitat-o la o înghețată. Mi-a zâmbit și a acceptat. Am recunoscut-o! Era fotomodelul de pe ambalajul săpunului AMO! Nu i-am spus direct că am recunoscut-o, dar ea a înțeles acest lucru. Și-a mâncat înghețata și mi-a spus: „dacă treci prin Magyarorszag, adică Ungaria, te pot ghida și eu prin împrejurimile satului în care stau”. Apoi am invitat-o să-i arăt orașul. A acceptat și ne-am plimbat o oră. Eu m-am îndrăgostit brusc de ea și ea de mine. Ne-am înțeles să ne logodim.

- Cum v-ați înțeles atât de repede?

- Din priviri! Ochiul meu emite unde foarte puternice care crează fire de legătură între oameni. Ca razele laser. Eu am acceptat razele ei, după care și ea a acceptat razele mele, așa că a fost de acord cu ce gândeam eu, adică să ne logodim și apoi să ne căsătorim. Trebuie doar să aștept un pic, până ce le spune părinților și mă cheamă la ei.

- Cum ai aflat că te-au chemat și acceptă căsătoria voastră?

- Prin săpunul AMO!

(Nu am de ce să mă mir. Destul de mulți pacienți de-ai mei au primit informații, ordine, comunicări internaționale prin măsele, pixuri sau alte obiecte personale sau chiar prin radio România Actualități, TVR etc., încât un săpun emițător de unde și de chemări sentimentale este un argument în plus pentru neîncrederea care cred că boala psihică e o scorneală de-a medicilor.

- Ce s-a întâmplat cu voi în Ungaria?

De aici începe să povestească martorul nevăzut, adică NARATORUL, care filmează dintr-o dronă virtuală întâmplările gemenilor. Scenariul e alcătuit din poveștile tuturor membrilor familiei: Zsombor (contribuție de 80%), mama (15%), Akos (5%), tata (0%, adică doar 2 semne de exclamație care nu se pun).

Scenografia: pusta maghiară.

NARATORUL filmează și povestește:

„Inițial mama s-a opus plecării, dar Zsombor a spus că e bine ca Akos să plece, ca să vadă dacă fata e bogată sau săracă. Au fost dezbateri îndelungi în familie în legătură cu (presupusa) stare materială a fetei, în comparație cu cea a lui Akos. Mama avea bănuiele în

legătură cu intențiile fetei de a pune mâna pe un băiat bogat, de la oraș. Până la urmă, mama s-a învoit cu plecarea lui Akos în vizită la logodnică, cu condiția să fie însoțit de Zsombor, pe post de observator din partea ei.

Și așa și-au început cei doi gemeni, Akos și Zsombor, anabasisul prin pusta maghiară.

Au luat trenul până la Oradea, au trecut granița pe jos, cu rucsacurile în spinare iar dincolo de graniță au făcut autostopul. E uimitor cât de repede au ajuns la destinație, în satul Ullo, după doar 6 ore de la plecarea din casa părintească. Au mers la adresa fetei, dar ea era la slujbă. Atunci au căutat-o la magazinul în care era vânzătoare. Akos a intrat în magazin, iar Zsombor a rămas afară. Fata s-a uitat la Akos cu uimire. Nu se aștepta ca el să treacă prin satul ei chiar așa de curând după întâlnirea de la Cluj. El i-a spus că a venit atât de repede din cauza ei. Ea precipitase vizita lui!

- Cum așa?, a întrebat fata cu un început de neliniște.

- M-ai chemat aici ca să ne căsătorim, a ripostat Akos.

- Când te-am chemat? Nici măcar nu am vorbit la telefon.

- Nu prin telefon m-ai chemat!

- Dar prin ce?

- Prin săpun.

Fata a ieșit în grabă din magazin și și-a chemat o vecină. Zsombor l-a văzut prin geamul vitrinei pe Akos stând ca un stâlp în mijlocul magazinului. Când fata s-a reîntors cu ajutoare, a intrat și Zsombor în magazin. Fata i-a spus lui Akos să o lase în pace și să plece acasă. Pentru că Akos amuțise, Zsombor i-a sărit în apărare. A întrebat-o care sunt motivele pentru care s-a răzgândit în legătură cu căsătoria.

- Care căsătorie?, a țipat fata.

- Promisiunea de căsătorie, după logodna din Cluj, a continuat Zsombor calm. Nu îți dai seama că l-ai șocat pe fratele meu? Nu trebuia să îl chemi până aici, să faci atâta drum, numai ca să-i spui că îl refuzi, continuă Zsombor să facă pe avocatul.

- Nu m-am logodit cu nimeni, nici la Cluj, nici aici!

- Ah, atunci e bine. Nu l-ai trădat pentru altcineva, continua Zsombor imperturbabil.

- Plecați de aici imediat! Imediat! Chem poliția să vă aresteze! Ajutor, ajutooor!

Lumea începea să intre în magazin să vadă ce se întâmplase. Hoție, viol, crimă?

În timpul acesta Akos continua să stea nemișcat, în centrul vârtejului, ca o statuie de ceară. Nu i se mișca nici un mușchi pe față, nu clipea, parcă nici nu mai sufla, într-o perfectă, ostășească poziție de drepti.

Zsombor a avut o sclipire de înțelegere a situației. Fratele lui fusese înșelat de promisiuni deșarte. Nu mai era nimic de făcut. Logodna se desfăcuse. Trebuiau să părăsească locul până nu mâncau o mamă de bătaie de la săteni.

Se însera. Zsombor îl târa pe ulița satului pe Akos grăbindu-se să iasă cât mai repede din raza de acțiune a dușmanilor. Toți sătenii îi urmăreau cu privirea, stând pe la porți, cu mâna la gură.

Când au depășit satul, Zsombor a luat-o pe o cărăruie ca să li se piardă urma. Akos continua să fie inert și neparticipant la efortul fratelui său de a-l îndepărta de pericol. Zsombor s-a

oprit, l-a lăsat din brațe pe Akos și i-a explicat că e noapte în curând, iar după ei va veni în mod sigur un grup din sat ca să-i bată, sau, cine știe, poate să-i omoare. Îl roagă deci, să facă pașii necesari pentru a-și pierde urma. Ascultător Akos a început să facă pași mici, ca de robot în urma lui Zsombor. Au tot mers așa cam vreo două ore. Se întunecase, dar aveau noroc că luna arunca o lumină destul de puternică ca să vadă pământul pe care pășeau. Strategia de apărare a lui Zsombor a funcționat până au dat de păruș și de un teren care devenea din ce în ce mai mlăștinos. Atunci s-au oprit și Zsombor a hotărât că vor înnopta acolo, la distanță de sat, iar dimineață se vor întoarce în România, nu înainte de a reclama la Rendorseg (Poliția maghiară) cum fuseseră trași pe sfoară. Akos parcă se mai dezmeticise și i-a cerut apă. Dar apă nu aveau. Plecaseră de acasă fără alimente, în speranța că vor fi primiți cu masă și casă de familia logodnicei. Akos repeta stereotip că îi este sete, fără să își asculte fratele care îi explica cum își vor potoli setea dimineața, pe lumină.

Dar Akos nu voia să înțeleagă de ce Zsombor nu îi dă apă. Ba chiar a început să-l acuze de gânduri urâte, de unire cu ceilalți împotriva lui. Știa el că Zsombor așa aranjase lucrurile, ca el să nu se căsătorească. De la început nu a dorit ca el, Akos, să se logodească și apoi să se căsătorească. De ce? Pentru că era geamănul al doilea și Zsombor, ca prim născut nu accepta să i-o ia înainte. Toți au complotat împotriva lui: mama, Zsombor, oamenii din sat, logodnica. Ba nu, poate logodnica nu! Pe ea au amenințat-o cu moartea să nu îl mai accepte.

- Apă! Apă! Ajutor! Vrea să mă omoare!

Hârșt! Zsombor i-a tras o palmă zdravă lui Akos.

- M-am săturat de nebuniile tale! Avea dreptate tata când spunea că ești nebun.

- Am să mor! Am să mor! Akos avea un plâns de neoprit, cu sughituri. Apoi a început să se bâțâie de frig, să se zgribulească.

- Mi-e sete! Mi-e foame! Mi-e frig! Am să mor! Am să mor! Am să mooor!

*Deși era vară, frigul îi cuprindea, încet, încet, pe cei doi gemeni nemâncați de mai mult de 36 de ore. Zsombor și-a examinat rucsacul în care spera că mama le pusese ceva de mâncare. Dar stupoare! Mama le împachetase doar lenjerie, de fapt doar chiloți. Șapte bucăți cu inițiala **Z** și tot șapte cu inițiala **A**, inițiale vizibile, frumos brodate în partea din față. A aruncat cât colo rucsacul și a trecut la cel al fratelui. Când l-a deschis, stupoare și mai mare. Era plin cu săpunuri AMO!*

Trebuia să ia rapid o decizie. Akos nu mai mișca. Aproape că nici nu mai sufla. Se chircise într-o poziție fetală și privea în gol, fără să clipească. Oare era mort? Oricum, dacă nu îl ajuta cineva, putea să moară acolo, în pustietate, în mocirlă. Ca să îl mai încălzească i-a tras un chilot în cap pe post de căciulă, câte un chilot pe fiecare mânecă a tricoului și restul pe picioarele neacoperite de șortul din pânză subțire. Doar, nu-i așa, plecaseră pe timp de vară, către un eveniment care se anunța plin de bucurie, veselie și plăceri?

Apoi s-a echipat și el cu cei 7 chiloți, pe care Z-ul brodat cu măiestrie de mămica arăta ca un șarpe sau ca un semn de pericol de electrocutare: un chilot în cap, ca un fes, două bucăți pe el, trase peste șort, și restul de patru înghesuite sub tricou, proiectând în afara toracelui o mândrețe de bust gonflat.

Trebuia să se hotărască în ce direcție să o apuce. Înapoi spre sat? În nici un caz. A hotărât să meargă pe lângă păpuriș, fiind atent să nu intre în apă, în mlaștină, în noroi. A avut grijă să-și punteze drumul cu câte un săpun AMO ca semn de recunoaștere. Ce bine că în copilărie mămica le citise Scufița Roșie. Ba, parcă nu în Scufița Roșie era vorba de fetița care își însemnase drumul prin pădurea întunecoasă. Dar atunci în ce poveste? Aha(!) - aici se inserează primul semn de exclamație al tatălui. În Albă ca zăpada și cei 7 pitici. Da, asta era. Luminat, continua să progreseze pe lângă păpuriș spre... nicăieri. Important era faptul că mergea spre ajutoare. Totuși, ceva nu era în regulă...of! nici asta nu era povestea cu pietricelele albe, vizibile noaptea la lumina lunii! Și apoi cu miezul de pâine mâncat de păsările! Da' ce, păsările zboară și noaptea? Se vede treaba că în poveste păsările pot să zboare și noaptea. Săracii copii, cum îi mai prostesc adulții cu poveștile lor. Chinuit de atâtea griji și obsedat de titlul poveștii în care copiii părăsiți se descurcă prin pădurea înfricoșătoare, Zsombor pășea cu fruntea în pământ având grijă să își marcheze drumul cu săpunul salvator. Până la urmă, Akos ăsta nici nu e atât de nebun precum pare. Vreau să văd care pasăre sau animal ar pofti să mănânce săpun și să strice marcajul drumului străbătut. După vreo oră și jumătate de mers împleticit, Zsombor a auzit un zgomot de mașină dincolo de păpuriș. Ba nu, de mașini, nu de o mașină! De multe, multe mașini!

Iluminare! Fiori de bucurie! Victorie! ...e Hänsel și Gretel!

S-a oprit din mers eliberat de bâzâiala enervantă a căutării titlului poveștii. Deci, ăsta era!!! Îl găsise în amintirile din copilărie. Da, cei doi copii părăsiți în mijlocul pădurii, de un tată moale și de o mamă vitregă poruncitoare erau Hänsel și Gretel! Hm, săracii copii... Parcă părinții din poveste semănau cu părinții lui. Și ei erau cei doi frățiori, părăsiți și umiliți de toți. Dar nu avea timp de pierdut cu analizele literare și psihologice ale basmelor copilăriei. Acum trebuia să ajungă la șosea. A pus în iarbă ultimul săpun și a făcut un pas în păpuriș ca să ajungă cât mai repede la zgomotele care anunțau civilizația. A început să se scufunde, încet, încetisor. Până la glezne, apoi până la genunchi.

- Ajutor, ajutooor!

L-a cuprins groaza dându-și seama că nu-l auzea nimeni. Se va scufunda acolo în mlaștină, la doi pași de șosea. Zgomotul făcut de mașini era tot mai distinct. Atunci a luat o hotărâre eroică: va merge înainte chiar dacă apa îi va ajunge până la gât. Tremurând de frică, dar și de speranță a înaintat până a zărit licărirea unor faruri. Șoseaua era foarte aproape, la nici 100 de metri. A început să alerge prin mlaștina care s-a dovedit mai apoi că nu era, de fapt, decât o băltoaca ceva mai mare, rămasă după ultima ploaie. A urcat cu ultimele puteri taluzul care mărginea șoseaua și hop! a ajuns la asfalt, la civilizație.

Făcea disperat semn cu mâna, dar nici o mașină nu oprea. Ce-o fi cu oamenii ăștia? Au ceva cu mine? Au fost informați de oamenii din sat? Pus pe gânduri, s-a retras pe marginea șoselei și a încetat să mai facă semne. Apoi, minune! În zare a apărut mașina poliției. A sărit în mijlocul șoselei și a început să se agite, făcând de mai multe ori semnul victoriei. Ba încă și-a smuls din cap chilotul pe care îl rotea prin aer. Dar ce să vezi, poliția a trecut pe lângă el fără să oprească. Aha... Iar a căzut pe gânduri.

Vuum! Stop!

- Prezentați actele la control!, strigă o voce din mașina politiei, reîntoarsă din drum și oprită chiar lângă el.

- Actele mele sunt la fratele meu, în mlaștină. Am fost alungați de sătenii din Ullo, care au vrut să ne omoare, ca să nu se însoare fata lor cu fratele meu... vă rog să mă ajutați să îmi salvez fratele. Aduceți-ne apă, mâncare... o să murim, vă rog să vă mișcați repede. Vă rog... Vorbea precipitat, repede, repede ca să spună tot, tot, să se termine odată calvarul.

- Trebuie să veniți cu noi la secție!

- Asta nu !Nu, nu, asta nu! Nu pot să-mi părăsesc fratele. O să moară dacă nu mă întorc imediat cu ajutoare la el! O să moară, înțelegeți! Ce o să zică mama? Aaah(!) - aici se inserează al doilea semn de exclamație al tatălui.

A început să dea înapoi, spre taluz, dar degeaba. Polițiști l-au încadrat, ba chiar l-au luat pe sus și l-au vârat în mașină.

- Ioi, Ioi, Ioi, ce-ați făcut, ce-ați făcut! Am să vă reclam! L-ați lăsat pe fratele meu să moară! Zsombor se zbătea cu disperare în timp ce îi picau ghemotoacele de chiloți de sub tricou, lăsându-l fără sânii falși.

Noroc că au ajuns rapid la secția de politie din Ullo. Înainte de a coborî, i-au pus cătușe la mâni ca să nu mai dea cu pumnii. Chiar și așa l-au debarcat cu chiu cu vai din mașină, murdar de noroi pe coapse, cu litera șerpuitoare, brodată de mama în dreptul prohabului și cu un chilot în mână.

Acolo, printre plânsete, vaiete și sughituri, au înțeles polițiștii, până în cele din urmă, toată povestea anabasisului prin pustă a celor doi gemeni. L-au dezbrăcat de chiloții pe care, la cererea lui Zsombor, i-au pus într-o pungă de nailon ca să nu se piardă, l-au hidratat și alimentat.

Apoi au plecat să-l recupereze pe Akos. Dar nu pe urmele săpunului marcator al drumului, ci pe unde presupuneau polițiștii că se află pierdutul. Au căutat vreo juma' de oră, timp în care Zsombor nu mai contenea cu criticile.

- V-am spus eu că trebuia să o luăm după AMO (pronunțat AMO). V-am spus eu! Haideți după Amo!

- Cine e Amo ăsta? Ați fost trei?

- Nu, nici vorbă. AMO e săpunul logodnicei lui frati'miu, adică nu chiar a logodnicei, ci a fotografiei ex-logodnicei, pentru că, știți, frati'miu e nițeluș nebun, dar nu chiar total nebun, așa că nu sunt chiar sigur că nu are și el ceva dreptate... adică, cum să vă explic, fata l-a ademenit puțin și el fraierul s-a prins în clenciul ei. Și știți de ce?

- De ce?, a întrebat polițistul, brusc interesat de această romanță de dragoste.

- Pentru că nu a făcut sex niciodată!

- No! Știi ce? Dă-o încolo de treabă! Termină odată cu poveștile astea deocheate, cu chiloți cu semnul electric, cu făcut semne cu chiloți pe șosea. Te arestez imediat dacă nu încetezi.

- No, bine, nu mă supăr dacă nu mă credeți, dar vă rog haideți să găsim săpunul AMO, cu care am marcat drumul meu. După ce îl găsim pe Akos, vă dau și Dumneavoastră un săpun. Sau două? Sau... trei? Mai multe nu, că o să observe Akos și o să mă certe sau o să se agite. Că trebuie să știți, el e nebun! Cu acte.

Negăsindu-l pe Akos, în cele din urmă s-au hotărât să urmeze sfatul lui Zsombor. În scurt timp, au zărit în depărtare o mogâldeacă care mergea în patru labe pe câmpie. Era Akos. Se trezise și se deplasa prin pustă în patru labe ca să se încălzească. Mare, bucurie mare când s-au regăsit cei doi frați! Au găsit apoi și locul în care și-au lăsat rucsacurile, dar au mai pierdut timpul recuperând săpunurile AMO, fără de care Akos. a declarat că nu pleacă din Ungaria. În fine, totul s-a terminat cu bine. Au fost escortați până la graniță de către polițiștii maghiari, care s-au purtat foarte frumos cu ei. Ajunși acasă, lucrurile au intrat în normal.”

Naratorul revine pe Terra și îmi face loc pentru concluzii.

În povestea lui Zsombor, remarc descrierea vicleniei ex-logodnicei ca și cum aceasta într-adevăr ar fi acceptat propunerea lui Akos. Oare Zsombor a crezut și a preluat prin contagiune psihică delirul erotoman al fratelui? Sunt obligată să constat că nu a avut nici un pic de detașare față de ideile lui Akos privitoare la sentimentele domnișoarei din Ungaria sau față de așa zisa promisiune de căsătorie și, mai ales, față de realizarea logodnei prin emblematicul săpun AMO. Să fie vorba de un caz de *folie a deux*?^{2 2*}

Zsombor a descris cu lux de amănunte intențiile agresive ale sătenilor din Ungaria. Pe ce bază? Pentru că sătenii se uitau la ei sau era o intuiție delirantă? Păi, după părerea mea, cred că cei doi frați erau *de panaramă*, cum se trăgeau și târâiau pe ulița satului! Apoi, de unde a reieșit calificarea atitudinii polițiștilor ca fiind ostilă și relaționată cu o prealabilă înțelegere cu sătenii din Ungaria?

Nu pot să nu remarc trufia megalomanică din povestirea lui Zsombor. Nu a precupețit cuvintele când și-a descris puterea lui de sacrificiu pentru a-și salva fratele, el fiind de fapt principalul erou al aventurii din Ungaria. A ținut să sublinieze că a folosit niște „scheme logice”, pline de indicații codificate pe care le-a lansat în dialogul cu polițiștii maghiari. Din păcate, ce să-i faci?... aceștia nu au fost în stare să îl înțeleagă.

În completare, Akos concluzionează:

- Bine că am scăpat de unguri și am ajuns acasă la mama!

A trecut o săptămână de la internare. Eu și Akos discutăm în cabinet. El îmi povestește, cam speriat, cum se desfășoară urmărirea lui de către „știm noi cine”... Îi place la mine în cabinet deoarece simte că e protejat de placa de plumb din pereții încăperii, iar din biblioteca mea aude numai gânduri bune și bancuri. Se uită după o carte de glume de unde, spune el, cineva, un bărbat, îi citește textele care îl fac să râdă.

- Păi eu nu am nici o carte de glume în biblioteca mea de la clinică, îi spun.

Îl pun să-mi arate cartea cu textele hazlii. Precis va fi dezamăgit. Dar, nu! Găsește un tratat de psihiatrie pe care mi-l arată triumfător. (Ei, asta-i chiar o glumă bună!)

---

² Taylor MA, Vaidya NA (2009) *Descriptive psychopathology: the signs and symptoms of behavioral disorders*. pg.287, Cambridge: Cambridge University Press.

^{2*} Capgras J. Serieux P (1909). *Les folies raisonnantes*, p.11-81. Paris: Felix Alcan

- Și secția asta a clinicii îmi convine pentru că la robinet curge apă minerală și mi se vindecă dinții, spune el.

Din păcate, continuă să țină săpunul AMO lipit de ochiul drept.

- De ce ții săpunul AMO lipit de ochi?

- Știți, ea îmi mai trimite câte un mesaj, din când în când.

- Nu poți să nu mai bagi în seamă aceste mesaje?

- Aș vrea eu, dar sunt curios să văd ce îmi spune.

- Și ce îți spune?

- Bla, bla, bla... Și apoi râde.

Peste încă o săptămână se produce un pocinog: i-a fost furat ceasul făcut cadou de familie. Adormise, cu ceasul pe noptieră și la sculare, ia ceasul de unde nu-i.

Vine mama. Ordonă să nu las pe nimeni să plece acasă, ca să prindem hoțul. Refuz, dar în același timp pornesc împreună cu personalul secției să căutăm ceasul, inclusiv în noptierele pacienților. Nimic. Ba mai mult, într-o noapte Akos a auzit ceasul în toaletă. A trezit toată secția. Ca să-l liniștească, infirmierii au căutat timp de două ore ceasul prin toaletă, dulapuri, pe sub paturi, timp în care el hohotea pe coridor. Dimineața toți pacienții erau supărați pe Akos. Probabil că și pe mine.

În fine, lucrurile se liniștesc. Akos declară că nu se va mai lăsa ispitit de săpunul AMO, că a terminat cu iubirea pentru ex-logodnică. (Apropo, care e numele fetei?) E vesel, liniștit, nici de ceas nu-i mai pasă, deși mama îmi dă indicații că trebuie să dau atenție hoților care se ascund pe secțiile de psihiatrie. În schimb, eu îi fac o mică lecție de psihoigienă și psihofarmacologie (a câta oare?), rugând-o să fie atentă la administrarea medicației și la respectarea datelor de prezentare pentru controlul terapiei și al evoluției.

La plecarea din clinică Akos îmi lansează o concluzie filozofică: „Sunt liniștit. Știți de ce? Am văzut că ceasul mi se poate fura, dar mintea nu mi-o poate fura nimeni!”

Trec câteva luni în care nu se schimbă nimic în evoluția simptomatologiei lui Akos. Ba da! Peste trei luni sunt anunțată de Zsombor că s-a găsit ceasul! Unde? Chiar acasă! Îl luase tatăl, venit în vizită în timpul somnului de după masă a fiului său. L-a luat de pe noptieră ca să nu-l fure cineva, profitând de conjunctură. Lui nu i-a spus nimeni nimic despre căutarea ceasului. Sau i s-a spus? Of, mai lăsați-mă în pace cu ceasul ăsta cu tot. De fapt, tatălui puțin îi păsa de ceasul lui Akos! Să-l lase toată lumea în pace. Tatăl lui Akos mi se pare un om interesant, deși nu este factorul decizional în familie, mama fiind cea care hotărăște totul, de la politica familiei, la politica mondială. Am discutat doar de vreo două ori pe coridor, aproape în clandestinitate, ferindu-ne de cenzura soției. El e singurul conștient de faptul că fiul lui, Akos e suferind de psihoză. Fiind un intelectual, cu studii de teologie și chimie la activ, a profesat până la pensie ca șef de într-un laborator clinic. Este singurul din familie care s-a documentat despre boala fiului, înțelegând foarte bine terapia cu psihotrope în schizofrenie. Am dezbătut chiar și subiecte în curs de cercetare, precum cele legate de teoria minții, în cazul autiștilor și al schizofrenilor. Oare încerca să îmi explice sau să își explice delirul erotoman a lui Akos, printr-o nedezvoltare la fiul său a teoriei minții. Se

întreba cum de acesta nu își dăduse seama că acea turistă maghiară, întâlnită întâmplător pe stradă, nu îl iubea și nu îi propunea nicio logodnă. Această convingere paralogică a lui nu provenea cumva dintr-o slabă performanță în a deduce intențiile și emoțiile celuilalt ca în deficiențele autiștilor la care nu e dezvoltată teoria minții? A trebuit să-l dezamăgesc amintindu-i că Akos a prezentat un tablou complex al schizofreniei în care, pe lângă aceste „atribuiri sentimentale”, a mai prezentat și alte idei delirante paranoide, însoțite de halucinații auditive, fenomene de automatism mental, depersonalizare. Cu acest aparținător am putut folosi limbajul medical, specific semiologiei psihiatrice, întrucât studiase multe tratate de specialitate.

La controalele periodice tatăl vine cu Akos ca să constat și eu că mi-l „predă” în bună-stare, adică cu remisiunea completă a simptomelor. De fiecare dată îmi fac timp să-i cicălesc pe amândoi, repetându-le *da'l capo al fine* toată schema de tratament, precum și importanța evaluării lunare a eficienței acestuia, prin prezentarea în ambulatoriul clinicii. Totul se desfășoară conform programului, dar după șase luni, din nou Akos nu mai apare la controlul periodic.

Astfel trec vreo doi ani, fără să am vreo o veste despre Akos și familia sa. O fi de bine? O fi de rău? Poate vizitează un alt doctor, o altă clinică? Oricum importantă e continuitatea tratamentului.

Mă gândesc că mulți gemeni, monoziagoți, precum Akos și Zsombor, au risc mult mai crescut de a face o psihoză decât frații gemeni dizigoți. În cazul declanșării psihozei la un geamăn sunt șanse mari ca aceasta să apară și la celălalt frate.³

Oare Zsombor nu va face și el psihoză? Mi-ar părea tare rău. O familie cu doi gemeni cu schizofrenie!

Reflectez în continuare la modul lui Zsombor de a relata aventura din Hungary (cum pronunță el numele țării vecine).

Observ că Zsombor preluase, în versiunea lui, multe dintre interpretările paranoide ale lui Akos, privitoare la întâmplările pe care le-au trăit. Deși repeta cu obstinație că Akos este nebun, nu era foarte critic față de afirmația lui Akos privind acceptarea logodnei de către fata întâlnită întâmplător la Cluj. Ca să nu mai discutăm despre comportamentul lui, cel puțin inadecvat (dacă nu bizar) în fața polițiștilor maghiari.

Adâncesc studiarea diagnosticului de *Folie à deux*, conceptualizat pentru prima dată încă din secolul al XIX-lea, de doi eminenti psihiatri francezi. E vorba de Charles Lasegue și Jules Falret, care și-au reunit observațiile clinice sub denumirea de sindromul Lasègue–Falret. Ei au descris pentru prima oară fenomenul de contagiune psihologică, sub forma inducerii concomitente a unor idei paralogice la două persoane apropiate .

Mai târziu, sindromul a căpătat și alte denumiri, dintre care o aprob pe cea a americanilor, intitulată în DSM -IV: Tulburare delirantă comună sau împărtășită (*shared delusional disorder*). Din păcate, acest diagnostic a fost aruncat la coșul de gunoi al taxonomiei

---

³ Lazarus A. (1985) Folie à deux: Psychosis by association or genetic determinism? *Comprehensive Psychiatry* ;26(2):129-135. doi: 10.1016/0010-440x(85)90033-1.

psihiatrice, tot de americani, astfel că nu îl mai regăsim în DSM-5. În România, ne servim de Clasificarea Internațională a Maladiilor (ediția a 10-a), care înscrie această desfășurare ideatică în tandem sub titulatura de tulburare delirantă indusă. Eu am rezerve față de această restricție a formulării, restricție care se referă la faptul că doar o persoană din cuplul delirant este generatoarea delirului, cealaltă acceptându-l din obediență. Ori realitatea, de multe ori, este altfel. Delirul apare concomitent la cei doi parteneri deliranți, fără să se poată evidenția vreo persoană inductoare.⁴

Între timp mă preocupă și o realitate tot mai des întâlnită a zilelor noastre și anume, contagiunea psihologică. Să nu care cumva să se ajungă la un delir în masă.⁵

Mă scutur rapid de acest gând și în imagine îmi revin cei 2 gemeni. Oare ce s-a mai întâmplat cu ei?

Culmea telepatiei!

Peste câteva zile, mă întâlnesc cu Zsombor, pe stradă, în timp ce așteptam un taxi. Mărturisesc că inițial am crezut că e Akos (Oare pe ce bază? Avea o expresie mai blândă a feței?).

Nu ne-am mai văzut, îmi dezleagă el enigma din întrebarea mea, pentru că s-au mutat în Ungaria cu toată familia. Au moștenit o casă de la o mătușă și acum sunt realizați din punct de vedere material.

- Și Akos cum o mai duce, îi întrerup eu fluxul ideativ pe teme de beneficii materiale în urma mutării în Hungary.

- Akos e internat pe termen lung în spital, îmi declară cu un soi de satisfacție pe față. E tare bolnav, cred că e incurabil! Chiar și acum susține că e urmărit de forțele de spionaj internaționale. În Cluj, el nu știa că săpunul AMO deține un secret militar și de aceea nu l-a predat la graniță, la reîntoarcerea în România. Familia mea ar fi intenționat să predea săpunul, dar acesta nu s-a mai găsit, după ce ne-am mutat în Ungaria. Nu se știe unde l-a pus mama în momentul împachetărilor! Poate că a rămas în România...

Mă uit la el. Pare încredințat de ceea ce îmi povestește, totuși încă mai sper că doar îmi reproduce *mot-a-mot* delirul lui Akos. Îl invit să-mi facă o vizită la cabinet. Să depănăm amintiri. Nu-mi răspunde, doar îmi zâmbește evaziv.

Sosește taxiul. Îi repet invitația, în timp ce în minte îmi dă târcoale o întrebare. Oare acum e bolnav și Zsombor? Dar oare e Zsombor?

---

⁴ APA (2016) *DSM-5. Manual de diagnostic și clasificare statistică a tulburărilor mintale*, p.91-92. București: Editura Medicală Callisto.

⁵ Hatfield E, Cacioppo JT, Rapson RL (2016) Emotional contagion. *Current Directions in Psychological Science* 2(3):96-99. DOI: 10.1111/1467-8721.ep10770953

Capitolul 4.

IUBIREA

Nu pot să mor până nu îi spun adevărul

Pentru mine prima impresie contează, atunci când fac cunoștință cu noul caz pe care îl voi examina! De ce spun asta? Pentru că îmi place să emit (în mintea mea) o părere despre o persoană, de îndată ce îmi intră în cabinet. Unii doctori mai vorbesc și de *blitz* diagnostic. Exercițiul meu nu se referă la un diagnostic (sau nu în primul rând), ci mai curând la stilul de discurs, modul de comportament, tipologia temperamentală a persoanei din fața mea. Apoi, după ce încep consultația psihiatrică, îmi verific acea primă impresie. De cele mai multe ori instinctul, intuiția, *gefühl-ul* primei întâlniri se confirmă, uneori mai repede, alteori după ani și ani de observație clinică. De fapt, cred că mulți dintre noi procedăm la fel. Dorim să anticipăm foarte repede rezultatul întâlnirii noastre cu oricare dintre indivizii nou apăruiți în preajma noastră. Preajmă înțeleasă ca o delimitare a unui spațiu personal, reprezentat de acei 2-3 metri ce ne înconjoară circular, apărându-ne de imixtiunile exterioare. Cum procedăm!? Printr-o ochire rapidă, îi atribuim încă de la început persoanei necunoscute votul nostru de încredere sau de neîncredere.

În psihologie, în teoria percepției sociale se accentuează rolul primei întâlniri în judecarea unui individ. Se conștientizează percepția nemijlocită a celuilalt, încă de la „*prima vista*”, într-un fel de evaluare psihologică elementară, intuitivă, a individului până atunci necunoscut.¹

De ce trebuie să ne formăm atât de repede o părere despre persoana nou apărută în spațiul nostru de siguranță? Oare pentru că intuiția ne dictează că e vital să ne apărăm pentru a nu fi atacați? Pentru că trebuie să punem repede „diagnosticul” de dușman sau non-dușman? Și să scanăm „diagnosticul” pentru orice ființă cu care ne intersectăm pe drumul vieții? Oare nu am depășit starea omului primitiv? Se pare că încă mai avem nevoie de preziceri, la fel ca strămoșii noștri ce erau înconjurați de pericolul vrajbei continue dintre triburi. Cu alte cuvinte, atunci când eu te întâlnesc pe tine, *necunoscutule*, primul lucru pe care îl fac este să-ți arunc în față tentaculele percepției mele, ca să te pipăi (așa cum fac melcii) pe dinafară, dar și pe dinăuntru și apoi să compar informațiile noi cu cele preexistente în memoria experiențelor mele.

Asta s-a întâmplat și în momentul în care s-a deschis ușa cabinetului și mi-a fost adusă spre examinare noua pacientă, care fusese internată peste noapte, prin gardă. Nu m-am uitat pe fișa ce însoțea persoana, ci am rămas cu privirea pironită pe acel frumos chip de madonă.

Oare ce boală poate să aibă această persoană atât de frumoasă și îngrijită?, m-am întrebat, constatând că bine cunoscuta activitate de lectură a realității interioare a pacientei din fața mea rămânea fără un rezultat imediat.

---

¹ Gavreliuc A (2019) *Psihologia socială și dinamica personalității*, p. 34-35. Iași: Polirom.

Ah! Totuși! Încet, încet am început să disting o undă de expresie tragică, ce înfrumuseța, în plus, fața madonei.

- Ce vi s-a întâmplat? Știți de ce ați fost internată?

Mi-a răspuns prompt și la subiect:

- Da, știu. Mă urmărește o minciună pe care am spus-o la 18 ani! Și vă declar că nu pot să mor până nu îmi spun adevărul iubitului meu! Unicului om pe care l-am iubit în viața mea...

Nu se prea potrivește afirmația aceasta cu ceea ce citesc în *Foia de Observație*. E consemnat diagnosticul de Schizofrenie paranoidă, iar la motivele internării citesc că e vorba despre un comportament periculos: agitație psihomotorie, fugă de la domiciliu, ieșire prin defenestrare pe geamul locuinței, e drept situată la parter.

(E acesta modul prin care pacienta își va începe descrierea delirului? Oare această pacientă se simte urmărită de iubitul pe care l-a mințit cu ani în urmă? Dar nu, nu se potrivește. A afirmat cu convingere că e unicul om pe care l-a iubit în viață. Atunci de ce să-l fi mințit? Și de ce nu a dezmințit până acum neadevărul spus la 18 ani? Observ că mă îndepărtez de interviul standard pe care îl practic când efectuez examenul psihiatric.)

Examinarea bolnavului psihic prezintă, pe lângă elementele comune oricărei examinări medicale, particularitatea unei relații interpersonale nesubordonate unui set de gesturi medicale obișnuite, cum ar fi palparea, auscultația etc., vectorul esențial fiind cel verbal.

Psihiatrul are patru sarcini importante de îndeplinit la prima întâlnire cu pacientul său: observația atentă, ascultarea binevoitoare a pacientului, întrebările țintite ce urmăresc clarificarea unor probleme și explicațiile date pacientului privind natura și posibila cauză a simptomatologiei prezente. Aceste sarcini, odată îndeplinite, îl vor conduce pe psihiatru, la finalul întrevederii, către o prezumție diagnostică logică și o strategie terapeutică optimă.

Reintru în firul narativ al pacientei, fără să aplic, pe moment, interviul psihiatric standard.

- Despre ce minciună este vorba?

- L-am mințit pe logodnicul meu secret că nu îl mai iubesc!

- De ce?

- De ce? De ce? Oare de ce? Da, da, ...ca să-i redau libertatea! Ca să nu mai prelungesc relația noastră care nu avea viitor în acel moment. Nu aveam voie să mă întâlnesc cu el.

- Dar erați logodiți! Oare părinții știau despre logodnă?

- Nici vorbă. Ar fi pus poliția pe urmele lui. Eram minoră. De fapt era o logodna simbolică. De aceea l-am numit logodnicul meu secret.

- Dacă era simbolică, totuși cum v-ați logodit?

- Ne-am logodit în timpul programului de școală, între două ore, în pauza mare. Ceremonia s-a petrecut pe o străduță de lângă liceu.

Am purtat verigheta pe deget doar o oră, în ora de geografie. În următoarea pauză i-am înapoiat-o. Exista pericolul să îmi găsească cineva verigheta și să mă spună lui mama. Ea îl ura pe N încă de la începutul cunoștinței noastre. Nu știu de ce. Nici până azi nu am aflat. Mama, care era o femeie hotărâtă, a instituit o pază foarte vigilentă în jurul meu. Ea mă ducea și mă aducea de la școală în fiecare zi. Dacă nu putea ea, angaja pe cineva - rude sau

chiar persoane străine. Eram supravegheată strict în școală. Bănuiesc că îl plătise chiar și pe portar. Și precis mai plătise și alte persoane.

Se gândea intens la ceva: ochii îi erau fixați pe peretele din fața ei și parcă urmărea niște scene dintr-un film. Oare avea halucinații vizuale, sau doar se concentra pe amintirile ei? Apoi și-a mutat privirea spre bibliotecă. A întins mâna spre o carte. A scos-o din bibliotecă. Era *Omul care își confunda soția cu o pălărie*, de Oliver Sachs, carte tradusă și la noi și publicată de Humanitas. S-a uitat la mine, ținând cartea în mână și parcă auzind întrebarea din mintea mea, mi-a dat răspunsul:

- Să știți că nu halucinez. Am avut dovezi că mama angaja oameni care să mă urmărească la școală, în pauze. Să vă povestesc. Odată, când Nino călătorește cu trenul toată noaptea, doar ca să mă întâlnească câteva minute a doua zi la școală, ne-am văzut în pauza mare pe strada din spatele liceului. Când am ajuns acasă, mama știa deja de întâlnirea mea cu el și m-a interogat ca la poliție, cu întrebări încrucișate. Mai apoi, pe când mă plimbam cu colegele pe aceeași stradă, în timpul unei pauze, am observat că la fereastra unei căsuțe se mișcă perdeaua. Deci, își pusese ochi peste tot!

Timp de trei ani am avut parte doar de întâlniri fugare la școală, în locuințele unor colege, în magazine. Cu o singură excepție: în vara de dinaintea ultimului an de liceu, am petrecut împreună o săptămână întreagă într-un orașel de provincie. Fusesem invitată la unchiul meu în vacanța de vară. El și-a găsit un prieten în același orașel și s-a cazat la el. Ne-am întâlnit zilnic pe malul râului unde mă duceam în fiecare dimineață la plajă. Mă trezeam în fiecare dimineață, odată cu ivirea zorilor, cu o bucurie imensă în suflet. Auzeam ciripitul păsărelelor, mă uitam la cerul senin, aerul era înmiresmat, iar eu eram nebună de fericire. Și am vorbit, am tot vorbit... despre planuri de viitor, despre familia noastră, despre profesia la care visam.

Ce frumoasă era! Se lăsase pe spate, sprijinindu-se de speteaza fotoliului. Amintirea zilelor fericite i se oglindea pe chipul fin, doar puțin ofilit. Era impresionantă puterea iubirii care vibra în ea, chiar după atâția ani!

- Am plănuțit că ne vom căsători imediat după terminarea liceului și împlinirea vârstei de 18 ani ai mei. Atunci mi-a propus să ne logodim imediat. Mi-a descris cum va veni la școală și îmi va da inelul de logodnă. Dar despre asta, deja v-am povestit. În momentul logodnei aveam 17 ani. Ne cunoscusem la 15 ani ai mei și 18 ani ai lui. Nu mai intru în amănunte, dar după terminarea liceului și reușita intrării la facultate, am renunțat la ideea de a mă căsători cu el chiar de la începutul facultății. Am calculat greutățile pe care le aveam de întâmpinat amândoi. Era clar că el trebuia să se sacrifice pentru mine, adică trebuia să renunțe la facultate. Mai avea 3 ani până la obținerea unei diplome și apoi cine știe dacă putea spera la o slujbă. Am simțit în acel moment că trebuie să îi dau drumul, că nu mai trebuie să îl oblig încă 3-4 ani la efortul navetelor de noapte, pentru a ne întâlni 5 minute pe lună. Până acum făcuse în fiecare săptămână naveta până aici, în Ardeal, pentru că între timp fusese exmatriculat de la facultatea din orașul meu și se mutase în orașul lui, lângă București. Toate aceste gânduri mi se învălmășeau în cap, dar nu i le puteam spune așa, deodată.

- Și cu fuga de acasă, după împlinirea vârstei de 18 ani?

- A da! Aveți dreptate. Să explic de ce nu am fugit de acasă. În vara în care am împlinit 18 ani mă hotărâsem să dau admitere la facultate și să mai amânăm fuga mea cu un an, până își găsea Nino ceva de lucru. Cu sistemul de pază pe care îl instituiseră părinții, nu puteam să sper la un viitor comun decât peste 5-6 ani, când puteam să fiu pe picioarele mele, să am salariul meu, ca să fiu independentă financiar și moral față de părinții mei. Ne-ar fi șicanat și de la distanță iar partea financiară, nu era rezolvată, se baza doar pe iluziile noastre, pe utopia iubirii care învinge toate barierele ce îi stau în cale. Astea erau gândurile mele în vara de după liceu și înainte de toamna cu admiterea la facultate, atunci când Nino mă presa să fug de acasă.

- El încă nu lucra?

- Era și el student, mai mare ca mine, e drept, dar fără sprijin din partea părinților. Mama îi murise, iar tatăl era destul de indiferent față de situația lui materială. Se recăsătorise la scurt timp după decesul soției, adică al mamei lui Nino. Brusc, m-am hotărât să rup brutal legătura noastră, ca să nu se mai chinuie cu planuri de subzistență, cu căutarea unui loc de muncă, el intenționând să-și întreprindă facultatea. De fapt, eram o lașă.

Singurul argument cu care îmi susțineam în mintea mea despărțirea provizorie de logodnicul meu era tăria sentimentelor mele despre care, eram sigură, că ar fi rezistat celor 5-6 ani de distanțare. Era și un fel de pariu al forței iubirii consfințită de logodna secretă. Era un pariu nemărturisit lui, bazat pe ideea că dacă mă iubește cu adevărat va rezista încă 6 ani fără să mă vadă. Eram nu numai lașă când îmi făceam aceste scenarii în cap, eram și mincinoasă, și comodă, și ticăloasă, și, și, of, of!

A rămas tăcută cu ochii ațintiți pe fereastră. S-a redresat, parcă scuturându-se de o carapace și a continuat.

- Apoi a urmat scena despărțirii de el. În prima dimineață a studenției mele, m-a așteptat cu un buchetel de flori. Era ascuns după ușa de intrare la facultate. Am luat mașinal buchetul, apoi am vrut să i-l dau înapoi, a fost un fel de mișcare nehotărâtă. Zăpăcită și înfricată, i-am spus brusc: „-Trebuie să ne despărțim!” „- De ce?”, m-a întrebat el cu pupilele mărite de surpriză. „Nu te mai iubesc!” Cuvintele îmi ieșeau din gură ca niște gloanțe. Parcă și acum îl aud șoptind: „Dar de ce, cum, ce s-a întâmplat...”

Nu i-am mai răspuns și am zbughit-o ca o hoață - ba nu!, ca o criminală - pe scări în sus spre sala de curs, fără să mă mai uit în urmă. Păstrasem doar buchetelul de flori în mână, dar și pe acela l-am lăsat, la sfârșitul cursului, pe bancă, în amfiteatru, de frica lui mama.

Tot timpul cursului îi vorbeam în gând și îi spuneam: ne vom reîntâlni peste 6 ani când voi fi liberă. Îți promit că te voi iubi. Nu te voi uita. Să fii tare. Eu încă sunt în carcera familiei. Acum măcar tu să fii liber!

Era epuizată de retrăirea acelor momente. (Și unde e delirul? Prin ce se validează diagnosticul de psihoză? Să mai am puțină răbdare. Nu vreau să precipit dialogul.)

După câteva minute s-a redresat și ștergându-și lacrimile, a continuat:

- A urmat facultatea, timp în care nu am mai avut nici o comunicare din partea lui. Probabil că își găsisse pe cineva. Eu oricum nu puteam să fiu pe picioarele mele mulți ani de acum înainte. Îmi părea din ce în ce mai rău că îl rănisem, că îl jignisem, că îi murdărisem

sentimentele și intențiile sincere. Cu toate că nu avusesem de gând să fiu o lașă, frica de părinți și poate comoditatea unui trai burghez, hi, hi, învinseseră.

În anii care au urmat declarației mele că nu îl mai iubesc, am avut timp să analizez la rece acțiunea mea din acea dimineață. Deși fusese o acțiune premeditată, totuși nu puteam să îmi înfrânez un sentiment de regret și disperare legat de modalitatea în care îi pasasem minciuna mea. Poate că ar fi fost mai frumos să nu îi spun cu atâta brutalitate că sentimentele de iubire față de el au dispărut. Cum puteau să dispară brusc, când doar cu o lună înainte ne văzusem, pentru cinci minute la colțul străzii mele? Coborâsem repede din casă cu pretextul că mă duc să cumpăr pâine. Ne-am adăpostit sub o poartă și ne-am sărutat în fugă. Nu știam atunci că era ultimul nostru sărut. Era obosit, tras la față. Călătorise cu trenul de noapte ca să ajungă la mine dimineața, în timp ce părinții mei erau la muncă.

Acum îmi vin în minte versurile lui Prevert, pe care trebuie neapărat să vi le recit:

*„Les enfants qui s’aiment s’embrassent debout
Contre les portes de la nuit
Et les passants qui passent les désignent du doigt
Mais les enfants qui s’aiment
Ne sont là pour personne
Et c’est seulement leur ombre
Qui tremble dans la nuit
Excitant la rage des passants
Leur rage, leur mépris, leurs rires et leur envie
Les enfants qui s’aiment ne sont là pour personne
Ils sont ailleurs bien plus loin que la nuit
Bien plus haut que le jour
Dans l’éblouissante clarté de leur premier amour.”²*

- Așa eram și noi, doi copii care se îmbrățișau disperați în noaptea destinului.

Recitase splendid în limba franceză. Se ridicase de pe scaun și parcă plutea pe tărâmul magic al unei agape din Olimp.

M-am uitat la ceas. Povestea deja de o oră și părea atât de absorbită de trecut, încât nu mă înduram să o opresc. Trebuie să recunosc că versurile lui Jacques Prevert îmi treziseră amintiri dureroase din propria mea adolescență. Mi-am propus ca imediat după întrevvedere, să caut aceste versuri care fuseseră publicate și în română. Păstram volumul în bibliotecă, ca pe o relicvă dragă a unor vremuri apuse. Sună superb și în română:

*„Copiii care se iubesc se-mbrățișează în picioare
Lângă porțile nopții
Și trecătorii care trec îi arată cu degetul
Dar copiii care se iubesc
Nu sunt acolo pentru nimeni
Și numai umbra lor*

---

² Prevert J (2016) *Spectacle*. Paris: Gallimard.

Înlănțuită umbră tremură în noapte
Stârnind mânia trecătorilor
Mânia și disprețul lor și râsetele și invidia
Copiii care se iubesc nu sunt acolo pentru nimeni
Ei sunt în altă parte dincolo de noapte
Mult mai presus decât lumina zilei
În orbitoarea strălucire a primei lor iubiri.³

Încă nimic din povestea ei nu anunța vreun simptom de schizofrenie. Poate doar propoziția „își pusese (mama) ochi peste tot” îmi putea sugera un delir de urmărire, dar pe de altă parte, povestirea ei aducea argumente în legătură cu veridicitatea acestui releu de urmărire, pe care îl instituisese mama pentru a controla fiecare mișcare a fiicei.

I-am respectat tăcerea. Vedeam că face eforturi ca să-și continue discursul, dar emoția o copleșea. Oare așa se manifestă afectivitatea la o persoană cu schizofrenie? Trăirea ei afectivă era atât de puternică încât o resimțeam și eu. Empatia transmisă de această persoană era mai puternică decât caracterizarea de manual a unuia dintre simptomele principale ale schizofreniei - aplatizarea afectivă.

Și-a acoperit ochii cu palmele, într-un efort de concentrare și a continuat:

- Apoi, mi s-a conturat în minte ideea că nu ne vom mai vedea niciodată. M-am consolată cu gândul că asta ne-a fost soarta! S-a întâmplat și la case mai mari: *Romeo și Julieta*, *Tristan și Isolda*. În fine, pe când mă mințeam eu cu aceste pseudo-explicații am dat de un album de Hieronymus Bosch. Răsfoindu-l, mi-au căzut ochii pe reproducerea tabloului, de fapt a tripticului: *Grădina deliciilor*⁴. În panoul central erau figurate tot felul de desfătări. Printre altele într-un glob de sticlă am văzut doi tineri îndrăgostiți care se îmbrățișau, iar învelișul

Hieronymus Bosch (1503–1515) *El jardín de las delicias*, 2,2 m x 3,89 m. Madrid: Museo Prado. (detaliu)

globului îi ocrotea de tumultul din afară. Oh, săracii! Pierduți în extazul pasiunii nu aveau cum să observe că învelișul globului era atacat de nervuri și fisuri care nu peste mult timp ar fi produs distrămarea ascunzătorii lor. Printre alții și eu înțepasem acel glob de sticlă cu acul minciunii mele.

³ Prevert J (1965) Poeme. Naum G. trad. București:ELU

⁴ Hieronymus Bosch (1503–1515) *El jardín de las delicias*, 2,2 m x 3,89 m. Madrid: Museo Prado

Din nou era transportată în trecut și din nou se ridicase puțin din fotoliu declamându-și către văzduh incantațiile de eroină tragică. Am lăsat ca tăcerea să se aștearnă între noi. M-am pregătit să aștept cu răbdare reluarea dialogului. Nu a durat mult, căci după câteva secunde și-a continuat firul povestirii, revenind în contemporaneitate.

-M-am căsătorit cu Cornel (nume fictiv) în ultimul an de facultate, după ce auzisem că logodnicul meu secret s-ar fi însurat și că ar avea un copil. De fapt, nu știam nimic despre viața lui de familie, erau doar niște vagi informații, poate doar presupuneri de-ale mele. Nu a fost o căsătorie fericită. A mea, nu a lui.

Înainte de căsătorie, Cornel făcuse o pasiune nebună pentru mine. Mă presa să ne începem viața intimă, îmi propunea să ne mutăm împreună sau să fugim de acasă. Eu depășisem dorința de a pleca hai-hui împreună cu vreun iubit. Dacă renunțasem odată la marea iubire a vieții mele, nu aveam de ce să fac vreun sacrificiu pentru alt bărbat, chiar dacă acesta era nespus de insistent.

Mă măgulea aceasta insistență, care îmi amintea de sentimentele mele puternice din trecut. Chiar îl credeam că mă iubește cu adevărat. Așa că, până la urmă am obținut acordul părinților și ne-am căsătorit.

Cu toate că începutul relației se desfășurase sub semnul pasiunii lui Cornel pentru mine, la scurt timp după căsătorie el a început să mă înșele. Nu am bănuțit mult timp nimic atâta timp cât, la modul declarativ, el mă iubea la fel ca înainte. Totuși pleca des în delegații și nu mă lua cu el. O singură dată l-am însoțit la o conferință internațională la Frankfurt. Eu vorbeam germana și franceza foarte bine, așa că am avut mare succes în conversațiile cu colegii lui. L-am făcut puțin gelos, fapt care i-a trezit vechea ardoare cu care mă înconjurase în lunile de asediu amoros de dinainte de căsătorie.

A fost un moment de fericire conjugală, moment în care mi-a declarat că mă iubește doar pe mine. M-a rugat să nu cred nimic din bârfele care mi se spun despre aventurile lui. Acest cuvânt, aventuri, m-a pus în alertă și mi-a trezit unele suspiciuni, pe care de multe luni dorisem să le ignor, să le alung din câmpul atenției mele. Din păcate, la scurt timp după ce ne-am întors acasă, am observat că sunt urmărită pe stradă.

Era timpul să încep interviul specific pentru evidențierea unor componente ale psihopatologiei specifice diagnosticului de internare. M-am uitat din nou în foaia de observație. Medicul de gardă consemnase faptul că era o pacientă cunoscută cu diagnosticul de Schizofrenie paranoidă, diagnostic consemnat pentru prima dată în urmă cu 10 ani. Așa că am debutat cu întrebările pentru decelarea delirului de urmărire, persecuție, de influență xenopatică, de control al minții.

- Oare de ce și de cine erai urmărită?

- Nu știu. Nu făceam rău nimănui. Pentru cine reprezentam vreun interes? Nu mă mai simțeam în largul meu nici acasă și nici pe stradă. Observam mașini sau oameni cu care mă intersectam pe stradă de mai multe ori pe zi. Nu puteau să fie mereu coincidențe.

Ceea ce mă deranja cel mai mult era faptul că aveam perioade când mă simțeam rău, fizic. Mai ales după petreceri sau întruniri de familie.

- Te gândești că erai influențată în vreun fel? De la distanță? Prin unde spirituale, vrăji sau hipnoză? Sau pur și simplu prin droguri sau substanțe introduse în organismul tău?

- Nu știu exact, dar probabil că soțul și prietenii noștri (de fapt doar ai lui) îmi puneau ceva în mâncare. De aceea refuzam să mănânc mâncarea făcută în casă, chiar și aceea pe care o găteam eu. Se repetase senzația de rău după ce mâncam, cu toate că eu eram cea care supraveghea fiecare fază a preparării mâncării. Am sesizat faptul că în timp ce pregăteam mâncarea, aceasta avea un gust, apoi când o serveam la masă în farfuria mea, avea alt gust. Așa deci! Întreaga construcție delirantă avea ca miez de pornire o percepție fără obiect, adică o halucinație gustativă, olfactivă. Din păcate, la întrebările mele țintite pe acest subiect mi-a răspuns evaziv.

- Ai sesizat vreodată mirosuri sau gusturi neobișnuite, ciudate? Ceilalți din jurul tău erau insensibili sau le-au sesizat și ei?

- Inițial nu am sesizat schimbări în gustul mâncării, dar îmi dădeam seama că mâncarea mea era prelucrată după senzațiile pe care mi le producea în cap și restul corpului. Anturajul dacă sesiza ceva? Păi, toți făceau pe niznaiul. Puteam eu să trag vreo concluzie din comportamentul soțului meu și a camarilei care îl înconjura?^{5 6}

- Ai avut bănuieli că soțul îți este necredincios și de aceea îți prelucra mintea prin diverse metode, inclusiv „alterarea” mâncării?

- La început am avut vagi bănuieli, dar de la un moment dat am avut certitudini. Nu erau fanteziile mele, să nu credeți că deliram. Aveam semne, informații voalate din partea prietenelor. Ne certam tot mai des din cauza aventurilor lui. Îl acuzam direct de adulter. El râdea și spunea că sunt invențiile mele și că nu am dovezi. Eram prea scârbită ca să-l caut prin buzunare sau să-i verific mesajele din telefon. De fapt, eram exasperată de acțiunile care se puneau la cale contra mea. Până la urmă am explodat și i-am spus-o! L-am acuzat că iubitele lui vor să mă otrăvească, că mă urmăresc prin interpuși, că bănuiesc că și prietenii lui mă urmăresc prin relațiile lor cu Securitatea. El doar râdea și îmi ciufulea părul. Nu mă lua în serios. Așa credeam eu pe atunci. Acum cred că doar se prefăcea și se pregătea să acționeze brutal contra mea ca să mă anihileze.

- Ai auzit cu urechile tale voci de persoane care îți comentau actele sau gândurile?

- Culmea! Am auzit la coafor bârfe despre mine ! Mai multe doamne vorbeau cu coafezele și își făceau semne din ochi între ele. Auzeam în urma mea strigăte care îmi rosteau numele: Iulia, Iulia...

Privirea începea să i se încețoșeze. Povestind, fizionomia i se transformase încet, încet. Chipul de madonă din timpul povestirilor despre iubirea pasională din adolescență dispăruse. Acum înaintea mea stătea o ființă cu fața descompusă de emoțiile puternice care îi contorsionau trăsăturile feței.

- Pe stradă auzeam încontinuu șoapte: „Săracul de el, săracul de el, cum să stea lângă nebuna aceea!”

---

⁵ OMS (2016) *ICD-10. Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Descrieri clinice și îndreptare diagnostică*, p. 153-154. București: TREI.

⁶ Lăzărescu M (2014) *Ce este tulburarea mentală*, p. 316-320. Iași Polirom

Eram speriată, iritată și atât de obosită încât nu m-am mai controlat și am început să mă cert cu el, să vociferez, să țip, să-l zgârii.

Până la urmă, m-a părăsit, fără să-mi dea nici un semnal de avertizare. A fugit cu o tânără mireasă, pe care o cununaserăm chiar noi. La scurt timp am primit citația pentru procesul de divorț. Deși era clar pentru toți că acuzele mele de adulter erau reale, că nu avusesem un delir de gelozie pentru că mă înșelase în toți anii de căsnicie, prietenii lui au considerat că eu sunt de vină. I-au dat dreptate că m-a părăsit, chiar dacă aveam împreună un copil, ba, la proces unii au depus mărturie contra mea.

Oare îi părea rău că își pierduse soțul? Că își pierduse siguranța unui statut social protector? Oare în momentul divorțului și după, făcuse o depresie? Chiar dacă sindromul depresiv se împletea cu simptomele paranoide? M-ar fi interesat lămurirea acestor probleme de precizare diagnostică, dar acum era imposibil, din spusele ei, să fac reconstituirea inventarului psihopatologic de debut al psihozei actuale.

- Ce s-a mai întâmplat după divorț? Te-ai simțit vinovată de ceva? Poate nu față de soț, poate față de Divinitate.

- Nu. Nu am avut de ce să mă simt vinovată. Preocupările mele erau axate pe altceva. Așa că după ce am rămas singură în locuință, am ținut un post negru ca să scap de otrăvurile din mine. Credeam că am să fiu mai liniștită, dar nu. Rudele instigate și sfătuite de el m-au internat la psihiatrie. Au considerat că sunt nebună pentru că nu am băgat nimic în gură vreo 3 săptămâni. La psihiatrie m-au alimentat cu forța, mi-au pus perfuzii. Eram sigură că voi muri, așa că m-am lăsat pe mâna medicilor. Oricum nu mai aveam nimic de pierdut sau de câștigat. Chiar și fiica mea era convinsă că sunt nebună.

Dar se vede treaba că nu toți medicii erau influențați de Cornel și camarila lui, așa că n-am murit, chiar m-am înzdrăvenit. La externare mi s-a prescris Olanzapină, o medicație care, am aflat ulterior, mi se administrase și în cursul internării. Olanzapina, în anii care au urmat, am luat-o și nu prea. Totuși, până la urmă m-am decis să iau 1/2 pilulă în fiecare seară, înainte de culcare, pe post de somnifer.

- Și totuși de ce ați sărit pe geam acum, de vreme ce conflictul e vechi și persecuția s-a stins.

- Păi, nu s-a stins. Soțul meu, deși e la a treia soție, tot mă persecută. Întrucât nu a reușit să mă anihileze în timpul căsniciei sau al divorțului, își continuă și acum acțiunile dușmănoase asupra mea.

- Cum? Cum reușește?

- Păi, prin bârfe, prin șoapte, prin râsete pe stradă. Dar acestea nu mă mai interesează. La școală mă descurc bine. Sunt iubită de elevi, iar cu colegii nu schimb nici trei vorbe pe an. Asta ca să nu furnizez texte iar cuvintele să nu îmi fie răstălmăcite. Cel mai rău o duc cu stările fizice. Am de multe ori senzația de febră, de slăbiciune, tremur.

Da, tabloul psihopatologic se contura tot mai clar. Identificasem nu numai un sindrom halucinator-delirant, cu ample idei delirante (de urmărire, persecuție, otrăvire etc) ce se înlănțuiau ca verigile dintr-un lanț, ci și o răceală afectivă față de membrii familiei și colegi. Mi-o închipuiam la școală cum stătea retrasă într-un colț, fără să schimbe două vorbe cu oamenii de lângă ea, colegi de cancelarie. Dar cu elevii cum se comporta? Afirmativ, era

iubită de ei. Oare chiar așa stăteau lucrurile? Dacă aş declanșa o anchetă socială în școală, i-aș periclita postul, unica modalitate de subzistență materială. Dar cu fiica ei în ce relații era? A pomenit-o doar o dată în cursul dialogurilor cu mine. Și atunci, de fapt reproșându-i că a făcut-o nebună, că trecuse de partea tatălui. Totuși îi plătea cheltuielile la facultate.

- Ce te supără cel mai mult? În continuare simți că ai dușmani? Că te urmărește cineva?

- Nu știu ce să zic. Sunt nedumerită. Deși locuiesc singură în apartament (fiica mea s-a mutat în chirie), mi se repetă destul de des senzația de otrăvire, așa cum o simțeam atunci când locuiam împreună cu soțul. M-am străduit mult să identific alimentele care mă pot otrăvi. Trebuie să mănânc ceva, pentru a nu mai fi internată în spital pe motiv de greva foamei. Îmi controlez pulsul și temperatura după fiecare mâncare. Uneori mă duc la periferia orașului să mănânc o prăjitură într-o cofetărie unde cred că nu mă cunoaște nimeni. Din păcate, de vreo două ori am simțit chiar după aceste incursiuni că am fost otrăvită.

- Încă nu mi-ați explicat de ce ați fugit din locuință.

- E simplu. Vreau să nu mor până nu se află adevărul. Simt că nu mai am mult timp ca să-l gădesc pe fostul meu logodnic, pe unicul meu logodnic, iubirea vieții mele. Am o presimțire că voi muri în curând. Uitați ce mi se întâmplă: de mai multe săptămâni am auzit mici zgomote în pereți, un fel de râcâială. Concomitent parcă și Olanzapina pe care o las pe noptieră pentru doza de seara mi-a fost schimbată. Are alt gust. Acum o port cu mine, dar nu mai am siguranța că nu e contaminată atunci când o înghit. Dar să știți, întotdeauna în tot răul e și un bine!

A scos un hohot de râs ciudat și neașteptat. Hohotul s-a terminat într-un fel de geamăt. Mă speria acum înfățișarea luliei. Era pământie la față, nu mai păstra nici contactul vizual cu mine, iar cel afectiv era minim sau absent. Parcă dispărașem. Începea să vorbească cu pereții. O asemănam cu Ofelia, cea devenită nebună și dusă de ape în neant.

- Pentru a verifica dacă sunt intoxicată sau nu, m-am hotărât să-mi fac unele examinări. Așa am aflat că am cancer de colon. Nici nu m-am mirat. Era de așteptat acest efect al otrăvurilor și gazelor cu care am fost intoxicată ani de zile. Poate că și medicamentele m-au otrăvit, dar nu în aceeași măsură. Nu știu precis, nu mai contează. Mi-am dat seama că timpul de viață mi s-a scurtat considerabil. Și să vedeți ce mi-au mai făcut! Ieri seară, stăteam în bibliotecă și citeam un roman. Nu voiam să fiu stresată înainte de operație. Dintr-o dată am simțit că leșin, că mi s-a schimbat vederea și mirosul. Da, se aflase că mă voi opera și mă voi trata de cancer, că voi avea șanse bune de vindecare, după cum îmi spusese doctorii. Nu mai aveau timp să mă otrăvească lent și trebuiau să acționeze asupra mea cu mijloace dure, pentru a fi anihilată urgent.

- Dar eu nu pot să-mi permit să mor, sau nu pot acum. Am de îndeplinit o misiune. Cea a dezvăluirii adevărului, pe care îl ascusesem din lașitate, la 18 ani. Nu era adevărat că nu îl mai iubeam pe Nino când m-am despărțit atât de brutal de el. Îi păstrasem pe logodnicul meu secret în cămăruța nealterată, pură și curată a sufletului meu. Trebuia ca el să afle până la sfârșitul meu acest adevăr. Dar dacă mă omorau înainte să pot comunica adevărul?

Era uimitor cum se îmbina în mintea ei delirul și iubirea. Rămăsese fixată pe frustrarea produsă de minciuna care dusesse la ruperea relației. Logodna cu Nino nu se încheiase

pentru Iulia. Stinsese flacăra iubirii cu extingtorul fricii de părinți. Acum voia neapărat să o reaprindă prin corectarea minciunii din ultimul dialog cu el. Era delir, era iubire neîmplinită? Oricum, asistam la împletirea patologicului cu problematica de viață a acestei persoane.

- Atunci m-am hotărât să fug de acasă, ca să pot preda ștafeta acestui adevăr altcuiva.

Vorbea tot mai precipitat. Se grăbea să-mi spună tot.

- Am sărit pe geam și culmea, am fost prinsă în timp ce fugeam chiar spre spital. M-am bucurat când am fost internată. M-am bucurat când am aflat că îmi sunteți doctor de salon. Un singur lucru contează acum pentru mine: să anihilez minciuna pe care i-am zis-o lui Nino la 18 ani și pe care am purtat-o ca un venin în mine, până m-am îmbolnăvit. Acum sunt credincioasă și am asimilat, în felul meu, înțelepciunea Sfintei Scripturi. Am ajuns la concluzia că minciuna te urmărește toată viața, dar adevărul te eliberează. Minciuna e atât de periculoasă, încât poate omorî toată omenirea. Să vă povestesc ceva: am văzut demult un film intitulat *Ziua când vin peștii*. Mai mult de jumătate din film era dulceag, prezentându-ne vacanța lipsită de griji și de morală a personajelor principale. Erau acolo niște exemplare umane pline de tinerețe, frumusețe, senzualitate. Și apoi... Și apoi intervine destinul. Se produce dezastrul, fără ca cineva să-și dea seama. Un container plin cu substanțe radioactive este scăpat, din greșeală, dintr-un avion militar, peste această mirifică insuliță a plăcerilor estivale. Dar nimeni din cei avizați nu a suflat un cuvânt despre dezastrul iminent. Un biet păstor capturează containerul și presupunând că acesta conține bogății nu se lasă până nu îl perforează. Filmul nu ne mai arată ce a pățit acel nefericit spărgător de containere radioactive, împreună cu copilașii lui, în schimb imaginea se mută pe fețele petrecăreților, transfigurate de extazul dansului. În paralel imaginea alunecă ușor, ușor, înspre malul mării care se umple de tot mai mulți pești morți, aduși pe plajă de valuri domoale. Sosise lebăda neagră pe meleagurile fericirii.

De aceea vreau să anulez minciuna din tinerețe. Ca să nu-și mai împrăștie otrava radioactivă și asupra altor oameni apropiați de Nino.

Eram fascinată de talentul și inteligența care îi lumina cotloanele de normalitate din psihicul ei. Era din nou frumoasă, cu luminițe în ochi, iradiind din ea ca niște faruri aprinse. În aprecierea cazului ei de către mine, delirul de urmărire, otrăvire, persecuție, de influență sau de relație treceau pe planul al doilea față de bogăția și intensitatea iubirii ce o mai lega de viață.

- Stimată doamnă doctor, puteți să mă și otrăviți, dacă vi se dă ordin! Totuși ceva îmi spune că mă veți înțelege și mă veți ajuta. Oricum, orice veți face cu mine, eu vă iert. Problema e că nu știu cum să-l gădesc pe Nino, nici nu știu dacă mai trăiește!

Da, era adevărat. Toate criteriile de diagnostic erau întrunite pentru schizofrenie, dar dragostea îi anihila boala care se prelingea peste ființa ei, ca apa pe aripa de lebădă.

Brrr! Trebuia să mă smulg din mrejele empatiei și să revin la simțul realității.

- Și dacă Nino nu mai trăiește cum îi vei putea spune adevărul?

- Să știți, că după multă meditație am rezolvat și această problemă. Am avut până la urmă confirmarea că s-a căsătorit și a avut un copil - o fată - care a devenit doctoriță. Fata lui

trebuie să fie tânără, doar cu câțiva ani mai în vârstă decât fiica mea. De aceea, vin la Dumneavoastră cu toată încrederea că mă veți ajuta să îl găsesc pe el sau pe fiica lui.

S-a oprit așteptând de la mine o confirmarea a angajării în munca de detectiv.

- Eu nu mai am putere să lupt, cancerul mă mănâncă în fiecare zi. Voi muri în curând. V-am mărturisit tot adevărul, căci cunoașterea Adevărului te face liber. Parcă mă simt mai bine acum că am reușit să împărtășesc cuiva stratagema mea rușinoasă de la 18 ani. Ce mult mă disprețuiesc că am vrut să îl rup de iubirea mea, că mi-am bătut joc nu numai de el, dar și de IUBIRE.

În ce ordine de idei am ajuns eu persoana potrivită pentru aceasta misiune misterioasă?

Parcă răspunzând întrebării mele nerostite, mi-a furnizat o explicație.

- De ce v-am ales pentru a vă împărtăși secretul meu rușinos? Am auzit că preveniți sinuciderile. Asta înseamnă că luptați pentru viață și pentru iubire. Sunt sigură că îl veți găsi, pe el sau pe fiica lui.

La auzul acestei fraze, parcă m-a curentat ceva. Era momentul în care trebuia să fac ceva pentru renașterea speranței în sufletul oropsit al Iuliei.

- Bine, hai să analizăm variantele planului tău, dar să nu ocolim varianta sumbră. Dacă Nino e mort, ce rost mai are să-i găsim fiica.

- Are. Păi asta e dezlegarea problemei! Asta mi s-a revelat în urma meditațiilor mele. Ascultați-mă: dacă ea va afla, se va gândi intens la tatăl ei și îi va transmite în cer faptul că mi-am cerut iertare pentru minciuna mea. Îi va informa că eu l-am iubit întotdeauna, că la 18 ani am făcut un calcul greșit asupra vorbelor și acțiunilor mele ca să îi redau libertatea și să-l apăr de răzbunarea mamei mele.

Am greșit sau am păcătuit, Dumnezeu știe mai bine, pentru că am vrut ca el să își trăiască viața, având libertatea de a iubi din nou. Sau având libertatea să mă aștepte 5 ani până eram în stare să mă smulg din ghearele obedienței față de familie.

Am dorit să își exercite liberul arbitru. Mărturisesc că am sperat că mă va aștepta cât va fi nevoie. Mărturisesc că în reveriile mele îl vedeam reîntorcându-se la mine, spunându-mi că nu a mai trăit o altă poveste de iubire. Dar, până la urmă am văzut că este logic și drept să sufăr în căsnicie și în boală. Toate întâmplările s-au inițiat pentru că am împletit minciuna cu firul destinului meu. Minciuna e ca un șarpe mic care ți se învârte ca un inel pe deget până te soarbe și îți înghite capul. Acum sunteți unica mea speranță! Vă rog să nu-i mințiți niciodată pe cei pe care îi iubiți. În situația dată, adică de comorbiditate a psihozei cu cancerul de colon era nevoie de un tratament medicamentos strict individualizat.^{17,8}

Chirurgii erau fermi: atâta timp cât era delirantă și agitată, nu o internau pentru efectuarea operației. I-am explicat care sunt indicațiile terapiei cu neuroleptice după ghidurile

---

⁷ Taylor DM, Barnes TRE, Young AH (2021) *The Maudsley prescribing guidelines in psychia¹try*, ed. XIV, p.153-155. London: Wiley Blackwell.

⁸ Stahl SM (2013) *Stahl's Essential Psychopharmacology: Neuroscientific Basis and Practical Applications*, ed. IV, p. 131-136. Cambridge: Cambridge University Press.

internaționale americane, europene, dar mai ales după cel britanic, ghidul Spitalului Maudsley. M-a ascultat cu atenție și a aprobat toată schema de tratament propusă de mine. După reluarea tratamentului cu neuroleptice, s-a pus repede pe picioare. Nu am mai avut ocazia să vorbim despre minciuna ei din tinerețe și despre anihilarea acesteia prin acțiunile mele viitoare, de detectiv. De câte ori ne întâlneam în salon sau cabinet, clipea din ochi ștregărește și mă privea cu înțeles. În momentul transferului în clinica de chirurgie pentru operația de cancer, m-a asigurat că are deplină încredere în mine, știu eu de ce!

Au năvălit apoi zilele peste mine. Pline de efort și neplăceri. Mi-am dat seama că trecuseră niște săptămâni, fără vreo veste de la frumoasa Iulia.

Apoi interesându-mă la clinica de chirurgie am aflat că a murit. Externată fiind, la 10 zile după ce operația reușise, făcuse infarct.

Să nu te superi dragă Iulia. Încă nu am găsit-o pe fiica „logodnicului secret”, dar o mai caut. Nu mă las până nu o găsesc.

Capitolul 5

FRICA

Frica mă strânge de piept ca un boa constrictor

Comunismul mi-a blocat progresul profesional de mai multe ori. Cea mai mare frustrare a fost cea cauzată de amânarea certificării ca psihoterapeut. Abia după Revoluție am putut să îmi împlinesc visul de a deveni „tămăduitor de suflete”, nu numai doctor de minți, adică psihiatru. Inițierea în psihologie și psihoterapie mi-o făcusem cu prof. Nicolae Mărgineanu, în anii studenției la medicină. Acesta, de-abia ieșit din pușcăriile comuniste, primise oferta rectorului universității de medicină, denumită pe atunci inadecvat doar institut, de a ține cursuri facultative doritorilor de achiziții a adevăratelor cunoștințe despre „condiția umană”. Fascinată de pe atunci de psihoterapie, practică interzisă în spitalele statului totalitar, mi-am murmurat „în barbă” că dacă vreodată ar fi posibil, indiferent când, neapărat voi face psihoterapie cu pacienții ce suferă de tulburări psihice. Hotărâsem deja că specialitatea medicală pe care vreau să o practic va fi psihiatria. Acest ideal, care părea utopic în comunism, s-a și îndeplinit, căci rugămintea mea aruncată în eter a fost ascultată și i s-a dat un răspuns favorabil. Așa se face că prin anii '90 am avut ocazia să îl cunosc pe profesorul Isaac Marks de la Maudsley Hospital Londra. Ce mă adusesse în preajma lui? Mă adusesse dorința mea de a mă antrena în terapia fobiilor. Îi citisem tratatul *Fears, Obsessions and Phobias* care mi-a dat răspunsuri la multe necunoscute din lumea fricilor obsesive și fobice. În Psychotherapy Unit a spitalului Maudsley, profesorul m-a inițiat în tehnica defobizării prin expunere (*exposure therapy*), una dintre multiplele tehnici de terapie comportamentală aplicate de el și echipa lui. Pe parcursul cursului practic urmat de mine sub îndrumarea dânsului, am asistat la câteva „minuni”, adică la eliberarea unor pacienți de teribilele angoase provocate de obsesii sau fobii. Unele dintre ele erau plauzibile pentru mine, ca de exemplu cele de spații vaste, murdărie, sânge, șerpi, chiar păianjeni. Altele îmi erau mai puțin explicite, precum fobiile de porumbei, gândaci, fluturi, pisici.

Întoarsă în România, am aplicat această tehnică - *exposure therapy* - centrată pe înlocuirea unui comportament neadaptat, apărut în urma unei condiționări la un stimul negativ (spațiu, animale, mulțimi de oameni etc), cu unul adaptat, rațional și adecvat cu situația dată.

Cele mai multe cazuri la care am folosit metoda au fost cele în care pacienții sufereau de agorafobie, o fobie care trebuie să fie tratată în mod individualizat după tipul spațiilor evitate (bulevarde, piețe, chiar spații închise, spații necunoscute).

La un moment dat, după un curs, o studentă m-a rugat să iau în terapie o prietenă de-a ei, care se chinuie de luni de zile din cauza agorafobiei.

Accept provocarea și chiar a doua zi prietena ei ajunge în cabinetul meu. Persoana mi-e simpatică de la prima vedere. Se prezintă:

- Sunt Gina.

Rămânem singure în cabinet.

Gina îmi spune că nu mai poate să meargă pe stradă fără însoțitor. Trebuie neapărat să fie ajutată de cineva. Din familie, cel mai încărcat să facă această corvoadă zilnică, este tatăl ei.

- Cum s-a declanșat această frică de stradă? Te-ai speriat de ceva? Ai fost martoră la un accident?

- Nu, nu. De fapt știu exact momentul când m-am simțit blocată. Era dimineață. Visasem ceva ce mă speriasse. Se făcea că eram la etajul 2, în clădirea primăriei. De la un geam am observat că în curtea interioară a apărut un om micuț, cât o mogâldeăță. Acel om s-a uitat în sus, țintă la mine, apoi a intrat în fugă în clădire. Nu mi-a părut de el, până nu i-am auzit pașii și gâfâiala. M-am uitat în golul din casa scărilor. Urca în mare goană sărind și câte două trepte odată. Depășise etajul 1 și continua să urce, uitându-se mereu în sus, căutându-mă. Atunci m-am speriat și m-am retras spre fundul coridorului. Când a ajuns sus, am văzut că într-adevăr era o mogâldeăță de om, cu părul blond spălăcit și încălțat, cu ochi albaștri. A făcut un pas către mine iar eu am înlemnit. Nu am putut să strig, să țip, doar să mă sprijin de zid. A râs disprețuitor, în timp ce ochii îi străluceau și i se învârteau în cap. O ușă s-a deschis iar eu așteptam să iasă cineva de acolo, ca să îmi vină în ajutor. Ce să le spun că mi s-a întâmplat?

Aici se sfârșește visul. La sculare mi-a venit în minte răspunsul la întrebarea din vis: „ajutați-mă căci un demon a intrat în casa mea.”

- Da, da, interesant vis, mai ales că ai simțit senzația de înlemnire, de înțepenire a corpului. Visul se petrecea într-o clădire, dar tu ai simptomele când ești pe stradă.

- Ah, da. Cu strada e o poveste mai complicată, legată de soțul meu. Da' să nu mă spuneți la părinți că v-am spus. Înainte de vis am avut o ceartă în familie cu ei. Mama mi-a spus că soțul meu mă înșală. Deși am negat și le-am interzis să se amestece în treburile mele casnice, imediat am simțit o îngrijorare, ca atunci când simți că ai în preajmă un pericol iminent. Apoi a venit frica. Mă însoțea peste tot, pe stradă, la birou, acasă. Eu am fost întotdeauna o fată curajoasă, chiar îndrăzneță. De aceea, poate, am avut mereu succes în familie și în societate. Dar de atunci, vă rog să mă credeți chiar și acum **frica mă strânge de piept ca un boa constrictor**.

Da, constrictia e un cuvânt foarte potrivit, folosit de Gina, pentru a-și descrie senzația din timpul crizei de anxietate. Corpul și mintea ei au produs o metaforă ce poate fi îmbrăcată în înțelesuri multiple. Într-adevăr, ea este într-o mare strânsură sau strâmtoare, pe de-o parte fiind situată între familia ei iubitoare și generatoare de confort, iar de cealaltă parte fiind lipită printr-o pasională iubire de soțul ei. Constrângerea vine de la fuga ei de adevărul obiectivat detectivistic de mama ei și subiectivitatea emoțiilor corporale care îi vin de la partenerul de viață. Situată în acest canal îngust al opțiunilor, se sprijină pe firava speranță că totuși soțul o iubește nebunește ca la începuturile relației lor și că nu o înșală cu altă femeie. Starea de anxietate nu numai că nu a dispărut, dar cu trecerea timpului s-a amplificat în așa măsură încât Gina a devenit nesigură în tot ce făcea, fără astâmpăr, cu gândul și trupul arestate în cușca dilemei și suspiciunii. În câteva săptămâni, după visul cu pricina au apărut simptomele comportamentului agorafobic.

Cum se manifesta fobia Ginei? La început a observat că se clatină pe stradă, din această observație trăgând concluzia că cei care ar vedea-o ar ajunge la concluzia că e băută. Ei și ce, va depăși rușinea! Se va sprijini de ziduri, dar tot va ajunge la slujbă. Dar dacă se va dezechilibra, va cădea, se va lovi, va leșina? Cine o va găsi, cine o va ajuta? Bum! Odată declanșată frica de răul imaginar, chiar dacă rațiunea încă îi mai șoptea că este vorba de o teamă nejustificată, avalanșa gândurilor, emoțiilor și senzațiilor nu a mai putut să fie stăpânită.¹

Am nevoie să aflu mai multe date concrete despre presupusul adulter al soțului.

- De unde știa mama ta, o investighez eu pe Gina. La întrebarea mea, ea mi-a povestit cum soacra, adică mama ei, a început să își urmărească ginerele din momentul în care a observat, absolut întâmplător, că mașina lui staționa, în timpul serviciului, pe o stradă care nu se afla în apropierea locului lui de muncă. A observat asta de mai multe ori.

- L-am întrebat pe soțul meu, ce făcea pe strada respectivă. Mi-a răspuns printr-o întrebare: „De unde știi?”

- Nu i-am dezvăluit sursa, doar strada și zilele observate de mama. „Lucrez cu procurorul de caz”, a venit rapid răspunsul lui. „Poate cu procuroarea!”

-Da, avea o procuroare la cazul pe care îl investiga. În seara aceea ne-am certat urât. L-am făcut în toate felurile: escroc sentimental, profitor, mincinos, trădător. Am sărit la bătaie. M-a blocat și m-a liniștit. A fost duios, mi-a declarat că mă iubește ca în prima zi. Trebuie să vă spun că el mi-a făcut curte încă din adolescență. Eram vecini de cartier. Eu nu prea îl băgam în seamă, întrucât eram curtată de aproape toți băieții din cartier, majoritatea mai frumoși și în mod cert mai înstăriți decât el. Între timp m-am îndrăgostit de un băiat, bun și muncitor, agreeat și de părinții mei. Stabilisem chiar și logodna. S-a ținut atât de mult de capul meu, încât m-a despărțit de logodnic. Asta nu i-a putut-o ierta mama mea.

Are un moment de ezitare. Parcă e mai roșie la față.

- Apoi, după cearta aceea groaznică, am făcut dragoste. A început o perioadă frumoasă în căsnicia noastră. Ne iubeam ca la începutul relației noastre, cu multă pasiune. Nu mă mai interesa ce observase mama. M-am certat cu ea și i-am interzis să se mai amestece între noi. Totul decurgea bine în relația noastră sufletească și intimă. Până, într-o noapte...

S-a oprit din confesiune. Eram la a doua ședință de psihoterapie. Mi-a mărturisit cu greu, printre plânsete, întâmplarea care a dărâmat-o. De fapt, în cursul acestei întrevederi m-a avertizat de mai multe ori că ce e mai important de abia urmează.

Gina și-a continuat povestea:

- În acea seară făcusem dragoste și eram ațipită. M-am trezit pe la miezul nopții și am observat că nu era lângă mine. Am văzut lumină în baie. Parcă auzeam niște voci venind de acolo. Am crezut că i s-a întâmplat ceva, că îi este rău. Am deschis ușa brusc și... l-am surprins masturbându-se. L-am întrebat „Ce faci? De ce faci asta?”

---

¹ Hallam RS (1985) *Anxiety. Psychological Perspectives on Panic and Agoraphobia*, p. 16-26. London: Academic Press.

Era palidă. Mi-a fost frică să nu leșine, dar nu, și-a cuprins umerii cu palmele, până i-au albit mâinile și a continuat:

- Nu mai țin bine minte ce s-a întâmplat atunci între noi. Am sărit la bătaie, dar m-a evitat și a plecat din dormitor. Din seara aceea a început să doarmă separat, în camera băiatului.

Cearta aceea a fost declicul. Gestul lui a fost cauza. Poate a fost și cauza visului cu demonul care mi-a intrat în casă. Cum vă spuneam, de a doua zi am început să mă clatin pe stradă. Îmi era rușine de oameni. Ce vor crede, că sunt beată? M-am chinuit târându-mă până la serviciu, apoi în zilele următoare am folosit taxiul, până când am apelat la ai mei. Ne-am chinuit așa, eu, tata, mama, timp de 3 luni, cu dusul și adusul la și de la serviciu. Mama îl tot bodogănea pe mincinos. Îmi vorbea în fiecare zi despre divorț. Îmi făcea mult rău vorba asta. Apoi am venit la Dumneavoastră.

- De ce ai venit la mine?

- Ați vindecat-o pe o prietenă de-a mea de fobie de stradă.

- Agorafobie?

- Cred că da, nu mi-a spus. Și apoi sunteți femeie. Nu m-aș fi dus în ruptul capului la un bărbat (am lămurit într-o discuție ulterioară cu Gina de unde îi venea această respingere a terapeutului de gen masculin).

I-am făcut mai întâi o examinare psihiatrică, pe care am completat-o cu teste clinice și psihologice. Agorafobia ei s-a confirmat fiind conformă cu criteriile de diagnostic din DSM-5. În acest manual de diagnostic american, agorafobia e descrisă ca o frică sau o anxietate intensă, declanșată de o întâlnire reală, imaginată sau anticipată a cel puțin două dintre următoarele situații: călătoria cu diferite mijloace de transport public (automobil, autobuz, tren, vapor, avion), parcurgerea unui spațiu vast (piețe publice, parcuri imense, poduri lungi), sau dimpotrivă staționarea într-un spațiu închis (lift, magazin, sală de teatru sau cinematograful etc.), statul la coadă. În general, senzațiile neplăcute generate de spații reprezintă o patologie a toposului ce se manifestă atunci când acea persoană e singură, fie în propria casă, fie în spațiul deschis al străzii.

Cine să te ajute, la cine să apelezi atunci când frica îți înmoaie picioarele? Atunci când inima îți tresaltă, simțind apropierea leșinului, sau mai știi, chiar a morții? Încercăm să mă conectez la trăirile pacientei mele, combinând teoria știută din tratatele de psihiatrie cu mărturiile foștilor pacienți care sufereau de aceeași fobie.

Gina se încadra perfect în acest diagnostic întrucât la ea se declanșa frica de nestăpânit nu față de două, ci față de toate cele cinci situații menționate în criteriile de diagnostic ale manualului. Mai mult, în cazul Ginei se întruneau și celelalte condiții de diagnosticare a agorafobiei propriu-zise, eliminându-se posibilitatea de confuzie cu fobia specifică. Îmi pomenise de mai multe ori că pe stradă sau în troleibuz o teroriza ideea că va cădea, sau i se va face rău și nu va fi nimeni din familie sau vreun prieten care să o ajute. Ca măsură de siguranță știam că în ultimele luni își mobilizase familia (în special tatăl) ca să o însoțească la locul de muncă, la dus și la întors. Că aceste frici erau disproporționate față de posibilitățile imaginate, era un fapt evident pentru Gina, cea rațională și dezinvoltă. Ba chiar, simpatică, căci în fața mea avea tăria să-mi reproducă prin mimică și pantomimă figurile pe care le

făcuse pe stradă ca să se apere de frica de a cădea. Râdea de ea, în timp ce-mi arăta cum se sprijinise de tot felul de ziduri și copaci în drumurile ei obligatorii prin oraș.

La scurt timp după evaluarea diagnostică, am început cu Gina ședințele de psihoterapie individuală prin tehnica desensibilizării progresive. Prima măsură a fost să-i induc o stare hipnoidă (cu un barbituric cu metabolizare și eliminare rapidă), tehnică folosită și în narcoanaliză (denumită și subnarcoză). Fusesem inițiată în narcoanaliză de către profesoara A.S, încă din primii ani de practică clinică.²

În timpul acelei stări induse de barbituric, stare care îi procura o ușoară euforie, am recapitulat împreună o serie de trasee prin oraș. Astfel, am putut să stabilim împreună o ierarhie a străzilor, piețelor, locurilor care îi provocau cea mai mare stare de anxietate. Am și exersat în imaginar deplasarea pe anumite trasee care erau considerate de ea ca fiind cele mai puțin dificile, „plimbându-ne” apoi pe cele mai horror drumuri. După 5 ședințe, Gina era pregătită să înfrunte „realitatea curentă”.

Apelasem la această tehnică la rugămintea Ginei și a tatălui ei de a folosi o tehnică rapidă de defobizare. Precum fusesem informată, agorafobia Ginei devenise o povară pentru toată familia. Mama, tata, fratele făceau de gardă cu rândul ca să o escorteze zilnic pe drumul cel mai scurt de acasă până la serviciu și înapoi. Soțul? El nu! Era ocupat. Lucra în poliție. Pe de altă parte, nu credea că acest simptom, poftim, moft al ei, nu e, de fapt un șantaj din partea ei. I-o spusese plin de mânie și obidă în timpul uneia dintre numeroasele lor certuri nocturne.

Îi propun Ginei ca alternativă și o altă tehnică de psihoterapie, anume, terapia comportamentală de defobizare, combinând-o cu terapia individuală (narcoanaliza) la care nu vrea să renunțe.

Îi explic mecanismul de condiționare care o dirijează ca pe un roboțel să evite spațiile exterioare casei ei - casă care i-a devenit nișa de securitate, cuibul siguranței fizice și psihice. Trebuie să înfrunte situațiile fobogene pentru a rupe acest lanț al condiționării. Doar nu este unul dintre cățelușii lui Pavlov. Cum a auzit cuvântul Pavlov a și acceptat terapia de „descătușare a cățelușilor lui Pavlov din capcana reflexului condiționat”, așa cum a botezat ad-hoc tehnica de psihoterapie pe care urma să o experimenteze.³

Era plină de optimism și voie bună. (Zău, că uneori parcă e o fetiță de 7 ani!)

- Dar cu o condiție! Să nu renunțăm la narcoanaliză!

- De ce te-ai atașat atât de mult de narcoanaliză? (Trebuie să mărturisesc că aplic o tehnică eclectică, adică mă servesc mai mult de faza de inducție a efectului barbituricului, adică de scurta fază de euforie, timp în care îmi povestește cât de multe succese a avut ea în copilărie și adolescență. Câștigase în fiecare an premii, olimpiade pe oraș, concursuri de desen pe județ și, bineînțeles, nu uita să menționeze câți băieți din școală și din cartier se îndrăgostiseră de ea. În acele momente îi revenea încrederea în sine, îmi povestea visurile ei

² Redlich FC, Ravitz IL, DessionGH (1951). Narcoanalysis and truth. *American Journal of Psychiatry*. 107(8):586-593. DOI:10.1176/ajp.107.8.586.

³ Wolpe J (1976) Identifying the antecedents of an agoraphobic reaction. A transcript. In: Wolpe J, Reyna LJ, coord. *Behavior Therapy in Psychiatric Practice. The Use of Behavioral Procedures by Psychiatrists*, p. 9-14. London: Pergamon Press.

despre viitoarele succese materiale și matrimoniale. Uneori ațipea câteva clipe, la trezire mărturisind că se simte proaspătă ca o căpșună (?!).

- Prin narcoanaliză îmi dați înapoi imaginea de prințesă ocrotită și fără grija zilei de mâine, pe care o avem până să mă îmbolnăvesc.

Revin la treabă. Reintrăm în atmosfera de lucru după ce îi țin un curs rapid, în diagonală despre teoria și multitudinea de tehnici de abordare a fobiilor.

Îi explic ce vreau să obținem prin tehnica comportamentală a defobizării rapide, adică a imersiei în situația de parcurgere a spațiilor largi. Se mai numește și *flooding therapy*, fiind asemuită cu inundarea psihicului cu percepții fobogene. Ce inundare? E o adevărată scufundare în situația ce generează fobia. În cazul Ginei, sunt inventariate pentru a fi „recucerite” străzile, mai ales cele largi, parcurile, piețele, atât cele mai puțin cunoscute, cât și cele mai aglomerate.

Observ o crispare pe fața ei.

- Nu te teme, om începe cu cel mai suportabil exercițiu. De fapt inventarul pe care l-am făcut împreună va fi parcurs în ordinea inversă, adică de la spațiile cele mai prietenoase până la spațiile cele mai terorizante.

Primul exercițiu

Plecăm în oraș cu mașina mea. Alegem o stradă liniștită și care îi place Ginei.

- De ce îți place strada?

- E prietenoasă, are pomi pe margine, nu e prea lată și îmi aduce aminte de grădina mea.

- Bine. Acum du-te și plimbă-te pe stradă. Eu te urmăresc din mașină.

Progresează rapid, pășește cu siguranță, fără nici un fior de frică după doar două parcurgeri în susul și josul străzii. E bucuroasă. S-a simțit iarăși independentă și pe „picioarele ei”. Nu s-a gândit deloc că ar putea să se clatine, să cadă, să îi vină rău.

Schimbăm strada, alegem o stradă din centru, cu mai multă mișcare. Eu, tot în urma ei.

Stop! Mă sună pe mobil. Are o mare anxietate, cu valuri de răceală și căldură.

- Dacă vă opriți la semafor și nu mă vedeți când leșin?

Reluăm drumul parcurs, inclusiv cel provocator de anxietate, dar de astă dată, în imaginație, în cabinetul meu.

Rezultat bun. Constată că se simte în siguranță când e „urmărită” de cineva de încredere.

Propun repetarea exercițiului, pe diferite străzi, cu cineva din familie.

- Cum te-ai simțit Gina în timpul exercițiului?

- Bine, ca un copil mic, ținut în lesă de părinți, în siguranță.

Al doilea exercițiu

Gina își alege o stradă mai lungă. Eu o aștept la celălalt capăt al străzii. Trebuie să parcurgă singură strada până se întâlnește cu mine. Sosește repede, cam îmbujorată.

- Ce nota i-ai dat anxietății tale în timpul drumului (pe o scală în care 0 e foarte bine iar 10 înseamnă anxietate copleșitoare)?

- Cam 5, poate 4.

(La fel s-a autoevaluat și în primul exercițiu)

Schimbăm strada. Mergem din nou în centru, în aglomerație. Ne întâlnim în parc. Ajunge foarte repede, raportează un nivel de anxietate între 4 și 5. E îmbujorată, transpirată.

- Nu e de la anxietate, îmi explica Gina, e de la efort. Dacă merg repede și îmi forțez mușchii îmi dispare frica de stradă. (Încerc să-mi explic fenomenul din punct de vedere fiziologic.)

Zilele următoare reia acest exercițiu asistată de tată. Totul decurge bine. Nivelul de anxietate scade evident, dar în nici un caz nu cred că la 0, conform ultimei raportări.

Propun o nouă etapă în demersul psihoterapeutic. Revenim la psihoterapia individuală eclectică (de suport și de condiționare operantă).

Gina e din ce în ce mai sigură că va depăși frica de stradă și va deveni independentă. Poate prea sigură. Cred că vrea să impresioneze pe cineva...

Reluăm discuția despre relația cu soțul

- Suntem foarte bine acum! Mă susține, mă încurajează să continui psihoterapia, mai ales după ce i-am povestit despre exercițiile de defobizare (pronunță cu mândrie termenul defobizare). A devenit foarte curios, îmi cere amănunte.

- Oare am putea să ne întâlnim, o dată, aici, în cabinetul Dumneavoastră, toți trei?

Peste 2 zile, Gina apare cu soțul la mine în cabinet. Deh! Bărbat frumos, athletic, dar cam bățos. (El, „Polițistul”, să dea raportul în fața unei femei? Ce mai vrea să afle și doctorița asta?! Cam așa ceva îmi comunică ochii lui.)

Îl întreb ce a observat la Gina în ultimele luni.

- Frica de a ieși din casă, plâns isteric (!), oboseală, nervi, e foarte certăreață, vrea să lucreze foarte mult, să facă lucrurile perfect, după placul șefilor. Știți, ea de mică a fost premiantă! Dar sunt sigur că Gina va trece și peste asta, trebuie doar să aibă încredere în ea și să-și pună voința la bătaie, bla, bla, bla...De fapt, părinții îi induc ideea că e bolnavă psihic.

(E clar, nu are nici un gând legat de faptul că el ar fi cauza declanșării simptomelor de agorafobie a soției.)

Între timp observ limbajul corporal al soților. Oare o mai iubește? Gina are ochii fixați pe fața lui. El dialoghează cu mine aparent degajat, mă privește drept în ochi, ca un ostaș curajos, devotat și sincer. Sincer?! Cred că aceeași întrebare o apasă și pe Gina, doar că nu o mărturisește sau nu o conștientizează. Fac un calcul al probabilității în ceea ce privește viitorul căsniciei lor. Văd că legătura dintre ei e solidă, e veche, se știe din copilărie. Gina e un trofeu pentru el, la care nu renunță. E convins că el e corect și căsătoria lor e solidă. Acum mi-e clar că el nu dorește o despărțire, chiar dacă Gina a cerut divorțul, de mai multe ori, în timpul certurilor.

Spre sfârșitul întrevederii atmosfera se mai relaxează.

Devin Doamna Profesoară, și la cererea lor le țin un „micro curs” despre defobizare și vreau să reabilitez psihoterapia în ochii scepticului pentru care cuvinte precum fobie, chiar agorafobie și psihoterapie nu sunt decât un moft pentru fete alintate.

Le explic cum terapiile comportamentale, mai ales cele prin expunere, sunt structurate pe principiul înfruntării situației fobogene. Vorba aia: „Cui pe cui se scoate”. Astfel, persoanele fobice sunt învățate, fie la propriu („pe teren”), fie în imaginație, să experimenteze situațiile

de care se tem și să încerce să rămână în acea situație fobogenă, supravegheate fiind de terapeut, cât mai mult timp posibil. Situațiile sunt selectate ierarhic în funcție de specificul fiecărui individ: se începe cu situațiile care provoacă o anxietate ușoară, după care se trece la cele care provoacă anxietate din ce în ce mai mare, deși în unele forme de terapie prin expunere (de exemplu, terapia prin implozie), individul începe de la început cu expunerea la stimulii generatori de o anxietate maximă, în contrast cu metodele de expunere graduală. Apoi le-am scos din bibliotecă o carte la care țin foarte mult: *Living with fear. Understanding and coping with anxiety.*⁴

Le explic că e cartea pe care am tradus-o împreună cu o prietenă filoloagă, la îndemnul profesorului Marks, dar pe care nu am putut-o publica în România din cauza costurilor prea mari de copyright, cerute de editura americană. (Deci, încă un proiect din viața mea nerealizat !) Pleacă amândoi din cabinet, vizibil satisfăcuți de întâlnirea cu Doamna Profesor, el țanțos, ea îndrăgostită.

Următoarea săptămână reiau cu Gina ședințele de narcoanaliză pentru că după atât de reușita întrevvedere în trio, ea a avut din nou nesiguranță și anxietate pe stradă. Nu știu ce s-a întâmplat între ei în seara de după întâlnirea noastră, dar cert e faptul că Gina a redevenit geloasă. Gelozia, îmi mărturisește ea, o atacă în fiecare zi. Când se gândește că a fost în pat cu procurorul, îi vine cu amețea și nu se mai poate controla.

-Știți, eu l-am ținut la facultate. M-am dat pe mine la o parte, deși eu am terminat cu prima medie pe liceu. Am fost premiantă din clasa întâi până în a XII-a. Ne-am căsătorit imediat cum mi-am dat bacalaureatul, pe care l-am luat cu media 9,50. Nu am dat la facultate în acel an, pentru că m-am angajat ca el să poată să-și facă facultatea la zi. Mama nu m-a iertat nici acum pentru ceea ce am făcut atunci. Mi-a prezis că va veni o zi când îmi va plăti el, cu vârf și îndesat, încât nu voi putea să duc „recompensa” lui, de apăsătoare ce va fi. Acum îmi tot repetă: „Ai văzut? Te-a ajuns din urmă recunoștința lui”. Știu că suferă și ea, dar vorbele ei nu mă ajută, mă afundă și mai adânc în disperare și neputință. Noroc că de gura părinților, mai ales a mamei am făcut și eu facultatea cu chiu cu vai. Cu copil mic, prin învățământ la distanță, că îmi menținusem jobul, cu examene restante sau amânate. Când m-am văzut cu diploma de licență în mână, parcă mi-a revenit ambiția de altă dată și îndemnată de părinți, m-am înscris la masterat. Soțul a fost foc și pară, m-a certat, mi-a reproșat că nu îl susțin în munca lui, în promovare. Avea ceva examene de dat, de luat niște grade. Ar fi vrut și el să-și completeze studiile juridice cu un masterat pe economice. Poate atunci s-a produs o îndepărtare sufletească a lui față de mine. Atâta s-a ținut de capul meu până am renunțat să mai fac masteratul. A fost atât de bucuros încât a plănuit să mergem în Bulgaria la 'nisipurile de aur' să ne facem luna de miere, chiar dacă cu o întârziere de 10 ani. A plătit hotelul în avans, dar până la urmă nu a mai putut pleca de la serviciu. „Am fost la mare doar eu, cu copilul și cu mama.”

Se uită în gol, și deodată încep să-i curgă boabe mari de rouă pe obraji. Cu tenul ei roz, cu fața înconjurată de bucle blonde pare o păpușică de celuloid care știe să plângă și să zică:

---

⁴ Isaac Marks. (2005) *Living with fear. Understanding and coping with anxiety*, McGraw-Hill Europe; 2nd UK Edition.

ma-ma, ma-ma. Mă uit și eu în gol, căci vreau să o las să-și exprime nefericirea pe care nu-și permite să o arate în fața părinților. Acum e și mai amărâtă, căci și-a adus aminte de un amănunt semnificativ din noaptea când și-a surprins soțul în baie masturbându-se.

- Se pare că era cu telefonul la ureche, îmi precizează Gina, printre hohote de plâns. Precis făcea sex la distanță cu procurora!

Le-a comunicat și părinților acest fapt. (Mare greseală!) Acum le-a dat din nou liber să se amestece în căsnicia lor. Așa cum mă așteptam, un nou val de scenarii conspiraționiste i-a cuprins pe toți membrii familiei. I-am explicat că nu asta e soluția.

- Atunci, divorțez!!! Nu mai suport să nu știu dacă mă înșală sau nu.

O sfătuiesc să nu îl mai interogheze pe soț în legătură cu cealaltă femeie, dar, așa cum avem să constat peste câteva zile, ea nu mă mai ascultă în această privință. A reînceput să se certe zilnic cu el pe tema adulterului. În mod tacit le-a dat voie părinților să îl urmărească, ba acum și-a implicat și fratele în urmărire. Rezultat nul! Oare se întâlnesc în altă parte? Amanții și-au luat măsuri de precauție? Sunt speriată puțin de amploarea scenariilor conspiraționiste îndreptate spre soțul Ginei, de către ceilalți membri ai familiei.

Am un moment de insight! EVRICA! Îmi vine să-i spun:

„Îndoiala, neîncrederea în iubirea soțului stau la baza mersului tău nesigur pe stradă! Lasă urmărirea de-o parte, fă un efort de voință, și în mod conștient uită de comportamentul dubios al soțului tău. Doar ești o premiantă! Ai obținut întotdeauna ceea ce ți-ai propus. Dacă divorțezi crezi că te vei simți mai bine? Imaginează-te peste 5 ani fără un bărbat aflat în mod legal lângă tine! Cu numele schimbat, cu statutul social schimbat. Vei fi doar o femeie divorțată, cu un băiat adolescent care te va învinui că nu are un tată cu care să se mândrească!”

Cu greu, dar mă abțin. Nu am voie să interferez cu deciziile ei. Îi ofer calea alegerii între alternative:

-Oare doar divorțul rezolvă incertitudinile tale. Crezi că prin justiție vei afla adevărul?

- Dar vreau să știu! Să nu mă mai mintă! Mă distruge incertitudinea.

- Nu e un lucru complet negativ că neagă adulterul cu atâta vehemență. E un semn că vrea să continue căsnicia, că vrea să se împace cu tine. E un semnal bun pentru viitorul vostru, pentru un nou început.

Reluăm exercițiile de defobizare din teren, într-un ritm accelerat, de cel puțin două ori pe săptămână. Gina face progrese rapide, iar anxietate ei e „confortabilă”, nu mai depășește nivelul de 2, la autoevaluare.

Al treilea exercițiu de deconținere. Călătoria cu troleibuzul.

Îi propun să ne plimbăm cu troleibuzul. (Nu a mai urcat într-un vehicul de transport public de aproape un an.)

O invit să mă distreze, ca să îi distrag atenția de la mișcările mașinării.

Îmi spune bancuri, râdem mult, copilărește. Lumea se uită la noi. Pe noi ne pufnește și mai tare râsul. Gina îmi mărturisește că se simte foarte bine, ca în copilărie. A fost un copil zburdalnic, vesel, fericit, cu părinți și profesori care mereu au iubit-o, au laudat-o.

- Bravo! Ai atins nivelul 10 de bunăstare sufletească, adică cel al stării tale de acum, când te-ai dat jos din troleibuz. Să nu uiți cum te-ai simțit în aceste momente. Mâine te aștept în stația de troleibuz, prima de lângă casa ta.

A doua zi o văd lângă șofer. Coboară cam șifonată. Raportează o anxietate de 4. De fapt, cred că a avut și momente de 6 sau 8.

Așteptând să se întâlnească cu o persoană de suport, a învățat să-și tolereze îngrijorarea sau anxietatea, fără să-si piardă capul, și amânând momentul de declanșare a panicii.

Urmează ca în următoarele zile să o aștept în stații tot mai îndepărtate de casa ei, întrucât vreau să-i redau libertatea de a se deplasa singură până la serviciu. Până acolo are de parcurs cinci stații.

Ca și în cazul celorlalte exerciții, îl antrenez și pe tatăl Ginei. Se joacă vreo două săptămâni de-a rezistența pe troleibuz. După două săptămâni intră victorioasă în cabinet.

- M-am vindecat!

Tatăl, prudent, mă roagă să mai continui ședințele de psihoterapie.

După 3 luni, de plimbări „psihice” (cum le-a numit în derâdere soțul), hotărâm să punem o pauză „terapeutică” între noi.

Viața a reintrat în normal. Rana dintre soți pare că s-a vindecat.

Înainte de ultima ședință de psihoterapie, Gina mi-a povestit momentul împăcării lor. Zoltan i-a propus să iasă în natură. Unde? La Cheile Săndulești. Nu mai fusese acolo. Au plecat într-o dimineață însorită de vară. Au lăsat mașina pe platoul carierei de calcar, au urcat până la buza versantului cheilor dinspre carieră. Un vânt le răcorea fețele, venind din adâncul canionului. S-au așezat chiar pe marginea prăpastiei și priveau în jos spre genune. Gina, așa de sperioasă pe străzile asfaltate ale orașului, a simțit o mare fericire și eliberare. Se uita în jos și se gândea că dacă s-ar lăsa să cadă, pentru prima dată în viață ar pluti, așa cum plutesc păsările pe cer sau frunzele pe apă. Nu, nu avea gânduri de sinucidere, doar că imensitatea hăului de sub ea îi dădea o excitație plăcută. S-a uitat la soțul ei, care fixa, la rândul lui, adâncurile cheilor. Au stat mai multe minute, fără să-și vorbească. Cuvintele rămăseseră în spate. Iubirea, trădarea, suferința, neputința erau niște nimicuri în fața măreției de la picioarele lor. Zoltan și-a pus mâna peste a ei. Erau tot împreună. Îl simțea emoționat, dar nu îi mai simțea iubirea. Au trecut astfel vreo 20 de minute. Apoi s-au hotărât să se întoarcă la mașină și să-și continue seara printr-o cină de împăcare. Cu toate că se țineau de mână ca doi adolescenți, Ginei i-a venit în minte gândul că de fapt a fost o frumoasă scenă de despărțire: despărțire de iubirea lor sinceră din adolescență. Constatarea aceasta nu i-a produs nici spaimă, nici tristețe.

Nu știu de ce, dar în timp ce Gina îmi povestea scena împăcării sau deopotrivă a despărțirii lor, în cap îmi suna vocea răgușită a lui Leonard Cohen cântând *Dance me to the End of Love*. Și eu mă despărțeam, împreună cu ea de tot ce sperasem să obțin în puținele momente de iubire împărtășită, oferite de viață.

Brrr! Să las lirismul de-o parte și să revin în pielea medicului, mai bine zis în mintea psihiatrului. Oare care metodă i-a anihilat Ginei simptomele de agorafobie? Cred că toate cele trei reunite, adică farmacoterapia, terapia individuală prin subnarcoză și bineînțeles terapia comportamentală de tip expunere. Ca prevenție contra unei agorafobii viitoare, terapia prin expunere a fost cea mai folosită, obișnuind-o pe Gina cu stimulii de care se teme, adică singurătatea pe stradă, nesiguranța în picioare, senzația de amețeală, teama de leșin. „Filozofia” de lucru în terapia comportamentală este cea a eliminării fazei de evitare a stimulilor fobogeni, mai direct spus, **evitarea evitării**. Prin evitare, persoana fobicului nu mai are posibilitatea de a înfrunța situația declanșatoare a fricii și astfel nu mai poate învăța că poate tolera teama, în cazul Ginei, teama de stradă, de spații necunoscute. Ne-am întâlnit din ce în ce mai rar, întotdeauna în afara cabinetului. Uneori ne mai plimbam cu troleibuzul. Așa, în joacă!

Mă bucuram că nu mai are probleme cu mersul pe stradă, deși preferă să se aplece de agorafobie cu doze mici din antidepressivul prescris de mine încă de la prima consultație. ⁵

Mă caută la cabinet cam o dată la 3 luni, doar pentru prescripția antidepressivului.

A părăsit vechiul loc de muncă. Acum e pe propriile picioare. Lucrează în privat, la firma ei. E foarte ocupată. De grăbită ce e, nu mai are timp să se gândească la mersul pe stradă. Lucrează contabilitate, are comenzi de la mai multe firme. Are și o afacere cu cumnatul ei, fratele soțului. E preocupată să câștige bani - dacă se poate, chiar mai mulți decât soțul ei.

- Familia?

- Bine! Bine!

Dar totuși, parcă nu prea bine, intuiesc eu, privindu-i ochii care se mișcă repede încolo și înapoi și care, parcă au devenit mai umezi. Revin cu gândul la sfatul pe care i l-am dat cu ceva timp în urmă, în legătură cu divorțul. Atunci fusese hotărâtă să pună capăt unei căsătorii convenționale, a unei relații maritale în care nu se simțea iubită. Am întors-o din drum până la urmă punându-i cinci întrebări, la care dacă răspundea afirmativ, întreruperea mariajului ar fi fost scuzată, cel puțin din punctul de vedere al prietenelor ei.

Iată întrebările și răspunsurile:

- Soțul tău este homosexual?

- NU!

- Soțul tău este alcoolic?

- NU!

- Soțul tău este violent, te bate?

- Nu! Demult l-aș fi dat afară din casă dacă m-ar fi agresat.

- Soțul tău este cartofor, adică este ahtiat după jocurile de noroc?

- NU!

- Soțul tău este fustangiu, adică aleargă mereu după noi și noi relații cu femeile? A avut mai multe amante în timpul căsniciei voastre?

---

⁵ Nutt D, Feeney A, Argyropoulos S (2002) *Anxiety Disorders Comorbid with Depression: Panic Disorder and Agoraphobia*, p. 66-92. London: Martin Dunitz.

- NU! Dar sunt sigură că a avut o amantă.
- Chiar dacă e adevărat acest lucru, pentru mine e cert faptul că s-a despărțit de ea. Pentru ce? Pentru păstrarea familiei. Pentru tine. Pentru copil.
- Cu toate acestea încă se mai gândește la ea. Îl surprind uneori că se retrage în spatele unui ziar sau cărți, tace și se gândește la ceva intens. Nu mă poate consola un comportament corect, dacă restul ființei lui nu e acasă. Lângă mine.

Rămân cu părerea că totuși, pentru Gina, continuarea căsniciei este soluția optimă. În rest, în loc de o concluzie, aplic zicala devenită banală de prea multă folosință: „*timpul le rezolvă pe toate*”. Aștept cu nerăbdare următoarea întâlnire cu ea. Oare va avea ceva noutăți (pozitive/negative) privitoare la evoluția relației cu soțul ei?

...

- Am o noutate nu prea bună, îmi spune într-o dimineață când vine, singură, la cabinet, pentru o nouă rețetă. Tata are cancer! Doctorii au spus că se poate trata, că se va vindeca. E optimistă, ca un copil fără griji. Nu mimează, e convinsă că tatăl ei va învinge și această boală, așa cum a învins-o și pe a ei.

Capitolul 6

VIOLUL

„Spovedania: viol al conștiințelor făptuit în numele cerului. Ca și celălalt viol - analiza psihologică! Laicizată, prostituată, spovedania se va practica la colț de stradă, cât de curând... ”

Emil Cioran ¹

Care sunt valorile pe care femeile le prețuiesc cel mai mult? Iubirea? Onoarea? Maternitatea? Satisfacția sexuală? Bani (Ptiu drace!)? Frumusețea? Confortul psihologic? Am aruncat cam la întâmplare, în coșul de idei, aceste câteva cuvinte. Mă uit peste ele și... dintr-o dată, îmi iese în cale ONOAREA. O, ce valoare frumoasă! Dar atât de fragilă, atât de fragilă... Onoarea e ca un obiect de sticlă, odată spart sau fisurat, nu mai este de nici un folos nimănui. În țările din Asia sau Arabia, dar nu numai, femeile „pătate” sunt osândite fără drept de apel și omorâte. Chiar dacă nu au nici o vină, ca în cazul violului? Se pare că da!

Îmi aduc aminte de o studentă de-a mea din Somalia. Era tare frumoasă, dar suferea de depresie. M-a implorat să o tratez fără să știe nimeni. Era o mare rușine în țara ei să fii considerat nebun. Dar mai grav era faptul că la 18 ani fusese violată de vărul ei. De atunci, suferea de insomnii, tristețe și nu de puține ori avea gânduri de sinucidere. Îi era frică de faptul că violatorul ei o va acosta din nou, când se va reîntoarce acasă și dacă se va opune, o va acuza că și-a pierdut virginitatea. În aceste cazuri un grup de femei din familie, sau de medici (femei, bineînțeles) execută controlul ginecologic de rigoare. Și e clar că va fi găsită „fisurată”. Va fi omorâtă sau închisă în casă până va muri. Singura ei scăpare este să se vindece de depresie și anxietate, ca să fie în stare să plece în Germania pentru o operație reparatorie. Precis ați ghicit. Da, știți la ce mă refer!

Dar în România, cum se mai petrec lucrurile acestea? Vă asigur că mai mult de jumătate din victimele violului nu mărturisesc nimic. În schimb, multe îmi mărturisesc mie (și altor terapeuți) în cursul orelor de psihoterapie cum își țin rușinea și tristețea în ele până nu mai pot. De ce? De teama oprobriului public. Se poate așa ceva într-o societate modernă? DA, se poate! Oare nu ați auzit de batjocorirea în instanță a unor minore sub 14 ani, considerată a fi în stare să aibă discernământul necesar pentru un act sexual consensual?

Dar să revin la călătoria mea profesională. Iată că mi se solicită de către un prieten o întâlnire de urgență cu o doamnă traumatizată.

Traumatizată? Cum? Unde? De ce? Lovită de cine? În urma violenței domestice? Sau a fost un accident?

Nu mi se dau alte amănunte, dar mi se cere confidențialitate absolută. Mă zburlesc pe dinăuntru, căci mă irită ideea aceasta că medicului psihiatru nu ar ști să păstreze secretul

---

¹ **Emil Cioran (2022). *Ispita de a exista*. p. 90. trad. Emanoil Marcu. București: Humanitas**

profesional. De unde provine această mentalitate? De la acuzele de colaboraționism al psihiatrilor în timpul comunismului? Eu una nu știu pe nimeni care să fi colaborat, pe față, cu securității, așa că nu sunt în măsură să arunc cu piatra în nimeni.

Confidențialitatea pentru un psihiatru (la fel ca în cazul preoților) este o problemă ce depășește uneori cadrul profesional și juridic, implicând grele probleme de conștiință. Obligația de a păstra secretul medical interzice medicului să dezvăluie informații intime despre pacient altor persoane, chiar medici și, de asemenea, solicită ca medicul să se asigure că doar persoanele autorizate au acces la informația medicală.

Cu toate acestea, contextul practicii medicale limitează întrucâtva obligația medicului de a păstra secretul medical, mai ales când e vorba de unele cazuri în care pacienții își mărturisesc, în timpul consultației sau internării, intențiile homicidare sau suicidare. ²

Refuz consultul la domiciliu, astfel că, peste 2 zile, pe înserat, fac consultația la mine în cabinet. Doamna vine cu soțul. Intră pe ușă cu capul plecat și nu mă salută, în schimb mă salută soțul, care este de altfel extrem de vocal.

El, soțul, începe o istorie despre cine mă cunoaște, de la cine a auzit de mine, cât de apropiați suntem pe baza ecuației: prietenul meu este și prietenul tău, deci, potrivit acestei ecuații - noi suntem prieteni! În timpul acesta soția stă spășită în fotoliu, cu privirea fixată pe vârful pantofilor. E albă ca varul.

Nu pot să nu îmi exersez blitz-diagnosticul în gând: am în față o ființă distrusă. De rușine? De tristețe? Presupun că are o problemă legată de viața intimă.

În fine, întrerup discursul soțului, care a început să vorbească despre el, despre afacerile lui, despre părerile lui privitoare la societatea în care trăim...

Îl somez brusc să înceteze să vorbească despre el.

- Să vedem cu ce pot să vă ajut! Ce s-a întâmplat? Mi s-a comunicat că e vorba despre o urgență.

- Spune tu, dragă, despre ce este vorba. E problema ta.

Soția se uită rugător la el, apoi se întoarce către mine și expulzează cuvintele sacadat ca un robot:

- AM FOST VI_O_LA_TĂ!

Uau! Speram să fie vorba doar de o frigiditate sau cel mult de un refuz de menținere a relațiilor sexuale cu soțul, bazându-mă pe prima impresie pe care mi-o făcusem la intrarea cuplului în cabinetul meu. Dar viol?! La o femeie adultă, măritată, cu copii, cu un statut profesional și social bine construit? Ce devastatoare întâmplare pentru doamna Viola (ciudat de premonitor prenume)! M-am cutremurat puțin în forul meu interior, ca și cum aș fi vrut să alung o piață rea de lângă mine. Toate persoanele de sex feminin care mi-au fost paciente pentru aceeași problemă au prezentat în timp simptome psihice, mai mult sau mai puțin severe. Cel mai adesea s-a declanșat depresia, însoțită paradoxal de sentimente de vină. Mai dificil a fost să tratez fobiile legate de diferite spații sau persoane nou cunoscute. Acest eveniment le-a schimbat tuturor femeilor abuzate stima de sine, iar drept consecință

---

² Cosman D (2010) *Psihologie medicală*, p. 236-238. Iași: Polirom.

le-a cauzat o proastă adaptare socială. Speranță este, pentru că multor „supraviețuitoare” terapia și propriile eforturi de recuperare le-a oferit noi posibilități de a-și redobândi normalitatea funcțională. Mă uit cu atenție la Viola sau Vio, cum i se adresează soțul. Oare are factori de protecție, de reziliență? E credincioasă? Ar fi o șansă să-și proiecteze Eul deconstruit în valorile spiritualității.

E palidă, foarte palidă, la capătul puterii. Altfel e o femeie îngrijită, îmbrăcată elegant, într-un taior corect, mulat pe corp cu discreție. Părul castaniu închis încadrează o față delicată, cu ochi blânzi, „de căprioară”. Din când în când, din acești ochi blânzi țâșnesc niște fulgere de ostilitate, mai ales când soțul își începe vorbăria. Se vede că nu e de acord cu el, nu atât cu ceea ce comunică, cât mai curând cu persoana comunicatorului. Soțul însă nu pare să bage de seamă contrarierea soției lui, fie că nu sesizează, fie că îi este indiferentă părerea ei. De aceea va trebui să mă mișc cu mare băgare de seamă între Scylla și Caribda, întrucât cei 2 au hotărât că vor să rămână împreună în cabinetul meu.

- Când s-a întâmplat nenorocirea?

Îmi aruncă o privire uimită (nu înțeleg de ce):

- Acum 10 zile

- Ați fost amenințată, bătută?

- Da, nu chiar..., doar zgâriată puțin cu cuțitul.

- Cu cuțitul? L-ați văzut?

- Pe cine? Pe el, nu.

- Nu, cuțitul.

- Puțin, avea o lamă ca de cuțit de vânătoare, am simțit-o pe obraz și pe gât.

- Ce vă mai amintiți? Povestiți. Închideți ochii și încercați să vă amintiți.

- Întrebați-mă Dumneavoastră? Pot să vă răspund la întrebări, dar nu pot să povestesc.

- Unde s-a întâmplat?

- Pe stradă, în apropierea casei, sub pod.

- Nu era nimeni prin preajmă?

- Nu. Acum iarna, lumea nu prea circulă pe sub pod. Eu am vrut să scurtcircuiez drumul spre casă.

-V-ați apărat, ați strigat?

- Am strigat odată, dar mi-a spus că îmi taie gâtul dacă mă apăr. Eram sigură că mă omoară. Trebuie să fiu foarte atentă la modul în care comunic cu doamna Viola. Dialogul cu o femeie abuzată poate fi periculos pentru victimă pentru că reamintirea amănuntelor întâmplării de multe ori declanșează o retrăire intensă a traumei, însoțită de abreacție. Cel puțin așa știm din scrierile lui Freud.

- Totuși, ce îmi puteți spune despre agresor?

- Era mai înalt decât mine, avea vocea răgușită, mirosea a alcool și țigară...

- Apoi?

- Apoi m-a aruncat pe burtă, mi-a ridicat paltonul și fusta, mi-a tras ciorapii, chilotul, de fapt l-a rupt cred că cu cuțitul și m-a violat. Când a terminat, mi-a spus că dacă strig mă omoară.

Am stat așa cu obrazul în zăpadă încă vreo 5-10 minute, de fapt nu știu, pierdusem noțiunea timpului, eram amortită mintal, voiam să rămân acolo...

După un timp, am auzit ceva glasuri. Asta m-a ajutat să-mi revin. Mi-am dus mâna la spate, m-am acoperit cu paltonul, și m-am așezat în fund. Vocile au ajuns lângă mine. Mă deranjau întrebările lor, chiar dacă erau prietenoase.

- Vai doamnă, ați căzut? Să chemăm ajutoare?

- Nu e nevoie, nu am căzut atât de rău, uitați, mă pot ridica.

Atunci mi-am dat seama că îmi lipsea poșeta. Criminalul mă jefuise și de bani, de acte. Îmi știa de acum identitatea, domiciliul. Am ajuns acasă pe picioarele mele și le-am spus copiilor că sunt bolnavă, așa că mă bag în pat iar ei să se servească singuri cu cina. Am stat în pat sub o pătură, fără să mă dezbrac. Nu aveam putere să fac vreo mișcare. Eram amortită de spaimă. După miezul nopții a sosit și soțul. Îl auzeam mișcându-se în bucătărie. M-am debarasat rapid de haine și le-am ascuns pe balcon. Mi-am tras plapuma pe cap și am adormit. Peste noapte m-am trezit și de-abia atunci am avut puterea să mă duc la baie să fac un duș.

Sub duș m-am hotărât să-i spun soțului ce pățisem. Să ia el hotărârea, dacă să anunțe poliția sau nu. Apoi m-am dus pe balcon și mi-am luat hainele de acolo, inclusiv paltonul și le-am spălat în mașina de spălat.

Brusc intervine în povestire soțul.

- Dimineață am sesizat că e foarte supărată. De fapt am știut că e supărată când am auzit mașina de spălat. Ea spală mult, e foarte pedantă, spală chiar și de mai multe ori pe zi, mai ales când se supără pe mine. Totuși, nu m-am așteptat să-mi spună că a fost violată. Eu de abia începusem să-i spun ce afacere bună pusesem la cale cu o persoană importantă când mi-a dat în cap cu vestea ei după ce a țipat la mine: „taci odată!”

- Taci odată, a șoptit ea și acum, în cabinet.

- Să mergem mai departe cu consultația. Aveți dureri? Lovituri? Hemoragii?

- Nu

- Puteți dormi?

- Cu întreruperi din cauza coșmarurilor. Visez... visez sau rememorez amănuntul cu ridicatul paltonului. Asta e senzația cea mai puternică din amintirea mea, atunci când am simțit că îmi este frig. Rememorez și răceala cuțitului pe gât. Adorm și brusc mă trezesc că îmi e frig. Și mă duc și fac duș. Simt că încă sunt murdară.

Mi se conturează tabloul simptomatologic al tulburării de stres posttraumatic.

Din această categorie fac parte tulburări în care un eveniment advers, de natură traumatică, în cazul de față violul, precede simptomatologia psihică. În DSM-5, inventarul de simptome a tulburării de stres posttraumatic cere prezența doar a unui singur simptom din cele 5 enumerate în criteriile de diagnostic ale acestei boli, simptom apărut după producerea traumatismului psihic și în legătură cu acesta. Ori în cazul lui Vio le înregistrez aproape pe toate, cele mai chinuitoare și proeminente fiind ÷amintirile recurente ale violului ca fapt în sine, dar și, în mod paradoxal, dificultatea de a-și aminti multe amănunte ale desfășurării

acestui; insomnii cu coșmaruri, gânduri intruzive cu privire la viol; evitarea a tot ceea ce poate aminti de eveniment, culpabilizare, stări anxioase extreme. ³

Vio parcă răspunde tăcerii mele concentrate pe conturarea diagnosticului, și se antepuntonță prin propriul diagnostic.

- Știu că dacă am insomnii, asta înseamnă că am depresie, dar nu vreau să iau medicamente.

- De ce?

(În meseria mea m-am lovit de multe ori de mentalitatea celor care refuză medicamentele, mai ales psihotropole. Există o aversiune pentru pastilele „de cap”. Toate dau dependență, susțin pacienții și familia lor și apoi nu mai poți trăi fără ele. Aceeași reacție se manifestă și față de antidepresive, deși acestea, din punct de vedere farmacologic, nu generează fenomenul de creștere a toleranței.)

UF! Greu să lupți cu mentalitățile și părerile publicului, așa că îi prescriu produse din plante cu efect anxiolitic și antidepresiv.

Stabilim un control peste 2 săptămâni, dar cu precizarea că orice se întâmplă să îmi dea telefon.

Revine peste 5 zile cu ideatie suicidară, ceea ce impune internarea de urgență.

Soțul pe coridor ține să îmi spună că soția are un comportament imposibil, chiar dacă el o înțelege, nu o acuză, o îngrijește. În plus, o părăște: „Vă puteți închipui (?!?) soția mea îmi refuză orice relație intimă.”

Vio, imediat cum ne reîntâlnim doar noi două în cabinetul meu, îmi mărturisește că e însărcinată!!! Sarcina, e sigură, e de la violator. Nu a mai avut relații cu soțul de mai mult de o lună. Nu știe cum să procedeze mai departe. Nu poate face avort pentru că e creștină. Mai bine se sinucide.

- Dar te poți sinucide dacă ești creștină?

Își revine. E cu ochii în lacrimi. (Oh! Ce dilemă pe sufletul și conștiința ei.)

- Vai, scuzați-mă, a fost doar o vorbă în vânt.

Acum acceptă fără comentarii tratamentul cu anxiolitice și antidepresive. Începem concomitent și ședințele de psihoterapie.

După două săptămâni, declară că se simte întremată și sigură pe sine, în stare de a-i spune soțului, de față cu mine, despre sarcină. Așa stabilisem împreună, înainte de întâlnirea decisivă.

- Tu trebuie să hotărăști ce voi face cu sarcina! Tu trebuie să hotărăști dacă voi face reclamație la poliție pentru că am fost violată!

Soțul e perplex, plânge.

Înainte cu o zi de mărturisire, Vio îmi relatase un vis care o tulburase. Era în curtea din spatele casei. Și dintr-o dată a observat cum curtea se umple cu o materie brună, ca o zgură. Nu știa de unde provenea acea substanță solidă, de consistență dură, care năvălea în curtea casei, transformată acum într-un fel de bazin. A întins mâna și a văzut că de fapt era zaț de

---

³ APA (2016) *DSM-5. Manual de diagnostic și clasificare statistică a tulburărilor mintale*, p. 271-272. București: Editura Medicală Callisto.

cafeaua, după miros și pipăit. Se gândea că dacă sursa care pompa acea materie negricioasă nu se va opri, ar putea să depășească curtea și să-i intre în casă. Aici visul s-a întrerupt brusc. Vio îmi cere o explicație a visului ei. Îi răspund vag, oarecum scuzându-mă, că în medicină, în psihiatria modernă, nu se practică interpretarea viselor.

- Dar Freud nu își trata pacienții prin interpretarea viselor?

- În primul rând, ca Freud nu a fost psihiatru. El inițiasese această tehnică de interpretare pentru a analiza subconștientul clientelor sale. Subconștientul? Cine l-a văzut? E un concept care s-a vândut bine de atunci încolo. Cercetările actuale...

- Bine, bine. Nu asta aș dori să aflu de la Dumneavoastră. Spuneți-mi ce emoții v-a produs visul meu. Sau v-a lăsat indiferentă?

- Îți mărturisesc că pe măsură ce povesteai, îmi transmiteai pericolul care, odată apărut lângă tine, devenea tot mai amenințător. Poate te gândești la culoarea negricioasă care invadase preajma casei și a familiei tale. Dacă e vorba de intuiția mea, și cu asta îți declar că ieșim din cadrul medical, cred că ai visat despre moarte.

Brusc, mi-a aruncat o privire îndrăzneță, în care am citit o intensă dezaprobare.

- Doar atât puteți să-mi spuneți? Că visul este despre moartea mea? Și ce e interesant în asta? Că am refuzat-o în momentul violului? Că am stat cuminte și m-am lăsat violată ca să fiu cruțată? Pentru cât timp? Ea tot va veni! E singura certitudine a vieții mele în acest moment. Pentru mine moartea e banală, pentru că mi-e indiferentă. Dacă aș fi în Japonia, mi-aș face harakiri. Ființa care am fost nu se mai întoarce. Și în plus, culmea rușinii și ororii, acum sunt două ființe. Visul a venit de undeva. Pe lângă faptul că îmi arăta cum mă învelește și acoperă rahatul, așa zisul zaț de cafea, poate totuși îmi mai spune și altceva.

Așteptarea ei în legătură cu explicarea visului sumbru (nu numai la figurat, dar și la propriu) ține parcă de o credință irațională a ei de dezlegare de blestem. Trebuie să îi redau acestei femei curajul de a trăi. Așteaptă de la mine, ca de la un magician, o descătușare prin dezvăluirea unor sensuri a propriei vieți. Încerc să-i fiu de ajutor în căutările ei, e drept iraționale, dar emoționant deperate.

- De fapt, poate că îți e de folos să te gândești la desfășurarea unui vis ca la un control de calitate a spațiului ființei tale. Controlorul trece prin diversele încăperi ale interiorului locuit de tine și te întreabă: E totul în ordine?

Visul nu cred că e doar în legătura cu moartea. Totul se petrece în spațiul casei tale, în spațiul familiei tale, implicit în spațiul căsniciei tale. Întrebarea plauzibilă pe care ți-o pune controlorul din vis, după părerea mea este: va rezista casa ta (căsnicia ta) la așa o invazie de materie neagră?

- Da, cred că la aceasta întrebare voi fi nevoită să răspund în cel mai scurt timp. Vă mulțumesc pentru explicație.

- Nu e o explicație, și cu atât mai puțin o certitudine. Cu visele ești în spațiul unor nisipuri mișcătoare. Mereu se schimbă configurația, mereu poți descoperi noi asociații de idei.

- Și totuși, „controlorul” mi-a aruncat în față întrebarea justă. Din nou ridică ochii din pământ, restabilind dialogul vizual cu mine. Apoi schițează un zâmbet trist.

În timpul nopții reîncep să întorc visul pe toate părțile. Fără să vreau mă opresc pe câteva imagini: curtea casei, devenită apoi un bazin de colectare, apoi acea materie brună - la început zgură, apoi zaț. Aceste imagini transformate în substantive asociate cu verbul „a pompa” mă conduc înspre o a treia semnificație a visului, care din păcate nu poate ocoli interpretarea în cheie freudiana a actului sexual pe care Vio l-a încasat și observat cu oroare și uimire.

Îmi vin în minte și alte mărturisiri ale pacienților despre unele vise pe care aceștia au ținut să mi le descrie. Mi-a fost mai ușor să descifrez acele visuri pe care le-am numit în limbaj propriu „vise de căutare”. Căutare a ce? A Sinelui!

NB. Îmi place să folosesc cuvântul „sine”, în detrimentul cuvântului „Ego” pentru a ținti înțelesul sintetic de ființă conștient(ă), autodeterminată.

De fapt, văd în psihismul omului adult, rolul determinant al conștiinței (de sine), rol structurat în jurul axului liberului arbitru.

Folosind o formulare proprie, mă autocitez aici: „conștiința este pentru mine un continuum al ființării (mele), prin luarea la cunoștință a imanenței prezentului trăit”.⁴

Să mă întorc, totuși, la modul în care mă servesc de vise pentru a înțelege mai bine ce se întâmplă în interiorul minții pacienților mei. Eu numesc visele ferestre de sinceritate sau spre sinceritate. Vedeți Dumneavoastră, limbajul practicat în comunicarea de zi cu zi este atât de parazitat de convenții, false exprimări la modă (*care-i problema?*), jargoane, baloane, fundițe, încolăciri, pervertiri, încât săracul comunicator nici nu mai controlează ceea ce vrea să-i spună celuilalt.

Deci, (folosesc *decî* în cunoștință de cauză și cu deplină responsabilitate) după acest excurs printre denumirile (încă) ambigue ale psihismului, să mă întorc la descifrările pe care le-am aplicat când m-am folosit de visele pacienților pentru a înțelege mai bine „ce a vrut autorul să spună prin aceasta”.

Visele de căutare a Sinelui se derulează în mod frecvent sub forma unor deambulări prin încăperile unei case în care subiectul visător (cel ce se visează pe sine) trece dintr-un spațiu în altul căutând fie o ființă, fie un obiect sau, pur și simplu, se plimbă fără vreun scop (?), până când intervine un *eveniment*. Știm că este un eveniment (atât visătorul, cât și culegătorul visului) datorită faptului că produce o emoție instantanee, o uimire cel puțin. Din păcate, nu de puține ori mai produce frică și groază. Emoția negativă e dată de vederea unor scene neplăcute (sângeroase), de apariția unor persoane sau animale amenințătoare. În cazurile mai ușoare, cele producătoare doar de uimire, mi s-au descris chiar scene ilare, rupte de logica plimbării prin spațiile casei aducătoare de amintiri.

Nu pot să nu descriu aici „visul cu oglinjoare”, cum l-am înscris în colecția mea de vise. Iată-l: „visătorul, după ce se plimbă după pofta inimii printr-o casă aflată în construcție, intră într-un amfiteatru plin de oameni, care de fapt e un fel de parlament. Acolo se dezbătea problema evaluării sincerității membrilor congregației respective. Ca probă finală, fiecare

---

⁴ Cosman D (2010) *Psihologie medicală*, p. 87-92. Iași: Polirom.

respectabil membru era așezat pe un tron cu șezutul decupat, sub care era poziționat un sistem ingenios de oglinjoare care transmiteau gradul de sinceritate a fiecărui popou ce se prezenta spre evaluare. Visul se termina într-o degringoladă totală întrucât, se pare că încă nu se ajunsese la un consens în privința unghiului optim de transmitere a imaginii răsturnate și inversate a profundului secret”.

Cum m-am servit de acest vis ilar pentru a o ajuta pe visătoare? (căci era o visătoare, nu un visător). Am îndemnat-o să se gândească care ar fi cel mai rușinos lucru din viața ei, care ar putea fi dezvăluit în public.

A stat, s-a gândit puțin și mi-a mărturisit că a copiat în teza de doctorat un text al lui Petre Țuțea, fără a menționa sursa. Din grabă. Ea care e atât de cinstită, ordonată, controlată a comis acest lucru! Ba mai mult, a și introdus citatul fără ghilimele, atunci când și-a editat teza sub formă de carte. A aflat de acest păcat rușinos doar în urmă cu un an, când, dorind să găsească o referință bibliografică în propria carte, a dat peste acest text întabulat în proprietatea ei:

*„...s-ar putea ca o cetate întreagă să fie stăpânită de eroare și un singur individ să fie purtător de adevăr. Aceasta nu înseamnă că adevărul își are rădăcina în individ. Și nici nu-și pierde din natura lui obiectivă. Iubirea prinde în plasa ispitelor ei: zeei, natura și oamenii, materia și spiritul, plăcerile simțurilor și bucuriile sufletești sau ale cunoașterii. Răspândită în toată firea, ea crează. Conservă și desăvârșește. Uneori distruge. Ea realizează armonia, de la întregul cosmic, până la cuplul uman.”*⁵

A folosit de mai multe ori în conversații primele două propoziții ale acestui paragraf, pentru că a avut succes în mediul academic cu această afirmație apodictică. În carte a uitat să folosească ghilimelele și, cu atât mai puțin, să treacă în nota de subsol numele regretatului filozof, lipind astfel acele cuvinte de creația proprie. Am sfătuit-o să trimită o erată la editura care îi publicase cartea cu 5-6 ani în urmă și să țină în poșetă o pungă de hârtie în caz că i se declanșează un nou atac de panică în public. De fapt aceasta era problema pentru care îmi devenise pacientă în urmă cu un an.

Au trecut ceva ani, timp în care ne-am întâlnit de câteva ori întâmplător în oraș. De fiecare dată, râzând îmi arăta poșeta în care ținea în permanență două pungi de hârtie.

- De ce două?

- Să nu rămân în pană de pungă dacă mi se sparge prima.

Despre erată nu mi-a pomenit niciodată. Probabil că a trimis-o, iar Eul din vis nu a mai avut de ce să o atenționeze cu atâta vigilență.

Vreau să mai discut cu [Vio](#) despre vise. În subteranele subconștientului ei e un butoi cu pulbere, care e pe cale să explodeze. Mă aștept la apariția unor simptome din ce în ce mai iraționale. Dar avântul meu de explorator al conflictelor intrapsihice se oprește căci, peste câteva zile, el și ea vin la mine cu cererea de externare. Soțul nu se mai descurcă singur. Acasă totul e vraiște. Hainele zac peste tot în dezordine, vasele rămân nespălate zile întregi,

---

⁵ Țuțea P. (1992) *Proiectul de tratat*. Eros. pg. 110. Brașov: Pronto.

copii nici nu au fost la școală de o săptămână etc., etc., încearcă soțul să-mi obțină adeziunea la cerea de externare.

Vio e resemnată, iar nu ridică privirea din podea, dar afirmativ e dornică să își ajute familia. Să își facă „măcar” datoria de mamă. Din nou o încercă acel simțământ subversiv de vinovăție. Mi-a șoptit odată, la sfârșitul unei ședințe de psihoterapie, întrebarea:

- Oare chiar m-ar fi omorât acel individ dacă mă luptam cu el?

Ne înțelegem să vină la control în fiecare săptămână.

În primele 3 săptămâni după externare vine conștiincioasă la control, dar singură! Peste o lună îmi spune că soțul i-a spus că el acceptă orice variantă alege ea, adică și avortul. Peste încă o lună face avortul la cerere. În ceasul al 12-lea, din punctul de vedere al manevrei ginecologice legale. Nu comentează, doar îmi pasează informația. Nici eu nu comentez. Deschide o discuție despre vise. Ar vrea să mai discutăm pe această temă.

Vreau să îi ascult visul pe care se pregătește să mi-l spună.

- ...dar nu acum. De altfel, e neimportant. Știu asta pentru că nu mă emoționează, când îl visez.

- Să înțeleg că e repetitiv?

- Nu știu.

Se scuză că a întârziat să-și ia băiatul de la ora de muzică și pleacă valvârtej din cabinetul meu.

Eu rămân nedumerită, sesizând că fără voia ei (sau cu voia ei) m-a mințit când nu mi-a dat un răspuns simplu - da sau nu - la întrebarea dacă visul care nu îi provoacă emoții de groază e repetitiv sau nu.

Continuăm întrevederile o dată pe lună, timp de încă trei luni. Se simte bine, adică e funcțională, poate să-și îndeplinească toate îndatoririle, atât acasă cât și la serviciu. Nu mai pomenește de acel vis, așa-zis, neimportant. Știu că o apasă promisiunea de a mi-l spune. Deci, în acel vis se ascunde ceva.

Acasă lucrurile au reintrat în normal, de fapt au reintrat în stereotipiile unei căsnicii convenționale. Soțul se poartă foarte frumos cu ea, nu uită să îmi spună de fiecare dată când vine la control. Urmează conștiincioasă cura medicamentoasă cu antidepressivul prescris de mine, ține să mă asigure. În plus, îmi precizează că „poate să lucreze fără să obosească, un alt efect bun al pilulelor”. Fără alte comentarii.

Sunt sigură că și acum se culpabilizează pentru faptul că nu s-a luptat până la ultima consecință (adică moartea?) cu agresorul. Acest viol, pe care îl numește mereu „evenimentul scârbos din viața mea”, sau mai pe scurt „scârboșenia vieții mele”, a marcat-o definitiv. Lucrez cu ea în ședințele de psihoterapie pe teme de supraviețuire familială, în primul rând. A învățat să se opună amintirilor dureroase, să le alunge când acestea o asaltează. Ceilalți membri ai familiei nu au nici o vină pentru ce i s-a întâmplat ei, așa că nu vrea să arunce asupra lor umbra suferinței ei. La serviciu se aruncă în cele mai grele sarcini pe care le execută cu maximum de precizie, chiar dacă face ore suplimentare. I-am sugerat să-și caute o activitate de caritate. Ar vrea să ajute femeile, dar nu poate, încă, să discute

despre abuzare sau violență cu ele. E clar că face eforturi să iasă la suprafață. Și da, se roagă mult, deși se miră cum de o mai suportă Dumnezeu, așa murdară cum este acum.

După 6 luni îmi spune că nu mai are nevoie de tratament.

Încerc să o conving să mai vină la control și psihoterapie. Îmi răspunde indirect că se simte bine pentru că are o activitate intensă ca voluntară la o cantină pentru săraci.

- Mai ai vise urâte, coșmaruri?

- Da, mai am...

- Și visul care se repetă... decid eu răspunsul la întrebarea pusă de mine acum câteva luni, dar rămasă fără răspuns .

- Ah, acela? Da, mai apare. Știți e un vis prostesc. De aceea nici nu v-am mai bătut la cap cu el.

Prelungesc tăcerea și îmi fixez privirea cu hotărâre și îndârjire pe vârful pantofilor ei.

- Știți, e de râs... mă văd în camera mea, cred că cu o păpușă în mână. Deodată ușa se deschide și intră la mine vărul meu, cu un ciorap roșu în gură. Își clatină capul înapoi și încolo ca un om beat. E atât de caraghios, încât nici nu mai vorbesc cu el.

Ah! Mi se pare mie sau e adevărat că pacienta mea a mai fost abuzată și în copilărie? Să o confrunt acum, printr-o întrebare directă în legătură cu interacțiunea din copilărie cu vărul ei sau să amân pentru altă dată? Căci va fi și o altă dată, chiar dacă pentru moment s-a hotărât să întrerupă terapia.

Capitolul 7.

ÎNGHIȚITORUL DE MĂNUȘI

Fetișuri și alte plăceri periculoase

Plăcerea, calea regală a comportamentului uman, e calea de-a lungul căreia Freud și-a plantat principalele sale concepte: subconștientul, libidoul, Id, Ego, Superego, etapa orală, anală, falică, complexul Oedip, nevroza de transfer, transferul și contra-transferul, complexul de castrare, Eros, Thanatos și câte alte multe concepte atractive, precum dansul senzual, aducător de moarte al Salomeei. ¹

Căutarea cu orice preț a plăcerii poate genera însă și o mulțime de inconveniente. Dar, unii eludează cu orice preț pericolele, pentru a obține acest tip de gratificație.

Mi se telefonează de la clinica de chirurgie. Colegul îmi cere să aprob transferul în secția de psihiatrie a unui pacient proaspăt operat de ocluzie intestinală.

- De ce pe secția de psihiatrie dacă are sau a avut ocluzie?

- Doamna doctor, o să vă dați și Dumneavoastră seama că locul lui e la psihiatrie. Păi, e întreg la cap dacă înghite mănuși până își produce ocluzie intestinală?

Îmi reamintesc imediat un alt caz adus de la chirurgie, acum câțiva ani. Era un pușcăriaș operat de urgență pentru că înghițise trei pietre cam măricele. Una i se oprise la gura stomacului, așa că i s-a făcut o operație destul de amplă de rezecție gastrică. Așa se constatare că în stomac mai existau două pietre de mărime medie, nu pietricele, înghițite anterior accidentului ce declanșase urgența chirurgicală.

Dacă mă gândesc bine, pot să menționez și alte persoane care și-au introdus diferite obiecte în corp, mai ales pixuri, mărgelile etc., mai ales în zonele genitale. La acele cazuri era mai ușor să se facă legătura cu un eventual fetișism. Dar mănuși înghițite? Ce legătură poate avea actul înghițirii cu cel sexual?

Chirurgul continuă să mă lămurească:

- E a doua oară când îi deschidem abdomenul ca să îi extragem mănuși din burtă. Și anul trecut a ajuns de urgență la noi, dar a scăpat mai ieftin. Am putut să-i extragem mănușile cu sondele.

- Cum așa?

- Nu vreau să intru în amănuntele acestor „extrageri”.

- ?????? Aștept cu răbdare lămuriri suplimentare. Colegul sesizează cerința mea.

- Prin rect i le-am extras! Da, prin rect, că intestinele lui sunt ferfeniță, după atâtea tăieri și cusături. Ne-am chinuit, dar am reușit.

Am tăcut, siderată de informațiile primite de la chirurg. Îl aștept pe noul pacient cu curiozitate, dar și cu teamă. Oare ce zdrahon de om o fi, de înghite obiecte. Salvarea a mai transportat la psihiatrie oameni care înghițiseră pietricele sau își bătuseră pioaneze în frunte.

---

¹ Laplanche J, Pontalis JB (1994) *Vocabularul psihanalizei*. București: Humanitas.

Toți aduși după ce-și făcuseră stagiul obligatoriu pe secția de chirurgie, dar de fapt provenind din mediul carceral, adică din închisoare. Pacientul cu pricina sosește cu salvarea. Surpriză! Nu e un munte de om, ci e un tinerel cam firav, cu o față prelungă, ochi frumoși și o bărbuță minusculă, ca de țap.

Încep examinarea. Își ține privirea mereu în pământ.

- Oare de ce, îl întreb.

- De rușine!

Dintr-o dată se deschide față de mine, se relaxează și începe să îmi povestească cu lux de amănunte comportamentul lui sexual legat de atracția lui pentru mănuși și asocierea acestora cu excitația sexuală.

Aha, e clar! Mă aflu în fața unui caz de fetișism, tulburare psihică inclusă în categoria mai vastă a parafiliei.

Ce e parafilia, poate vă întrebați. E o denumire ce reunește sub umbrela sa o mulțime de comportamente sexuale aberante. Mai pe românește, pe limba poporului, e vorba de o perversiune. Cuvântul perversiune fiind stigmatizant, a fost dat de-o parte din limbajul științific medical.

Caracteristica principală a unei parafilii este excitația sexuală intensă și repetitivă (pe o durată de cel puțin 6 luni, cum se preconizează în manualul de diagnostic), declanșată de imaginarea unor fantezii erotice. Se produce o excitație atât de puternică, încât preopinentul „își pierde capul” și se aruncă urgent într-o serie de comportamente sexuale ciudate, ca de exemplu sex cu obiecte sau comportamente delictuale, adică sex cu copii sau cu persoane care nu consimt. De multe ori, activitatea sexuală de tip parafilic evoluează în paralel cu o activitate sexuală normală, desfășurată în cadrul „organizat” al cuplului. Clasificarea actuală înregistrează următoarele tipuri de parafilii: exhibiționismul, fetișismul, voyeurismul, pedofilia, masochismul sexual, sadismul sexual, frotteurismul dar și parafilii fără o specificație anume.

Am procedat mai întâi la inventarierea simptomelor psihopatologice. În afară de o senzație de rușine apărută după o nouă partidă de sex cu mănușile (oare e reală sau doar o afișează în fața mea?) nu am găsit vreo stare psihică organizată într-un sindrom. În etapa următoare am început investigarea fetișismului, pe care îl consideram unicul tip de parafilie practică de Alin (nume fictiv). Aveam să constat că mă înșelasem, dar despre complexitatea comportamentului sexual al pacientului din fața mea am să povestesc mai la vale. M-am imaginat ca psihanalist deplin ortodox (mă gândeam la Freud) atunci când l-am poftit pe Alin să se întindă pe canapea. De fapt nu aveam de gând să începem o cură terapeutică de tip psihodinamic. Eu doream să extrag de la el un istoric cât mai detaliat al inițierii și favorizării fetișismului, iar CANAPEAUA să producă efectul miraculos al relaxării. Alin s-a așezat în mare grabă pe canapeaua din cabinet, o canapea clasică, rămasă probabil în dotarea clinicii din anii interbelici. S-a relaxat, m-a asigurat că are o poziție foarte confortabilă, m-a întrebat câte ore (!?) poate să-mi povestească activitățile lui de perversiune sexuală (expresia e a lui, nu a mea!!!) și a început, nu înainte să sublinieze faptul

că sunt prima persoană căreia îi face aceste mărturisiri pentru că are încredere să mi se spovedească

Doamne, ajută-mă să nu-mi crească barbă în timpul acestei spovedanii! Spovedania e o taină, știi bine, i-am spus-o pacientului, în timp ce noi doi vom extrage doar secretele din „pivnițele” ființei lui. Nu?

Prima mărturisire a lui Alin

- La vârsta de 4 ani am suferit un traumatism abdominal sever, fiind lovit de un cal în burtă. Accidentul mi-a provocat ruptura intestinului subțire și apoi, cum mi s-a spus mai târziu, o infecție generalizată a mașelor, adică am făcut peritonită. Îmi amintesc că în momentul în care copita calului mi-a pătruns în burtă am simțit o durere vie, ascuțită, de la brâu în jos, care mi-a sfâșiat corpul în două. Cred că am mușcat pământul de durere pentru că am înghițit nisip. Apoi am leșinat. Nu știu cine m-a găsit sau cu cine mă jucam, ce oameni erau în apropiere. Cineva a chemat Salvarea și am fost internat de urgență, ca să fiu operat pe abdomen. Mi s-a tăiat din intestin o bucată bună, pentru că intestinul era plin de cheaguri de sânge și pământ și ar fi putrezit.

- În momentul loviturii primite ți-a fost frică de moarte?

- Nu, la 4 ani nu m-am gândit la așa ceva. Doar că voiam să scap de durere și chiar să scap de burtă, locul care mă durea cel mai tare. După un an, când de abia împlinisem 5 ani, din nou m-au internat părinții de urgență la chirurgie. Făcusem ocluzie intestinală. Pentru că mi s-au lipit intestinalele între ele. (Adică bride și aderențe postoperatorii.)

Înainte de operație, m-a durut burta atât de tare încât am fost sigur că mor.

Despre a doua operație nu știu să vă spun ceva anume, doar că după operație țin minte că am primit foarte multe injecții în toate părțile corpului, mai ales injecții intravenoase. Vă mărturisesc că mă obișnuisem atât de tare cu înțepăturile încât parcă le așteptam. De fapt, nu știu dacă le așteptam pe asistente sau înțepătura propriu-zisă. Cred că atunci am simțit prima dată o senzație de desfătare în timpul înțepării.

La vârsta de 6 ani, am avut primele jocuri sexuale cu o fetiță din vecini. Jocurile mi-au produs plăcere, pentru că am avut prilejul să mă uit la organele genitale ale partenerei de joacă. Am fost puțin surprins să văd diferențele de conformație anatomică între sexul meu și cel al fetiței. Am dus-o așa câteva luni cu jocurile noastre ascunzându-ne prin subsoluri, sub scări de bloc, pe câmp. După un timp fetița nu a mai venit la joacă, iar eu nu am mai căutat alte fetițe cu care să mă joc jocul păsăricilor.

Apoi, într-o zi pe când aveam cam 12 ani l-am văzut pe fratele meu mai mare că se juca cu sexul lui, de unul singur, fără ajutorul vreunei fetițe. La scurt timp după acest moment am copiat comportamentul fratelui, la îndemnul lui. El m-a învățat cum să duc satisfacția până la capăt ca să obțin senzația de plăcere deplină. În momentul acela aveam fantezii legate de imaginea sexului fetiței.

Până aici nici un semn de fetișism. Eram dezamăgită? Constatasem doar un comportament de autosatisfacere, caracteristic majorității băieților care ajung la vârsta adolescenței,

bântuită de furtuni hormonale, autosatisfacere care, cu trecerea timpului, este înlocuită cu actul sexual realizat cu o parteneră.²

Dezamăgirea s-a risipit după ce am auzit ce a urmat.

A doua mărturisire a lui Alin

- Cred că aveam 14 ani, când am simțit prima dată o atracție irezistibilă față de mănușile de piele pentru dame. Am început să le cumpăr și să le colecționez pe culori și forme pentru a le privi în timpul masturbării. La scurt timp am început să mă folosesc de ele în mod direct. Îmi schimbam preferințele de la un act la altul, mâinile înmănușate personificând pentru mine diferite femei. Aveam ocazia să-mi schimb partenerele în funcție de capriciile și fanteziile pe care le aveam în ziua respectivă. Ba mai mult, mă încluiam în cameră și mă dezbrăcam complet în fața oglinzii ca să mă admir. Îmi plăcea de mine, îmi plăcea goliciunea trupului meu, îmi plăcea cum arăta sexul meu. Cu mănușile mă mângâiam, până când, de atâta alintare și iubire, nu mă mai puteam abține și mă autoerotizam.

Observ că fetișismul legat de mănuși de damă, adică de un obiect purtat de femei direct pe piele s-a împletit cu trăsăturile narcisice izbucnite plenar odată cu adolescența.

Alin s-a oprit din povestit, a tras aer adânc în piept și s-a avântat în tumultul povestirii.

- Cu timpul am încercat să transform actul masturbării, să-l fac mai sofisticat, cu scopul prelungirii plăcerii sexuale. Autosatisfacerea devenea tot mai amplă, iar pentru prelungirea plăcerii am adăugat noi practici și ritualuri. Am observat că dacă îmi produc o durere concomitentă cu plăcerea îmi amânam ejacularea. Așa am ajuns să mă chinui, probabil am devenit masochist, nu știu cum să-i spun. Îmi introduceam ace de seringă în venă, uneori chiar lăsam să îmi curgă sânge pe mâna cu care mă masturbam. Vă mărturisesc că dorința de a manipula ace sau mănuși era irezistibilă. Mă abțineam câteva zile, dar tot acolo mă gândeam, și apoi debutam cu un nou ritual sexual. Inventam mereu câte ceva, ca să-l amplific.

Așa am ajuns la o nouă practică menită să-mi intensifice excitația sexuală. Mi-am introdus sonde vezicale pe uretră, concomitent cu masturbația. Uneori manevram sonda cu repeziciune, mă precipitam din cauza excitației de necontrolat, eram brutal și îmi provocam dureri din ce în ce mai intense, până îmi declanșam un orgasm intens și prelungit.

Între timp, m-am angajat ca muncitor, aveam 18 ani, terminasem școala profesională cu note mari. Voiam să fiu independent, să plec de acasă, cu toate că mă înțelegeam bine cu părinții, cu frații, cu surorile. Îmi doream independența ca să am spațiul meu, cuibușorul meu de nebunii.

La muncă, activitatea profesională decurgea normal, eram bine văzut, considerat un om serios și conștiincios, deși nu aveam o motivație pentru profesie. Nimic nu prezenta vreun interes puternic pentru mine, nimic nu putea să-mi contracareze interesul pentru practicile mele sexuale „atipice”. Totuși, mai eram interesat și de bani. Făceam și ore suplimentare. Cu banii câștigați am avut posibilitatea să-mi măresc colecția de mănuși. Nu aveam preferințe,

---

² APA (2016) *DSM-5. Manual de diagnostic și clasificare statistică a tulburărilor mintale*, p. 700-701. București: Editura Medicală Callisto.

îmi plăceau și cele din piele, și cele din latex. Mi-am mărit și colecția de sonde vezicale, seringi și ace.

- Cum ai făcut rost de sonde. Mănuși, seringi, ace, mai înțeleg.- le-ai putut cumpăra din magazine și farmacii -, dar sonde vezicale?

- Pe unele le-am cumpărat. Le spuneam farmacistelor că sunt pentru unchiul meu care are stricturi. După un timp mi-am făcut și unele cunoștințe la urologie. M-am și combinat cu o asistentă medicală de acolo, dar relația a durat puțin, doar câteva luni, până a intrat fata la bănuieli. Avea dreptate. Nu o iubeam, nici măcar nu eram atras de ea, așa că o tot duceam cu vorba și amânam giugiuleala.

- Nu te atrăgeau femeile?

- Ba da. Mă atrăgeau, dar trebuiau să fie frumoase, iar frumoasele nu se uitau la un băiat așa modest ca mine.

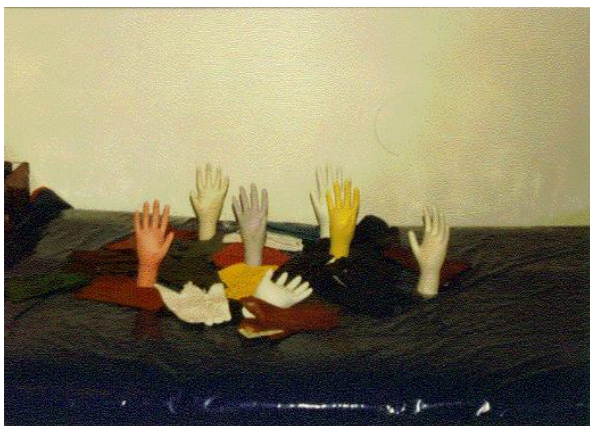
În ziua următoare, Alin mă aștepta la ora 8 dimineața în fața ușii cabinetului.

- Să știți că mai am unele lucruri să vă mărturisesc, pentru că vreau să aveți toate informațiile în privința cazului meu. Și așa, la început de zi am ascultat :

A treia mărturisire a lui Alin

- Cam după vârsta de 20 ani, nu m-am mai limitat la mângâieri „exterioare”, cu ajutorul propriilor mâini îmbrăcate în mănușile preferate în acea zi. A apărut o dorință mai sofisticată, care îmi pretindea mângâieri „interioare”. Astfel mănușile, obiectul dorințelor mele erau nu numai admirate, privite cu duioșie, dragoste, ci iubite cu pasiune, sărutate, plimbate prin gură, „gustate” cu limba și... chiar înghițite. În acele momente culminante ale pasiunii, care coincideau cu înghițirea mănușii, aveam o stare de extaz, de „uitare de sine”.

Deci, așa! Acum am realizat de ce aceste manevre erotice duceau la instalarea unor episoade sub-occlusive recurente. Consecințele medicale erau trăite de pacient în tăcere, fie de rușine și frică față de medici, fie din speranța că intestinalele lui nu-l vor trăda și vor putea evacua corpul delict. Totuși, în mai multe rânduri a trebuit să apeleze la urgențe, ajungând din nou pe secția de chirurgie, unde diagnosticul pus era cel mai frecvent cel de sub-ocluzie, iar de două ori cel de ocluzie. La întrebările doctorilor privitoare la cauza reală a blocării intestinelor, el făcea pe niznaiul. Nu s-a confesat nimănui din anturaj despre practica înghițirii mănușilor, deși unii chirurghi au început să bănuiască ceva și i-au și spus-o în față.

Dar de ce să se confeseze? mi-a răspuns printr-o interogație la întrebarea mea. Putea cineva sau ceva să-i înlocuiască plăcerea imediată cu un eventual beneficiu social îndepărtat? Fanteziile erotice îl transpuneau într-o lume aparte, o lume numai a lui, care nu ținea cont de principiul realității. Era sigur atunci că putea să renunțe oricând la satisfacțiile autoerotismului, numai să vrea. S-a tulburat puțin când un coleg de muncă i-a zis că masturbarea la vârsta adultă e o boală, o perversiune. Că adulții își pierd bărbăția dacă nu și-o exersează cu femeile. Trebuind în scurt timp să plece în armată și-a fixat ca țel de maturizare experiența sexului cu femei.

Zis și făcut! În timpul stagiului militar a experimentat fără a prezenta vreo disfuncție sexuală primele relații sexuale cu femei. Totul decurgea normal, după spusele lui, doar că nu avea emoții prea mari, pentru că nu era îndrăgostit de acele femei.

- La 20 de ani, în timpul armatei te mai gândeai la ritualuri, la colecția de mănuși, seringi, ace?

Și-a lăsat capul în jos și a tăcut mai multe minute, înainte să-și continue istorisirea.

- Nu știu. Cert e faptul că după reîntoarcerea din armată, aveam deja 22 de ani am căutat să-mi produc și mai multă durere în cursul masturbării. Acum nu foloseam doar introducerea sondelor vezicale pe uretră, ci îmi și injectam scrotul sau regiunea abdominală inferioară cu diverse substanțe. Uneori cu anestezice, adică xilină, alteori dimpotrivă cu substanțe dureroase. Făceam experimente tot mai îndrăznețe pentru a obține un orgasm de calitate și mult, mult prelungit. Mă pregăteam înainte cu o zi sau două, pentru ritualurile mele de iubire.

- Nu-ți era frică de infecție, șoc, criză de inimă?

- Nu! Nimic nu mă putea opri de la îndeplinirea planului.

- Descrime-mi o astfel de ședință de autoerotizare.

- Aproape fiecare „ședință”, pe care o numesc de iubire, nu erotică, (ce vulgar m-am exprimat, așa că mi-am coborât privirea în semn că accept admonestarea lui) era organizată într-o anumită ordine, având o serie de activități succesive: debutam prin admirarea mănușilor, seringilor, acelor. Apoi treceam la mângâierea corpului meu cu mâinile înmănușate în fața oglinzii. După ce începeam autosatisfacerea, căutam orice mijloc pentru prelungirea și intensificarea erecției prin practici masochiste. Fie mă înțepam sau îmi introduceam sonda până în vezică, fie mă înțepam în scrot sau îl injectam cu substanțe dureroase. Mai rar mă înțepam și în alte părți ale corpului sau lăsam să-mi curgă sânge din vreo venă în care îmi înfigeam acul.³

Cele mai periculoase ritualuri deveniseră totuși cele cu mănuși, pe care le iubeam ca un disperat și care îmi procurau cel mai des stări de extaz, poate și de inconștiență. Secvențele unui astfel de ritual începeau prin etalarea tuturor mănușilor colecționate până atunci. Chiar și faza pregătitoare îmi producea plăcere. Continuam apoi cu alegerea unei „favorite a zilei”, pe care o sărutam și care, la rândul ei, mă „mângâia” atât de frumos, atât de dulce, încât nu

---

³Asch SS (1988) The analytic concepts of the masochism: a reevaluation. In: Glick RA, Meyers TI, coord. *Masochism. Current Psychoanalytic Perspectives*, p. 93-116. Hillsdale, New Jersey: The Analytic Press

mai aveam ce face, ajungeam la necesitatea imperioasă de o „devora”. Era supremul act de devoțiune și declarație de dragoste. Trebuia să devin una cu „obiectul iubit”. Între timp mă satisfăceam cu altă mânășă, de multe ori de latex. Când înghițeam mânășa nu prea aveam nevoie să-mi introduc sonda vezicală, senzația trecerii mânășii prin gură și apoi a înghițirii ei îmi producea cea mai teribilă stare de extaz. Uneori mi se oprea respirația, dar nu-mi păsa.

- Erai conștient că puteai să mori și prin sufocare, nu numai prin ocluzie intestinală?

- Da. Eram conștient, dar mai mult mă temeam de ocluzie, pentru care trebuia să cer ajutorul medicilor. Dacă trecea o zi, cu dureri și oprirea vânturilor, știam că nu voi elimina mânășa pe căi naturale.

- Și atunci de ce mai înghițeai mânăși?

- Nu mă puteam abține. Nimic nu se compara cu momentul înghițirii mânășii, chiar dacă era urmat de dificultăți de respirație sau chiar mici momente de oprire a ei. Înghițirea îmi procura cel mai intens orgasm. După producerea acestuia, cu mânășa ajunsă în stomac, aveam momente de regret, rușine, tristețe, vinovăție. Evaluam după un timp, după încheierea partidei de iubire și după risipirea zăpăcelii din capul meu și a stării de extaz, la ce risc să mă aștept. Asta și în funcție de calitatea pielii pe care o înghițisem. De fiecare dată îmi promiteam că voi renunța la aceste plăceri periculoase.

- Și totuși nu ai renunțat, dovadă și internarea actuală la chirurgie.

- Da, am continuat. Iubirea pentru dragile mele mânăși nu poate fi stopată de frică. După un timp, mai ales dacă puteam să elimin mânășa, îmi dădeam seama că nu pot renunța la mângâierile interne, așa că am inventat ceva. Am încercat să previn ocluzia prin legarea mânășii respective de extremitatea unei sonde duodenale. Așa puteam să recuperez mânășa din stomac, după înghițire. ⁴

Mă îndrept spre bibliotecă unde știu că am o carte de urgențe medico-chirurgicale. Citesc despre apneea și hipoxia cerebrală consecutivă. În completare mă arunc și pe câteva texte freudiene despre masochism. Constat cu groază și stupeoare că pacientul prezintă o formă foarte periculoasă de masochism sexual, care se numește *hipoxifilie (hypoxyphilia)*, care constă în deprivarea de oxigen asociată frecvent cu actul sexual. Deprivarea de oxigen se realizează prin compresia gâtului, nasului, ligatura traheei, introducerea extremității cefalice într-o mască sau pungă etanșă, sau chiar prin mijloace chimice (aspirarea de nitrit volatil, ce produce o diminuare temporară a oxigenării creierului printr-o vasodilatare a vaselor periferice bruscă și intensă).

Mi s-au descris (câteva) astfel de metode de asfixie în cursul partidelor sexuale la parteneri heterosexuali dispuși să facă experimente îndrăznețe pentru obținerea unei satisfacții erotice prelungite. În literatură sunt citate cazuri de moarte prin aceste manevre, cu o frecvență de 1-2 cazuri de deces la un milion de oameni.

- Povestește-mi despre relațiile tale cu femeile.

- La 27 ani m-am căsătorit din dragoste cu o tânără cu care am avut raporturi sexuale timp de câteva luni înainte de căsătorie. M-am bucurat că mi-am găsit o femeie pe gustul meu.

---

⁴ APA (2013) *DSM-5. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, p. 695. Arlington: American Psychiatric Publishing.

Dintre toate femeile cunoscute, soția mea a corespuns în cea mai mare măsură tipului de femeie visat și imaginat în fanteziile mele. Era o femeie cu caractere sexuale feminine bine definite: păr bogat, talie subțire, șaolduri late, mâini fine, delicate. Din corpul soției, cel mai mult mi-au plăcut sâni, care erau proeminenți. Căsătoria noastră, din păcate, a durat doar 3 ani. Începusem să am perioade în care eram aproape impotent, cu imposibilitatea să-mi mențin erecția timp mai îndelungat. Poate acest lucru se datora și relativei indiferențe a soției mele față de viața intimă și mai ales față de jocurile sexuale. Din timiditate, m-am ferit să-i propun soției ritualurile care mi-ar fi mărit dorința sexuală. Cel mai mult mi-ar fi plăcut să ne jucăm amândoi cu mânușile. Cine știe? Poate aș fi renunțat la înghițirea lor. Așa că, în paralel cu sexul cu soția am reînceput să practic și masturbarea, sondarea, înțeparea scrotului, mângâierile mânușilor. Toate activitățile dedicate plăcerilor interzise le făceam la o altă locație, într-o garsonieră proprietate personală, achiziționată tocmai ca să am un cuibușor al meu de nebunii. Soția parcă mirosise ceva și m-a urmărit. Căsnicia s-a sfârșit brusc, după ce am fost surprins de ea în timp ce începusem ritualul meu sexual, înconjurat de colecția de mânuși, sonde vezicale, echipat în costum de plastic, cu latex tras pe mâini și cu o sondă uretrală introdusă în penis.

După divorț îmi schimbasem locul de muncă ca să nu am ocazia să mă întâlnesc cu soția mea. Deși ne-am înțeles să divorțăm fără gălăgie, din nepotrivire de caracter, totuși îmi era rușine să dau ochii cu ea. Era persoana care mă ghicise. Ea văzuse că ceva nu e în regulă cu mine. Mă văzuse în costum de „cascador” și deși nu înțelesese prea bine ce fac eu de unul singur în garsonieră, totuși mi-a spus în față: „Ești un pervers.”

Așa că mi-am căutat un loc de muncă unde să fiu înconjurat de femei.

- Le mângâiai?

- În nici un caz. Eram respectuos, mereu politicos cu ele. Poate de aceea mă plăceau și ele. Doar că, pe furiș, mă mai uitam la câte un detaliu din corpul lor. La mâini mai puțin. Mai ales la sâni. N-am găsit pe niciuna care să se compare cu soția mea. Totuși, divorțat fiind, adică liber de orice constrângeri am avut relații sexuale cu câteva femei, de obicei la inițiativa acestora, dar aceste relații au fost de scurtă durată, superficiale, ne semnificative pe plan sentimental sau sexual. Orgasmul obținut dintr-o relație sexuală cu o femeie era întotdeauna mai puțin intens decât cel obținut în cursul ritualurilor mele de iubire. Destul de repede deveneam cam impotent în relația respectivă. De aceea poate și schimbam partenerele din timp în timp. Mai ales dacă nu mai făceam față de mai multe ori. Am căutat apoi să mă apropiu de unele femei care semănau cu tipul de femeie vampă, așa cum le vedeam în filmele sau revistele de scandal și pornografice. Părțile cele mai atractive pentru mine rămâneau tot sâni și mâinile.

- Te emoționează, te stimulează nuditatea femeilor?

- Nu prefer nuditatea femeii, ci o îmbrăcăminte din piele, mai ales pantalonii de piele mulați pe corp. Acum am o iubită pe care o îmbrac așa. Dacă îmi permiteți, am să v-o prezint.

Zis și făcut. Peste câteva zile, intră în cabinet cu prietena actuală, o colegă de muncă. Se pare că e foarte atașată și îndrăgostită de el, întrucât vine în fiecare zi, în orele de vizită, îmbrăcată cu pantalonii de piele.

Alin îmi precizează cu mândrie că a învățat-o să poarte mănuși de piele fină în timpul actului sexual.

- Poate vă căsătoriți!

- Poate.

Totuși peste câteva luni, când revine la control îmi comunică faptul că s-a despărțit de iubită. Devenise „inert” față de ea.

Mai trece un timp și la alt control îmi declară brusc (și cu mândrie?) că are o nouă prietenă, o nevătătoare.

- Știți, deși e oarbă, ne înțelegem foarte bine... din toate punctele de vedere.

- Cum arată?(Sper că și-a găsit un exemplar feminin corespunzător visărilor lui.)

- E micuță, grăsuță.

Din păcate, la scurt timp, din nou îmi este livrat pe secție prin transfer de la chirurgie. S-a petrecut o nouă blocare a intestinului, în urma înghițirii unei (doar a unei?) mănuși de latex.

La o nouă internare îmi face o nouă mărturisire. Îmi pomenise mai demult că uneori, doar ocazional, se îmbăta cu alcool tare, folosind băuturi spirtoase înainte de efectuarea ritualului fetișist. La această internare, avea fața buhăită, nasul roșu, vorba năclăită, randamentul intelectual mult diminuat, reflectat și în fluența verbală .

- Te-ai apucat serios de alcool! am exclamat eu.

- De fapt și da, și nu! Eu nu beau alcool, eu inhalez eter.

Vai! Vai! Asta-i o dependență foarte periculoasă și greu de tratat. Da, e tot mai clar că aceste declarate „mărturisiri” îi servesc de spovedanie, de neutralizare curățitoare a greșelilor comise de la precedentă mărturisire până în prezent. În ultimul timp, nu mai era atât de liniștit sufletește după ce scăpa de ocluzie sau subocluzie. Apăruseră semnele unei depresii. Recunoscuse că era trist aproape tot timpul, că nu se mai bucura de prieteni, de întâlnirea cu familia. Pe de altă parte, îi apăruse și frica de a fi depistat de familia lui: nu care cumva să afle despre practicile lui frații și mai ales sora lui. Ea se îngrijea de el, ca o mamă. Îi spăla și călca hainele, îi dădea de multe ori de mâncare, pentru că, „nu-i așa, l-a părăsit nevasta fără nici un motiv, și el, săracul suferă în tăcere”.

Continuăm pe tema abuzului (sau dependenței?) de eter. ⁵

- Dar cum îți procuri eterul?

- Le fac curte farmacistelor, doar că mi-e tot mai greu să găsesc eter în farmaciile cu circuit deschis și, mai ales să găsesc farmacistele dispuse să mă servească. Ele, farmacistele, m-au cam luat la ochi. Mai schimb farmaciile, dar le-am cam epuizat pe toate.

- Și atunci... ?

- Atunci am început să dau târcoale secțiilor de chirurgie sau ginecologie. Am fost clientul lor în mai multe rânduri. Și acolo mi-am făcut prietene printre asistente. Doar că...

- Doar că?

---

⁵ APA (2013) *DSM-5. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, p. 533-540. Arlington: American Psychiatric Publishing.

- Ultima dată m-au prins pe lângă sala de operații, au anunțat medicul de gardă, care a anunțat poliția. A venit poliția și mi s-a făcut dosar de cercetare. Sper să scap.
- Cum să scapi? Ai o cercetare pe rol. Trebuie ca polițiștii să o finalizeze!
- Eu nu am recunoscut nimic în fața polițiștilor. Le-am spus că îmi place de o asistentă, cu care am intrat în vorbă și cu care voiam să finalizez discuția în debara.
- Și, te-au crezut ? Asistenta ce a zis?
- Asistenta nu a recunoscut nimic. Nici nu mă cunoștea. De fapt, nici eu nu îi știam numele. Până la urmă, declarațiile au fost contradictorii: cuvântul ei contra cuvântului meu. Polițiștii s-au distrat. Mi-au spus confidențial că odată, au prins la ginecologie un soț gelos care, urmărindu-și soția, asistentă în acel spital, a ieșit de sub masa ginecologică chiar când năștea o femeie. A confundat țipetele, știți acele sunete și gemete ale gravidei, cu sunetele soției din timpul actului sexual. Credea că e combinată cu mamoșul, adică cu domnul doctor care o moșea pe femeie. Soția lui îl ajuta pe domnul doctor. A ieșit cu tâmbălău pentru că săraca gravidă a fost împinsă de pe masă de soțul gelos, și a căzut în timp ce năștea.
- Ce s-a mai întâmplat cu grvida, cu copilul?
- Asta nu mi-au mai spus polițiștii. O fi născut și s-a dus acasă.
- Hai să reluăm... (M-a cam zăpăcit enclava asta informațională, așa că simt nevoia să îmi scutur capul de ghemotocul de întâmplări senzaționale pe care mi le furnizează cu cea mai spășită figură.)
- Acum ești în cercetare, da?
- Da.
- Le-ai spus că te vei interna?
- Nu. Dacă mă cheamă trebuie să îmi bage citația în cutia poștală și mă voi prezenta. Au trecut deja două săptămâni și nu s-a întâmplat nimic.
- Și cum procedezi cu eterul?
- Îl încălzesc puțin cu o spirtieră și îl inhalez.
- E mai bun (ce întrebare stupidă din partea mea!) decât alcoolul?
- O, da. Îți urcă imediat la cap și nu îți lasă nici un gust în gură.
Rămâne internat 3 săptămâni, timp în care urmează o cură de dezintoxicare identică cu cea pentru alcool. După 3 săptămâni de perfuzii, vitamine, psihotrope e ca un nou-născut.
- Te rog să nu te mai droghezi!
- Eterul e un drog? Toată viața m-am ferit de droguri. Să nu devin un dependent, un sclav al drogului! Cu apucăturile mele dacă apuc la un drog nu mă mai las până nu mor.
Nu vrei să devii dependent? Dar eterul? Dar înghițirea fetișurilor? Dar masochismul? Dar... masturbarea brutală ?
- În fine, îmi promite că nu mai face prostii, că i-a ajuns, că vrea să trăiască, că vrea să se reintegreze în familia lui. E conștient la câte pericole se expune... Chiar dacă se protejează și își injectează penicilină în scrot ca să prevină infecțiile...
- Ah?!?!(Acum vii cu mărturisirea? Și vrei să te cred? Penicilină în scrot în scop de prevenție a septicemiei? Nu ai aflat că injecția de penicilina este extrem de dureroasă? Ba ai aflat și de aceea o folosești în mod repetat în ritualurile masochiste.)

Dau din cap și zâmbesc ca Sfinxul.

- Te duci la o nouă iubită?

- La vechea, că ne-am împăcat. La cea oarbă. E foarte înțelegătoare.

- În ce domeniu?

Nu-mi răspunde, parcă nu înțelege întrebarea. Ne luăm rămas bun în grabă, întrucât a venit aparținătoarea oarbă după el ca să îl ia acasă. Mă uit la ea. A descris-o bine: micuță, grăsuță. Ea îi vorbește mult până să plece din spital. El dă din cap. Pare că se înțeleg foarte bine.

Vine la control. Îmi spune că e depresiv pentru că e din nou singur. A rupt relația cu oarba. Frații ei i-au despărțit. L-au alungat și l-au bătut. E din ce în ce mai izolat pe plan social prin comportamentul parafilic care îi ocupă tot mai mult din timp. Pe de altă parte, e și generator de stres, rușine, stimă de sine scăzută, vinovăție. Pentru el internarea în clinică a devenit un refugiu pentru a scăpa de „obsesii și depresie”. De fapt, acum se internează mai frecvent întrucât îi „scapă pe gât” tot mai des mânușile. A ajuns în faza în care aproape că nu se mai poate abține să nu le înghită. Oare în simptomatologia lui Alin masochismul e pe primul loc?

Masochismul sau tulburarea de personalitate masochistă a fost luată în considerare în revizuirea celei de-a treia ediții a *Manualului statistic de diagnosticare al tulburărilor mentale* sau, **mai pe scurt** *DSM-III-R*. Cu toate acestea, ambele etichete de diagnostic au fost retrase în edițiile ulterioare, devenind parte a clasificării tulburării de personalitate nespecificate.

Deși nu apare ca entitate nozografică în ***DSM-IV și DSM-V***, personalitatea de tip Autodistructiv-Masochist merită să fie luată în considerație datorită faptului că prezintă frecvent complicații medicale, somatice sau psihice. O întâlnim ca atare în clasificarea lui Millon al cărui model biopsihosocial este unul dintre cele mai cunoscute când vine vorba de tulburările de personalitate. ⁶

Combat rapid în mintea mea acest diagnostic subsidiar de tulburare de personalitate de tip masochism prin faptul că în cazul lui Alin nu a fost niciodată vorba de căutarea sacrificiului de sine, a diminuării propriei persoane sau a supunerii față de altcineva. Mai mult, în loc să evite experiențele plăcute, el din contră caută hedonismul, doar că se servește de durere pentru a amplifica senzațiile de extaz senzual.

Ajung la concluzia că în cazul lui Alin nu e vorba de un masochism propriu-zis. Dacă e să mă gândesc la o cauză a debutului parafiliei lui, adică a fetișismului, asociat cu senzațiile dureroase în zona genitală, nu pot ocoli rolul traumatismului abdominal sever petrecut la o vârstă atât de mică. Acea lovitură a animalului i-a cauzat o durere insuportabilă, care a fost prima și cea mai puternică percepție absorbită precoce de senzorii copilului. Apoi au mai intervenit și alte senzații dureroase la vârsta copilăriei, cauzate de operațiile pe abdomen.

---

⁶ Millon T (2004) *Personality Disorders in Modern Life*, ed. II, p. 520-529. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

Atunci probabil că s-a produs acea legătură perceptivă între plăcere și durere, el obținând plăcere din durere și invers. ⁷

Trece mai mult de o lună de la ultimul control în ambulator a lui Alin. Oare va veni iarăși adus de salvare, după o vizită pe la chirurgie? Îmi alung rapid gândirea negativă din minte și mă gândesc că de fapt abia aștept să plec acasă.

Azi e ziua mea! Pe când dau să plec din cabinet, îmi iese în cale portarul, gâfâind de efortul pe care i l-a produs urcatul scărilor.

- Să știți că de azi dimineață la poartă vă așteaptă un bărbat.

- Ce bărbat?

- Spune că trebuie neapărat să se întâlnească cu Dumneavoastră! Mi s-a părut suspect. Nu l-am lăsat pe secție. Poate este un fost pacient care vrea să vă facă rău.

Mă îndrept spre poartă cu portarul transformat în bodyguard.

Acolo, decupată pe fondul auriu al miezului de vară, se conturează o umbră rezemată de un zid. Îl recunosc de la distanță: e Alin.

- De ce nu i-ai spus portarului cine ești și că mi-ai fost pacient?

- Am vrut ca de ziua Dumneavoastră să vă fac o surpriză.

De abia acum observ că își tine o mână la spate. Are ochii strălucitori iar fața îi e puțin îmbujorată. Nu îndrăznește să mă privească în față. De timiditate? De rușine? Ce contează. Și apoi, ce drăguț cum și-a amintit el de ziua mea!

Vrea să-mi dea un buchet de flori, de aceea își ține mâna la spate, îmi imaginez eu, și mă emoționez.

- Doresc să vă fac un cadou de ziua Dumneavoastră. Să nu mă refuzați!

- Nu..., mm, nu trebuia, oricum, mulțumesc, ce drăguț din partea ta, continui eu cu niște bla-bla-uri convenționale.

Mă uit la el: arată bine, tenul e curat, i-au dispărut cearcănele, semn că nu se mai euforizează cu eter. Bărbuța de țap e la locul ei, bine îngrijită în cadrul obrazului ras la perfecțiune. Ce să zic? Sunt mulțumită cum arată. Cel puțin în exterior. Dar în interior? Nu, nu, acum nu o să-l mai întreb despre practicile lui. După cum se prezintă nu am de ce să fiu cârcotașă sau bănuitoare. Alin are comportamentul adecvat al unui pacient, ce vrea să-i mulțumească medicului său, cu delicatețe.

Cu ochii strălucitori și umezi de emoție își scoate mâna de la spate și...

Oh, în mână nu are flori!

Îmi înmânează un pachetel învelit în hârtie fină.

- Sper să vă placă. Vă rog să-mi spuneți dacă sunt pe gustul Dumneavoastră.

Desfac pachetul în care găsesc o pereche de mănuși roșii, din piele fină de nubuc.

- Ah, mulțumesc! Îi zic, cu un zâmbet silit pe față și o mie de presupuneri în cap. Sunt cele mai frumoase mănuși de piele văzute vreodată de mine!

---

⁷ Cosman D (2013) The glove-eater. Romanian Journal of Artistic Creativity 1(3):194-202.

Capitolul 8.

SALIVA

În afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardu'

Privind în urmă, pot să spun că am avut o copilărie fericită. Soarta mi-a dăruit părinți grijulii care, printre altele, s-au preocupat și de educația mea muzicală. Așa se face că, încă de la 3 ani am fost dusă la operă. Ce uimire pentru o fetiță mică să vadă contese, ducese, prințese cu companiile lor cu tot, în costume de epocă, în decoruri monumentale ale arhitecturii baroce sau gotice, cântând despre iubire și plângând la pierderea ei! Învățasem toate ariile din repertoriul autohton și spre rușinea mamei, dar și spre nemulțumirea vecinilor de lojă, de cum începea uvertura de deschidere a reprezentației respective, începeam și eu să cânt melodia cu glasul meu subțirel. Cu greu am putut fi învățată că dacă vreau să cânt, atunci trebuie să cânt acasă, nu la operă. M-am conformat, însă nu m-am putut debarasa de plăcerea de a conduce orchestra, făcând pe dirijorul din loja mea, în care stăteam în picioare pe tot parcursul spectacolului. Muzica îmi producea o imensă plăcere, generând în urechea mea o senzație fizică asemănătoare cu o gâdilătură. Așa că încercam să reproduc cât mai fidel sunetele pe care le auzisem la operă, pentru a perpetua acea stare de încântare și reverie pe care o asimilasem în cei 5-6 ani de frecventare asiduă a reprezentațiilor de operă din orașul meu. Apoi am făcut o scarlatină zdravănă și vocea a început să-mi scârțâie, năruind visul meu dintâi de a deveni o primadonă pe marile scene ale lumii.

Lumea mirifică a operei mi-a fost readusă în atenție, într-un mod neașteptat când, într-o dimineață, întâlnindu-mă în curtea clinicii cu o colegă, aceasta, cu glas tremurat și ochi în lacrimi, mi-a cerut o consultație de urgență pentru ginerele ei, tenor la opera din oraș.

- M-a rugat fiica mea să iau legătura cu un medic sau cu un psiholog... Avem un necaz mare în familie! Ginerele meu nu mai poate cânta.

Oare va fi un caz la fel de greu, ca acela avut cu 3-4 ani în urmă, când mă luptasem cu disfonia unei cântărețe, soprană de coloratură? Ce i se întâmplase? Într-o seară, după un concert la Filarmonică, cineva - poate un coleg - i-a atras atenția că a emis o notă în falset. S-a necăjit foarte tare și a plâns, a tot plâns zile în șir. Tristă, nemâncată, neîngrijită nu mai părisea patul. Soțul, medic de familie, a început să o trateze cu o medicație tonico-robortantă, adică cu vitamine. Nici unul nici altul nu se gândeau că ar fi vorba de o tulburare psihică, până ce situația s-a agravat în așa măsură încât și-a pierdut vocea de tot. Acest semn obiectiv i-a adus la mine în cabinet. Diagnosticul de episod depresiv sever era evident, dar cum să o tratez repede, căci avea programate viitoare concerte? Nu am reușit să o tratez repede! Din contră, situația se anunța foarte gravă, încât de frica sinuciderii am internat-o, de comun acord cu soțul. Au trecut cele 3 săptămâni de așteptare a declanșării răspunsului la antidepresive, dar acesta nu se întrezărea. Între timp, cântăreța și-a dat demisia din postul de solistă a Filarmonicii. Nu mai întrevedea nici o posibilitate ca să cânte vreodată. Abia după 6 săptămâni psihotropole și-au făcut efectul și depresia a început să se ridice de pe sufletul sărmanei doamne. Din măreția vocii ei mai rămăseseră doar cu niște

zdrențe. În schimb, muzica și cultura muzicală le avea încă în urechi și în suflet. Am făcut împreună zeci de ședințe de psihoterapie. În munca de recuperare de mare ajutor ne-a fost soțul, care a devorat zeci de tratate și monografii de psihiatrie pe tema depresiei. Vocea sopranei a început să-și facă, cu greu, drum spre aerul înconjurător. A început să cânte, dar volumul și timbrul i se schimbaseră. Totuși s-a angajat ca profesoară de muzică la Liceul din localitate. Acum e o profesoară de canto de mare succes. Retrăiește emoțiile artei prin elevii ei. Nu mai regretă că a trebuit să renunțe la viața de scenă. Are noi satisfacții, prin această muncă de modelare a tinerelor voci. Ar face orice, doar să nu-i mai revină depresia, „iadul pe pământ”, cum a definit tulburarea psihică prin care a trecut. Recunosc că am rămas cu ceva regrete prin faptul că tânăra doamnă nu și-a mai putut continua cariera de solistă.

Oare am să fiu în stare să redau vieții un alt suflet de om, ba chiar să redau scenei un artist? Aș fi preferat un caz mai puțin muzical. Colega turuie mai departe despre necazul din familie, și oops! chiar reușește să mă alerteze:

-Situația e tragică. Ansamblul Operei trebuie să plece în turneu peste 10 zile. Ginerele nu poate pleca așa în turneu. Își va pierde postul. De fapt strică tot turneul operei, pentru că nu au un alt tenor.

Programez întrevvedere chiar în aceeași zi, după masă. Totul (chiar totul?) trebuie rezolvat repede, în câteva zile. Înțeleg că mi se cere, din partea colegei, să fac o minune medicală, ceea ce nu îmi stă în putere. Totuși nu o refuz pe colega mea, care e într-o stare de tensiune maximă. Mi-e frică să nu facă un puseu hipertensiv, urmat de cine știe ce consecințe, consecințe cu prognostic infaust, cu repercusiuni. (Eh! Ce să-i faci! S-a pornit motorul arborelui de decizie al diagnosticului și prognosticului în privința persoanei din fața mea, nicidecum a preopinentului care și-a pierdut propriul instrument muzical și trebuie salvat.) Soacra îl aduce pe ginerele ei la examinare, doar că acesta nu dă mare importanță problemei vocale, pe baza faptului că medicul ORL-ist l-a asigurat că nu are nimic la corzile vocale.

(Aparent joacă puțin teatru în fața psihiatrului. De ce?)

O rog pe colega mea să ne lase singuri. Fără controlul soacrei, dintr-o dată atmosfera se destinde. Am în fața mea un bărbat atrăgător, blond, cu ochi albaștri, cu un început de burtică pe care și-o sughe mereu. Începem printr-o lecție pe care mi-o aplică proaspătul pacient. Tenorul îmi explica anatomia corzilor vocale. Îl las să preia controlul. Ascult cuminte ca o școlăriță. Apoi intervin cu ceea ce știu eu, anume, trec la aplicarea interviului structurat pentru evaluarea semnelor psihopatologice pentru identificarea vreunei boli psihice (nevroză?) care i-ar fi cauzat disfuncția vocală.

- Care e principala Dumneavoastră problemă?

- Apariția pe neașteptate a salivației. O salivă abundentă îmi inundă pe neașteptate toată gura.

Începem o discuție despre tehnica cântatului. Din nou preiau controlul.

- Ai greutăți sau obstacole la cântat? Când ai cântat cel mai bine?

Nu prea știe ce să-mi răspundă, căci nu se hotărăște care roluri le-a realizat cel mai bine. Pe toate le-a cântat cel mai bine! Acum cântă în Aida, în rolul principal, a lui Radames.

Reiau întrebările în altă gamă de criterii:

- Când ai cântat cel mai ușor?

- Totdeauna am cântat ușor. Îmi plac și acutele. Le prind din zbor, deci nu am probleme cu cântatul.

- Nu ai avut probleme cu cântatul, pun eu punctul pe *i*, pe un ton cam profesoral. Dar saliva când se produce? La acute?

- Nu, din contră! La acute mă descurc foarte bine.

- Vă rog să închideți ochii și spuneți-mi ce vedeți, ce simțiți pe scenă, în momentul declanșării eșecului.

- Sunt pe scenă la Arad, în turneu cu Opera Națională.

- E chiar primul eșec?

- Da.

- Ați avut și alte eșecuri?

- De atunci, de la Arad, și până acum am tot avut eșecuri, dar am putut să mă descurc cumva.

- Cum?

- Păi, am tot scuipat într-un prosop mic pe care îl țineam în mânăca cămășii.

Mi-l închipui pe scenă, chinându-se să-și ascundă salivația intempestivă (sialoreea este termenul medical elegant, mai puțin folosit în limbajul colocvial). Îl și văd cum își tot trece prosopelul peste față, nevoit să se debaraseze de surplusul torentului ce-i invadează gura. Cum să poată cânta, când sunetul nu poate birui șuvoaiele de apă care mătură tot în cale, în drumul lor spre faringe? Trebuie sau să cânte, sau să înghită. Alege să înghită, căci altfel s-ar îneca. Bineînțeles că din cauza înghițitului a sărit una sau două măsuri muzicale, iar orchestra dă înainte, iar el aleargă după notele sărite, uitate, răstălmăcite.

- Ce s-a întâmplat înainte de eșec?

- Am chefuit toată noaptea.

- Credeți că din cauza băuturii nu ați putut cânta a doua zi?

- Nu, nu cred asta, și nici din cauza mâncării, poate din cauza oboselii...

Remarc o anumită fereală în priviri. Are o mimică de om jenat, care caută o scăpare din situație. (Eeei! Aici trebuie să fie ceva!)

S-a mai întâmplat și altceva înainte de spectacol?

- Poate...

- ???

Îi las spațiu să se gândească la ceva ce îl frământă. Am ajuns la 3 minute de tăcere. Precis are ceva de ascuns. Ne apropiem de 5 minute de blocaj în comunicare. Aoleu! E chiar atât de grav? Doar n-o fi comis vreo crimă? Oare va face o abreație aici, în cabinet? ¹

---

¹ Sigmund Freud (2005) *Studii despre isterie. Opere, vol. 12.* București: TREI

Dar de fapt, de ce să-mi fie teamă de acest tip de reacție? Neliniștea sau chiar agitația psihomotorie ce însoțesc o descărcare emoțională intensă, nu pot decât să aducă mai la suprafața conștiinței evenimentul traumatizant. E o stare de purgație emoțională, frumos denumită în psihoterapie prin cuvântul *catharsis*, care nu face altceva decât să elibereze subconștientul de povara unui conflict intrapsihic. E o zvârcolire a sufletului care expulzează brusc mizeria din subteranele Eului. Mă uit la el, căci dă semne de continuare a dialogului - își mișcă buzele, își frământă mâinile, apoi mă privește în ochi stânjenit.

- Am înșelat-o pe nevasta mea în noaptea aceea. Pentru prima dată în viața mea. Știți, eu de fapt o iubesc foarte mult pe Diana. Dacă nu aș fi fost beat, nu se întâmpla.

- Dar apoi s-a mai întâmplat și când nu erați beat...

- De unde știți? Ați încercat să ghiciți?

- Nu! E o concluzie logică! Eșecul s-a tot repetat. Nu ați mai avut nici o perioadă de cântat normal!

- Credeți că e o legătură între întâlnirile mele intime și imposibilitatea de a cânta fără să mi se umple gura de salivă?

- Ar fi o ipoteză. Haideți să facem o scurtă cronologie: spuneți-mi zilele când nu ați putut cânta.

- Am avut repetiții luni, miercuri, vineri și nu am putut cânta de câtă salivă am produs.

- Ce bucăți muzicale?

- Aida. Cu acest spectacol plecăm în turneu.

- Și?

- Interesant! Nu pot să susțin părțile simple, liniștite, fără acute pentru că atunci mi se umple gura cu atâta salivă încât nici nu mai am cum să o înghit, trebuie să o scuip.

- Putem, în paralel, să facem cronologia întâlnirilor cu iubita?

- Nu pot să-i spun iubită, mi-e colegă. De fapt, face parte din corpul de balet. E ceva pasager, nu vreau să se afle. Din păcate colega (nici măcar nu-i spune iubită?) s-a atașat foarte tare de mine. Mă ademenește de fiecare dată, îmi spune că înțelege că ne vom despărți, dar ea încă nu poate face pasul. Pentru ea e cea mai frumoasă poveste de dragoste pe care a avut-o vreodată. Și mă laudă. Mă tot laudă iar eu nu rezist. E o dulce amăgire a retrăirii momentelor de îndrăgostire din adolescență. Mai e și partea erotică, în care ea e mare meșteră. Înțeleg că m-a prins în mrejele ei, dar categoric, nu vreau să îmi periclitez căsnicia.

- Cam câte întâlniri ați avut?

- Multe, de la Arad încoace. Suntem nebuni unul după celălalt. Știți, există o chimie specială între noi. Ne tot promitem că nu se va mai repeta, că ne vom cuminiți.

- Cum vă întâlniți?

- La repetiții.

- E căsătorită?

- Nu, e liberă.

- Ne vedem la repetiții și apoi ne apropiem unul de altul cum se apropie doi magneți. Nu știu ce să mă fac? Nu mai am liniște. Am și fluturi în stomac, cum se spune acum pentru a

descrie iubirea pasională. Dar, așa cum v-am mai spus, fie că mă credeți, fie că nu, eu tot pe soție o iubesc.

- În ultimele săptămâni ați mai iubit-o?

- Desigur!

- În mod intim!

- Mai puțin... cu eșecuri...

- Deci eșecuri cu soția... eșecuri la cântat...

- Credeți?

- Vom vedea.

Programez pentru a doua zi o psihoterapie individuală, numită narcoanaliză, prin tehnica subnarcozei.²

Prima ședință

După injectarea amobarbitalului și inducerea unei stări de semiconștiență, îl invit să-mi povestească, din nou, prima partida de amor cu „colega”. Nu mă aștept să descopăr vreun secret sau mister de vreme ce mărturisirea adulterului o făcuse deja, în stare de veghe, de perfectă vigilitate. Îmi descrie din nou, de astă dată într-o stare de completă relaxare indusă de barbituric, scene din viața amoroasă petrecute cu iubita. (A depășit apelarea convențională de colegă.) După trecerea prin momentul foarte scurt de adormire, părăsește canapeaua „terapeutică”, relaxat și vorbăreț.

- Credeam că o să mă torturați, dar a fost chiar o stare plăcută. Programăm următoarea ședință chiar pentru a doua zi, nu de alta, dar m-am angajat la o psihoterapie contracronometru.

A doua ședință

A doua zi. același tipic. Îmi descrie întâlnirile, unele la „colega” acasă, altele palpitate, chiar în culisele operei. Toate întâlnirile sunt pline de emoții și cu atât mai excitante. La terminarea efectului narcozei, ține să-mi aducă aminte că nu mai avem prea mult timp, căci plecarea în turneu va fi peste 5 zile. Da, știu, calculez și eu pe calendar, dar voi fi plecată pentru o zi din localitate. Ce să-i faci? Interes de serviciu.

A treia ședință

După 2 zile de pauză, ne reîntâlnim cu forțe proaspete. Sau, cel puțin eu, sunt hotărâtă să declar victoria sau eșecul psihoterapiei de scurtă durată.

Urmez aceleași etape ale narcoterapiei: inducția stării hipnoide prin substanța barbiturică, dialogul cu subiectul în starea aceasta specială de conștiință, apoi inducerea unui scurt moment de adormire și în final trezirea, însoțită de senzația de relaxare a minții. În timpul narcozei... EVRICA! Observ un fenomen ciudat.

---

² Redlich FC, Ravitz LJ, Dession GH (1951) Narcoanalysis and truth. *American Journal of Psychiatry* 107(8): 586-593. DOI: 10.1176/ajp.107.8.586

Repetând (a câta oară? a 4-a ?) descrierea ultimei partidei de amor cu iubita sau colega, observ pe gâtul tenorului o contractură puternică sub mandibulă. Am o presupunere: glanda salivara reacționează subit la amintirile erotice!!!!

Îi comunic constatările. Explicația mea fiziopatologică ciudată îmbracă ideea de legătură între glandele salivare și glandele seminale prostatice. Închei în grabă excursul meu teoretic prin fiziologia și „psihologia” glandei salivare întrucât aud pe secție zgomot de voci. Într-adevăr, ușa se deschide brusc și un asistent mă cheamă repede într-un salon.

Ce se întâmplase ? Un pacient îmi făcuse o glumă proastă colegului de salon. În timp ce acesta adormise după tratamentul de prânz, vecinul de pat, după cum a reieșit mai târziu, îmi plasase un pui de porumbel în buzunarul pantalonului de pijama. Pasărea a început să se zbată și l-a trezit pe cel ce adormise. În groaza primelor secunde, la deșteptare a răcnit:

-Șarpele, șarpele!

Când am intrat în salon sărea de pe un picior pe altul, cu mâinile ridicate în sus și cu părul vâlvoi, ridicat de groază. Într-un colț, colegul de cameră se spărgea de râs. M-am apropiat de pacient care în agitația lui putea să mă pocnească, căci am observat că, într-adevăr, ceva se mișca în pijamaua lui. Odată cu mine a înaintat și un asistent medical care a băgat repede mâna în buzunarul pacientului și a scos un pui de porumbel care, sărmanul, își rotea ochișorii ca un perpetuum mobile.

- Nu e nici un șarpe, liniștește-te! Bea puțină apă și du-te pe coridor.

Eu am rămas cu Feri (nume fictiv), singură în salon.

- Explică-te! Ce ai vrut să obții?

- Eu nu am făcut nimic!

- Și porumbelul? A zburat de unul singur în buzunarul colegului?

- Eu nu am treabă cu animalele. Schizofrenicul ăsta le prinde și le sucește gâtul la porumbei.

- Nu cred că el e vinovat de ceva.

- Adică nu mă credeți pe mine care sunt normal și îl credeți pe un schizofrenic care halucinează?

- În primul rând, pacientul are un nume și este cel mai blând din salon, iar în al doilea rând, da, îți dau dreptate că nu ai vreo boală psihică, așa că nu știu de ce ai ținut morțiș să te internezi. Acum o săptămână nu ți-am refuzat internarea. Azi însă, avem rezultatele la analize. Toate sunt normale, așa că ți se vor pregăti formele de externare.

- Aha! Vă răzbunați pe mine!

- Oare de ce? Te externez pentru că nu mai e cazul să te rețin în spital.

Mi-a aruncat o privire ucigătoare și a început să-și împacheteze lucrurile, în prezența ochiului vigilent al asistentului medical, care îmi salvase adineauri de la tortură atât pe pacient cât și pe porumbel. A doua zi personalul de pe secție îmi raportează că a dispărut o pătură din respectivul salon. Feri se făcuse proprietar pe mai multe obiecte de pe secția noastră. Și nu numai de pe secție. În noptiera lui s-au găsit o mulțime de cactuși mici, achiziționați, mai mult ca sigur, în mod neoneros, de la gradina botanică din apropiere.

Mă reîntorc în cabinet, unde tenorul își fluieră aria victoriei. Mă străduiesc să nu par tulburată de evenimentul din salon și îl convoc peste două zile pentru concluziile de încheiere a acestei psihoterapii de tip *instant coffee*.

Vine radios, cu un zâmbet pe toată fața. Intră în cabinet triumfător și sigur pe sine. E vindecat!

Nu a mai avut neplăceri la cântat, la ultimele două repetiții.

Oare nu s-a mai întâlnit cu colega, iubita, amanta?

- Așa e!, îmi mărturisește el.

Au avut o despărțire frumoasă. Ea a plâns, el a asigurat-o că și pentru el a fost cea mai frumoasă poveste de iubire din viață.

- Chiar asta să fie adevărul?

- Da, cred că da.

Când răspunde mă privește cu niște ochișori rotunzi și limpezi de copil mincinos. În fine! Las morala de-o parte, nu mai insist, doar e la doctor nu la spovedanie. Îmi spune că nu mai are nevoie de psihoterapie. Mă perie:

- M-ați rezolvat în timp record.

De fapt nici nu mai aveam când să programăm alte ședințe de psihoterapie. Mă bucur că i-am redat aplombul de luptător, doar îl va interpreta pe șeful armatei egiptene, pe Radames, nu?! Îmi mulțumește călduros, în falset. Ne despărțim cu două promisiuni: din partea mea tăcere desăvârșită. (Oare nu m-a crezut când i-am garantat confidențialitatea, care e o regulă de aur, obligatorie pentru oricare medic, indiferent dacă e psihoterapeut sau nu?)³, din partea lui, promisiunea constă în de a-mi comunica, imediat cum se întoarce, cum se simte, cum cântă, ce performanțe a avut în turneu.

Trec săptămânile. Socotesc că trebuia deja să fi revenit din turneu. Nu cred că va mai intra vreodată în cabinetul meu; nu de alta, dar cred că m-a asimilat nu atât ca pe un tămăduitor, ci ca pe o instanță morală în fața căreia a trebuit să facă penitență. De fapt, instanța în fața căreia și-a mărturisit rătăcirile erotice a fost propria conștiință de sine. Dar, cui să-i mai explic, că eu, ca psihoterapeut, nu judec. Eu doar constat.

Într-o bună dimineață mă întâlnesc în curtea clinicii cu colega care mă rugase doar cu o lună înainte să-i consult ginerele. Chiar de la început m-a informat că se grăbește. O întreb rapid:

- Ce s-a mai întâmplat cu cântatul? Era firesc să pun această întrebare, dintr-un interes strict profesional. Oare de ce nu mă mai căutase să-mi dea un mic feed-back al tratamentului aplicat.

- Bine, bine, foarte bine!

- Cum au decurs spectacolele? Insist eu, tot mai curioasă.

- Cu un extraordinar succes!

Acum aș vrea să știu mai multe și despre cântăreț, nu numai despre performanța lui vocală.

- Și ginerele, cum se simte?

---

³ Cosman D (2010) *Psihologie medicală*, p. 231-238. Iași: Polirom.

Adopt o atitudine de așteptare. Aș dori chiar o cerere din partea ei de programare a ginerelei la un control. Dar colega, prudentă se îndepărtează cu câțiva pași de mine. Totuși îmi mai dăruiește o propoziție:

- Mi-au spus că s-au simțit foarte bine în turneu!
- Cine?
- Cum cine? Ginerele și fiica mea!

Capitolul 9.

ALCOOLUL

Oare fără cei 12 pași nu se poate?

Încă de la începutul carierei mele de medic, știam că e dificil, aproape imposibil, să îți tratezi cunoștințele sau rudele. Întotdeauna relația terapeutică cu rudele sau cu prietenii este periclitată de „bruiaje” sentimentale sau de conflicte de interese.

Constatarea aceasta se aplică și eșecului terapeutic pe care l-am obținut cu mari eforturi în cursul aplicării unei „metode originale” (eh, ce să-i faci, originalitatea = brevet românesc) în cura de dezalcoolizare. Subiectul experimentului era o prietenă.

De fapt, inițial nu mi-a fost prietenă. Îmi fusese recomandată de către o familie respectabilă din orașul meu, o familie care dăduse martiri în lupta de rezistență față de comuniști. Mai trăiau 2 frați: unul preot, cu 16 ani de pușcărie politică la activ și fratele acestuia, doctor, și el oropsit de comuniști, și el cu pușcăria făcută. Așa că, atunci când domnul doctor m-a rugat să ajut o intelectuală să scape de patima băuturii, am fost prezentă la apel.

Dar de ce mi-a devenit prietenă, în loc să rămânem pe poziția unei relații profesionale medic-pacient? În primul rând, pentru că domnul doctor pe care îl apreciez necondiționat mi-a cerut-o: „Purtați-vă cu ea ca o prietenă. Nu acceptă tratamente sau sfaturi de la doctori. Doar de la prieteni, chiar dacă aceștia sunt și doctori. Așa s-a întâmplat și în cazul meu.”

În al doilea rând, pentru că trebuie să mărturisesc, am o slăbiciune pentru alcoolismul feminin. Toate pacientele mele purtătoare ale acestui diagnostic au fost (și sunt) foarte interesante, cu o personalitate complexă, de cele mai multe ori accentuată sau disfuncțională. Nici un moment de plictiseală nu intervine în relația terapeutică.

În al treilea rând, m-am gândit că ar fi o provocare, o întrecere cu mine însămi, care ar contribui la progresul meu profesional. În ce sens? Am afirmat chiar de la început că îmi vine greu să tratez afecțiunile psihice ale unor prieteni apropiați sau ale unor membri de familie. Rata de eșec e foarte ridicată. Așa că, o „abatere” de la regula neimplicării într-o relație prietenească în cursul terapiei, m-a atras încă de la început.

A mai fost și un soi de sentiment de „bun samaritean” care m-a împins la încălcarea principiilor de psihoterapie. Mă gândeam că dacă eu nu o ajut, ea nu va apela la altcineva.

Se exprimase ultimativ în fața domnului doctor: „Bine, încerc și această variantă. Dacă nu va reuși doamna doctor să mă aducă pe calea cea bună, iar degradarea mea va progresa, mă voi sinucide”. Astfel s-a deschis calea gândului persuasiv al salvării, al unei acțiuni de tip bun samaritean, prin care încercam să împing terapia de dezalcoolizare în domeniul vindecării spirituale.

Să încep cu prima întâlnire, care a avut loc în cabinetul meu. Domnul doctor și-a însoțit protejata ca să mi-o prezinte și ca el să-i facă introducerea în problema dezalcoolizării. Miza, cum mi-a mărturisit mai târziu, pe bunăvoința mea de a accepta o intervenție terapeutică atipică, care să fie acceptată de protejata lui, înrobite de patima alcoolului.

Într-adevăr, atâta timp cât domnul doctor a stat cu noi în cabinet, tânăra (și nu prea) a avut o ținută spășită, a verbalizat problema cu logică, concizie și cu termeni științifici. Își făcuse lecțiile întrucât folosea cuvinte precum: adicție, dependență, toleranță crescută la alcool, descriind chiar și două stări de sevraj.

- Câte cărți de psihiatrie ai citit?

La această întrebare (mai) incisivă din partea mea, domnul doctor s-a ridicat, s-a scuzat și a părăsit încăperea cu grație și demnitate.

- Tot ce am putut găsi la biblioteca universității, am primit prompt răspunsul din partea unei persoane, devenită brusc ușor malițioasă.

M-am uitat instinctiv spre biblioteca mea din cabinet. Aveam în ea cărți despre alcoolism, foarte bine scrise, de autori renumiți. Aveam și cărți de popularizare. Oare ce fel de literatură de „specialitate” să-i ofer?

- Să nu vă simțiți jignită, dar nu cred o iotă din ceea ce scriu cărțile despre metodele de dezalcoolizare. De fapt, eu dacă vreau mă pot dezalcooliza la minut. Totul constă în decizia și voința mea. Momentan, situația e sub control. Uneori e adevărat, mai întrec măsura, dar mă redresez în câteva ore. Acum sunt la Dumnezeuoastră ca să nu-l supăr pe Domnul Doctor. Am leșinat la ei în casă și dânsul mi-a pus diagnosticul de comă alcoolică. Bineînțeles că a exagerat. Nu l-am contrazis, îl respect prea mult ca să-mi permit să-l contrazic. De fapt, îl admir că mai profesează, că și-a continuat viața după tot ce a îndurat în închisoare. Așa că iată-mă aici, în fața Dumnezeuoastră, ca o fetiță cuminte în fața profesoarei. Vă mărturisesc că am vrut să vă cunosc. Domnul Doctor v-a lăudat atât de mult, încât am vrut să cunosc și eu o persoană „minunată”. Dacă într-adevăr așa stau lucrurile, vă promit că vă iau de model (zâmbete, strâmbături, tras cu ochiul). A fost primul clopoțel de alarmă că terapia va fi anevoioasă și rezultatul ei greu de prognosticat.

Așa că încep povestea încercării mele, de a o scoate pe DI (nume fictiv) din ispitele bahice, cu sfârșitul. Ca să nu se strecoare nici un fior de surpriză pe firul povestirii, vă spun încă de pe acum, că am eșuat în a o face să adopte sobrietatea ca stil de viață.

Între timp, relația cu ea, după ani de prietenie și suport emoțional, a devenit imposibilă, așa că ne mai auzim la telefon doar rareori, cu ocazia zilelor noastre de naștere.

Din ce cauză s-a produs această îndepărtare?

- Din cauza ei, aş spune eu, căci îşi bătea joc de viaţă, alcoolizându-se zilnic. Dar nu numai de viaţa ei, ci şi de viaţa celor pe care îi atrăgea în mrejele ei. De fapt, a încercat de mai multe ori să maculeze şi prietenia noastră.

Exista o mare discrepanţă între capacităţile ei intelectuale, bagajul de cultură acumulat, aspiraţiile şi idealurile verbalizate şi comportamentele la care se deda.

Pe de altă parte, DI ar exclama:

- Prietenia noastră s-a pulverizat din cauza ta. De ce? Pentru că m-ai părăsit, transferându-mă, de fapt, împingându-mă în braţele altei psihoterapeute care m-a lucrat ca la carte.

Aşadar, începusem conversaţiile prieteneşti pe post de psihoterapie de raţionalizare/suport, într-un ritm destul de alert de două întâlniri pe săptămână, la mine în cabinet sau în vreo librărie sau cofetărie. Conform înţelegerii, încă îi toleram consumul de alcool, DI considerând că nu se alcoolizează într-atât de periculos încât să-i fie pusă în pericol sănătatea sau capacitatea intelectuală. Eram în faza care în „*ciclul schimbării*” a lui Prochaska şi Di Clemente e definită drept etapa de precontemplare.¹

Din păcate, în „interviul motivaţional” pe care îl aplicam din când în când, nu vedeam nici o schimbare. Aşteptam cu emoţie şi nerăbdare acel salt motivaţional de la o stare în care doar discutăm despre schimbare, la una în care e dornică să se schimbe iar apoi, achiziţionând capacitatea să facă schimbarea, să adopte de bună voie şi cu convingere abstenenţa.

Distanţa până la acel moment mi se părea la fel de îndepărtată ca farul din Ushuaia, loc numit şi acum Fin del Mundo. Vă inserez fotografia făcută chiar de mine a acestui punct geografic cu ocazia mult aşteptatei călătorii în Patagonia. Ca o întorsătură a soartei, peste ani, fiica mea Ioana a călătorit exact în acele locuri, lăsându-mi spre aducere aminte descrierea aceluia ţărâm în paginile cărţii *Porţile se închid la miezul nopţii*.²

?Farul din Ushuaia?-să o inserez?

Mai ştiam că uneori DI bea abuziv, pentru că de fiecare dată când sărea gardul, mă anunţa. Uneori chiar şi noaptea. În felul acesta înţelegea DI să respecte legământul sincerităţii depline dintre noi. Se şi lăuda cu performanţele atinse în decursul şedinţelor de alcoolizare. Descria băutul ca pe un sport. Îşi programa partide de băut ca să le dovedească celorlalţi, în majoritate bărbaţi, că e mai rezistentă decât ei. Am bănuir că aceste partide de alcoolizare erau de fapt şi o poartă deschisă spre alte partide...

¹ Prochaska JO, DiClemente CC (1986) Toward a comprehensive model of change. In: Miller WR, Heather N, eds. *Treating Addictive Behaviors. Processes of Change*, p. 3-28. New York: Plenum Press.

² I.S.Cosman (2022) *Porţile se închid la miezul nopţii*. p.120. Bucureşti: TREI.

Până într-o zi , când... a venit la cabinet, șifonată, neglijent îmbrăcată, urâtită. A plâns că nu se poate abține să nu consume alcool zilnic. A încercat să se abțină 3 zile. N-a mers, a reluat cu 2 zile - eșec total: a tremurat. Și-a impus un consum alternativ: o zi da, o zi ba. Nu a mers. Din nou a tremurat.

- ăsta nu mai e sport!, am exclamat eu. ăsta-i alcoolism cronic. Ți explic că îndeplinește criteriile dependenței cronice de alcool. (Chiar toate, mă întreabă ironic?)

Enumăr, ca la școală, simptomele ce alcătuiesc sindromul de dependență de alcool: dorința puternică sau sentimentul compulsiv de a folosi alcool, dificultăți în controlul comportamentului legat de consumul de alcool, atât în ceea ce privește debutul sau încetarea consumului cât și cantitatea consumată, apariția sevrajului când se reduce sau se întrerupe consumul, instalarea fenomenului de toleranță, neglijarea progresivă a plăcerilor sau intereselor datorită consumului de alcool; creșterea timpului necesar pentru obținerea sau administrarea alcoolului și a timpului pentru revenirea de pe urma efectelor acestuia, persistența consumului de alcool în ciuda evidenței clare a unor consecințe nocive în plan profesional, social etc. ^{3 4}

- Da, am înțeles, dar acum vreau să mă las, ce să fac?

(Oare s-a mutat farul din Ushuaia la Cluj?)

Refuză tratamentul clasic de deconținere, varianta tratamentului de dezgust, dar după o lungă și dură negociere, semnează cu mine un contract de abținere pentru 33 de luni, adică un angajament că nu va bea în acea perioadă. Dacă îl încalcă și bea trei zile la rând, va urma cura clasică de dezgust, în regim de internare. Ca un adaos, acceptă tacit, (fără un contract psihoterapeutic) ca în cadrul întâlnirilor prietenești, să îi fiu suport emoțional și să o consiliesc în momentele de derapaje comportamentale .

Cum am ajuns la acest contract de abținere de 33 de luni?

În discuțiile din perioada de tatonare (precontemplare), DI afirmase mereu faptul că refuză categoric cura de dezgust cu antalcool. (Doar nu sunt cățelușa lui Pavlov. Nu accept condiționarea negativă prin asocierea cu un vomitiv.) Se documentase meticolos pe această temă și acum îmi recita din tratatele de specialitate ca un student la examen. Regreta că nu are posibilitatea să plece în State ca să urmeze dezalcoolizarea după Modelul Minnesota, știți cel original, la mama acasă, adică la centrul Hazelden.

- Este deja răspândit peste tot în lume modelul celor 12 pași. Și în România se aplică acest model la grupurile AA, chiar și la noi în oraș.

- Oare fără cei 12 pași nu se poate? Mă enervează să stau într-un cerc, împreună cu alți oameni și să ne turnăm lături, pardon, cenușă în cap în timp ce ne afirmăm vina și rușinea de a fi alcoolici. Mie nu mi-e nici rușine și nici nu am vreun sentiment de vinovăție că beau. Problema mea e doar chimică.

---

³ OMS (2016) *ICD-10. Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Descrieri clinice și îndreptare diagnostică*, p. 93-96. București: TREI.

⁴ Vraști A. (2001) *Alcoolismul. Detecție, diagnostic și evaluare*. p.81-103.Timișoara: Timpolis.

- DI dragă! Îți tai craca de sub picioare. Asta nu, asta nu, între timp dependența ta avansează, te constrânge, îți taie libertatea de alegere. Ca să nu mai vorbim și de posibilele consecințe sociale și profesionale. Deja se vede pe fața ta că ești băutoare.

- Bine că și Dumneavoastră mă băgați cu capul sub apă!, sare ea la mine. Parcă îmi erați prietenă.

Am atins-o rău cu observația despre fața ei. Îmi pare rău, i-am atins rana din personalitatea ei, „rana narcisică”, cum ar spune psihanalistii.

- Bine! Uite cum facem. Adoptăm un model original. Îți propun 33 de luni de abțință, timp în care chimismul din creierul tău are timp să se redreseze, în special ciclul acizilor Krebs. Nu, nu, nu mă pune să-ți argumentez această durată. Doar apucă-te de ea. Eu îți voi fi alături, în tot acest timp.

Și „minunea” se întâmplă!. Renunță în mod festiv la băutura printr-o mică demonstrație de voință, adică îmi aduce la cabinet ultima sticlă de votcă din casă și o varsă la chiuvetă. Discutăm vrute și nevrute, mai ales pe teme literare, unde se simte acasă și poate să mă uimească cu lecturile ei vaste. Dar azi nu mă prea las sedusă de noutățile literare și, când prind momentul, scot din bibliotecă o carte și repede i-o pun în mână. E o carte despre alcoolism. Se uită cu uimire la titlu.

-Am eu nevoie de așa ceva?, scoate și ea repede o replică obraznică din buzunarul personalității ei recalcitrante.

-Te va interesa lectura acestei cărți. E a colegului și prietenului meu., Dr. Radu Vraști. Rareori găsești adunate în același loc atât de multe informații despre alcoolism și mai ales despre persoana alcoolicului. Dacă o citești până la capăt, te lămurești și cu problema dezalcoolizării.⁵

În săptămânile următoare, încerc să orientez dialogul și înspre copilărie, însă, în afară de faptul că îmi aruncă iritată informația despre faptul că tatăl ei e alcoolic, nu fac vreun progres.

Între timp, observ instituirea „ca la carte”, adică conform descrierii lui Freud, a relațiilor de transfer și contratransfer. Ce sunt aceste „transferuri”? E meritul lui Freud că a observat și a descris bogatul transfer de material psihologic (gânduri, emoții) în timpul terapiei, între psihoterapeut și „pacient”.⁶

Procesul de transfer reprezintă proiecția afectivă a subiectului față de psihoterapeutul său. Acest proces poate fi pozitiv sau negativ. Atitudinea subiectului față de psihoterapeut, în cursul procesului de transfer pozitiv, este una de încredere, devotament, admirație, pasiune, iubire(!). Transferul pozitiv este foarte util pentru procesul psihoterapeutic atâta timp cât subiectul nu devine dependent de psihoterapeut. Mult mai greu de lucrat cu pacientul, devenit client, este cazul în care se realizează un transfer negativ în care atitudinea pacientului este una de neîncredere, neacceptare, opoziție, chiar și dușmănie. Contratransferul se referă la proiecția afectivă a psihoterapeutului față de clientul său. La rândul său, contratransferul poate fi pozitiv (admirație, empatie) sau negativ (respingerea

⁵ Vraști A. (2001) *Alcoolismul. Detecție, diagnostic și evaluare*. p.277-295. Timișoara: Timpolis.

⁶ Doina Cosman (2010) *Psihologie Medicală*. p.317-318. Iași: Polirom

gândurilor, ideilor, principiilor clientului). Terapeutul nu trebuie să-și manifeste aceste atitudini în fața celui aflat în terapie. În cazul unui contratransfer negativ și de durată e de preferat îndrumarea spre un alt psihoterapeut.

Pe măsură ce trece timpul și nu mai bea, DI devine o persoană plăcută, care mă cucerește prin inteligența ei. Discutăm despre marile complexe de inferioritate care au împovărat-o în anii primei tinereți: aspectul fizic, sărăcia, lipsa unei familii cu poziție socială. Dorința de dominare s-a manifestat prin multitudinea de relații sexuale pasagere, fără implicare sentimentală, lipsite de respect între parteneri. Mă uimește interpretarea ei în privința multiplelor aventuri erotice pe care le-a avut de-a lungul anilor. Consideră că ea cucerește bărbatul, deci a ei este victoria în războiul dintre sexe. Nu consideră că îl slujește ea pe partener, pe o perioadă scurtă sau lungă de timp, cât durează aventura. Și de fapt acesta este adevărul. Face tot felul de servicii, munci, activități pentru cei ce o servesc la pat, fără a sesiza că este exploatată intelectual și sexual.

Mă uimește, din nou, cu o capacitatea intelectuală de excepție, cu o ultimă performanță. Și-a pus în gând să învețe limba japoneză și a învățat-o în 3 luni.

La o nouă „întâlnire prietenească” îi povestesc visul meu din noaptea trecută:

„- Te văd în stepă, încălecată pe un căluț mongol și cu o lance în mână. Ești în plină goană a calului, cu pletele în vânt, cu o expresie cruntă pe față. E clar că te pregătești să ucizi. Pe cine?”

Nu comentează, dar lasă privirea în jos.

Brusc îmi povestește și ea un vis, un vis erotic cu o altă femeie, apoi schimbă cursul discuției și aduce vorba despre prietena ei cea mai bună din facultate. Își amintește cu nostalgie ce petreceri făceau în facultate, petreceri la care încă de pe atunci consuma mult alcool. Acum și-a pierdut compania feminină de petreceri căci prietena ei s-a cumițit, ba chiar s-a și căsătorit.

După câteva luni îmi spune, cu mare însuflețire, că din nou a avut un vis erotic cu o femeie. O tentează foarte mult să experimenteze și în realitate ceea ce s-a întâmplat în vis. De astă dată ține neapărat să îmi povestească visul „de-a fir-a-păr”. Scenele erotice ale visului conțin mângâieri îndrăznețe, urmate de penetrarea partenerei, constatare care mă face să exclam: „dar te-ai visat tot pe tine, într-o ipostază în care partenerul te satisface cu duioșie. Ai nevoie de dragoste, draga DI, nu numai de sex. Ai visat ceea ce dorești să ți se întâmple în relația ta cu un bărbat.”

Nu e de acord. Ține morțiș să-mi demonstreze că e pregătită pentru experiențe intime cu femei. Poate de aceea bea, pentru că nu a trecut până acum peste această barieră a moralității, balastul cu care a plecat de acasă. Eu nu sunt prea convinsă de realitatea orientării ei bisexuale. E prea tezigă. Fronza ei în fața mea e demonstrativă. Ne despărțim puțin supărate. Și ce frumos începuse întrevederea noastră - ne propusesem să discutăm despre angoasă, în opera lui Kirkegaard. Asta, datorită unui roman tare haios (pe alocuri) a britanicului Lodge, *Terapia*, pe care îl citisem amândouă în același timp. Mă interesa foarte mult părerea ei și despre roman și despre Kirkegaard.

E abstinentă de 3 luni. Numără fiecare lună. Îmi descrie calendarul cu 33 de căsuțe pe care și l-a alcătuit acasă. În fiecare căsuță a desenat un viciu în dialog cu o virtute. Din nou îmi generează sentimente de admirație pentru inteligența și inventivitatea ei. În această fază mă roagă să o primesc în grupul de voluntari antisuicid. Vrea să facă bine altora. Pe de altă parte, îmi argumentează că ar fi ca un vaccin contra ideilor de suicid care o asaltează destul de frecvent, la cea mai mică frustrare. Accept. O prezint grupului la următorul antrenament pentru novicii liniei de consiliere antisuicid - LIFE LINE. Fiind inteligentă și intuitivă, progresează repede în pregătirea specială pe care trebuie să o achiziționeze un voluntar înainte de a fi capabil să presteze activitate de consiliere telefonică în criza suicidară.⁷

Peste câteva luni, încep să bănuiesc că nu mai este atașată de ideea de abstenență. O menține totuși ca să îmi demonstreze că se poate ține de cuvânt. Declară că e depresivă. Fără alcool viața nu mai are nici un farmec. Parcă îmi reproșează mie starea ei. Dar de ce? În fond e spre binele ei, nu al meu. Îi comunic acest lucru și îi explic procesul de rezistență. Ascultă cu mare atenție, ia notițe. Pare că s-a potolit pe moment, dar nu-i a bună. Coace ceva! Și mi-a copt-o!

S-a întâmplat la Conferința Națională de Psihiatrie. Am fost invitați, noi cei din asociația antisuicid să participăm la programul conferinței cu o demonstrație cu voluntarii de la Life Line. Voluntarii trebuiau să presteze un joc de roluri, ilustrând patru situații dramatice trăite de ei în cursul convorbirilor *in vivo* din trecutul apropiat. Pentru că voluntarii aveau emoții, apărând pentru prima dată în „luminile rampei” pe scena congresului, DI s-a oferit să le fie sprijin, făcând pe sufleurul în desfășurarea dialogului demonstrativ.

Ne-am organizat în două grupuri ca să facem deplasarea spre orașul în care se ținea congresul. Eu am plecat cu o zi înainte, ca să fiu prezentă și la deschiderea oficială; restul voluntarilor, unii dintre ei foarte tineri, adică studenți în anul unu sau doi, trebuiau să sosească a doua zi. Șef cu organizarea era un voluntar cu vechime mai mare, care îndeplinea și slujba de șofer. Microbuzul trebuia să sosească la ora 11 dimineața pentru ca voluntarii să aibă timp să-și intre în rol. La ora 11 am primit telefon că s-a produs o nenorocire. DI se automutilase și nu se lăsa dusă la spital. S-a scrijelit cu briceagul la încheieturi mâinii stângi, și s-a legat cu o eșarfă (cadou de la mine de ziua ei) în jurul încheieturii.

- Rana e adâncă?

- Nu, de fapt ar trebui aplicat doar un pansament la suprafața pielii. Nu a fost o hemoragie masivă.

Voluntarului îi era frică ca DI să nu repete gestul autovătămării, căci urla că se sinucide, viața e (cuvânt scârbos)... o mizerie, nu merită să se mai chinuie. Ce să facă? Nu are pe cine să lase lângă ea. DI spune că nu are nici o rudă, prieten la care să apeleze.

-Voluntarii stau în mașină timorați, speriați, le este frică să o lase singură, vor să renunțe să mai vină la congres.

Am avut o străfulgerare:

---

⁷ Cosman D, Herța D-C, (2021) Consilierea la distanță în criza suicidară. Ghid de bune practici la telefonul verde Antisuicid. P.89-153. Cluj-Napoca: Risoprint.

-Dragă Ștefan (nume fictiv), leagă-i rana cu o batistă, prosop, ceva curat, ia-o pe sus și adu-o la congres.

Zis și făcut. Noroc că orașul în care se ținea congresul era la două ore de Cluj. Ajung cu toții cu 10 minute înainte de workshopul demonstrativ al consilierii telefonice în criza suicidară. Voluntarii stimulați de adrenalina care le curgea năvalnic prin vene s-au descurcat de minune. Sala a fost emoționată și a reacționat punând multe întrebări. Eu făceam naveta între scenă și culisele sălii de spectacol, căci acolo DI continua să fie dificilă susținând că vrea să se sinucidă. Eu observam cum își mărește gemetele când sunt prin preajmă. Reușise să atragă atenția tuturor voluntarilor, inclusiv a mea. La sfârșitul zilei, am anunțat că vom avea o ședință de lucru fulger. La ședință am anunțat-o că nu mai poate să facă parte din grupul de voluntari, întrucât este ea însăși vulnerabilă psihic pe problema sinuciderii. Culmea!, stătea foarte cuminte și dădea din cap a aprobare. I-am dat de înțeles că orice urmează să facă, noi, *aliații antisuicid* îi vom fi suport și sprijin emoțional. Ne-am întors cu toții pleoștiți acasă. Nu am mai stat la congres nici eu, nici alți voluntari.

Ce a urmat? L-am anunțat pe Domnul Doctor despre întâmplare și despre faptul că DI refuză internarea în clinică, spunând că regretă criza de nervi pe care a avut-o. O fi fost sevrajul de vină, se întreba ea, persuadându-mă să punem punct celor 33 de luni.

- Nici gând, dragă Di, nu ai mai avut chef de abținere, congres, de psihiatrie, de voluntari. Ai vrut să închei activitățile tale în această direcție și ai ieșit din scenă cu surle și trâmbițe. În noaptea aceea a dormit păzită de o călugăriță, prietenă comună de familie cu Domnul Doctor.

După boacăna de la conferința națională observ că vrea din nou să mi se bage sub piele, îmi face mici comisioane sau servicii, îmi cumpără cărți bune pentru care primește cu mare greutate contravaloarea lor. Pe de altă parte continuă să facă și unele gesturi absurde. De exemplu, s-a ras pe cap. (Vrea să mă contrarieze?) I-am spus că regret că s-a tuns chiar când voiam să-i spun că are un păr foarte frumos, ondulat natural. (Îl lăsase să crească până pe umeri, după ani de tunsură băiețească.)

Ne întâlnim destul de des „în pauze” și avem discuții foarte interesante nu numai despre cărți, cultură, evenimente culturale, ci și despre situații de viață. Râdem mult, mai bârfim unele VIP-uri. Desigur că îi place să mă uimească cu cunoștințele ei vaste. Da, categoric îi place să domine conversația.⁸

Se împlinesc cele 33 de luni.

A doua zi apare la clinică, mă strigă din curte, apoi urcă în cabinetul meu. E beată mângă, aproape de leșin. Îmi spune că n oi două am realizat un mare succes, cea mai lungă perioadă de abținere din viața ei. Are tendința să se dea în spectacol: iese pe coridor, cere o țigară, vrea să o ajute pe mama unui pacient să se așeze pe un scaun.

---

⁸ Deheleanu M, Deheleanu P, Deheleanu L (2022) *Tulburarea de personalitate borderline – o categorie psihiatrică aparte*. În: Nireștean A, Lukacs E, eds. *Personalitățile borderline. Între trăsături, simptome și destin*, p.9-17, Târgu Mureș: University Press.

O extrag rapid din clinică. De fapt mai mult o târăsc după mine pe stradă. Îi cedează picioarele, așa că o sprijin cu toate forțele mele să nu cadă pe jos.

Intrăm în primul restaurant! Cere de băut. Schimb semne cu chelnerul și îi administrez în forță două cafele negre, tari și amare. Între timp o oblig să bea apă plată, minerală, orice. Sper că îi voi provoca vărsături, dar nu! ea rezistă, nu degeaba se lua la întrecere la băut, cu sindicalistii, la proteste.

Refuză mâncarea comandată, deși nu mâncase de o zi. După două ore de cafele și hidratare masivă, dă semne că reintegrează realitatea în mintea ei cea deșteaptă. O duc acasă. Îmi promite că mă va ține la curent cu situația ei.

Peste o zi, îmi dă telefon - e agresivă verbal, chiar obraznică. Concluzia ei: am vrut să-i schimb obiceiul, care e a doua natură a ei. Alcoolismul e slăbiciunea și tăria ei!

- Bine! Nu te mai inoportunez.

Peste două zile îmi telefonează și mă roagă să o iert și să ne întâlnim. Ne reîntâlnim. Plânge. Nu e bună de nimic. Se diminuează. Nu are noroc în dragoste. S-a certat acum și cu iubitul, de altfel, om căsătorit. Îi îndepărtează de ea pe toți cei ce vor să o ajute (aluzie la mine?).

Ne reluăm convorbirile, căci are nevoie de sprijin acum, mai mult ca în lunile trecute. Nu mai pot să cataloghez consumul ei repetitiv ca o alunecare, ci e clar că suntem într-o recădere în dependența de alcool.

Are remușcări după fiecare beție, mai ales că în acele stări vorbește urât, jignește, dă telefoane obscene sau acuzatoare. Își tot promite că nu va mai repeta bețiile, așa cum mi-a promis la sfârșitul contractului de 33 de luni.

Se face de râs în fața colegilor, la școală. Dar doar în fața colegilor? Face gesturi deplasate cu majoritatea prietenilor, dar și cu cei cu care are interese, pentru că în perioada de abținere a stabilit relații de colaborare cu oameni valoroși. Nu e de mirare că e respinsă, că i se închide ușa în nas. Provoacă situații pe care apoi le regretă și care îi produc mari stări de frustrare. Au reapărut și ideile de sinucidere. Cu acestea îmi împuie mie urechile, nu de alta, dar știind că activitatea mea extra profesională din ultimii 15 ani este axată pe prevenția sinuciderii, îmi aruncă în cârcă responsabilitatea pentru persistența ideilor ei suicidare. Dar nu numai pentru ideile suicidare sunt responsabilă. După cele 33 de luni de „groaznică abținere” a rămas cu o „sechelă”: băutul nu îi mai produce plăcerea de dinainte. Îmi repetă, ori de câte ori are ocazia, acest reproș:

- V-am spus: alcoolul sunt eu, mă identific cu el. Nu mi-e rușine cu această identificare. Sunt atât de mulți scriitori și poeți geniali de pe la noi și de aiurea care sunt și au fost alcoolici notorii. Mi-a dispărut plăcerea vieții mele. Ce voioasă mă sculam dimineața planificând o partidă de băut spre seară. Toată ziua munceam cu spor. Acum nimic. Beau, pot să beau mai mult decât înainte, dar a secat izvorul plăcerii.

Pot să o combat din mai multe direcții, dar nu o fac. Aș dori să ajungă să trăiască fără alcool, fără să-i atribuie virtuțile creativității ei. Argumentele mele, neverbalizate sunt:

1. Poate să bea mai mult, pentru că între timp probele hepatice pe care le avusese alterate s-au normalizat, deci și funcția hepatică

2. Despre plăcerile din viața ei nu vreau să comentez, căci aș fi vulgară. Își păstrează un iubit oficial, pe lângă care mai are întâlniri „navetiste”, chiar și la propriu, adică în tren.
3. „Muncitul cu spor” la școală era să o coste concedierea. Vorbise prostii în fața elevilor, fiind în stare de ebrietate. A scăpat-o Domnul Doctor care s-a pus chezaș pentru ea.
4. Cu cine se compară? Cu acei scriitori și poeți geniali care sunt și au fost alcoolici notorii? Era genială când se alcooliza? Producea ceva literatură? Gesturile ei care atrăgeau atenția asupra propriei persoane erau pecetea narcisismului ei bine hrănit de iubirea de sine.

Analiza mea nu e rachiunoasă. Vreau să cred că sub această povară a dependenței de alcool se găsește o ființă integră, echilibrată, morală, o ființă care să-i iubească sincer pe cei din jur, chiar dacă le ghicește repede defectele de care profită imediat cum are ocazia. Tac, în fața ei, în fața acuzelor indirecte pe care mi le adresează.

DI simte că nu m-a atins cu acuzele ei. Simte că îi pun în față o oglindă în care îl vede pe Dorian Grey, cel îmbătrânit și urâțit de vicii. Îmi aruncă o privire urâtă - privirea pe care o avea călăreața din vis. Pleacă precipitat invocând un motiv copilăresc. E atât de furioasă încât trânteste ușa cabinetului. Peste 30 de secunde, redeschide ușa și se scuză că a fost curentul care a produs trântirea ușii. Stă o clipă în tocul ușii și îmi aruncă un zâmbet umil. Pleacă. M-a trecut un fior rece pe șira spinării, de parcă aș presimți ceva.

Ne menținem legătura doar prin telefon. Uneori convorbirile sunt lungi, mai ales cele în miez de noapte.

Peste două luni, îmi povestește cu o lucire poznașă în ochi cum a avut grijă de soțul alcoolic al celei mai bune prietene (cea din facultate), cum s-au îmbătat amândoi și cum nu s-a lăsat până nu au făcut sex. Povestea cuceririi soțului prietenei plecate din localitate, cu bebelușul la spital, mă revoltă. Îi mărturisesc franc părerea mea.

- Dar mi-am cerut iertare de la prietena mea!

- Ai intrat și în amănuntele partidei?

- Bineînțeles! Ca să știe ce porc de bărbat și-a achiziționat! E mai bine pentru ea să se despartă de el, până nu e prea târziu. Dar, deși mi-am cerut iertare de nu știu câte ori, m-a dat afară din casa ei și nu-mi răspunde nici la telefon.

- Cum să te ierte? Nu-ți dai seama cum ai procedat?

Ridică din umeri și face pe niznaiul.

- Întâi i-ai tras un pumn în față și apoi ai mângâiat-o pe bombeul pantofului! De ce te-ar ierta? (Am ridicat puțin tonul, ceea ce nu e permis unui psihoterapeut. Dar de fapt, eu ce poziție am în momentul de față vis-a-vis de DI? Psihoterapeut? Nu! Prietenă? Nu mai vreau! Bun samaritean? Poate.)

Între timp, iritarea mea transpusă în ridicarea tonului a excitat-o pe DI, căci începe să râdă cu poftă! E satisfăcută că a reușit să mă scoată din sărite. Gata! E fapt demonstrat pentru ea. Nici eu nu sunt ființa aia, considerată perfectă de domnul Doctor B.

Categoric acum știu ce înseamnă contratransferul negativ. Nu pot să mai am clemență pentru ea. Orice partidă de băut, pe care mi-o comunică cu conștiinciozitate (sau cinism),

mă irită. Simt că frustrarea crește în mine și în aceeași măsură și ostilitatea. Acum comportamentul meu este unul fabricat, afixez o față amabilă, binevoitoare, placidă. DI simte că nu mă mai impresionează cu inteligența și cunoștințele ei.

Totuși pe ce se bazase acest model ad-hoc de psihoterapie? Căci, deși îi promisesem lui DI că nu vom aplica metode „științifice” în debarasarea corpului ei de alcool ci doar forța prieteniei, totuși am urmat în toți cei 5 ani principiile relațiilor transferențiale comune tehnicilor de psihoterapie, precum și evaluarea evoluției adicției la alcool după criteriile medicale. (Observați că amândouă am ocolit deliberat să folosim termenul consacrat de cură de dezalcoolizare.)

Avea dreptate Freud când denumea sau asemăna terapia cu o nevroză de transfer, indusă de însăși relația terapeutică. Așa a fost și situația noastră: DI nu a putut suporta relația medic-pacient, care este de fapt o relație de inegalitate. Inegalitatea decurge atât din situația pacientului de a adresa o cerere, care este o situație pasivă, cât și suferința în sine, generată de boală (în cazul lui DI, consecințele medicale, profesionale și sociale generate de alcoolism), ce provoacă un handicap emoțional.

Conflictele de rol, au fost prezente pe tot parcursul relației noastre de „prietenie terapeutică”, ca rezultat al rezistenței lui DI față de autoritatea medicului, personificată de mine. Pe alocuri, ea a manifestat și o ambivalență afectivă, schimbând polaritatea +/- a proiecțiilor ei transferențiale vis-a-vis de mine, în funcție de stadiile de evoluție a conflictului ei intrapsihic.

În ce consta conflictul intrapsihic al lui DI? Din ce am reușit să descifrez în anii în care m-am ocupat de ea, a rezultat opoziția dintre complexul de inferioritate generat de absența unei semnificații sociale și imaginea de sine ideală, care trebuia să includă neapărat și gratificarea publică a persoanei ei. A refuzat statutul de inegalitate al relației terapeutice cu mine și a reluat unele comportamente negativiste, prin care s-a opus actului terapeutic.

De aceea răresc întâlnirile, apoi îi comunic că, în cazul ei, nu mă mai consider eficientă din punct de vedere terapeutic. (Jocul de-a prietenia pe post de terapie s-a terminat!) A fost un model pe care mi l-a propus ea și pe care eu l-am acceptat tacit, din compasiune și admirație, pentru a salva o inteligență de excepție.

Gustul amar lăsat de încheierea rece a unei relații pseudo-terapeutice în care ne pusesem mari speranțe atât DI cât și eu, mă face să reiau firul cronologic al întâlnirilor noastre. Degeaba! Nu ajung la nici un rezultat care i-ar putea fi de folos lui DI. Gândul îmi fuge la un alt caz, tot de alcoolism, de astă dată al unui bărbat. Îi plecase soția la muncă în Irlanda, poate și din cauza băutului lui fără limite la care se deda atâta timp cât îl țineau banii de salariu. Rămăsese acasă cu fetița mică care după 7 ani se făcuse mare, adică împlinise 13 ani. Revolta mea contra lui și totodată izbucnirea contratransferului negativ față de el s-a petrecut într-o dimineață când, cu o mutră candidă, a discutat cu mine problema discernământului lui în caz de incest. Nu că ar fi fost ceva real, dar la modul „ipotetic”, ce-ar fi dacă într-o noapte, beat fiind, s-ar arunca pe fiică-sa confundând-o cu mama ei (că doar prinsese și fetița niște forme apetisante)? Ar fi condamnat? Oare știe omul ce face la beție?

Am înțepenit! Se întâmplase lucrul acela și asistam la o mărturisire voalată sau în imageria lui deja rula posibilitatea violării fiicei, fără a suporta consecințele actului delictual? I-am răspuns înțepată că alcoolismul, chiar diagnosticat fiind nu îi oferă circumstanțe atenuate, ci dimpotrivă i le oferă pe cele agravante.

-De ce? A sărit imediat să contraargumenteze.

-Așa scrie în lege. De ce? Pentru că între perioadele de beție există și perioade de limpezire a deciziei, perioade în care un tată cu adevărat iubitor are capacitatea de decizie a măsurilor asiguratorii de preîntâmpinare a vreunei vătămări corporale, sufletești sau morale a progenerurii sale.

Revin la situația lui DI. E clar că își este propriul dușman. Cum să o ajut, chiar dacă de la distanță? Hotărâsc că trebuie încercată o metodă mai autoritară. În consecință, îi recomand o psihoterapeută severă care în nici un caz nu se va împrieteni cu ea. Acceptă.

Îmi comunică începerea psihoterapiei care, spune ea, o face să progreseze profesional și financiar. S-a hotărât să-și schimbe locuința igrasioasă închiriată în studenție pe 2 bani, cu un apartament nou, nouț. A făcut un credit pe care îl va plăti în 25 de ani. (Dar emoțional a făcut progrese? Nu pun întrebarea.)

Aflu că acum se alcoolizează într-un trio amoros. După spusele ei are grijă ca cei doi iubiți să nu bea prea mult. Le ține amândurora, pe rând sau împreună, lecții inspirate din modelul celor 12 pași. Deci, sunt semne că bea mai cu măsură. Nu știu dacă mărturisește noul „model” de alcoolizare și la ședințele de psihoterapie. Bănuiesc că nu, altfel s-ar întrerupe definit relația cu noua psihoterapeută.

Mă surprind că rememorez momentele de reală distracție pe care le-am trăit împreună cu DI. Am început prin a vâna numele proprii ale unor mari creatori, nume folosite ca mărci de produse de larg consum. Cel mai la îndemână exemplu ne-a fost dat de ciocolata Mozart: bomboane, batoane, praline, bănuți, lichior (pardon, ăsta nu!) și câte alte forme și aranjamente ale minunatului Mozart le-am gustat în sesiunile de ascultat muzică de...Mozart. Apoi am trecut la ronțait de Leibniz - nu al filozofului, ci al biscuiților ce-i poartă numele. Cred că sunt cei mai buni de pe piață, fiind făcuți cu unt. Nu am mai ascultat muzică la galele ad-hoc numite Leibniz, ci ne-am străduit să citim Monadologia. Am citit-o. Atât. Pentru relaxare am găsit de cuviință ca DI să stea pe un fotoliu Michelangelo, în vechea ei locuință cu acoperișul spart. Albume cu sculpturi aveam destule, chiar și la cabinet, așa că ne-am delectat privind formele scoase din marmură cu precizie de laser de genialul artist renaștantist. Încet, încet am început să ne revoltăm - era cât pe-aici să trimitem un memoriu în care să cerem să fie apărate numele proprii ale unor oameni de seamă din istoria omenirii. Dar cui să-i trimitem memoriul? Poate mai întâi să facem o asociație, ceva în genul celei văzute de mine în Franța, intitulată: *Asociația pentru Salvarea Piticilor de Grădină*. Asociația noastră s-ar fi putu chema: *Asociația pentru salvarea demnității numelor proprii ale iluștrilor constructori ai civilizației umane*. Cam lungă denumirea! Totuși, mai lungă și

fierbinte era sincera noastră revoltă împotriva mercantilismului oamenilor cu picioarele pe pământ.

DA! Au fost frumoase dezbaterile pe teme culturale. Din păcate, ele s-au împrăștiat în vânt, duse de șuvoaiele instinctelor dezlănțuite.

Ne auzim tot mai rar. Regret că drumurile noastre s-au despărțit.

Rămâi cu bine, dragă DI!

Capitolul 10.

ROMEO, JULIETA ȘI PUROIUL

Vă recomand să nu citiți acest capitol!

Durerea... Durerea din corpul tău, resimțită în fiecare zi, de care nu scapi, despre care știi că nu va dispărea vreodată din viața ta, durerea care ești tu, și pe care o accepți pentru că înseamnă că ești în viață. Pentru tine, dragă DURERE, scriu aceste pagini. Pentru toți cei care în acest moment sunt covârșiți, copleșiți, cocârjați de durere. Și pentru acea pacientă minunată care, într-una dintre ședințele de psihoterapie, mi-a spus: „Să știți că puroiul doare!” Cea care îmi făcea mărturisirea era o Butterfly Girl, adică o purtătoare a unei boli genetice rare, care produce *exfolierea* pielii în foițe subțiri, precum aripa de fluture. Apoi, foițele se rup și pe piele apar răni care se infectează, oferind șansa ca în gropița răni să năvălească puroiul și să cucerească mișelește teritoriu după teritoriu din suprafața corpului...

În momentul mărturisirii, printre noi a trecut un curent de aer rece, de parcă s-ar fi deschis ușa unui tren în mișcare. Răcoarea m-a făcut să tremur de spaimă, căci am simțit că moartea se strecurase în încăperea, dându-i târcoale acestei ființe nefericite. Apoi am alungat acest gând, întrucât din punct de vedere medical se părea că boala rară de care suferea pacienta, era ținută sub control. Tema ședințelor noastre de psihoterapie era axată pe combaterea anxietății anticipatorii a durerii.¹ În nici un caz nu puteam să abordez tema combaterii durerii, pentru că durerea era prezentă în fiecare clipă de viață a Murei (nume fictiv). Chiar și în somn.

Cum am cunoscut-o pe Mura? Prin telefonul de criză Life Line. Sunase disperată într-un miez de noapte:

-Ajutați-mă! Soțul meu se sinucide!

Voluntarii mi-au semnalat cazul imediat, întrucât sunase seară de seară în acea săptămână.

Pentru păstrarea confidențialității își dăduse ca nume de cod, cel de Luminița

Așadar, peste o săptămână vorbeam pentru prima dată la telefonul de criză cu Mura, care s-a prezentat în acel moment cu numele de cod **Luminița**.²

Prima convorbire cu Luminița

- Sunt o persoană care stă mai mult în casă. E un prizonierat tacit, dar acceptat de voie, de nevoie, din cauza bolii mele. Dar, despre asta vom vorbi mai târziu. În general, mă plictisesc îngrozitor - m-am săturat de citit, de dezlegat cuvinte încrucișate, de jocuri pe calculator, chiar și de ascultat muzică. Nu pot să ies din casă, decât dacă sunt însoțită. Mi se face rău când sunt singură pe stradă, mi se „taie genunchii”, mi-e frică să nu cad....

---

¹ Cosman D (2010) *Psihologie Medicală*, p. 385-395. Iași: Polirom.

² Cozman D, Herța DC (2021) *Consilierea la distanță în criza suicidală*. Cluj-Napoca: Risoprint.

Alte mărturisiri mi-au dezvăluit faptul că hobby-uri nu prea are, iar ceea ce i-ar plăcea să facă nu poate să facă pentru că, din cauza bolii, degețele de la mâini îi sunt lipite de cheloide și anchilozate. Se consideră o luptătoare, este obișnuită cu greutățile vieții din copilărie, de fapt de la naștere. Necazuri a avut de când se știe, dar acum se simte copleșită și nu știe ce soluție să adopte pentru situația actuală.

-Cu ce te lupți acum?

-Îmi este frică să nu mă părăsească soțul, care are un suflet nobil și care m-a ajutat extraordinar de când ne-am cunoscut. El a reușit să mă facă să mă simt un om normal, nu doar o „handicapată”. Din păcate, în ultimul timp soțul mă tot amenință că se va sinucide. Că nu mă mai poate ajuta, că îmi este o povară, nu un ajutor.

De altfel, și eu am avut cândva astfel de gânduri și știu ce ispititoare sunt. Dar despre suferința mea psihică, avem timp. Voi vorbi mai târziu despre problemele mele psihice din trecut.

Luminița mă roagă să vorbesc cu soțul ei căci are presimțirea că până la urmă se va sinucide. Stabilim ziua și ora de întâlnire la telefonul de criză. Între timp, eu mi-am pregătit un citat ce conține dojana înțeleaptă a lui padre Lorenzo, adresată năbădăiosului Romeo:

„Prin ura ta nebună împotriva-ți

Să te omori tu însuși și să omori

Femeia ce prin tine doar trăiește?

.....

Iubirea ta-i sperjur, dac-omoară

Pe-aceea căreia i-ai jurat credință”³

În ziua și la ora convenite, primesc apelul pe telefonul de criză, dar la telefon e doar Luminița. Din fundal îl aud pe soțul ei cum îi dictează ce să spună despre el. Între timp se ceartă. Totuși așa nu merge, le spun, așa că propun să mă cheme puțin mai târziu, după ce se vor pune de acord asupra discursului lui.

Luminița închide prima telefonul, după regula de la linia de criză care preconizează să nu întrerupem noi, voluntarii, discursul apelantului. Încep să aștept. Trec vreo 15 minute. Precis azi nu mai sună Ionuț (nume de cod la telefonul de criză), soțul Luminiței. Dar, surpriză, după 17 minute de așteptare sună telefonul!

Convorbirea cu Ionuț

Îmi spune de la început că a acceptat în cele din urmă să vorbească, ca să nu o mai supere pe Luminița. A devenit o pacoste pentru ea: în loc să o ajute, să o sprijine, îi creează numai probleme. De fapt, nemulțumirea lui provine și din faptul că supără pe prea multă lume. I-a explicat în repetate rânduri **Luminiței**, că o soluție logică, rațională și de bun simț ar fi ca el să se sinucidă, să dispară din viața ei. Nu ar mai fi o povară pentru nimeni. A mai avut o tentativă, în anul 1997. Cauze? Nu răspunde la aceasta întrebare, continuând să-și descrie situația deplorabilă în care se află în prezent.

³ Shakespeare W. (1955) *Romeo și Julieta*, Actul III, scena 3, p.364, Șt. O. Iosif, trad., București: ESPLA

E conștient cât de necesar îi este lui Mura (nu se mai ferește să-i pronunțe numele), trebuind să își ajute soția la fiecare activitate, de la începutul zilei, până la sfârșitul acesteia, realizând corvezile zilnice din viața lor stereotipă. Din cauza handicapului soției, are un program încărcat, neavând nici o clipă liberă pentru el. Nu se poate relaxa deloc. Spălat, îmbrăcat, încălțat, pregătit mic dejun și cina (prânzul li se aduce), plimbat, program de alungare a plictiselii sau disperării, apoi iar spălat, dezbrăcat, culcat. Rutină și iar rutină. Când simte că îi pleznesc creierii se apucă și bea. Și bea, și bea, nu se poate opri până nu se simte amorțit. Atunci începe să vorbească urât, să-și piardă cumpătul, să-și verse fierea. Și cu asta o supără pe Mura. Și nu vrea pentru că Mura e cel mai frumos lucru din viața lui amărâtă. El nu mai înseamnă nimic pentru nimeni, și în primul rând pentru el.

Are un salariu mic, chiar mai mic decât pensia soției. Socrii îi ajută, dar asta îl face să se simtă și mai complexat. E inferior familiei nu numai din punct de vedere economic, ci și din punct de vedere psihic. Nici pe departe nu se poate compara cu capacitatea de luptă și rezistență în fața bolii a soției sale. Deci, e o povară pentru toți. Bea, face scandal, plânge, creează probleme - e o povară pentru toți, un rebut, nu o ființă umană.

Pe măsură ce își descrie stările sufletești, se ambalează. În telefon o aud pe Mura/Luminița cum plânge. Îi propun să își facă inventarul și pe partea opusă, adică să numere câte beneficii și câte bucurii i-a furnizat Luminiței prin prezența lui de când sunt împreună.

În urma discuției și la cererea expresă a Luminiței, care intervine și continuă discuția cu mine, Ionuț acceptă să stabilim o întâlnire față în față, la cabinetul meu. De fapt, acceptă consultul psihiatric.^{4 5}

Aștept cu înfrigurare întâlnirea cu acest cuplu, în care ea se declară handicapată iar el se consideră un loser, un ratat care mai bine nu ar mai face umbră pământului. Și totuși, în pofida tuturor adversităților, ei se iubesc. Îmi răsună în minte acea declarație de dragoste, adresată indirect soției prin telefonul de criză: „ea e cel mai frumos lucru din viața mea amărâtă”. Dacă se iubesc atât de mult, ce le stă în cale și le sfârșim iubirea în bucățele? Două familii conflictuale și revanșarde ca în tragedia lui Shakespeare Romeo și Julieta? În nici un caz! De ce îi văd și îi simt, chiar fără să-i cunosc, ca pe eroii unei tragedii? Și de ce mă întorc cu gândul mereu la aceste două personaje: Romeo și Julieta?

Brr! Mă scutur de umbrele literare și aștept să văd la ce concluzii mă va aduce realitatea curentă a conversației directe.

La prima întâlnire față în față Iconița se prezintă:

- Mă cheamă Mura, iar Vlăduț e soțul meu.

Am o mare surpriză, concomitent cu o tresărire (interioară) de groază. Privesc la cei doi, care se țin de mână în fața cabinetului, având înălțimea și aspectul unor copii. Prima care intră în cabinet e Mura. Tot ea e prima care începe să vorbească. Deși are 33 de ani, nu depășește statura unui copil de 6-7 ani. Nici Vlăduț nu e prea înalt, totuși el are o apariție mai

---

⁴ Cosman D (2015) Suicidology in a nutshell. *Romanian Journal of Artistic Creativity* 3(4): 3-8.

⁵ Leenars AA, ed. (1999) *Lives and Deaths. Selections from the Works of Edwin S. Schneidman*. London: Routledge.

adolescentină. Ea îmi deapănă istoria ei medicală. Pe scurt, are o boală genetică de piele care i-a apărut de la naștere, nu s-a găsit niciun remediu, medicament sau orice fel de terapie care să preîntâmpine apariția leziunilor dermice. Ca atare, deși are studii, nu a putut să-și ia nici un job, din cauza rănilor de pe corp, așa că s-a pensionat acum 4 ani.

Mura mă informează că în tinerețe (dar nu e bătrână la 33 de ani!) a avut stări psihice ieșite din comun pentru care a trebuit să fie internată de urgență la Psihiatrie. (Voi reveni cu întrebări pe acest subiect. De ce a fost internată de urgență? Pe motiv de psihoză? De psihoză indusă de o eventuală terapie cu corticoizi? Sau de tentativă de sinucidere? Sunt doar câteva motive pe baza cărora se pot face internările de urgență în serviciile de psihiatrie. Totuși nu îi deviez firul narativ, mai avem timp să abordăm și aceste probleme. Sau cel puțin așa sper!)

Nu are pe nimeni în afară de părinți și de soț. Este căsătorită de 7 ani. Afirmă acest lucru cu o licărire de mândrie în ochi. Da, căsătoria e experiența majoră din viața ei! E adultă, e femeie (oare?), are un statut social, nu e un rebut al destinului.

Apoi revine la disperările prezentului. Soțul ei, care a ajutat-o și a sprijinit-o foarte mult de când s-au cunoscut, a început să bea mult. Asta a transformat în calvar ultimii 3 ani ai căsniciei. Fiindcă Vlăduț e tot mai nervos, ba în ultimul timp, când e prea băut o agresează verbal. Și ce e cel mai rău, o amenință frecvent cu sinuciderea.

O întrerup pe Mura întrucât am observat o crispă pe fața lui Vlăduț:

-Cu ce aș putea să vă ajut? (e o întrebare neutră, de deschidere a unui interviu profesional, care mă nemulțumește întotdeauna, pentru că folosește limbajul de lemn a unui *call center*).

-Vă rog să-mi ajutați soțul să renunțe la gândul sinuciderii și să nu mai bea în halul ăsta, că a băut recent cantități industriale de rachiu. Acum o ține așa de trei zile! Ultimele cuvinte le-a rostit ridicând tonul, care i-a devenit subțirel și pițigăiat, ca de copiliță plângăcioasă.

În timpul acesta, Vlăduț stă în cabinet și se uită pe pereți, strângând din fălci din când în când. La un moment dat, întinde mâna spre bibliotecă și scoate din raft o carte. E *Alcoolismul*, o carte foarte bună și pentru marele public, scrisă de prietenul meu, dr. Radu Vraști. O întoarce de pe o parte pe alta, se uită la mine ca și cum mi-ar cere voie să o citească, dar apoi o pune la loc, în raft și iar începe să-mi măsoare pereții. (OOOps! Ar fi fost bine dacă s-ar fi documentat despre problemele generate de alcoolismul cronic. Asta îmi arată cât de puțin conștientizează faptul că are, cu adevărat, o problemă cu băutul și mai mult, că nu vrea să ia în considerare abținerea față de alcool.) Nu manifestă vreo intenție de a interveni în dialogul dintre mine și Mura. Parcă nu ar fi vorba despre el.

Vorbesc din nou cu Mura:

-Am reținut că Vlăduț te ajută foarte mult în activitățile zilnice, inclusiv în dureroasele manevre de pansare a rănilor. Oare i-ai dat suficient de multe dovezi că apreciezi tot ceea ce face pentru tine.

-Cum?

-Prin mici surprize plăcute și chiar mici gratificații sau cadouri nepretențioase, făcute cu mâna ta. (Aoleu! Ce gafă am făcut!)

Dar ea recunoaște cu candoare că nu s-a gândit la așa ceva. Apoi se declară mulțumită de întrevedere.

O denumesc întrevedere pentru că nu am declanșat în nici un moment al dialogului întrebările incluse într-un chestionar psihiatric semistructurat pentru stabilirea vreunui diagnostic. Ce pot să spun pentru moment este că, la modul empiric, Mura în momentul de față nu prezintă criterii de încadrare în vreo afecțiune psihică.

În ceea ce îl privește pe Vlăduț, doar cu tehnica observației și inventarierea comportamentului din cabinet, sunt mai nesigură dacă are sau nu un episod depresiv. Din spusele Murei reiese faptul că are un consum abuziv de alcool. Încă nu am obținut informațiile necesare pentru încadrarea lui cu certitudine în diagnosticul de alcoolism cronic. Oricum, stabilim o nouă întrevedere, la care Vlăduț consimte fără comentarii.

Mura promite că va face totul pentru bunul mers al căsniciei. Va fi mai îngăduitoare, își va stăpâni iritarea continuă generată de suferința care se ține ca scaiul de ea, îi va mulțumi pentru ajutor, îl va lăuda...

Le cer ca la următoarea întâlnire, fiecare dintre ei să-mi aducă o listă cu motivele de bucurie și de nemulțumire privitoare la celălalt. Se privesc cu uimire și apoi Mura cere precizări, multe precizări. Iau o foaie de hârtie o împart în două, pe lungime, iar în capul coloanelor pun semnul + (plus), respectiv semnul – (minus).

Suntem la o altă întrevedere. Vlăduț stă pe coridor. Îl poftesc să intre și el, dar mă refuză politicos. Îmi întinde totuși o foaie de hârtie ca să îmi arate că și-a făcut tema de casă, după cum ține să îmi precizeze.

După discuția cu mine de data trecută, Mura a avut probleme cu soțul. S-au certat din nou pentru că el consideră că problemele unei familii trebuie să rămână doar în familie, în nici un caz nu trebuie să fie cunoscute și de alții, chiar dacă sunt doctori. (Am sesizat aluzia.)

Comentariul Murei despre cearta lor:

- Este influențat de familia lui. „Învățămintele” lor sunt literă de lege pentru el, dar tocmai legea lor nu o poate aplica în căsnicia noastră. Mama lui i-a spus, încă din copilărie, că soția trebuie să fie o „slugă a soțului”, să nu-i conteste în niciun fel autoritatea și poziția de șef al familiei. De fapt, și-a justificat în fața copilului comportamentul supus în fața tatălui lui care îi trăgea o mamă de bătaie de fiecare dată când se îmbăta și asta nu se întâmpla rar.

Se oprește. Îi privesc cu duioșie fața ei micuță, de copilăș, plină cu cicatrici de la fostele plăgi cu puroi. Stările sufletești i se perindă pe obraz cu repeziciune oglindind emoții contrare, așa cum se fugăresc norii pe cer mânați de vânt.

- Vlăduț are, pentru mine, marele merit că mă acceptă așa cum sunt, știind că sunt bolnavă și că nu pot să fac copii. De fapt, noi ne-am căsătorit nu din atracție fizică, ci din iubire sufletească.

S-au recunoscut ca fiind suflete pereche. De fapt complementare, adaugă Mura cu o doză de amărăciune. Chiar dacă susține că este o optimistă, mie azi mi se pare „prăpăstioasă”. În fiecare clipă gândește foarte mult și ceea ce e de prost augur, este faptul că se așteaptă ca totul să se termine rău. La finalul întâlnirii eram foarte bune prietene. Și-a adus aminte de copilărie, de prietenele ei din școală, unde fiind competitivă era mai întotdeauna printre

premiianți. Este spirituală, cultivată, cu interese culturale multiple. Încet, încet, în încăpere își face simțita prezența o altă Mura, nu cea mititică, plină de bube și pansamente, cu degețelele lipite unele de altele, în urma rănilor cicatrizate cu cheloide. Nu! În cabinet stau acum de vorbă cu o tânără plină de aspirații și proiecte, cu o minte vioaie, cu dorința de avea o înfățișare normală, de a-și recâștiga sănătatea, de a avea o viață fericită alături de cel drag.

Sper în apariția unui tratament minune care să îi redea Murei viața, dar o viață normală, fără dureri sfâșietoare, zilnice!!!

La următoarea întâlnire, Mura vine din nou singură (adusă de cine? De Vlăduț ? Doar nu se poate deplasa singură pe stradă). Spune că se simte iarăși foarte deprimată din cauză că și astăzi s-a certat cu toți - cu soțul, cu părinții. Ei o acuză că este vinovată pentru tot ce se întâmplă în căsnicia ei, că nu e mai fermă cu Vlăduț, că nu-i pune piciorul în prag în legătură cu alcoolul. Comunicarea dintre ea și soț, dintre ea și părinți, dintre părinți și Vlăduț devine tot mai redusă și conflictuală. Ea se simte „părăsită” de toată lumea. De vină e alcoolul, la care Vlăduț apelează din ce în ce mai des. De altfel, problema alcoolului la soțul ei e mai veche, o are de mulți ani, probabil de dinainte de căsătorie, însă ideea suicidară e recentă. Părinții au o altă interpretare despre amenințările lui, interpretare care pe ea o doare. Ei susțin că Vlăduț, de fapt, ar vrea să se despartă de ea, dar din mândrie nu o spune. De aceea el provoacă scene care să o determine pe soția lui să declare divorțul.

Mai recent, certurile cu soțul ei provin din noua situație creată de faptul că au fost dezvăluite problemele dintre ei (mai puțin cele sexuale) unei terțe persoane, adică mie: „toate problemele familiei se rezolvă în familie”, sună repetitiv preceptul soacrei, prin vocea lui Vlăduț.

Din păcate, e tot mai convinsă de adevărul din vorbele părinților, anume că soțul ei nu o înțelege, deși uneori încearcă acest lucru. Ce să facă? Să divorțeze? Dar Vlăduț îi spune că el nu are alt scop în viață decât să o ajute pe ea să trăiască. După câte o ceartă, în care până la urmă pe ea o podidește plânsul în timp ce el urlă, urmează momentul în care el îi mărturisește că o iubește iar soarele răsare din nou peste ei. Dacă nu ar depinde material de părinții ei, dacă nu ar avea nevoie de îngrijirile medicale zilnice, dacă, dacă... ar lua-o în brațe, ar fugi în lume, de lume...

Oh, sărmani îndrăgostiți, copleșiți de umbra destinului!

Dar, în timp ce îmi destăinuiește scenele din viața zbuciumată de familie, fața Murei se înseninează brusc, povestindu-mi o situație caraghioasă petrecută cu câteva zile în urmă, când, Vlăduț beat fiind s-a împiedicat și s-a tăiat la deget într-un pahar.

- Închipuiți-vă că a trebuit să-l pansez eu pe el, și nu invers, cum se întâmplă de obicei!

Încheiem întrevederea bine dispuse. Surpriză! Deschizând ușa cabinetului dau cu nasul de Vlăduț, cu un zâmbet mijind pe buze, ca un răspuns la zâmbetul soției lui. Oare ne-a ascultat conversația sau e o falsă veselie?

„De câte ori nu-s oamenii mai veseli

În pragul morții! Cei care-i veghează

Spun că e fulgerul din urm-al vieții!”^{3a}

Mai trece ceva timp, ședințele de psihoterapie de suport decurg fără ciocniri furtunoase, până într-o zi când Mura vine singură, de astă dată agitată și plânsă: s-a întâmplat ceva grav, ceva ce ea nu mai poate tolera. În relația lor a fost depășită o graniță! Pentru prima dată a lovit-o în cap. Nu tare, nu a durut-o, dar el știe că ea este „bolnavă cu capul” și a lovit-o chiar acolo. Îi este frică acum de el, totodată este foarte revoltată, căci știe că el va mai repeta gestul, conform regulilor din familia lui, în care femeia bătută trebuie să îndure orice brutalitate și să tacă mâlc. Ea s-a hotărât! Ea nu acceptă să fie tratată astfel, în joc e sănătatea ei. A sosit timpul să-l părăsească, să-l trimită chiar de a doua zi la părinții lui. Totuși, îi e foarte milă de el. Acum mărturisirea Murei a devenit extrem de patetică. Părinții ei au chemat-o să stea la ei, însă ea dorește să mai rămână pentru o ultimă noapte cu el, pentru a-l mai privi.

Îngrijorarea ei se leagă de consecințele despărțirii lor, de posibilul comportament suicidal al lui Vlăduț, la aflarea veștii. Dacă Vlăduț se sinucide, ea se va simți vinovată toată viața, că a furat o suflare de om. Poate mai bine ar dispărea ea, ea cu toate problemele de sănătate, cu neputințele, cu durerile, cu bandajele, cu puroiul...

Am înțeles gândurile contradictorii ce o traversau pe Mura, ca pe o asumare până la capăt a misiunii ei de salvatoare, de „de bună samariteană”.

Îi recit din Shakespeare, devoalând faptul că o consider o nefericită Julieta, în luptă cu forțele implacabile ale destinului:

„... *Vino, fata mea,
Și fugi, o fugi din așternutul morții,
Al molimii și-al somnului silit!
Puteri mai-nalte, mai presus de noi,
Zădărnici ră tot ce-am pus la cale.*”^{3b}

- Bineînțeles că vom rămâne prieteni, dar nu vom mai locui împreună. Poate că dacă Vlăduț nu va mai fi atât de solicitat de îngrijirea mea zilnică, va fi mai odihnit, chiar dacă va fi mai întristat.

Din nou a devenit fermă, a spus că de fapt s-a gândit mai demult la despărțire ca la o posibilă soluție logică a relației lor, dar nu credea că se va ajunge până aici. Îmi tot repetă faptul că dacă se va întâmpla asta, Vlăduț va continua să bea.

M-a uimit ciudățenia imaginii cu care încerca să se convingă de justetea și posibilitatea despărțirii de soțul ei. Dorea să se elibereze de ceva, să se elibereze de chinul durerii somatice, de chinul bolii fără sorți de vindecare, dorea să experimenteze o durere mai mare decât cea fizică. O transfera în imaginarul ei (pueril?) către domeniul afectiv. Pe măsură ce îmi verbaliza despărțirea, o vedeam cum o cuprinde șocul emoțional. Simțea și ea cum alunecă într-un imaginar patologic simulând responsabilitatea.

^{3a} Shakespeare W. (1955) *Romeo și Julieta*, Actul V, scena 3, p.410, Șt. O. Iosif, trad., București: ESPLA

^{3b} Shakespeare W. (1955) *Romeo și Julieta*, Actul V, scena 3, p.413, Șt. O. Iosif, trad., București: ESPLA

Pentru mine era clar că iubirea celor doi se va sfârși tragic, și asta în curând. Găseam multe analogii ale acestei iubirii tragice cu cea a iubirii dintre Romeo și Julieta, iubire blocată mereu de destin, finalizată tragic cu sinuciderea celor doi.

La încheierea întrevederii noastre mi-a zis că nu va dormi toată noaptea, pentru că are nevoie de timp să se gândească cum va proceda cu comunicarea despărțirii. Pe față i se configurase masca tragediei. În ușa cabinetului s-a oprit, s-a întors către mine rostind electrizanta propoziție: „*Să știți că puroiul doare!*”.

Rămân singură în cabinet cu privirea fixată pe peretele din fața mea, indiferent la atâta suferință. Deodată văd pe ecranul minții scena teatrului din Epidaur(?), în mijlocul căreia Hecuba își strigă disperarea văzând-și copiii omorâți, cetatea dărâmată și prădată, viitorul seminției poporului troian anihilat. De fapt e Mura, ajunsă la statura monumentală a tragedienelor antice (de fapt a tragedienilor) care își urlă deznădejdea în fața destinului implacabil.

„Ax! Τι μοίρα. Ax! τι μοίρα Μουρά!” (*Ah! ti Moira. Ah! ti Mura.*)

În continuarea reveriei, mă văd și pe mine în corul antic murmurând jelanii și profeții tragice despre moartea nefericitei Julieta-Mura. Dar ce folos să ai darul previziunii, dacă ești neputincios în fața destinului!

A doua zi, mă sună Mura. Tonul ei este optimist, afirmă că totul s-a rezolvat OK. Este foarte bine dispusă. Se simte mult mai bine, atât fizic, cât și psihic, iar problemele cu soțul ei s-au redus foarte mult. E veselă, volubilă. Și, ah, da, are o veste bună: s-au împăcat!

- Cum?

Vlăduț a promis solemn că nu va mai bea. E clar: toate crizele, certurile, agresiunile dintre ei se petrec doar la beție. Mura argumentează avocățeste, încercând să-mi obțină adeziunea la spusele ei, de parcă de mine ar depinde viitorul relației lor!

Propun o nouă întâlnire, de astă dată e obligatorie prezența celor doi la terapia de cuplu. Încep întvederea, cerându-le un inventar al avantajelor și dezavantajelor traiului lor în comun: să scrie tot ce gândesc chiar în acest moment despre căsătoria lor! Spontan, rapid! Fără explicații!

Le iau hârtiile din față, imediat ce au pus pixul jos, întrucât Mura a tot încercat să tragă cu ochiul la hârtia lui Vlăduț. Mă bucură faptul că atmosfera se destinde. Îl atac pe Vlăduț cu o întrebare:

- Mai ai gânduri de sinucidere?

Se scuză:

- Mmm!... doar când sunt alcoolizat vorbesc prostii. Cum să o las singură pe lume pe Mura? Ea e iubirea absolută a vieții mele!!!

Ședința de psihoterapie de cuplu se termină într-o coloratură optimistă. Pleacă amândoi, ținându-se de mână, veseli. E veselia tristă a doi copii ce încă mai rezistă pe valurile tragediei.

În următoarea ședință m-au asaltat cu întrebările. Cum mi se par răspunsurile?

Le-am dat doar un comentariu evaziv:

- Numitorul comun al inventarelor voastre este iubirea de excepție care vă leagă.

Ce scria pe cele două hârtii? Din motive de confidențialitate nu pot să devoalez, nici acum, la atâția ani distanță, ce conțineau mărturisirile celor doi nefericiți iubiți.

Urmează luni de zile de bunăstare psihologică relativă, întretăiată (cam tot la trei săptămâni) de episoadele de beție ale lui Vlăduț, fără a fi urmate, totuși, de amenințări cu sinuciderea. Între timp, îi examinez pe amândoi (ca la carte), le fac și teste clinice pentru depresie, plus o evaluare la psiholog. Tabloul psihopatologic al lui Vlăduț nu pune probleme de intervenție farmacologică, pe care oricum, din start, acesta o refuză. De ce am avut mereu impresia că cei doi sunt dintr-o piesă de Shakespeare, autor ale căror personaje nu prea scapă cu viață din încheștarea dramatică? Opoziția dintre iubire și moarte a fost pusă mereu pe tapet în orele de psihoterapie. Mura știa că e o privilegiată, căci destinul i-a îngăduit o scurtă perioadă de trăire a unei iubiri reale. Dar acum, bang!, destinul și-a încheiat perioada de grație.

Mura îmi comunică la telefon că boala i se agravează! Stă mai mult în pat. Avem convorbiri zilnice, dar la distanță, ca la începutul relației noastre.

Îmi transmite, printr-un ultim telefon, urgența plecării ei în străinătate pentru diagnostic și tratament. E bănuită de cancer, o plauzibilă evoluție a bolii genetice de care suferă, prognostic care i se comunicase încă din adolescență. Vlăduț nu știe nimic despre prognosticul infaust al stării actuale. Nu i-a pomenit niciodată despre posibilitatea evoluției bolii ei spre cancer.

La scurt timp, Vlăduț mă caută disperat.

- Mura are cancer! Nu mai iese din casă, e slăbită, nu rezistă decât cu morfină. E transformată psihic, aproape că nu mă mai recunoaște. Oare mă mai iubește?

Dacă Mura va muri, misiunea lui se va încheia și, în sfârșit, va fi liber să se sinucidă!

Până atunci mă roagă să intervin pe lângă familie, ca Mura să nu mai fie drogată tot timpul, ca să mai poată vorbi cu ea și să i se permită accesul la ea mai des. Aproape că nu e lăsat să o vadă. Părinții, la care stă acum, o păzesc ca niște cerberi și le blochează dialogul. Măcar dacă ar putea să-i șoptească ceva...

- Cuvinte de încurajare, îi suflu ceea ce vreau eu să cred, dar se pare că m-a luat gura pe dinainte.

- Da, într-adevăr, avem nevoie de încurajare ca să suportăm durata de timp până la revederea noastră.

E clară declarația lui Vlăduț (Romeo) ce-și dorește reunirea în neant cu iubita:

„Și nu te voi mai părăsi în veci,

Și-n veci n-am să mai plec eu din castelul

Acestei dese nopți; aici rămân

Cu rîmele ce-s slujnicele tale.”^{3c}

Peste două luni mi se anunță moartea Murei. Trece un an, fără să am vești din partea familiei sau a lui Vlăduț.

---

^{3c} Shakespeare W. (1955) *Romeo și Julieta*, Actul V, scena 3, p.410, Șt. O. Iosif, trad., București: ESPLA

Apoi, într-o seară primesc un telefon de la Vlăduț. Și-a refăcut viața. Așa a dorit Mura (asta e o scuză?). Poate să mi-o prezinte pe noua lui parteneră de viață? Stabilesc chiar pentru a doua zi întrevvedere cu noul cuplu. În așteptarea celor doi, îmi ticăie inima. Prin fața ochilor mi se derulează scene din trecut, mai ales aceea în care am văzut, pentru prima dată, doi copii ținându-se de mână în fața cabinetului meu.

Dar, iată că intră în cabinet Vlăduț și Adela. Mă bucur să am în fața ochilor o pereche reușită de îndrăgostiți. Se potrivesc din punct de vedere fizic, chiar dacă ea e puțin mai înaltă decât el.

Pe parcursul întrevederii cei doi discută mult și multe despre Mura!!! Se pare că Adela e foarte atașată de amintirea fostei soții. Pe de altă parte, mi-e clar că e îndrăgostită de Vlăduț și vrea să-i facă pe plac aducând-o des pe Mura în discuție. Se cunoșteau mai de demult, întrucât era colegă de birou cu Vlăduț.

Un „lago” îmi strecoară o întrebare în ureche:

„Oare cât de bine se cunoșteau cei doi în timpul vieții lui Mura?”

Adela, parcă l-a auzit pe intrigantul nevăzut și își continuă textul: l-a apreciat mereu în anii trecuți, pe Vlăduț pentru devotamentul său față de Mura. Până în ultima clipă, gândul lui a fost absorbit total de ființa ei; era fascinat de soția lui. Ea nu avusese parte de așa ceva în fosta ei căsnicie ratată. De aceea, imediat după înmormântare s-a temut că Vlăduț se va sinucide. L-a susținut cu mâncare, l-a ajutat la mutarea într-o locuință închiriată, l-a sprijinit în muncă la birou. Nu a existat nici un semn de apropiere sentimentală între ei. Au fost doar colegi. Doar camarazi (se scuză, oare, față de mine?) Până într-o zi... când Vlăduț i-a mulțumit cu lacrimi în ochi că l-a readus la viață. Atunci au realizat că nevoie au unul față de altul.

La o altă întrevedere cu cei doi mi se comunică vestea că Vlăduț a reînceput să bea. Când e băut se poartă urât, înjură, amenință cu sinuciderea. Adela se luptă din răspuțeri ca să-l recupereze. Nu și-a pierdut nădejdea, e optimistă. Vlăduț are un suflet atât de bun - când nu e alcoolizat este generos, atent, iubitor. De astă dată soții nu o mai pomenesc pe Mura. Îl lămuresc pe Vlăduț că trebuie să urmeze un tratament de dezalcoolizare. Eventual, să înceapă cu o internare scurtă. Fixăm internarea peste câteva zile. ^{6 7}

În ziua programată pentru internarea pe secția de psihiatrie, Adela mă anunță telefonic că Vlăduț a fost operat de urgență pe stomac: hemoragie digestivă superioară masivă. Sângele îi gălgâia pe gură ca un torent. (Oh! Adela scumpă ce vorbe îți ies și ție pe gură.) Abia a scăpat cu viață, întrucât a refuzat internarea până în ultimul moment. Vlăduț se recuperează cu greutate. Nu mai are voie să pună picătură de alcool în gură. Adela îmi promite că va ține legătura cu mine, dar legătura nu se mai reînnoiește. Aflu întâmplător că s-au mutat în orașul de baștină a lui Vlăduț, alături de mama lui, devenită văduvă.

---

⁶ Shneidman, E.S. (1999): *Lives and deaths: selections from the works of Edwin S. Shneidman* (ed. AA Leenaars). p. 459-487. Philadelphia, US: Brunner Mazel Taylor and Francis Group.

⁷ Cosman D (2008) *Compendiu de suicidologie*, ed. II. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Pentru mine refuzul lui Vlăduț de a se prezenta la medic echivalează cu o sinucidere, doar că de astă dată actul fatal nu s-a produs, prin intervenția chirurgicală promptă. Pe ce mă bazez când identific o sinucidere concretă, dar întreruptă? Identific răspunsul în studiile lui Shneidman, referitoare la motivațiile subterane ale autolizei, pe care le clasifică în patru tipare de moarte: intențională (adică de sinucidere explicită), contra intențională, neintențională (accidentală) și sub intențională.

Absența oricărei intenții letale (nu e cazul lui Vlăduț), în condițiile unei amenințări concomitente cu sinuciderea este asimilată comportamentului contra intențional de moarte. Dar moartea, paradoxal (!), se produce chiar la această categorie de simulanți, farsori, de oameni interesați de obținerea unor beneficii materiale sau sentimentale. Însă pentru suicidologi, fiecare „cry for help” își are importanța sa, căci nu se știe niciodată când un „cry for help” se poate transforma în „cry for pain” și actul de autovătămare devine explicit intențional.

Motivația subintențională (aici se încadrează cazul lui Vlăduț) este caracteristică acelor conduite în care individul joacă un rol indirect, acoperit - adică inconștient - în producerea propriei morți. Mecanismele psihologice incriminate sunt iraționale, ele vin din subteranele psihicului, dorința de moarte negată la nivel conștient fiind anihilată de puternicele ispite autodistructive.

Motivația subintențională este descrisă și de psihanalisti. Astfel, Karl Menninger folosește un termen similar ca semnificație și anume, cel de suicid cronic care e descris ca un mijloc de perpetuare a unui stil de viață autoagresiv.⁸

După 5 ani Adela, întâlnită întâmplător pe stradă, mă informează telegrafic că Vlăduț a murit.

- Cum? În ce condiții?

Nu prea știe. Se scuză că ea plecase chiar atunci acasă la ea pentru niște probleme (plecase pentru puțin timp sau definitiv?, nu mi-a precizat). În lipsa ei, s-a declanșat o nouă hemoragie digestivă masivă. Vlăduț nu a lăsat-o pe mama lui să cheme salvarea, refuzând internarea, până a devenit inconștient. De-abia atunci au fost chemați medicii, dar cei sosiți la fața locului, nu l-au mai putut ajuta.

Concluzia acestei povești triste îi aparține tot lui Shakespeare care a anticipat reunirea deplină a celor doi doar în moarte. Acolo, în veșnicie Mura și Vlăduț se plimbă agale frumoși, tineri și beți de iubire.

„...Tu dulce Julieta!

De ce-ai rămas așa frumoasă încă?”

---

⁸ Menninger KA (1938) *Man Against Himself*. New York: Harcourt.

Capitolul 11.

EROII NU MOR NICIODATĂ?

Semper memento!?

„Există un sorb al morții, care la sinucigași e atât de puternic încât anihilează energia vieții.” Această sentință era concluzia primei conversații purtate cu Ștefan (nume fictiv), pacient internat pentru alcoolism pe care, de altfel, îl ignora, dar care îmi mărturisise de cum începusem dialogul că problema lui era depresia. O avea de mult timp, avusese și o tentativă de sinucidere în urmă cu 10 ani. Tema sinuciderii nu era nouă în mintea lui - îl obseda și acum sinuciderea neașteptată a propriului tată.

Totul se petrecuse, ca din întâmplare, pe nepusă-masă, de fapt, pe o pusă masă festivă, ocazionată de întrunirea familiei în ziua de Paști. Tatăl, polițist, se așezase la masă cu pistolul la brâu. La invitația soției de a-și lăsa pistolul în altă parte, i-a răspuns că are nevoie de el, și în văzul tuturor, l-a scos din toc și pac! s-a împușcat, împrășcând cu sânge și creier vesela, mâncarea frumos ornată, pereții, comesenii.

- A fost ca într-un coșmar. Nu te mai puteai trezi din el. Eu mă uitam la capul tatălui meu așteptând să se ridice de pe fața de masă și să râdă de noi, după cum îi era obiceiul. Apoi m-am aplecat și am ridicat de pe parchet pistolul. Nu-l atinge, e corp delict, mi-a strigat cineva, dar era prea târziu. Încă mai simțeam căldura mâinii tatălui meu pe patul armei. Atunci, am realizat ce ușor e să treci de la viață la moarte. Tot atunci a început și revolta mea: pe mama, pe bunici, pe profesori, pe lume. Numai pe tata nu, deși el declanșase toată furtuna din sufletul meu. Parcă din mormânt îmi spunea: „Fă-o și tu, ca să vezi cum e!” Și am făcut-o!

- Cu pistolul?

- Nu cu pistolul. M-am aruncat de pe acoperișul unei case în construcție. De la etajul 4. Am căzut pe un garaj. Nu am murit, dar m-am umplut de fracturi - cea a femurului drept mi-a lăsat amintirea aceasta. S-a sculat de pe fotoliu și s-a bătut peste picior cu bastonul. Avea o proteză de la coapsă în jos.

În acea prima conversație, îmi jurase, fără să i-o cer, că în prezent această amintire, a gestului tatălui și deopotrivă al lui, îi repugnă acum în așa măsură încât ar dori să devină voluntar al unei linii telefonice de tip Help Line, care salvează viețile celor care au gânduri de sinucidere. Cred că îmi bătea apropoul să fie primit ca voluntar la linia de criză anti-suicid înființată de curând de un grup de psihiatri din care făceam și eu parte. Ceea ce nu știa și nu îmi venea să-i spun, era faptul că nu putea să fie admis în rândul voluntarilor ce prestau activitatea de consiliere antisuicid, întrucât avusese acea tentativă de sinucidere, în care folosise o metodă de mare pericolozitate, cu intenția clară de a termina cu viața. Numai Dumnezeu din ceruri, norocul, șansa, alinierea/ne-linierea planetelor (haosul?) îi deviaseră traiectoria spre moarte. Cât despre intenția de sinucidere, am și mărturiile altor pacienți, că

intenția poate să rămână într-o stare de latență, cine știe câți ani, ca mai apoi, haț!, să sară din bârlog și să se agațe de gâtul omului.

Sinuciderea!

De atât de mulți ani studiez acest fenomen, acest fapt, acest comportament. M-am dedicat cu prioritate, în activitatea mea de psihiatru, cercetărilor de suicidologie. Iată una dintre concluziile mele, publicate într-o carte pe care o scot din bibliotecă chiar în timpul convorbirii cu Ștefan: „*Sinuciderea este întotdeauna inexplicabilă, ieșită din tipare. Atunci când persoana începe să-și gândească moartea, conștiința sa se dedublează în două spații, unul al realității, celălalt al non-realității (dar nu al ne-ființei) pe care persoana încearcă să-l transforme într-un spațiu (virtual) prin care să integreze conceptul de ne-ființă în conștiința sa de ființă vie*”.¹

- Acum am un fel de expertiză, și-a continuat Ștefan povestirea. Știu când cineva se va sinucide. Peste câteva minute sau peste câțiva ani.

- După părerea ta, ce contează mai mult pentru diagnosticul de viitor sinucigaș? Depresia, furia, ura, curajul? Sper că nu confunzi sinuciderea cu curajul sau cu opusul său, lașitatea. Ar fi o simplificare ce poate produce chiar stigmatizarea individului ce a ales să-și ia viața și nicidecum nu ajută la înțelegerea motivației actului în sine.

- Nimic din toate acestea nu contează. Cum vă spuneam, mai la început, sorbul morții te cheamă cu o forță căreia nu i te poți împotrivi. E o atracție irezistibilă spre miezul acelei genuni a muririi. Am simțit asta la Revoluție. Și vă mai spun, încă odată, băieții aceia care sau expus în fața soldaților, căutau moartea, de fapt căutau să se sinucidă!

- Cum așa? Nu sunt de acord cu această versiune. Poate, dimpotrivă. voiau să demonstreze că nu le este frică de moarte, că o pot înfrunța, că nu pățesc nimic, că vor ieși învingători din lupta cu forțele dictaturii. Că Dumnezeu va fi de partea lor.

Asta se numea în evul mediu proba ordaliilor sau a duelului judiciar. Acuzatul își proba nevinovăția în fața comunității și a divinității. Din câte știu eu, cred că nimeni nu scăpa cu viață din aceste probe.

Așa cum stătea în fotoliu în fața mea, Ștefan părea un mercenar gata de luptă: ochii îi ardeau în orbite, strălucitori, parcă vrând să te străpungă. Oare de ce susținea cu atâta tărie ipoteza dorinței de sinucidere a acelor protestatari, deveniți mai apoi „Eroi ai revoluției”.

L-am invitat să-mi povestească tot ce a trăit în acea zi, tot ce a văzut și a simțit. Avea multe imagini care nu îi dădeau pace, mi-a descris unele secvențe din scenele de groază petrecute în piața centrală din oraș, la care a fost martor.

- După Timișoara lumea era în fierbere. În aceea dimineață de 21 Decembrie '89, am ieșit împreună cu iubita mea să protestăm împotriva lui Ceaușescu. Deodată, am văzut cum vine armata în piață. Noi eram chiar pe trotuar la 10-15 metri de soldații înarmați, conduși de un superior (oare de vestitul și odiosul maior D?).

După apariția lui Filip (nume fictiv), cel care a fost declarat apoi erou al revoluției, deși nu a murit, a urmat o ploaie de gloanțe asupra oamenilor adunați pe trotuar. Noi am scăpat

---

¹ Doina Cosman (2010) *Psihologie medicală*, p.419-420. Iași: Polirom

pentru că ne-am aruncat după gărdulețul de arbuști ce mărginea rondoul din partea stângă a pieței.

Am întrerupt discuția întrucât Ștefan s-a oprit brusc. Parcă îi venea să verse - a icnit de câteva ori și apoi a continuat:

- Am văzut cum un glonț a zburat calota craniană a tinerei din fața noastră - a zburat cu tot cu creier. O bucată mare de creier a ajuns în canalul pluvial de lângă trotuar.

- Dar împușcarea tinerilor care i-au înfruntat pe soldați, ai văzut-o?

- Da, bineînțeles. Am văzut cum un tânăr i-a înfruntat pe soldați, ridicându-și cămașa și înaintând, așa dezbrăcat, și cu mâinile goale spre ei...

Oh, Doamne! Parcă vedeam toracele costeliv al tânărului sfidând puștile mitraliere ale soldaților. Pentru mine toracele lui împușcat... era metafora dialogului între elanul revoluționar al subconștientului colectiv cu obediența agresorilor spălați pe creier.

- Și de ce consideri că acel tânăr nu este erou? Datorită faptului că nu a murit? Un erou trebuie neapărat să moară, pentru a fi erou pe deplin?

- Eroii, prin faptele lor, sunt catalizatori ai schimbării, ei își asumă un destin sângeros ca preț pentru gloria postumă. Nu mi s-a părut că tinerii protestatari vroiau să rămână în istorie. Parcă se jucau, sau repet, parcă voiau să se sinucidă.

- Eroismul, să-i zicem *andria*, ca în antichitate, s-a intersectat deseori cu măreția făuritorilor de istorie, fie că au fost revoluționari, regi, conducători de stat, profeți, oameni de știință, vizionari sau poeți.

(Mă lansasem într-o pledoarie pe care voiam cu orice preț să o câștig. Admiram atât de mult acea clipă de curaj, să-i zicem, fără zeflemea, nebunesc. Mă puteam închipui și pe mine, plină de revoltă și speranță în fața plutonului de execuție. Sau nu mă puteam închipui?)

De fapt, cu eroul - acel tânăr pe care îl doborâseră cei ce primiseră ordin să înăbușe Revoluția, dar nu reușiseră să-l omoare - mă întâlнисem deja, căci în anul următor revoltei populare, Filip Mesian mi-a fost pacient, de două ori - de fiecare dată, fusese internat de urgență, în urma crizelor de nervi, în care amenințase cu sinuciderea.

Tânărul acesta, care a început revoluția în orașul lui Ștefan, a mers în fața cordonului armatei (și după cum au declarat și alți martori) și-a dezgolit pieptul, i-a somat de mai multe ori pe soldați să tragă în el, urlând „Jos Ceaușescu!”. Și chiar a fost împușcat, dar a supraviețuit. Alături de el, prietenul său din copilărie a căzut și nu s-a mai ridicat. În jur, alte zeci de persoane erau secerate, cu creierii zburați pe asfalt. Dar Filip nu avea de unde să mai știe aceste amănunte, căci el căzuse printre primii și zăcea inconștient în mijlocul străzii. În mod normal ar fi trebuit să moară, dar gloanțele i-au ocolit inima și marile vase, făcând totuși mari ravagii în plămânul stâng. Nimeni nu îndrăznea să se apropie de cei căzuți. Ca printr-o minune, a fost totuși ridicat și încărcat într-o salvare, odată cu morții. Norocul l-a salvat din nou, așa că în loc să ajungă la morgă, a ajuns la spital. În fișele medicale ale clinicii de chirurgie este consemnat un diagnostic concis, parțial incorect: „Plagă prin împușcare în hipocondrul stâng”. În urma acestui diagnostic ce autentifica sacrificiul de sine a fost declarat, mai apoi, „Erou al Revoluției”.

Au urmat ani zbuciumați, cu spectacole, evenimente cu public, filmări, dar și comentarii, bârfe, jigniri, huiduieli. Sufletul începea să i se deșire. Anul 1992 a fost un an cu trei internări în Clinica Psihiatrică, fiecare internare fiind prilejuită de câte o tentativă suicidală (spânzurare, defenestrare, intoxicație medicamentoasă voluntară). Deși nu am consemnat nimic în cursul întâlnirilor noastre, îmi este foarte clară în memorie povestea lui Filip despre momentele trăite la Revoluție:

„De dimineață m-am întâlnit cu Sebastian (nume fictiv) în cartierul gării. L-am chemat în centru; nu voia să vină, se grăbea spre casă. L-am rugat insistent și până la urmă a acceptat. În centru se adunaseră soldații. Ce mai voiau de la noi? Carnea și sângele nostru? Na! L-am înfruntat pe soldați înaintând spre mijlocul străzii. Mi-am ridicat tricoul și le-am strigat: Jos Ceaușescu! Hai trageți! ...și au tras! Au tras și în Sebastian, care doar stătea liniștit alături de mine. În timp ce cădeam, l-am văzut pe Sebastian. Căzuse și era plin de sânge. Deci eram vinovat de moartea lui, pentru că îl târăsem în centru fără voia lui.

- Îmi pare rău, iartă-mă Sebi. Sebi iartă-mă, iartă-mă!

Și-a întrerupt povestirea. Plângea cu sughițuri. Apoi:

- Când m-am trezit eram într-o altă lume, o lume albă, fără contururi sau umbre. Murisem. Apoi l-am văzut pe Sebastian. Stătea lângă mine pe pat și îmi vorbea: „Să știi că eu am murit, dar tu trăiești. Să nu îți pară rău... că eu sunt bine, nu mă doare nimic. A fost bine că am fost cu tine, a fost bine...” Atunci am început să urlu și să mă agit, să plâng. Apoi din nou negru... Cred că am intrat din nou în comă”.

Cuvintele lui Ștefan („băieții aceia care s-au expus în fața soldaților, căutau moartea, de fapt căutau să se sinucidă”) mi-au rămas în minte, așa cum îți rămâne un ghimpe înfipt în deget, după ce culegi un trandafir. Oare chiar avusese Filip intenția să se sinucidă în acel moment de mare curaj, când înfruntase cu mâinile goale grupul de soldați înarmați cu muniție de război?

E posibil oare să-și fi trăit sfârșitul propriei vieți? Din experiența mea clinică, pot să spun că în multe cazuri pentru mine moartea prin sinucidere este ambiguă, pentru că participantul nu o privește ca pe un fapt exogen ci și-o *in-corporează* călcând prin aceasta legile supraviețuirii după care a fost construit. Moartea pe care sinucigașul și-o dorește, este gândită sau imaginată mai mult ca aparținând corpului care, prin distanțare, devine corp-obiect. Oare moartea prin sinucidere poate produce o sinteză unificatoare a corpului-obiect cu conștiința de sine? Ajunsă în acest moment al meditației despre clipa sinuciderii, am apelat la spusele lui Sartre care mi-au accentuat concluzia la care ajunsesem mai înainte, anume că există o ambiguitate în ideea despre moarte pe care o are sinucigașul. Îl citez:

„...moartea nu e niciodată cea care dă sens vieții; dimpotrivă, e cea care îi ia, din principiu orice semnificație... Sinuciderea n-ar putea fi considerată ca un final al vieții căruia i-aș fi propriul fundament. Într-adevăr fiind act al vieții mele, ea însăși primește o semnificație pe care doar viitorul poate să i-o dea; dar cum ea este ultimul act al vieții mele, își refuză acest viitor; astfel rămâne total indeterminată...”

*Sinuciderea este o absurditate care face ca viața să mi se prăbușească în absurd.”*²

Și de la Edwin Shneidman am primit câteva chei lămuritoare de înțelegere a complexității fenomenului sinuciderii. Pentru el conceptul central al sinuciderii este *Încetarea (Cessation)*, dacă analizăm actul din punct de vedere psihologic. *Încetarea-Cessation* semnifică stoparea oricărei posibilități de a mai avea vreo experiență conștientă. În paranteză fie spus, doar ființa umană, datorită conștiinței de sine, poate conceptualiza frica de „încetare”, poate să-și imagineze propriul sfârșit. Fiecare persoană poate avea atitudini foarte diferite referitoare la propria „încetare”.

Pentru înțelegerea biologică a sinuciderii Shneidman, folosește conceptul de *Sfârșit-Termination*, care nu este considerat ca fiind identic temporal cu *Încetarea-Cessation*. Relația între *Cessation* și *Termination* este similară cu cea dintre moartea psihică și cea fizică.

A venit și momentul vindecării de Revoluție - doar trecuse evenimentul de aproape doi ani. Vorba românului: „Orice minune ține trei zile”. Acum se impuneau noii învingători: noi oameni, noi figuri răsărite din culise. Dacă în lunile imediat următoare revoluției Filip a fost înconjurat de oameni, cu dragoste, cu respect, cu recunoștință, spre sfârșitul lui '90 lucrurile au început să se așeze. Apoi, lumea a mai uitat de revoluție și de eroii ei. Ba era chiar agasată la auzul titlaturii de „erou al revoluției”. Atmosfera se dezumflase, unii „cetățeni” strâmbau din nas când auzeau despre celebrarea celor care se jertfiseră cu sinceritate și de bună voie pentru binele norodului. Filip se simțea folosit în spectacole, conferințe, turnee de tot felul, urmate de petreceri în lanț, maculate de consumul exagerat de alcool. În suflet îi persista regretul pierderii celui mai bun prieten al său. Apăsă tot mai mult pedala exceselor. Trăsăturile temperamentului său vulcanic îi permiteau, însă, să se valideze pe scenă, în cariera de actor. Dar cu ce preț? Cu prețul sănătății!

Ciclotimia constituțională, în urma traumei fizice și psihice, a evoluat, chiar din primul an după revoluție în spre diagnosticul de tulburare afectivă bipolară. Internările repetate înregistrau contabilicește alternanța rapidă a episoadelor depresive cu cele maniacale.³

Acum, odată cu distanțarea cronologică față de aceste evenimente tragice, constat că Filip, în internările din acei ani, nu a fost diagnosticat ca având și Tulburare de stres posttraumatic, deși se încadra perfect în criteriile OMS de diagnostic din *Clasificarea Internațională a Maladiilor, ediția a 10-a*). Mai mult, într-o clasificare reînnoită în 2022 a maladiilor, comportamentul și simptomele sale psihice acoperă toate criteriile nou introdusului diagnostic de *Complex Post Traumatic Stress Disorders*, caracterizat prin: re-trăirea intruzivă a evenimentului traumatic, evitarea oricărei circumstanțe legate de acesta, hipervigilența atenției în legătură cu stimuli asemănători traumei, iar în plus simptome în relație cu

---

² Sartre JP (2004) *Ființa și neantul*, p. 724-725. Neacșu A, trad. București: Paralela 45.

³ OMS (2016) *ICD-10. Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Descrieri clinice și îndreptare diagnostică*, p. 194-200. București: TREI.

dezorganizarea self-ului, reprezentate prin tulburări de reglare a emoțiilor, dificultăți de conexiune cu anturajul, evaluare negativă a propriei persoane.⁴

La fiecare nouă internare din acei ani, mă frapa aspectul lui Filip: avea chipul unui om chinuit, cum se înfățișa el tuturor, înalt, slab, chiar scheletic, adus de spate, cu degetele îngălbenite de nicotină, cu părul lung înconjurând o față spectrală.

După doar doi ani de la revoluție se simțea părăsit de toți, chiar și de soție. La cererea lui Filip, am avut o discuție cu ea, încercând să fac pe avocatul apărării, mediind de fapt împăcarea între cei doi. Cu o atitudine ostilă, a preluat imediat conducerea conversației, descriind cu lux de amănunte defectele, derapajele comportamentale, episoadele de violență, de excese de tot felul, inclusiv de alcool. Sesizase alternanța agitațiilor cu momentele de depresie, în care soțul ei verbaliza idei de vinovăție, de auto depreciere, de intenții suicidare, apoi chinul prelungit al insomniilor, dar degeaba, nu prea lua în considerare aceste simptome ale suferinței psihice din preajma ei.

- Știți, Filip e un foarte bun actor! Nu știi niciodată care e adevărata lui stare.

Soția, la scurt timp după cea de a doua internare, a intentat divorț, la sfatul unor „prieteni” apropiați. Filip o bănuia că e în legătură cu securitatea, prin „prietenu” care o sfătuisese și care îl supraveghea și pe el.

- Paranoia sau supraveghere reală? Îmi venea să-l întreb în cursul conversațiilor noastre din cabinet. Nu era exclusă nici o variantă.

La ultima internare generată de o nouă tentativă de sinucidere, părea că se mai consolase în urma faptului că soția îl părăsise, luând și copilul cu ea. După ameliorarea simptomatologiei a început să-și facă planuri de viitor. Pe linie profesională urma să plece într-un turneu. Am făcut, la mine în cabinet, un contract sau mai bine zis un pact terapeutic de non-sinucidere pe care l-a scris cu mâna lui.

După turneu m-a vizitat ca să-mi dea raportul și să-mi spună că a respectat pactul cu mine, să îl văd că e viu, e bine, sănătos, lucrează, are planuri.

M-am bucurat de ceea ce îmi spunea, dar nu am putut să nu remarc că fața îi era mai suptă, cu ochi febrili, injectați, iar mirosul de alcool se simțea de la o poștă.

Am stabilit că va veni la control în fiecare lună. Au trecut vreo două luni. Nu era un semn bun!

Singurătatea se anunța amenințătoare în viața eroului uitat, dat de-o parte acum, chiar și pe plan profesional, artistic. Pentru că era foarte agitat, a urmat o nouă internare de urgență, de astă dată, în altă secție, de strictă observație .

Externarea lui de pe aceea secție s-a petrecut în timp ce eu eram plecată la un schimb de experiență în străinătate, pe o perioadă de patru săptămâni.

Nu știi dacă m-a căutat după externarea din cealaltă secție a spitalului.

La revenirea în țară am fost sunată de un preot greco-catolic. Acesta m-a informat că avea nevoie de o adeverință care să autentifice starea psihică a lui Filip pentru a putea fi îngropat

---

⁴ OMS (2016) *ICD-10. Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Descrieri clinice și îndreptare diagnostică*, p. 246-248. București: TREI.

creștinește. Așa am aflat „eroul” pusese capăt situației în care se afla, curmându-și zilele prin spânzurare. Era vara anului 1993. Trecuseră doar trei ani și jumătate de la Revoluție. Informația m-a șocat. Continuum să mă întreb care sunt așteptările sinucigașului față de proiectata sa moarte, care este conștiința de sine în timp ce-și gândește propria moarte? Se știe că trăirea anticipativă a morții este integrată în adâncul fiecărei ființe umane și generează angoasă.

Asta o știam și de la Ștefan care, în timpul ședințelor de psihoterapie, își reamintise gândurile care îl copleșiseră înainte de zborul nereușit de la etajul 4.

- Figura tatălui meu, pe care încă mai persista un rânjel de satisfacție, m-a urmărit în toți anii de adolescență și de primă tinerețe. Trebuia să-i anulez acel zâmbet zeflemitor – na, v-am arătat eu vouă! - prin zâmbetul meu. În timp ce urcam pe blocul în construcție, mă tot întrebam: ce caut eu aici? Și cu toate acestea, continuam să urc. Cred că îmi era foarte frică. Țin minte că am simțit un vânt în cap, după care mi-am spus: Dacă nu o fac acum, nu o mai fac niciodată - din acel moment nu m-am mai gândit la tata. Apoi totul mi s-a învălmășit în cap. Cred totuși, cel puțin sper, că am avut o scânteie de idee, ceva de genul – săraca mama. Apoi scânteia s-a transformat în foc, am auzit o trosnitură și... dus am fost.

Oare Filip executase în ultimă instanță o sinucidere altruistă? De salvare a celor mulți din mocirla neadevărului și trădării?

Oricum, venise timpul impostorilor. Vorba celui alt pacient al meu:

- Aș fi putut să mă declar și eu erou, să am beneficiile materiale ale eroismului declarat, dar n-am vrut! Mi-a fost rușine de fata care a murit lângă mine, cu creierii împrăștiați pe caldarâm. Și apoi, dacă mă declaram revoluționar, cine știe ce consecințe aș fi avut de suportat, doar nu făceam parte din grupul revoluționarilor „acoperiți”. Uitați ce i-au făcut lui Filip!

În lumea de azi, eroii trebuie neapărat să moară cât mai repede!”

Da, în sinea mea, îi dădeam dreptate lui Ștefan. Au fost necesari doar trei ani și jumătate în care un erou a fost urcat pe pedestal, apoi dat jos și târât în noroi. Filip se întreba deseori și mă întreba cu candoare și pe mine, cum de atât de mulți revoluționari apăruseră peste noapte „ca ciupercile după ploaie”.

La o nouă întâlnire cu Ștefan, am dezbătut din nou tema eroismului aducător de moarte, care e legat de sacrificiul de sine, un sacrificiu confundabil cu sinuciderea altruistă.

Durkheim, în lucrarea sa *Le Suicide*, apărută în 1897, emblematică pentru suicidologie, a introdus acest termen referindu-se la cele 3 categorii de comportament autolitic: suicidul egoist, anomic și altruist.^{5 6}

Gândul, dacă comportamentul de la revoluție al lui Filip fusese sau nu o sinucidere, nu-mi dădea pace. Fusese sau nu o sinucidere altruistă? Își asumase gestul aducător de moarte ca pe o datorie față de poporul său? Că printr-un joc al destinului nu se produsese moartea, era

---

⁵ Durkheim E (1993) *Despre sinucidere*. p. 113-129, 171-192, 193-225. Calcan M, trad. Iași: Institutul European.

⁶ Dohrenwend BP (1959) Egoism, altruism, anomie and fatalism. A conceptual analysis of Durkheim types. *American Sociological Review* 24(4): 466-473. DOI: 10.2307/208953

un fapt devenit secundar în raport cu judecarea prezenței sau absenței intenției de a muri ca un martir. Totuși, motivația care a stat la baza acelui act din 21 decembrie '89 rămâne pentru mine un mister până în ziua de azi. În schimb, aruncarea în gol a lui Ștefan de la etajul 4 era, clar, un gest de sinucidere. Eram sigură de acest lucru întrucât obținusem în timpul ședințelor de psihoterapie confirmarea personală a lui Ștefan prin mărturisirea intenției de sinucidere apărută în momentele anterioare acțiunii de autovătămare. Oare cărei categorii durkheimiene îi aparținea gestul lui Ștefan? Judecând după criteriile sociologului francez, comportamentul lui Ștefan aparținea categoriei de suicid egoist. Procesul mental al autodistrucției îi fusese favorizat de insuccesul integrării propriei persoane în grupul de persoane de care aparținea. Se simțea nesemnificativ, fără scop, inutil, fără valoare.

Atunci când am în față o persoană care a făcut o tentativă de sinucidere, ca în cazul lui Ștefan, am nevoie nu doar de rezultatul acțiunii autovătămatoare, adică de prezența actului specific de traumatizație (mai mult sau mai puțin gravă), ci și de justificarea intenționalității potențialului fatal al metodei folosite. Doar așa pot să aproximez gradul de risc suicidar pentru viitor. Judecând dezangajarea lui Ștefan față de oamenii apropiați lui, lipsa de motivație pentru afirmare socială, neputința de a se lipi de o cauză, un ideal sau o persoană, da, era logic ca să includ tentativa lui în categoria suicidului egoist.⁷

Insuccesul tentativei l-a umplut pe Ștefan de rușine. Și, după cum mi-a spus, l-a făcut să se arunce în alcool ca să se spele de rușinea că „nici măcar să se omoare nu a reușit”. După un timp, în spitalul de ortopedie unde i se făcuse amputarea piciorului zdrobit de metalul pe care aterizase, a început să se uite în jur și să observe stările depresive ale celorlalți. Ba chiar a observat că unor colegi de suferință li se învârteau în cap idei de sinucidere. A început să le vorbească, să facă haz de necaz, să imagineze scenete în care juca rolul amorezului de succes. Îl incita acest joc prin care putea să provoace râsul celorlalți ironizându-se pe el.

În această ordine de idei îmi făcuse cererea de a ajuta la campania de prevenire a sinuciderilor pe care o făcea organizația din care făceam parte. Până la finalul internării lui Ștefan la psihiatrie, acceptasem ca el să devină voluntar al Alianței Române de Prevenție a Suicidului. Ca activist, pot mărturisi acum, că nu m-a dezamăgit niciodată. El este acela care a susținut-o pe DI în criza de nervi din deplasarea la Conferința de Psihiatrie. Dacă DI rămânea acasă poate că s-ar fi sinucis, fără suportul lui emoțional. Colaborarea cu el a continuat până când viața lui a intrat pe alt făgaș, cel al profesiei de asistent social, într-o organizație de caritate ce se ocupa de copii handicapați.

De-a lungul anilor de profesare a psihiatriei constatasem că majoritatea sinucigașilor aparțineau categoriei oamenilor deznădăjduiți, fără speranțe, închiși în cușca neputinței și a disperării. Am mai văzut și că, în disperare, unele persoane nu intrau treptat, ci cădeau pe neașteptate, ca de pe buza prăpastiei. Voința lor de a cădea semnifica îmbolnăvirea voinței de a trăi.

---

⁷ Leenars AA, ed. (1999) *Lives and Deaths. Selections from the Works of Edwin S. Schneidman*, p. 459-487. London: Routledge.

Freud scria că există, în noi toți, o pornire autodestructivă,— instinctul morții —, numită de el Thanatos, ce se opune lui Eros, agentul plăcerii și dragostei de viață. Thanatos se fructifică în suicid numai în cazuri excepționale, printr-o combinație de circumstanțe și factori. Determinarea suicidară, planul fantasmatic, motivația pentru anihilare, renunțarea la orice speranță și, în final, trecerea la act este o catastrofă disolutivă finală de care, de fapt, organismul se teme foarte tare. Există totuși fisura salvatoare a ambivalenței motivaționale sau a fricii de suferință care, înclinând balanța înspre cererea de ajutor (*Cry for help*), reușește să mențină acea persoană în viață.

Oare așa se întâmplase și cu Filip?

Dar cu Ștefan, 20 de ani mai târziu? Emigrase din țară la scurt timp după internarea care ne prilejuise atâtea dialoguri interesante. Înainte de plecare mă vizitase ca să mă anunțe că se căsătorise și pleca împreună cu soția la muncă, în vestul Europei. Era bucuros, plin de planuri și optimism. Nu am mai avut vești de la el timp de două decenii. Apoi cineva mi-a spus că Mariana, soția lui venise în țară pentru a-l înmormânta. Revenise în țară de unul singur și la scurt timp se spânzurase. Cum așa? Ștefan, interlocutorul meu, celălalt martor al Revoluției, atât de decis în a combate sinuciderea, alegea și el această moarte, drept cale de ieșire din scena vieții?

Ce semnificație dorea să confere acestui act final, cel traumatizant, transformând viul în neviu? Din ce cauză? Din constrângere, din exercitarea liberului arbitru?

În numeroasele noastre întrevederi, dezbătusem problema liberului arbitru, concluzionând, de comun acord, că fundamentală pentru liberul arbitru este capacitatea ființei umane de alegere în deplină libertate a conștiinței. Oare în cazul lui Ștefan a existat această libertate sau ea a fost înlocuită de o constricție cognitivă, care nu i-a mai permis să-și cântărească bine opțiunile de viitor?

Ce te-a împins, Ștefane, să efectuezi acest neoneros schimb între o intolerabilă suferință, cu o imediată eliberare în neant? De ce acest refuz al zilei de mâine? De ce ai ales, Ștefane, până la urmă sinuciderea ca mijloc al *Încetării*?

De ce ... ?

Nu voi ști niciodată.

Capitolul 12.

MISTERUL

Pe aripile drogului

Stau în cabinet în așteptarea următoarei consultații. Între timp, răsfoiesc un volum cu fotografii din colecția Prinzhorn. Acest psihiatru german a strâns la Heidelberg, în spitalul în care lucra, un număr impresionant de lucrări plastice ale pacienților internați. La început exotismul acestor producții a produs curiozitate, apoi interesul s-a canalizat mai ales pe expresia artistică prezentă în producțiile pacienților psihotici internați acolo pe termen lung. Prinzhorn, prin efortul său de colecționar, dar și de promotor al artei psihopatologice, a demonstrat lumii medicale (dar nu numai) că artele vizuale au o putere deosebită de comunicare non-verbală. Puterea vindecătoare a artei derivă din însăși secvențele de desfășurare a procesului creativ. Parcurgerea acestor secvențe eliberează, prin sublimare, forțele aflate în conflict ale persoanei cu ea însăși, dar și cu ceilalți. Expresia artistică devine un pod între lumea experiențelor exterioare și interioare ale persoanei respective, deschizându-i acesteia posibilitatea drumului spre autocunoaștere.

De la producții de expresivitate psihopatologică spontană până la instituirea unei psihoterapii structurate, prin mijlocirea artei vizuale au fost mai multe etape de străbătut. Dar primul care a aruncat cu piatra în apă a fost Adrien Hill. De ce îl menționez aici pe Adrien Hill?

Bolnav fiind de TBC, el e cel care, în 1942, a început să folosească desenul și pictura în sanatoriul în care era internat. Obosit de atâta „repaos obligatoriu la pat”, Adrien Hill nesocotește prescripțiile medicale, se refugiază zilnic în grădina sanatoriului și pictează cu o neobișnuită frenezie. În loc să se agraveze, boala dă înapoi, sănătatea lui Adrien se revigorează văzând cu ochii. Un nespecialist în ale psihoterapiei descoperise o metodă de vindecare prin artă, inaugurând primul atelier de terapie prin artă. Ah, dar să nu uit să spun că tot el e cel care a botezat metoda de tămăduire sufletească, dându-i numele de art terapie.

După această scurtă pauză de reflecții asupra creativității pacienților cu maladii psihice, mă repliez pe noul caz. E vorba despre o tânără care fumează cannabis din adolescență. Hm! Aș fi preferat o altă patologie. Nu prea am succese pe termen lung cu cei ce se droghează de la o vârstă fragedă.

Ce e de făcut cu acest obicei care se răspândește tot mai mult în rândul populației tinere? Răspunsul e simplu, dar dur: există tot mai multe cazuri de uz, abuz și dependență de droguri în România care a devenit, dintr-o țară de tranzit, o țară de consum. Ar trebui ca populația să fie mai sensibilizată la pericolul generat chiar și de așa zisele droguri ușoare, întrucât tot mai mulți consumatori ajung la psihoze declanșate de substanțele psihoactive, incluzând alcoolul. Sau, și mai mult, o serie de psihotici consumând droguri își agravează

boala care, în prezent, se regăsește sub denumirea de psihoza duală, în cărțile de adictologie.^{1, 1a}

Dar datoria e datorie, așa că mă arunc pe descifrarea situației din fața mea. Să fiu bine înțeleasă, nu îi judec nici pe unii nici pe alții, nici pe cei cu alcoolism, nici pe cei cu dependență de substanțe psihoactive. Eu doar îmi scanez mintea, readucându-mi în memorie contratransferurile avute în situația cazurilor pe care le-am tratat până în momentul de față.

O amintire se ține scai de memoria mea, anume faptul trăit de mine de atâtea ori, că cei cu consum de substanțe au tendința de a-și nega consumul de droguri în pofida evidențelor. Care evidențe? De la amprenta somatică a drogării (facies, privire, miros, emaciere), până la examenul pozitiv al analizei toxicologice a urinei. Mi s-au perindat prin fața ochilor o mulțime de persoane cu consum abuziv de droguri care, cu zâmbetul pe buze și cu privirea nevinovăției în ochi neagă consumul. Mai ales la prima consultație. Sunt aduse la examinare de rude îngrijorate, de mame plânse, de tați revoltați.

Și... iată-mă, din nou, în fața unui caz de dependență de droguri. De data aceasta sper că tânăra va juca cu cărțile pe față.

Ce văd intrând pe ușa cabinetului? O fată frumoasă, dar cam verde-vânăată la obraz. E adusă de o mamă iubitoare, înțelegătoare, deși nu a sesizat situația fiicei până în urmă cu câteva săptămâni. Oare ar putea fi o mamă reactivă? Parcă am văzut tendința mamei de a-și despărți fiica de restul familiei.

Îmi povestește chiar ea, e drept cam stânjenită, cum și-a trimis, cu trei ani în urmă, fiica în alt oraș, la o facultate obscură, în pofida unui mic semn de întrebare din mintea ei, dacă fata se va abține în continuare de la drogare. Știa că Hannelore căreia îi spunea mai pe scurt, Hanne - se droga încă din liceu. O prinsese de mai multe ori, fumând cannabis în casă.

Dar, în ultima clasă de liceu, fata ei s-a oprit singură și a luat bacalaureatul cu note mari, oferind familiei o surpriză plăcută. Toată familia a avut încredere că Hanne nu se va mai reîntoarce la acest obicei, odată plecată de acasă.

Eu bănuiesc altceva: familia bine situată în oraș nu putea să suporte o depreciere a valorii ei prin comportamentul lui Hanne, comportament vizibil pentru cunoscuții lor. Așa că au exilat-o departe de casă, chiar dacă i-au asigurat condiții decente de trai. S-au amăgit că va merge la facultate. De fapt, timp de trei ani, nu au verificat dacă urmează cursurile facultății sau dacă își trece examenele. Oare se ascunde în această exilare a fetei ceva mai mult? Cum aș putea să-mi verific aceste bănuieli.

Hanne își rotește încet privirea prin cabinet. Pare că fixează cu o oarecare atenție un tablou, în care sunt pictate 3 ferestre. Simbolice, bineînțeles. Oare o interesează arta sau are veleități artistice?

- Când ai consumat ultima dată? Și ce?

---

¹ Kranzler HR, Tinsley JA, coord. (2005) *Dual Diagnosis and Psychiatric Treatment. Substance Abuse and Comorbid Disorders*, ed. II. New York: Taylor & Francis.^{1a} Hill D, Penson WJ, Charura D (2016) *Working with Dual Diagnosis. A Psychosocial Perspective*. New York: Palgrave Macmillan. DOI: 10.1007/978-1-137-33767-5

Aștept cu răbdare răspunsul. Are o latență a răspunsului, hei, hei, care ar pune la încercare răbdarea oricui! Dar am antrenament la astfel de tăceri și, între timp, îmi fug privirile spre cărțile din biblioteca din fața mea. Oare ce carte i s-ar potrivi cel mai bine? Nu ajung la o decizie pentru că sunt întreruptă de comportamentul fetei care, deși cu întârziere (5 minute?), dă semne că se trezește, își mișcă buzele, exersând un răspuns pe tăcute.

Și iată ce răspuns vine cu încetinitorul:

-Cam acum o lună.

Propun să facem o analiză toxicologică rapidă din urină, care ne poate da răspunsul la această întrebare, adică dacă în urina persoanei testate se găsesc metaboliții a 9 droguri, atâția cât sunt cuprinși pe plăcuța de test pe care o am la îndemână. De obicei acesta este momentul adevărului, când se separă adevărul relevat de analiza toxicologică, de declarația mincinoasă a preopinentului (posibil) consumator de droguri. De aceea mulți se opun efectuării testului, în condițiile unui consult ambulator.

Dar Hanne nu se opune!

Cum mă așteptam, testul iese pozitiv la cannabis. Mama, foarte uimită de rezultat începe să-și certe fiica.

- Mi-ai spus, ne-ai spus tuturor la cină, că tu nu ai mai pus gura pe țigara de marijuana de când te-ai întors acasă!!!

- Stimată doamnă, nu o mai certați. Nu e sigur că Hanne ar mai fi fumat de când s-a întors acasă. Știți, cannabisul persistă cel mai mult timp în organism, încerc să o apăr pe Hanne cu o scuză plauzibilă din punct de vedere științific. Chiar și 14 zile. Zbang! Ghem pierdut. Mama dă din mână, în semn că nu am dreptate. Fiica ei a fost adusă acasă de o lună. Deci... Oricum, Hanne nu ar fi ripostat sau, în cel mai bun caz, cu latența și lentoarea ei ideativă, ar fi produs câteva minciunile facile care ar fi turnat gaz peste foc.

Aplic cu rigurozitate interviul pentru evaluarea modului și ritmului de folosire al drogului. De exemplu, data la care a început consumul, ritmul de drogare pe săptămână și pe zi, perioadele de consum maxim, cantitățile folosite în mod obișnuit, modul de administrare oral sau injectabil, circumstanțele de folosire, perioada cea mai lungă fără consum, simptome somatice prezente în momentul examinării, cele mai severe simptome generate de abuz etc.

Apoi încep examinarea psihiatrică. Constat că are ceva idei delirante de relație, legate de iubitul infidel.

- Iubitul, se droga și el.

De fapt nu e infidel, pentru că a anunțat-o că o părăsește. Doar încă nu și-a clarificat ideea. El, deși plecase din locuința comună, venea să o mai viziteze de 2-3 ori pe săptămână. Oare de ce? Hanne și-a imaginat că nu vrea de fapt să se despartă de ea. Dar, recunoaște întristată, nu au mai avut în aceste întrevederi decât discuții, fără implicații sentimentale sau gesturi tandre. Doar discuții prietenești... oftează Hanne și i se umezesc ochii. (Aha! Tânăra nu e chiar stană de piatră.) Până la urmă îmi descrie și prezența unor halucinații auditive, chiar și vizuale. În zilele în care aștepta, aștepta, aștepta, și nu o vizita nimeni, i se părea că

este strigată, că aude pași pe scară. Uneori vedea siluete de oameni care se plimbau prin cameră.

Așa izolată cum era, după ce a părăsit-o iubitul, în cămăruța ei de mansardă dintr-un oraș străin, Hanne presupunea că în timpul somnului ar fi venit prieteni trimiși de el ca să vadă cum se simte ea. Așa își explică Hanne visările ei, ocolind termenul de halucinații, furnizându-mi fel de fel de explicații neverosimile. Nu vorbește prea coerent, are perioade lungi de latență, cu prelucrări și reveniri asupra răspunsului. Mi-e clar că nu vrea să colaboreze, căci disimulează prezența halucinațiilor. Știe că, dacă ar recunoaște că a avut halucinații, i s-ar lipi pe frunte eticheta de nebună și poate familia ar reacționa prost, internând-o cu forța.²

La întrebările mele, pe care sunt sigură că le percepe și le înțelege, i se ivește în colțul gurii un zâmbet hieratic de Koré.³

De fapt, nu este interesată să relaționeze cu cei din jur, cu atât mai mult cu mine. Imobilă, cu expresia feței perplexă și cu o fizionomie arhaică, mă face să exclam în sinea mea: „Ah! ce fată frumoasă și misterioasă.”

Mă smulg din contemplarea estetică și revin la gândirea medicală. Propun internarea. Are toate criteriile pentru diagnosticul de tulburare psihotică schizofrenia-like, indusă de substanțe psihoactive.

- Nici nu poate fi vorba, sare ca arsă mama „Koré”

Zâmbetul lui Hanne. devine contemporan, chiar românesc, i se lățește pe toată fața transformându-se într-o otheadă șmecheră! Hanne, care între timp s-a trezit la „realitatea curentă”, a priceput că nu va fi „sechestrată” în clinică pentru cura de dezintoxicare .

Dar eu nu vreau să o las să alunece iar pe maidanul cu droguri! Simțul datoriei mă împunge puternic în creier și mă face să arunc un colac de salvare spre aceasta tânără. Ba, mai mult, vreau să văd dacă ea va continua să aibă halucinații și delir în regimul de „maximă siguranță”, asigurat prin controlul strict al familiei. Îi propun, așadar, o tehnică de psihoterapie prin art-terapie, mizând pe umbra de interes pe care am văzut-o în privirea ei când mi-a cercetat pereții cabinetului plini de tablouri.

- Dar nu știu să pictez! sare Hanne, de astă dată cu promptitudine. Acum e bine înfiptă în realitate, a plecat din insula eșecului sentimental sau de pe meleagurile visărilor onirice.

Explic, atât mamei cât și fetei, că în art-terapie nu trebuie să fie incluși doar cei cu studii sau veleități artistice. Am posibilitatea să practic această tehnică de psihoterapie într-un studio de pictură al unei artiste plecate în străinătate.

Mama este de acord, fiica se supune. Oricum, altceva nu mai are de ales. Familia a condamnat-o la „arest” la domiciliu, așa că orele de psihoterapie vor fi singurele ocazii de a ieși din casă. Aleg să aplic în cazul lui Hanne principiile art terapiei de sorginte psihanalitică,

---

² OMS (2016) *ICD-10. Clasificarea tulburărilor mentale și de comportament. Descrieri clinice și îndreptare diagnostică*, p. 174-175. București: TREI.

³ Jean Ducat, *Fonctions de la statue dans la Grèce archaïque: kouros et kolossos*, în: *Bulletin correspondance hellénique*, vol.100, nr.1, 1976,p.-239-251, DOI:10.3406/bch.1976.2041.

urmând algoritmul de lucru al celei care a practicat pentru prima dată art terapia de orientare dinamică în America - e vorba despre Margret Naumburg.⁴

Prima ședință

Hanne vine însoțită de mamă, pe care o invit respectuos să ne lase singure. Va veni să o ia acasă, ca să nu fugă pe străzi, ține să mă informeze mama. O asigur că voi ține cont de această dorință de control a familiei.

Rămânem doar noi două. Hanne e mult mai vioaie, vrea să-mi câștige încrederea, poate și simpatia. (Oare de ce?) Vorbim liber, vrute și nevrute.

Între timp, îi explic câteva principii de bază ale art-terapiei, pe care o vom exersa împreună. Îi repet deci, că nu produsul (rezultatul muncii ei) contează ci procesul de elaborare a aceluia desen, schiță, sau obiect. Apoi e important procesul de facilitare a comunicării dintre ea și restul lumii. Dă din cap când îi aduc aminte ce greu se exprimă acum, ce dificil îi este să iasă din lumea ei și să stabilească legături cu ceilalți. Prin activitățile de art terapie se va putea exterioriza. Ceea ce va spune despre realitatea din ea prin producțiile ei îi va produce uimire, sper, și ușurare. E toată ochi și urechi. Sesizez că am prins momentul de *captatio benevolentiae*, așa că brusc o invit la producerea unui desen pe o temă liberă. O asigur că nu contează calitatea produsului și îi ofer mai multe materiale pe care și cu care poate să deseneze (pensule, hârtie, pânze, acuarele, guașe, tempera, chiar și culori de ulei). Alege un blocnotes de școală și niște creioane colorate. O invit să deseneze orice îi vine în minte. Îmi spune că își amintește cu plăcere perioada școlii gimnaziale sau poate chiar primare (oare e un semn de regresie?). Poate a fost perioada cea mai fericită, cea mai „curată” din viața ei. Trebuie să lămuresc problema mai încolo, în cursul următoarelor ședințe. O încurajez să abordeze acea temă, întrucât se pare că au fost multe momente senine. Într-adevăr, ochii i se înseninează și începe să deseneze o casă, înconjurată de puține elemente. Mă abțin în a fi prea directivă, cu toate că în art terapie terapeutul interferează cu mult mai multă frecvență cu pacientul transformat în clientul său, decât, spre exemplu, în terapiile analitice clasice. Art-terapia, în cazul nostru, ține de o mimare a unei relații sociale, ca atare atitudinea terapeutului - de pasivitate, de ecran de proiecție a fantasmelor subiectului - este mai puțin folositoare.

Mă reîntorc la analiza rezultatului primei acțiuni „artistice” ale lui Hanne. Da, observ eu în sinea mea, desenul este copilăresc, infantil, cu o jumătate de casă în fundal, o pisică, și o tânără în rochie lungă. Desenul este sărăcăcios, cu puține elemente, denotând o imaginație limitată. Face excepție prezența unui fel de nor, ca un melc galben sau, poate, ca un fetus pornit în zbor prin văzduh. O rog să îmi explice desenul. Dă din umeri și îmi spune că e casa ei, pisica ei. Și pata albastră pe care stă pisica?

- Ah, dar nu stă pe ceva, ci lângă ceva. E așezată pe malul unui lac, lac pe care mi-l doresc lângă casă. Pisica e pe mal.

---

⁴ Naumburg M (1973) *An Introduction to Art Therapy*. New York: Columbia University Press.

Ar mai fi multe de povestit, mai ales despre melcul-foetus galben ce plutește ca o flamură pe cer, dar Hanne s-a retras din nou în spatele zâmbetului de Kore și a devenit impenetrabilă. Nu dă nici un titlu desenului. La întrebarea mea ridică din umeri, într-un gest devenit de acum stereotip pentru ea. Cred că îi este complet indiferent titlul, terapia, persoana mea, familia. E evident că se plictisește cumplit! Nu mai poate continua ședința. E obosită. Își cheamă mama, care a stat ca un Cerber pe coridor în tot acest timp.

Fără titlu-*Detaliu*-nu am copyright!

La a doua ședință, îi propun obținerea de desene prin gesturi libere cu ochii închiși, adică aplic tehnica skribling, fără a-i face o teorie prealabilă a acestei tehnici. E la fel de obosită, plictisită, dar supusă; eu mă fac că nu bag de seamă lipsa ei de entuziasm. Trebuie să depășesc aceste bariere în comunicarea dintre noi și să o fac pe Hanne să interacționeze cu mine. Abordez în ședința de azi o tehnică pe cât de simplă, pe atât de flexibilă. E vorba de skribling, sau mâzgăleală, care e o metodă ce nu impune pacienței nici o constrângere. Îi explic că trebuie să fie relaxată și să nu se gândească la vreo performanță grafică, ci doar să-și miște mâinile în deplină libertate pe foaia de hârtie, care are dimensiunea unui poster. Rezultatul scontat de mine este producerea de linii drepte sau curbe, zig-zaguri, diagonale, pe care în a doua parte a ședinței le vom analiza împreună, până când Hanne va vedea că se înfiripă o compoziție dacă adaugă contururi, linii sau pete peste prima imagine obținută spontan.

Așa că, o poziționez în fața panoului pe care am pus o foaie mare de hârtie, apoi îi spun să închidă ochii și cu cele două mâini în care are două creioane colorate o invit să traseze linii, fără să se întrerupă, adică fără să ridice creioanele de pe hârtie, până îi zic eu STOP! După un minut zic STOP. Deschide ochii și se uită uimită la siluetele alungite pe care le-a produs prin simpla mișcare a creioanelor în susul și în josul suportului de hârtie, și care seamănă (după părerea mea) cu niște duhuri eliberate instantaneu din lampa lui Aladin. Îi reamintesc că trebuie să se uite la desenul ei involuntar, să se învârtă în jurul lui și să completeze cu linii, culori, pete, formele rezultate din trasarea spontană a liniilor produse cu cele două creioane. După completarea conștientă a desenului inițial, să-i dea un titlu, care să aibă un înțeles pentru ea. Pune puține culori, fără să aducă completări majore la formele obținute

inițial prin gestic necontrolată. Adaugă câte un ochi la fiecare formă umanoidă. Titlul? Aștept titlul cu nerăbdare, căci din titlu se pot stoarce multe interpretări, el fiind o cale de legătură cu subconștientul pacientului.

- „*Două personaje*”, vine răspunsul prompt, dar dezamăgitor pentru mine. Rămâne și acum la fel de greu de descifrat sufletul acestei tinere! După acest răspuns pe care nu îl comentez, las ca tăcerea să se insinueze între noi, în speranța că Hanne se va hotărî să mai grăiască ceva, completând sau explicând acest titlu sec și impenetrabil, dar ea se uită prin mine la blocul de vis a vis. Pe față își pune iar masca de Kore, cu al ei zâmbet enigmatic.

O întreb dacă e obosită. Ezită puțin înainte să-mi dea răspunsul la care eu deja mă aștept: da, e obosită, îmi șoptește cam nehotărâtă. Deschid ușa larg, ca să năvălească mama în încăpere.

Două personaje Detaliu -nu am copyright!

A treia ședință.

Repetă skribling-ul cu două mâini, apoi doar cu o mână, cea stângă, non-dominantă.

Pentru un pacient, aflat la începutul art terapiei, este mai ușor skribling-ul. Reluăm skribling-ul cu două mâini. E o metoda prin care pacientul se relaxează, nu are nici o sarcină de îndeplinit, ci cu ochii închiși, timp de 40-60 de secunde, trage niște linii, producând o imagine. După ce privește imaginea obținută, o completează cum dorește. Nu necesită mult efort și stresează mai puțin pacientul, deoarece nu trebuie să aibă ambiția să creeze o operă de artă. Persoana știe că nu poate greși, astfel scapă de complexe de inferioritate sau de sentimentele de vinovăție (cel puțin sper că astfel de stări sufletești i se perindă prin minte și pacienței mele de azi). Terapeutul nu se implică în interpretarea imaginii, ci îi lasă individului libertatea atribuirii unor sensuri acelei imagini, cu alte cuvinte se face nevăzut pentru a nu îi impune vederile sale celui alt.

Rezultă compoziția „*Alchimie*” - seamănă uimitor de mult cu primul skribling („*Două personaje*”), doar că acum folosește mai multe culori și forme decât la precedentul. Titlul este contrar înțelesului imaginii, întrucât cele două capete de femei sunt poziționate spate în spate și nu au nici o posibilitate de a stabili o comunicare verbală sau non-verbală între ele. În plus, deși sunt machiate, fizionomia lor exprimă detașare față de mediu, indiferență, poate tristețe. Hanne începe să-și ridice umerii, într-un gest bine cunoscut (ce-mi pasă mie de potriviri!!!), dar și-l întrerupe și îmi răspunde că ele sunt două prietene care se înțeleg telepatic. Bum! (M-a lovit ca o piatră în frunte răspunsul ei.)

O întreb dacă are o astfel de prietenă. Îmi zâmbește trist:

- Am crezut că am o astfel de prietenă...
- Și ce s-a întâmplat cu prietenia voastră?
- Păi, păi, nu mai ținem legătura de când eu am plecat de acasă.
- Ce te împiedică să reiei legătura cu ea.
- Părinții!
- De ce? (insist cu hotărâre ca să aflu legătura alchimică, posibilă dar eșuată).
- Păi ne drogăm împreună acasă, în camera mea și ne-a surprins cineva.
- Mai desenezi ceva?

Revenim la ordinea de zi, adică la skribling-ul cu mâna stângă. O las să își aleagă uneltele și din nou alege creionul. Încep număratoarea, timp în care Hanne se leagănă în fața hârtiei și lasă rotocol după rotocol pe suprafața albă. STOP! Deschide ochii și imediat trece la treabă. Completează formele, folosește mai multe culori și - iată!- ceva, ceva se mișcă în imageria ei.

Liniștea serii. Detaliu -nu am copyright!

Apare o pasăre, nici frumoasă nici urâtă, ceva între o lebedă și o gâscă, dar, incontestabil, expresivă. Titlul dat de Hanne este: „Liniștea serii”. (Care seară?, comentez în gând. E un soare la apus în spatele găsko-lebedei, care parcă zboară, sau mai știi? aterizează pe apă). Nu sonorizez comentariul meu, dar nu pot să nu observ câteva paradoxuri ale imaginii. Oricum Hanne pare mai interesată, mai conectată la activitățile din timpul ședinței. Nu mai cască, nu se mai uită în gol sau pe geam, îmi susține privirea când mă adresez ei, dialogul e fluent, logic, fără prea multe perioade de latență. Ușor, ușor se înfiripă o relație de comunicare, baza unui transfer emoțional terapeutic. Se pare că metoda i-a stimulat subconștientul să aducă la suprafață o imagerie simbolică, semnificativă, servind drept cale de acces spre adâncurile nebănuite ale sinelui.

- Ești obosită?

- Da, sunt obosită.

Nu mă mir că obosește și acum destul de repede. Cannabisul folosit în doze mari pe perioade îndelungate poate produce chiar zone de atrofie cerebrală. O invit să deseneze liber și acasă sau, dacă i se pare mai ușor, să încerce să se mobilizeze pentru producții prin skribling. Îmi promite cu hotărâre că se va ține de această activitate nou apărută în viața ei.

La a patra ședință, introduc sparkling-ul și o invit la o nouă producție liberă.

Sparkling-ul sau stropirea este o tehnică foarte ușoară. Presupune mai mult spațiu (neconvențional) liber în care mișcările spontane și ample ale persoanei să producă stropi de culoare pe o foaie mare de hârtie. Culoarele sunt alese de pacient (de preferat tempera sau acuarela) materii care sunt mai fluide și pot genera stropi mai mari.

Fără titlu. Detaliu-nu am copyright!

Petele sunt create pe un carton sau hârtie care, după stropire, se îndoaie la jumătate, astfel obținându-se o imagine în oglindă, echilibrată, simetrică. Tehnica stimulează în mai mare măsură sensibilitatea la culori, pe când la scribbling contează mai mult liniile. După ce prin scribbling și sparkling sper că i-am stimulat expresivitatea plastică lui Hanne acum aș vrea să îi propun o altă tehnică și anume *mandala* - un simbol complex, atât cognitiv cât și emoțional, preluat din budism. Îi fac un mic excurs prin simbolistica mandalei, inclusiv îi vorbesc despre scrierile și studiile lui Jung despre *mandala*.

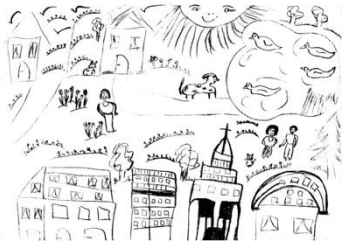
De ce se poate lucra în art terapie cu mandala? Pentru cei fără studii de arte plastice, mandala cu formele ei gata prescrise constituie o ușurare. Se începe cu colorarea unor desene preformate, propuse de terapeut și apoi persoana este invitată să își deseneze propriile forme, ca variațiuni la tema de bază a mandalei: cercul înscris într-un pătrat. Din modelele pe care le desenează și apoi le colorează persoana respectivă, se naște un dialog real între formă și culoare, între mintea care vede conceptul și emoția care face să vibreze sufletul.⁵

Îi propun, deci, să lucrăm cu mandala, dar Hanne mă refuză prompt. Preferă să lucreze prin *skribling* și *sparkling*.

Schimb macazul și vin cu o altă propunere, exersarea spațiului de siguranță. Îi cer să închidă ochii și să își închipuie că este în cel mai sigur loc de pe lume, locul unde nu o paște nicio primejdie, locul unde se simte relaxată, ocrotită, comodă, calmă. O las 15 minute să își caute imaginea în viziune proprie. Apoi o opresc și o rog să deseneze ceea ce a văzut. Mă amână și îmi promite că va desena acasă.

---

⁵ Jung CG (2016) *Opere complete*, vol. XII: *Psihologie și alchimie*, cap. III. Nișcov V, trad. București: TREI.

Fără titlu. Detaliu-nu am copyright!

Iată ce a lucrat acasă: povești copilărești despre o pisică albă și un cățel alb cu pete negre și mai multe rațe! Bine măcar că desenul e mai plin de personaje, animale și obiecte (case, blocuri, o biserică, pomi, iarbă) față de spațiul populat cu zgârcenie a formelor din primul desen liber. Totuși, ce e cu ea? A regresat de la o ședință la alta? Nimic nu e în legătură cu spațiul de siguranță! Râde de psihoterapie și face pe obediența față de familie, pentru a obține dezlegarea de tratament și de reclusiune sau s-a instalat rezistența față de psihoterapie? Rezistența este un proces normal (obligatoriu?) în orice fel de psihoterapie și relație transferențială. Îmi vin în minte mai multe reacții de rezistență pe care a trebuit să le depășesc împreună cu pacienții/clientii mei de-a lungul timpului.

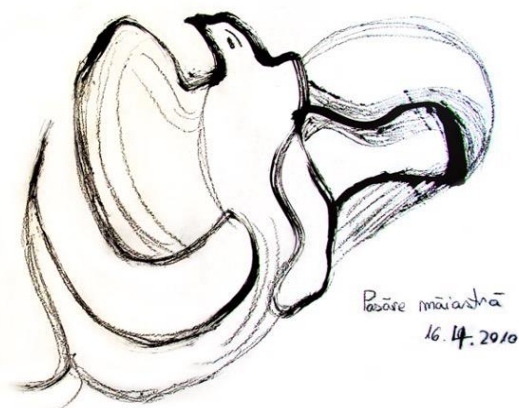
A cincea ședință

Exersăm desenul în tuș. În această ședință, voi avea două obiective: pe de o parte să reiau exercițiul spațiului de siguranță iar, pe de altă parte, să introduc și alte materiale de lucru care să îi producă lui Hanne experiențe senzoriale mai puternice. În această ordine de idei, am să-i ofer tușul negru și o pensulă mai groasă.

Reîncepem exercițiul spațiului de siguranță. La începutul exercițiului meditativ, îmbogățesc discursul meu prin indicația de a căuta în memorie spații, culori, sunete, muzică, gusturi, mirosuri, senzații tactile care i-au produs vreodată experiențe emoționale plăcute, însoțite de o stare de calm, mulțumire, bucurie. Obiectivul acestui exercițiu este să o fac pe Hanne să realizeze o stare paradoxală, simultană, de concentrare și relaxare a minții.

Ne căutăm amândouă o poziție comodă în cele două fotolii și începem să ne cufundăm în vârtejul de imagini pe care le furnizează memoria. Imaginile vin și trec, ca în goana trenului, apoi intră pe culoarul mai îngust al unei penumbre liniștitoare care mă conduce spre un glasvand ce se deschide spre o poiană verzulie, bălțată de ciorchini de struguri și tulpini de floarea soarelui. Mă alint puțin întinzând brațele spre căldura soarelui și inspir... ZBRRR! Telefonul îmi vibrează în buzunar anunțându-mă că au trecut cele 15 minute. Mă uit la Hanne Se dezmeticește repede și mă privește în ochi cu o privire de gheață.

Îi cer să deseneze imediat ceea ce și-a imaginat. Cere să realizeze exercițiul folosind ca tehnică ajutătoare skribling-ul, cu mâna non-dominantă. Aprob. Își alege, cum am stabilit de la început tușul pentru prima fază, cea de skibling și apoi completează imaginea cu cărbune.

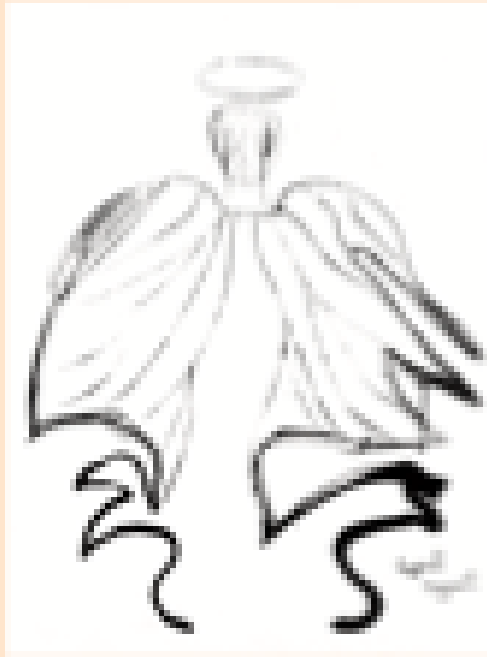
Pasărea măiastră. Detaliu -nu am copyright!

Lucrează repede și cu foarte mare concentrare. Rezultă o compoziție uimitoare: „*Pasărea măiastră*”. Este minunat jocul volutelor, al dinamicii curbelor sugerând rotirea și totodată înălțarea în zbor a măiastrăi! Tânăra mea pacientă mă uimește prin lirismul compoziției și capacitatea de a-și transforma emoțiile în metaforă plastică. Bănuiam că este inteligentă, dar până acum îmi dovedise doar cât de atașată rămânea de deprinderea de a se droga și de obsesia erotică legată de fostul iubit.

A șasea sedință

Vrea o temă la alegere. Produce „*Îngerul regăsit*” iar mie îmi produce o exclamație de uimire. Din nou am observat cât de repede și hotărâtă a lucrat la această compoziție. Remarc cât de mult a progresat în comunicarea cu mine, concomitent cu exprimarea emoțiilor.

Comentăm despre faptul că îi place tușul, cărbunele, linia groasă apăsată, puternică. E bucuroasă, fața ei nu mai este pământie, ochii îi sclipesc ca două felinare albastre. Emană vitalitate, optimism, senzualitate, dar și... un pic de mister.

Îngerul regăsit. Detaliu -nu am copyright!

Discutăm despre culori. Îi plac, nu îi plac? Nu-i displac propriu-zis, dar parcă culorile o regresează, o fac să exprime doar un fel de jocuri copilărești, care s-au agățat cândva de ea și nu mai poate să se desprindă de ele.

De fapt acasă, făcându-și tema de casă, a desenat doar astfel de subiecte: cele două case ale ei și legătura între ele (aflu astfel că apartamentul ei are o intrare separată de cea a părinților și a bunicii, dar totuși se află în același corp de clădire). Mai există în desen și două cupluri de tineri, sau e același cuplu în două ipostaze diferite? Îmi explică că e ea și fratele ei. (Oare de ce fratele ei îi oferă galant o floare?). Sunt prezente și nelipsitele animale: pisica albă, câțelul cu pete și rațele plutind pe iazul ce stă să se verse peste cărare.

Alt desen: foc de tabără împreună cu familia. Sunt cu toții la cabana lor de la munte (ea este trântită pe burtă chiar lângă foc, ignorând anturajul dar și pericolul apropierii de vâlvătaia lui).

Fără titlu. Detaliu -nu am copyright!

Foc de tabără. **Detaliu**-nu am copyright!

Au urmat 5 luni de ședințe mono sau bisăptămânale de art terapie, majoritatea pe teme libere. Întotdeauna îmi cerea voie (!?) să facă și câte un skribling sau sparkling, motivând de fiecare dată cu scuza că acasă e certată dacă pătează mocheta cu culori sau tuș. Pe parcursul acestor luni, mama a mai slăbit lesa, permițându-i lui Hanne să vină singură la ședințele de terapie. În apropierea sărbătorilor pascale, Hanne mă anunță că va pleca cu un grup de credincioși la Roma, bineînțeles din grup făcând parte mama și cele două bunici.

Vacanța de Paște la Roma, împreună cu mama și bunicile a decurs foarte bine.

La prima noastră revedere în spațiul studioului, îmi povestește vizitele prin muzeele Romei. E entuziasmată - a rezonat la arta plastică, mai ales la tablourile din Vatican, așa cum nu mai rezonase altă dată. Vorbim despre tablourile favorite. Bineînțeles și despre Capela Sixtină. E spontană, are o conversație plăcută, e empatică, dornică să îmi comunice descoperirile ei pe care, mărturisește, le-a obținut și datorită ședințelor de art terapie.

Examenul toxicologic negativ o face pe mama să sisteze ședințele de art terapie. O obosesc prea tare. Pe ea, pe mamă. Stă în mașină uneori chiar 2-3 ore, în timp ce noi lucrăm liniștite în studio. Nu am știut acest amănunt până acum. Trebuia să știu ca să îi dau telefon înainte cu 10 minute de sfârșitul ședinței.

- Ah, nu!, îmi răspunde, tot așa așa fi procedat. Mai stau și eu liniștită în mașină, departe de lumea dezlănțuită.

No comment! Un gând mi se învârte în minte. Dar nu a lăsat-o pe Hanne niciodată să vină fără pază? Mă mințise Hanne în privința acestui aspect? Să fac lumină în această problemă? Îi dau pace. Important e faptul că Hanne nu se mai droghează, nu mai are elemente de psihoză, au dispărut stările de confuzie, dezorganizare conceptuală, halucinațiile, ideile delirante în legătură cu iubitul (cu fostul).

Urmează câteva întâlniri de psihoterapie individuală. Repet exercițiul de meditație asupra stării de siguranță. În imaginarul ei se vede în camera ei, pe divanul ei, cu pisica albă în poală. Introduc și un exercițiu de meditație despre libertate. La exercițiul de libertate se cam încurcă. Imageria nu o prea ajută de astă dată. Totuși, până la urmă se descrie într-o poieniță la munte.

După 3-4 întâlniri de psihoterapie individuală, mă anunță cu o oarecare sfială, că vrea să încheiem terapia.

- De ce?

- Am planuri. Vreau să încep o facultate nouă. Mă gândesc să-mi iau un job... Dacă voi avea timp, aș dori să continui art terapia acasă. Poate cu exercițiul cu mandale, poate cu jurnalul desenat al activităților zilnice. (Îl propusesem jurnalul în urmă cu 3 luni, dar atunci mi-a spus că îi place mai mult skribling-ul. Preferă să descopere de una singură noi înțelesuri ale unor imagini spontane, negândite).

Îmi este neclară poziția ei. E dorința ei sau a familiei - doar e atât de dependentă financiar de părinți? Dar nu pot să nu remarc și comoditatea cu care au obișnuit-o și în care se complăce și acum.

Planificam încheierea terapiei pe săptămâna viitoare, nu înainte de a-i aplica câteva teste clinice toxicologice, dar și cele pentru evaluarea depresiei și anxietății. Mama e cea care așteaptă cu mult interes rezultatul „analizelor”. Îi comunic rezultatele excelente ale evaluărilor așa zise obiective generate de teste, inclusiv examenul toxicologic al urinei. Recapituliez între timp fazele procesului terapeutic prin care a trecut Hanne. Și nu numai Hanne, ci și eu.

Îmi amintesc că am recurs la o auto art terapie când eram suferindă, plină de dureri și colac peste pupăză chiar paralizată de-un picior. Nimic nu putea opri durerea ce îmi fierbea în coloană. Atunci m-am hotărât să-mi desenez acel vârtej de senzații și emoții. Am ales pastelul, atât pentru delicatețea cu care se așterne pe hârtie, cât și pentru că puteam să-mi folosesc degetele, întinzând pata de culoare pe unde voiam. Am desenat mult, am folosit hârtii după hârtii, într-un ritm tot mai frenetic, încercând să prind durerea mea în desen, să o încercuiesc și, în fine, să o controlez. Cum nu aveam pretenția să produc compoziții cu valoare artistică, eu nefiind atinsă nici înainte și nici de atunci încoace de aripa lui Apollo, am reușit să produc o mulțime de linii șerpuitoare, care curgeau la vale fără oprire. Ba, nu. La un moment dat, acele revărsări de lichide se întrerupeau pe o mică porțiune a desenului, imprimând o nouă direcție traiectoriei fluidului. După câteva săptămâni, prin operație mi s-a eliberat trecerea acestuia prin extragerea obstacolului ce bloca curgerea lină în matca lui a lichidului cefalorahidian. Dar nu vreau să mă mai gândesc la durerea aceea, pentru ca neuronii mei, din prea mare sânguință, să nu o readucă pe tapet. Pe scurt, vă mărturisesc că mi-am și aruncat la gunoi paginile acelea, acoperite cu furie de pastelul docil, care se supunea cu atâta sinceritate atingerilor mele.

Mă concentrez pe Hannelore. (Nu-mi place să-i spun Hanne, cum o strigă familia. Hanne nici nu este un diminutiv, este doar o ciuntire a personalității acestui nume!). La ultima întâlnire, îmi mărturisește că, în fine are un iubit, un alt iubit. Se înțeleg bine, au preocupări comune. (Care sunt acelea, dragă Hannelore? Niciodată nu m-ai lăsat să pătrund în subteranele emoțiilor tale. Sper că pe el, pe noul iubit, al cărui nume nu mi l-ai comunicat, îl lași.)

- Dar de celălalt nu îți este dor?

Foarte rar își mai aduce aminte de cel ce a făcut-o să sufere și să se drogheze.

A știut de la început că îi va face rău, că o va atrage pe calea dependenței, dar l-a iubit atât de mult, încât pentru iubire s-a jertfit pe sine, cu bună știință.

E volubilă, plină de șarm. Zâmbește mult.

- Ești fericită? Dă din cap cu convingere, în timp ce pe față i se insinuează acel misterios zâmbet de Koré. Nu-mi place când pe fața Hannei apare acest zâmbet. (De ce ?)

Koré cu peplos- în jurul anului 530 î.Hr

Sper din tot sufletul că e adevărat tot ce îmi spune.

Merită să fie învingătoare în lupta cu drogul; a muncit mult, a făcut mari eforturi să își depășească apatia, lipsa de motivație, chiar și experiența psihozei, generată de anii îndelungați de fumat cannabis.

Mă reîntorc în gând la zâmbetul de pe fața lui Hannelore. Ce îmi sugerează? E oare zâmbetul fetei nemăritate ce-și așteaptă iubitul în eternitate? Acel "zâmbet arhaic", găsit pe fața statuilor votive (sau funerare?) din Grecia antică ne arată, oare, zâmbetul cu care ofranda îl întâmpină pe zeu în momentul jertfirii? Această fată contemporană a fost jertfită și ea la rândul ei? De către cine? Și cui? Constat că am adunat o mulțime de întrebări în capul meu, întrebări la care nu am să capăt vreun răspuns din partea Korei. O cortină de fier s-a interpus între mine și ea.

Măcar de-aș afla dacă a ajutat-o art terapia pe Hannelore în lupta cu drogul sau în lupta cu fantezmele din viața ei. Cel puțin tot atât cât l-a ajutat pe Adrien Hill în lupta cu afecțiunea pulmonară.

EPILOG

Cum m-am întâlnit cu Stalin

- Nu vreau să mă mărit! Nu vreau să mă mărit! Nu vreau să mă mărit!

M-au trezit din somn propriile mele răcnete.

- Nu vreau să mă mărit! Acum eram trează și vedeam o lumină mare printre gratii.

O ușă se deschise și prin ea intră în fugă o femeie frumoasă, cu părul negru ca pana corbului și tenul foarte alb.

- Ce-ai pățit draga mea?

Ah, era mama, iar eu eram în pătuțul meu, de copil mic, devenit puțin cam strâmt pentru o fetiță de 4 ani.

Dincolo de ușa pe care intrase mama se vedeau corpuri trecând încolo și încioace, unduindu-se în ritmuri de tango. Muzica era cam tare. Probabil că din cauza ei mă trezisem așa de brusc. Deci, părinții mei dădeau o petrecere, iar pe mine mă culcaseră în încăperea de dincolo de glasvand.

- Ți-e sete?

- Nu!

- Vrei să vii și tu dincolo!

- Nu!

- Atunci ce vrei?

- Nu vreau să mă mărit! spusei eu printre ultimele suspine.

- Fii liniștită, la vârsta ta nu se pune problema. Cum de te-ai gândit la așa o prostie? Încerca mama să mă liniștească.

Eu în schimb nu voiam să renunț la spaima și groaza cu care mă sculasem. Tema necazului meu nu conta. Era echivalentă cu cerutul lunii de pe cer. Nimeni nu mă mai putea alina și cu atât mai puțin mama, femeie frumoasă, măritată cu un bărbat frumos...

A... adică cu tata!

- Vreau la tata! am emis eu cu un scrâșnet de speranță.

- Vreau la tata! Vreau la tata!

- Sabine, vino dragă, că nu știu ce e cu asta mică! Nu o pot liniști. E speriată că vrem să o mărităm.

Tata a pătruns și el în semiîntunericul camerei. Semăna atât de bine cu tătucul Stalin!

Era înalt, cu părul dat pe spate, ondulat, cu o privire blândă, ca a lui Stalin cel din vis. Dar nu era Stalin. Îi lipsea mustața!

Ce-mi făcuse Stalin?

În seara cu pricina, când m-am întâlnit cu Stalin am vrut să stau trează toată noaptea. Știam că ai mei vor da o petrecere cu dans și invitați care-mi plăceau. Până la urmă m-a îmbiat la

somn, Maria, servitoarea noastră. Mi-a cântat cântece de cătănie (învățate de la Zebedei, drăguțul ei, care a amăgit-o și i-a furat banii strânși pentru proteză și a lăsat-o cum s-ar zice cu inima arsă, gura știrbă și buzele umflate, dar asta e o altă POVESTE), m-a scărpinat în cap și în talpă, mi-a depănat variante personale ale basmelor citite de mama și reproduse de ea după ureche, mi-a bolborosit ceva rugăciuni și, până la urmă, am adormit.

Așa am ajuns la palat ca să mă întâlnesc cu Stalin. Pășeam pe un covor roșu nesfârșit, ce străbătea încăperi minunate, pe care le parcurgeam parcă în goană. Din când în când mai încetineam ritmul ca să trag cu ochiul către sălile pe lângă care treceam. Erau frumos împodobite, cu bolți înalte, ce se încrucișau în trei locuri în tavan (ogive gotice?), cu ziduri groase din care geamurile își croiau timide deschideri spre lumina zilei. Decorațiunile de pe pereți îmi luau ochii cu strălucirea lor. De-abia îmi fixam privirea pe un detaliu, că imaginea îmi fugea din fața ochilor și era înlocuită de alta. Până la urmă, m-am hotărât să mă uit doar în jos, la covorul roșu care mă conducea fără abatere spre sala tronului, spre regele care îmi zâmbea din depărtare. (Cum vedeam că îmi zâmbește prietenos, m-am întrebat mai târziu, când am început să-mi analizez visul?). Mergeam tot mai repede pe poteca roșie care parcă nu se mai sfârșea. De ce era atât de lungă? Îmi trăgea cineva preșul de sub picioare ca să mărească distanța până la îndeplinirea scopului? Care scop? A, da! Voiam să îl întreb pe regele Stalin ceva (în mintea mea de copil îl consideram rege). Gâfâind am ajuns, în sfârșit, la capătul drumului. Eram în fața tronului pe care ședea maiestuos Stalin. Podeaua nu era înălțată în fața tronului. Eram aproape la același nivel cu el, doar că între timp proporțiile lui parcă se dublaseră. Ceea ce nu observasem la început a apărut brusc în câmpul meu vizual. O femeie înaltă, severă și trufașă, care stătea în picioare în spatele lui Stalin, iar mâna ei poruncitoare îi cuprindea umărul stâng. Pe cealaltă nu o vedeam din cauza înălțimii spetezei. Am îndrăznit să fac un pas înainte și să mă uit în ochii lui Stalin care mă fixau cu atenție și bunăvoință. Începeam să deschid gura ca să îmi rostesc întrebarea când ceva m-a trântit în cap cu putere. Cu coada ochiului am mai putut să o zăresc pe femeia din spatele tronului care cu mâna nevăzută până adineaori mă lovise cu un ciomag sau un satâr în moalele capului. O cumplită durere de cap urmă loviturii, răspândindu-se ca o cerneală neagră în corpul meu. Încă mai resimțeam acea durere de cap când m-am trezit brusc din somn zbierând de groază și teroare. Mi se părea că aș putea fi urmărită de femeia din spatele tronului, că ar putea inunda cu umbra ei camera obscură în care mă ascundeam în cușculia mea de copil, că îmi va face rău, nespus de rău, cândva, în viața mea. Unde era prietenia lui Stalin la care mă așteptasem la începutul călătoriei prin palat, călăuzită de covorul roșu? Unde era promisiunea de înțelegere și ocrotire? Tot zâmbetul lui Stalin fusese o amăgire, ca să intru în palatul măreției lui și să mi se despice capul pe neașteptate.

Nu, nu aveam de ce să mă opresc din plâns. Mama și tata nu puteau înțelege regretul meu de a mă fi lăsat prinsă în capcană. Părinții mei buni nu mă mai puteau apăra de grozăvia viitorului, ce urma să se rostogolească pe covorul roșu.

Mulți ani după aceea, am încercat să îmi amintesc întrebarea mea pentru Stalin. Îmi amintesc fiecare detaliu al visului, dar întrebarea care îmi era pe buze în momentul pocniturii am pierdut-o pentru totdeauna. După un timp și cu o mare efortare a aducerii

aminte, am mai întrezărit un amănunt din vis. Era momentul când îmi ridicam privirea spre tron și mă uitam la chipul lui Stalin. Mi se părea că emana o atracție magică cu ochii lui negri, adânci și catifelați, cu părul ondulat maiestuos, cu pomeții ușor ieșiți în afară și cu gura moale sub mustața tunsă corect.

Era Stalin ăsta, din visul meu, un bărbat frumos!

Cluj-Napoca, 2023